

ગુમાસ્ટો. આરે સવેળા પત્ર ન સમજાવી કે હરમંત્રી પોતાની ગેરહાજરી અથવા બીજા કોઈ કારણથી વી. પી. પાટું ન વગે તેમ કરવા પ્રત્યેક માદાને નિર્દોષ છે.

મં. ૧૯૭૭ના વૈનાં પળું બેઝેક પુસ્તક ઉપથી મુદત સુધીમાં ૭૫૬૬ ભવ તેમ હોવાથી બનનાં સુધી તે પુસ્તકો પળું ઉપયાં વી. પી. બેગંજ મોકલી અપાશે.

માનકમાં આપુ રહેવાની છઠ્ઠા છતાં કોઈ અનિવાર્ય કારણ મા બૂધને સીપેજ જેમનું વી. પી. પાટું વળ્યું હશે તેઓ તે મુજબ સખી જાળાવા સાથે નીચે મુજબની રકમ મનીઝ્ઝારથી મોકલી આપશે તે તેમનું કમી કપેલું નામ નવા નબરથી દાખલ કરીને ૧૯૭૧નું હોનું પુસ્તક પળું તેમને મોકલી અપાશે.

મં. ૧૯૭૭ના વગસનું સવસમ ૩૧. ૨૧ અને પાઠા પૂાના માદક વનું દોષ તે ૩૧. ૩૧

પાઠા વગેલા વી. પી. ના પોલોન અને રજરટર ખર્ચ વગેરે બાબ છ આના

નગ. ગમા જે પુસ્તકો અદિથી મોકલાના તેના રજરટર ખર્ચના બે આના.

મે રીને સાદા પૂાના વળુ રૂપિયા અને પાઠા પૂાના કુલ ચાર રૂપિયા જેનું વી. પી. પાટું વળ્યું દોષ તેને મોકલવા નેદઝે.

સવસમ આ વર્ષે નવિ વધવાનું કારણ.

૧૯૭૭ પૂાના સમય કરતા કારગેલા માત્ર દાસ પંચમસી અને ૭૫૬૬ના ચાર વળુ-લસ દોષથી રિફિય વેદમાળના લગભગ મમ ૬૭૭૫૫ ઉપયા કમ અરેક રિપોઝિટી અને નેમાના માદક અ ન. ૨. આ વખતે ૭૫૫૫૫ રેલા પાઠા દોષ. પરનું આ સંસ્થાના ૩.૫ ૭૨૪ ખાસ સફાઈ પાયાનાર ખાસ સંજ્ઞાત નારનુસાસ માથી

બનાવી દેવા સાર નથી. એ રચના તો માણસને જ્ઞાન-ચાલિગત-સંજ્ઞા
બનાવી બદલતા, દુષ્ટ અને પરાધીનતામાંથી મુક્ત કરવા સાર તમા
મહાને માટે ગુણ-સ્થાન-અની પગપાછાએ પડે-ચાડવા સારમ છે. એ
જન નિષેધો એટલા અટલ, વહાર અને કુલનિરાપક છે. તથા
કુદરને મનુષ્યને એ નિષેધોદ્ધાર એટલે જાડું સ્થાન અ અને મામદાર
આવી રાખ્ય છે કે મનુષ્ય તેને એ એકવાર અમરમર મમમર બને
માત્રા માત્રા રાત્રે એ અમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમરમર
મર
મર
મર
મર
મર

હો કે શ્રેયસ (મોક્ષ-સંપત્તિ) નો હો; તને આકાંક્ષા અર્થની હોય, હામની હોય કે મોક્ષની હોય; પરંતુ એ- સહનિવાની પ્રાપ્તિ અને અનુસરણરૂપી ધર્મના દ્વારમાં પ્રવેશ-કર્તા સિવાય કલિયુગ તને એમાંનું દર્શન તેના ખરા અર્થમાં મળનાર નથી અને તું સુખી થનાર નથી

કેમ, ત્યારે બોલો, હવે મનુષ્યના સારા કે નરસા બાઝવની રચન કરવાનું ઇશ્વરે પોતાના હાથમાં રાખ્યું ■ કે દરેક મનુષ્યના પોતાના જ હાથમાં મૂકી દીધું છે ? જવાબ ખુલ્લો જ છે. હો અચાત ખંધુ અજ્ઞાનનો ધાક નિદ્રામાંથી અને મનઃકલ્પન ધીર સ્વાપ્નોમાંથી નો કાંઈપણ જાગૃતિ તને આવી હોય તો તારા હૃદયદ્વારને ખોલી નાખ કે જેથી બહાર વહી રહેલી સુખસકારોરૂપી તાજી હવા તારામાં તાજગી પૂરે અને વિવેકનો પ્રકાશ તેમાં પ્રવેશીને તારી જમણમાં ભરાઈ બેઠેલી કુકુદિ પિચાચિનીને તેના ખરા રૂપમાં જોઈ શકવાને તથા ■ કરવાને તું સક્તિમાન થાય; તથા સુકુદિ રૂપી તારી સાચી જીવનસખી પોતાના (સદગુણ, સુદયા, સરળતા, દત્તપદિ) અનેક દાસદાસીઓ સહિત તને આપો બેઠીને સર્વ વાતે સુખી કરે.

આ પ્રમાણે નો મહાન ઋષિમુનિઓએ જ્ઞાન અને પુરુષાર્થને મદિમા સારામા સરી રીતે સમજાવેલો છે અને નો પ્રજાએ એ મદિમાને જગતમાંનો કોઈપણ પ્રજા કરતાં વધારેમા વધારે સમય સુધી તથા વધારેમા વધારે પ્રમાણમા પોતાના જીવનમાં ઉતારીને દબારે વડે સુખી જાહેરજાણી બોમચી હતી, તેમનાં જ મંત્રાનો એ જ્ઞાનના મહાત્મ્ય અને અનુસરણને જૂઠી બેસવાથી અનેક સંકાપી દુઃખ દારિદ્ર્યમા દૂખી રહ્યા છે । એ મદિમાને જૂલવાથી જ આજે જ્યાં ને ત્યાં એવી માન્યતા ઘર કરી બેઠી છે કે દરેક માણસનું ઇશ્વરે પહેલે પગનું કિયમાણ નહીં કરી દીધું છે અને તેના કુકમ વખર પાછડું સરખુયે દાઢી ચઢી નથી ! તેઓ એટલું જણ પિચારવાને સક્તિમાન નથી

દેશમાં અત્યારે બુધ્ધ, દુષ્પ, આશ્વસ્થાદિ અવગુણુ રૂપે પાંચ
તાલ મોટે ભાગે પ્રવર્તી રહી છે. અનેક વેદાંતીઓ, ઉપદેશકો
આશ્રયો, આગેવાનો અને આત્મચોં સુદ્ધાં પણ નવાં સ્વાર્થ, મોટા
અને આડંબરોના મોહમાં આગ મનુષ્યો કરતાં પણ આગળ વધી ગયે
હોય; અધિકારના અભાવે વેદાંતના ઉમદા સિદ્ધાંતો પણ જે સખં
અંતર્મુખના અને છત્રનમુક્તિ સાધવાને બદલે બહિર્મુખના અં
વિષયાસક્તિના સાધન તથા જગ્યાએ રૂપે વધારે વપરાતા હોય; એવ
મંથેગોમાં દેશના સર્વસામાન્ય મનુષ્યો પણ મોટે ભાગે ધર્મનીતિથી
દૂર રહીને દસકા સ્વાર્થમાં, દુષ્પ દારિદ્ર્યમાં અને આગસ, કુસંપ, દોષ
પ્રુષામદ વગેરે પામરતામાં દૂખી રહેલા હોય એમાં નવાઈ શી?

આવી સ્થિતિમાં સામાન્ય જનવર્ગ માટેના પ્રયો અને
ઉપદેશો આધ્યાત્મિક વેદાંતના નાદિ, પણ બ્યાવધારિક વેદાંતના એટલે
કે તેમને પામરપણામાંથી વિપત્તીપણામાં લઇ જનારા; તેમને તેમના
દુષ્પ દારિદ્ર્યનો ખ્યાલ આપી નાંખી અને રોડી બેમાં કરાવે તેના;
અને નમસ્તિયાગાઓને ગ્રમંપત્તિનો દીનચીનોના દક્ષમાં સદુપયોગ
કરવાનું સુચારીત તેમના કાંચને પવિત્ર, કેમકે તથા મોક્ષને પાત
મનાવનારના પ્રકરક હોઈ શકે.

એક ન નુ મ મહિયને યમુધેય કુદુમ્બકમ ના સિદ્ધાંત
નમળાનાના તે દર્શિયને મટ રાતે કામ જગ્યા થવાને બદલે ઉપદેશ
ને જે કે - રોડી ખખી મદનના મનુષ્યો કરનો દશે તે પણ મુશ્કે
મે, અને વસુધાકૃપા કુદુમ્બના પેનાગર બાહ્યોના પેલા પડે છત્ર-
વનો વિચાર કરીને કરનો રધે રે આગસુ નવી જશે. દશાય એથી
કરીને ન તીર્થસામ - નેખમમતાનની મંખ્યામાં પણ એકનો ઉમેરો
સદાને માટે કરી બેસશે. એવા માનસને તો તેનાં આ અને
આગમના દુષ્પ દારિદ્ર્યનું અગત્ય કરીને પેટપાણુને બદલે કુદુમ્બકમ

પ્રકરણ બરપૂર છે; એટલું જ નહિ પણ એ રસ્તે ચાલીને સુખ સંતોષ
તિને પમાવાનાં ફેરફારો બચાવવાને લાગે છે. તેના અનુભવ
લેખો તેમ જ એવી તો સંખ્યા અને આસરારક રીતે ગુણેશ્વર છે.
તેથી કોઈ પણ સદસ્ય વાંચકને તેમાંથી આનંદ, ઉત્સાહ અને યોગ્ય
ચારિત્ર્યની પ્રેરણા મળ્યા વિના રહે નહિ.

પુરોષ અમેરિકામાં આ પ્રકારનાં હજારો પુસ્તકો નીકળી ચૂક્યા
છે અને હજી પણ નવાં નવાં નીકળતા જ ચાલે છે.

એવાં ખાસ ઉપકારક પુસ્તકો પૈકી “કુળમાં વિદ્યાભ્યાસ,”
“પ્રથમ પુરુષ,” “સામાજિક સેવાના સન્માર્ગ” વિગેરે વિવિધ
અંશમાંથી આપણે નીકળી ચૂક્યા છે. મળ્યા કરીમાં બહાર પડેલું
“આમળ પત્રો” પણ એજ પ્રકારનું છે.

અસખત, વિદેશી લેખકના લખાણમાં દખલો પણ ડરવી રીતે
જ વિદેશીય હોય છે; પરંતુ ગુણ અવગુણની બાબતમાં “ભારતના”
તો સિદ્ધાન્ત સદયમાં ન લાગ્યા “સારૂં તે મારૂં” એજ દષ્ટિ ઉઠાવે
છે કે જે દષ્ટિને લઈને હાલનાં લખાણે તેમજ અન્ય દેશોએ આપ
ઉપરોક્ત મંધીને અતિ આદરપૂર્વક પોતાના દેશમાં અને આપણ
સ્થાનમાં આપ્યું છે.

આખો પણ એ પ્રયત્ન કરીને એવો લાભ આપણા દેશને
જોડાયે પણ વડ અને રહેશે મને તેમ કરવું જોઈએ એવી સાચી
સાચી આજ્ઞા દેશમાં જોઈએ તેમજ ખતલા અસામાન્ય લાભલાભોનો
સંમત આજ્ઞા કર્યા-પુનિઓના પરમ પુનિત આદેશોના મેમો સુચા-
રિત્યનામ પ્રકાશનમાં લેખકને લાગે તેમજ તેને તેનો પણ જેમ
વધારે વધારે લાભ તેમ કરવું જોઈએ આમની વર્તમાન અર્થતિ તેમજ
વિદ્યોત્સવ વગેરે. અને અંગ્રેજોને એ દિશા તરફ પણ ને પણ વળી
આજ્ઞા લેવાનારો અને રૂઢી રીતોએ આપણા પુસ્તકો

અને તેમના અતિમ વિજયની વાતો; સાધારણ પ્રસંગોને પકડી લઈને તેમને મદાન બનાવી દેનારા માણસોના ઉદાહરણો; અને એ ધુન્ધા-ચકિત અને અડગ ક્રિયાના યોગથી વિજય પ્રાપ્ત કરનાર માણસોના દર્શાવો; આ સર્વ મદસ્વાદથી તરબોળે સૌથી વિશેષ પ્રેરણાક્ષિત કરે છે.

આ અંશ એવો બોધ આપે છે કે જેનામાં તકને મદદ કરી સર્વ સ્વપરિશ્રમથી પોતાનો રોડલો રજાવાની યક્તિ હોય એવા પ્રત્યેક તરબોળે નિર્વાહના સાધનો અને સજ્જના અવસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે; હજુ સુધી આ જગતમાં એવી કાંઈ આશ્ચર્ય નથી આપતું કે મદસ્વાદથી અને યક્તિમાન પુરોણે “ બસ બહુ થયું; હવે આનંદ જરૂરી નહિ” એમ કહી રહે; સૌથી વિશેષ નિરૂપ મંપેઓ પણ યાનપિપાસુઓને અને પોતાનો વિકાસ કરવાનો હઠ્ઠા રાખનારોને લાખી દઈ યક્તિ નથી; ગરીબાઈ, દરિદ્ર કુટુંબમાં થયેલો જન્મ અને અવધવો અથવા દરિદ્રો નાશ પણ યક્તિમાન પુરોણી પ્રશનિને અટકાવવાને યક્તિમાન થયા નથી; અને જે મદાપુરોણે જગતી દરિદ્રો નંરકૃતિમાં ફેરવી નાખી છે તથા જનસમાજમાં અસામાન્ય પ્રભુતા પ્રાપ્ત કરી છે તેમના પારણા ગરીબાઈએ નૃસાળ્યા છે.

આ અંશ દર્શાવી આપે છે કે એક અમલ વદ્ય ધગવાના માણસ જ વિજયની વચ્ચેથી પોતાનો માર્ગ કાપી કાઢે છે અને મોખરે જઈને ઉભો રહે છે; આ વિધુતના યુગમાં પ્રત્યેક વસ્તુએ કંઈક કંઈક વસ્તુને પકડી મારીને આમળા વધવું જોઈએ કે કા તો કેઈ વસ્તુનો પકડો ખાઈને પાછળ પડવું જોઈએ; અને એટલા માટે સજ્જના પ્રાપ્ત કરવાની હઠ્ઠા રાખનારે કદાપરૂંક પોતાનું સ્થાન સમયથી સમ્પન્ન પરિશ્રમ કરી આમળા ધસવું જોઈએ; દુનંદ અને અંચલ ચિત્તના માણસને જે વસ્તુઓ વિધારૂપ અને અપવિત્ર અપાવનારી થઈ પડે છે તે વસ્તુઓ

અનુક્રમણિકા.

મહેરજી.

વિષય.

- ૧ મનુષ્ય એકાદ છે—જાણ મનુષ્યને કયાં જન્મ મળે છે તે દ્રશ્ય કંઈ દિશાભામાં નથી; શ્રીતિ કંઈ દિશાભામાં નથી; મનુષ્યના જેવ સર્વેસુ છે. ...
- ૨ કિંમત—તમારો ખર્ચ બનાવવામાં કિંમત રાખતો. જમવામાં તમારું થોડુંક સ્થાન છોડી દો. બહાર માણસની રીતમાં સમળી વસ્તુઓ હાથે રહે છે... ૧૩
- ૩ ઇચ્છા અને આર્થ—માર્ગને યોગી કહે. અવગતો નવો જન્મ કરે. દુનિયાની દરેક ધીજ એવી છે કે જોને થઈ જાય તો તે એ જગતે જાય તમને માર્ગ આપશે અને તમે થઈ જાશો તો તમને જાણી દઈને તે આગળ આપશે. સક્રિયાના માણસની જ વાત જમવા સહ સંભળે છે. ... ૫૪
- ૪ શુદ્ધેશીએમાંથી વિજયપ્રાપ્તિ—માર્ગ પણ મહાન સ્વયં અથવા સિદ્ધાંત એવો નથી કે એને પ્રકાશમાં આવવાને માટે પાપમાત્રી, કલંક, ઉપદ્રવ અને વાસમાંથી પોતાને માર્ગ દર્શાવે ન કહેવો પડે. ... ૧૪
- ૫ વિધોના ઉપયોગ—આપણે મહાન વિષાદ કંઈ મનુષ્યનાં શિર્ષા-પુતળાને માટે દરજ્જા કરે તો નથી; તે તો ખરો મનુષ્ય બનાવવા પાછળ પોતાનું બધું ધક્કાન રોકે છે. તે ખરો મર્મ ધડવાને માટે ગરીબાઈ, મુશ્કેલીઓ અને અનેક પ્રકારની અસહ્ય રૂપો દર્શાવે અને રાંકણાં પ્રદારે કરે છે. ... ૧૪
- ૬ એક અવિચલ હૃદય—તમારું એક જાણ હૃદય નહીં કરે અને તેની પાછળ છવતોડ મહેનત કરીને મંડવા રહે. કંઈક પણ બનાવવા તમારી સમગ્રી સક્રિયો વાપરીને સખગ પ્રયત્ન કરો. ... ૧૧

૭. વાવડું અને સંજુ—જાતની સંજુએ. એવી સંજુ
૮. તે આવી હોય તો મારવામાં થાય સંજુએ
૯. સંજુએ—સંજુએ વિના કદિ પણ વિના નથી. મહાન પુરો હોય તો મોટીમાંથી જ હોય તેવું થાય છે.
૧૦. હામ હશે અને ફેર પડે—એક વિચારના પાત્ર આપી જાવનની કામગીરી માટે કરવાનું એકમ એકરો
૧૧. સંજુ એવું—વિશેષ કે તેમ પણ જાતની સંજુએ વિચારના પણ જાતની કામગીરીને કામગીરી અને વિચારના કામગીરી માટે તેમને એક સંજુ એવું અને સંજુ એવું જોઈ તેમની વચ ન હોય....
૧૨. જાતની મહાનમાં મહાન વસ્તુ—સાચી—મહાન જાતની સંજુએ અને સંજુએ વિચારના કરવાં પણ જાતની તેવી કામગીરી માટે કરવાં સાચી વસ્તુ
૧૩. સંજુ એવું—મૂળ, સંજુએમાં સંજુએ એવું, વિચાર, વિચાર, સંજુ, સંજુએ સંજુએ, એ સંજુએ છે; પરંતુ સંજુ એ તે એ જાત કરવાં વધારે
૧૪. સંજુ વિના પણ સંજુએ સંજુ એવું છે—પણ પણ ન હોય એ સંજુએ જાતની નથી. સંજુએ વિના તો માત્ર સંજુએની જાતની માત્ર સંજુએ છે; અને સંજુએની પ્રત્યે તેમની સંજુએ
૧૫. એમાં સંજુએ ત્યાં ત્યાં ત્યાં છે—આ સંજુએ છે કે સંજુએ એવી તો એવવાને માટે સંજુએ

- અનિશ્ચયમાં જહેવા નંબાને કાઢીને બને છે, માર્ટે આ
જગતમાં કંઈ પણ કામ નહીં નથી. ... ૪૦૧
- ૨૧ આત્મસંયમ—તમારી નજવાઈનું હમેશાં ધ્યાન રાખો.
તમારી ભવના સ્વામી બનો. ... ૪૩૬
- ૨૭ કુદરત દિસાજ લીધા વિના રહેતીજ નથી—ધમ્મા માણસો
પોતાના શરીરના બધારણનો એકાદ નાનો સરખો ભાગ
આપીને વિભવ ખરીદે છે. પણ મહાન પુરુષો પોતાના વિચાર
પોતાના પિતાશયમાંજ સ્થળે ફેરે છે. જે તેઓ તંદુરસ્ત હોય
છે તેો આપણે (તેમના અનુવાદીઓ) આસપાસી હોઈએ
છીએ અને જે તેઓ નિરોગી હોય છે તેો આપણે પણ નિરાશા-
વાદી હોઈએ છીએ. ... ૪૧૭
- ૨૮ સારા માઠા ધર્માઓ—આ જગતના માણસોનો અર્ધો ભાગ
અસ્થાને મોઢવાયેલો હોય છે અને પોતાના ઉદ્દેશો અને ભાવ-
નાઓ પાસે ન પડવાને કીધે તેઓ પીડાય છે. જે જગતના પ્રવીણ
માણસને પોતાને ધ્યાન સ્થાન પ્રાપ્ત થાય અને તે ત્યાં મોઢ-
વાય તેો સંસ્કૃતિનો સૂર્ય સોજે કળાએ પ્રભરો. ... ૪૬૮
- ૨૯ ક્રોડજ ઉદ્દેશ ધરાવનાર અનુષ્ઠ—એક નિશ્ચિત ઉદ્દેશ
ધરાવનારા અનુષ્ઠાઓજ દર જખતે જગતનું સ્વરૂપ ફેરવી
નાખ્યું છે. ... ૫૧૩
- ૩૦ નિશ્ચય—ઉદ્દેશ નક્કી કરવામાં જખત માગશે, અર્ધો ઉપગ્રા
કરતી અથવા અધુર કામ કરવામાં સંસયગ્રસ્ત રહેવું, જે છાંદ-
બીની તક ધિઈ નાખવા બસેબસ-જીવન વેડફી નાખવા
બસેબસ-છે. ... ૫૩૫
- ૩૧ શરીર ઉપર મનની સત્તા—શરીરને સસક્ત અને તંદુરસ્ત
રાખવાની, તેમાં નવજીવન પ્રેરવાની અને તેને નાસ પામત
અકાવચની મનમાં બેવી સક્તિ છે કે એનો આપણે ખલાસ
સાંભળી ન કરી શકીએ. ... ૫૫૨

આર્થિક સહાય.

સહાયતાના વિષયના આખરે એક મોટા આગમનના પત્રોથી
 આ પત્રના અંતે (૧૬) પાનાના નીચે મુજબની રાહાય મેમ્બર
 તરફ મોકલવામાં આવેલા જાહેરનામામાં આપેલા વિધિવિધી
 અનુસાર નવા નામના સહાયતા મેમ્બરોની સંખ્યા ૧૦ થી વધી

તીજેરીવાળાઓની નવી રીતની હરીકાઈ.

લગભગ પહેલાં ઓરિસ્સાથી લગભગ જેવા પાનખાં પતરાંની તીજે-
રીઓ અને આવતી હતી અને પ્રથમે માવની હરે નહિ હોવાથી
દીક મંખામા વેચાતી પણ હતી. દલખા ને તીજેરીઓ નહિ આવતી
હોવાથી તેની જગ્યા તેરીજ બનાવટનો અર્થેનિકત અને બીજી તીજે-
રીઓએ લીધી છે. એ તીજેરીઓ ગ્યનાના એનું કહે છે કે એક
રેજની તીજેરીઓ ગમે એવી ન.રી હોય પણ ન અમેરિકા અને
બ્રાજીલમાં બનતી તીજેરીઓને કર્ત પૂરી સડ નહિ. એઓ બીજું
એનું કહે છે કે અમારી તીજેરીની જવાબજ અમારો કોનસલ છે
છે. કોનસલનું મુખ્ય કામ ગેનાના દલખા માવનો ખપ સ્થાવરજ
દેવ છે, એટલે તે જવાબજ કરે તેથી કર્ત એનું જ નહિ કે માવ
કરે સાવ.વક હોય.

કોનસલનો જવાબજ પણ એવા એક નાના તીજેરી મેટ્રી
નમ આપીને ન હરેજ જગ્યા છે અને રૂ. ૫ થી મિનિટમા તેડી
ને રેજેરીને ખાતરી કરી કે.થ તેઓને લાગવા કાનવાત રાખી છે.
ગાદરેજ પચ મિનિટમા જે તીજેરી તેડી તેના જવાબજ કરી
છે તે જગ્યા નોદરેજને એ જગ્યા કરતા પડા જે કપરથી સાચનારે
કે.થ.વ. જે એવ-એ ન તીજેરી નવ ઠી છે પણ મજબૂત છે તેની
જગ્યા જગ્યાના ને જગ્યા સમજ પડી સડ નહિ પેવાત વા રહેવા
પણ પચ મિનિટમા લગત મકાલ તે તીજેરી, તેમજ તેડના પચ
કરક વાત જગ્યા તીજેરી કે તામ તે એક સરખીજ દેખાય.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગસ ક પની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

“આપણે છવનની આસા રાખીએ છીએ, કાંઈ મરણની આમ
રાખતા નથી; આપણું દાવણું છવન એ તો અપણા પૂર્વ છવનનો એ-
ભાગ છે. આપણે સંપૂર્ણ છવન માગીએ છીએ.”.....” છવનના દરો
‘વાકામાંથી’ (દબરો છવતાં મનુષ્યોમાંથી) માર એણામાંજ ખરું વિદ્ય
દેવ જ સારી આમ, પૂરનો ઉત્સાહ અને સર્વ વસ્તુઓની કાંપ ક્રિ
વરા છતાં તેનાથી રબાર ન જવાર દ્રવ્ય સાથે જે માણસ જન્મ્યો તે
તેને બીજા કોઈપણ વિશેષ મુખની જરૂર નથી. તે પેતાનું સદુભાવ પેદા
માથેજ જગને આરેણો દેવ છે.”

—કથર્મન

પ્રાચીન કાળમાં ઓથેન્સ નગરમાં દાયોલનિમે ખરે અપેરે દાવજ
કાનમ સમંતે સંપૂર્ણ પ્રમાણિક મનુષ્યની મોખ કરી દતી, પરંતુ તે
તેનું કાંઈ જ નહતું. એકવાર નગરમાં ત કિન્સ અરે પોકારી કો
કેન્ડે મનુષ્યો’ મારી જાત માખમે. અને અવારે તેના આમપાસ એ
ગાળ એક મુખ નહીં ત વિગત નહીં બિના ન “ એ તો મુ
‘દાવ’ એ ત સા દવા, કાંઈ નમન ને જે જે ન સા નહે તા.”

આ જગતમાં ને તજ દેવ નગરમાં અને રતજ કામના ક
નગર દેવ ને પત્ન આ રતજ ને આવી રતજ ને મુકે દામેર
નગર દેવ ને તજ

એક એવા માણસની આવશ્યકતા છે કે જે પોતાના ધંધા કરતાં યાચિયમાં મોટા હોય, જે ધંધાને તો માત્ર નિર્વાહના સાધન તરીકે જ દેખીને તેની હિમ્મત પોતાના યાચિય કરતાં ઓછી લેખતો હોય. જે પોતાના ધંધાને આત્મવિકાસ, શિક્ષણ અને સંસ્કરણ, દેશવર્ધી અને વ્યાપાર, યાચિય અને મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત કરવાના સાધન તરીકે જ મણતો હોય.

એક એવા મનુષ્યની આવશ્યકતા છે કે જેનું મનમંદિર હોય, જેનામાં તેની વ્યવેશિતાને સંકુચિત કરી નાંખનાર અને શક્તિ-ઓનો દાસ કરનાર કેઈ ખામી-દુર્બલતા હોય નહિ.

એવા માણસની આવશ્યકતા છે કે જે વિમત્તવાનો હોય અને જેનામાં કાયરતાનો જરા અંશ પણ ન હોય.

એવા માણસની આવશ્યકતા છે કે જેનો વિકાસ એકરેખી નહિ પણ સર્વદેશી હોય અને જેણે પોતાની સપ્તશી છનિઓને એકાદ સંકીર્ણ ધધામાં રેડીને તેના કુવનની મોટા જાવાઓને દુર્બલ પાની જવા અથવા મરી જવા પામી ન હોય.

એવા માણસની આવશ્યકતા છે કે જેનું મન વિશ્વાસ ન હોય, અને જે વસ્તુઓની અર્થ-મૂલ્ય જાણે ન હોય.

એવા માણસની આવશ્યકતા છે કે જે પોતાના સિક્કાંતને ૨ ૥ એકવા જગાં સારી સમજણથી જાણે નિયમસર આપે નહિ અને ૧૦, ૨૦ પાના શિક્ષણથી દરાર્થ જાહેરે અવધારકુળજના મુખારી બને નહિ.

એવા માણસનો જરૂર છે કે જે આદ્યતર કમળા સમયને વચાન પતન કરે અને પોતાની સહાયિતને અમરણ બદલ સમજે.

એવા માણસની જરૂર છે કે જે મંદાર્થ વિચારને અને ૧૦૦ સીત ન હોય, પરંતુ જે ચિત્તવ્ય અને ક્રિયાદયી બનેલો હોય અને જેની મનોશક્તિઓને ૬૦ છંદ્રાની આજામાં એવાનું ચિદાન મળે.

તથા જેનું અંતઃકરણ મુદ્દા દોષ; જે પ્રકૃતિ અને કલ્યાણ સંબંધે
અસમર્થ, સર્વ પ્રકારની અવધનને વિચારના અને અભ્યોગને પોતાની
અભ્યોગી જે માન આપના શીખે તેવો દોષ તેની અવધનતા છે.

અથા મનુષ્યને પ્રમાણિક, પતિવ્રત અને વિદ્યાર્થી થવા કહે છે, પરંતુ
જેના માટે ને નેને પુરિષાત્ત થવા અને અદાદર તથા કૃષ્ણ
થવા કહે છે.

તથા જેના અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે નો પ્રકારે સિદ્ધિ
પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે પ્રકારે કૃષ્ણ
થવા કહે છે. તથા જેના અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે પ્રકારે
પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે પ્રકારે
પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે પ્રકારે
પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા અંતઃકરણમાં મનુષ્ય જે પ્રકારે

‘હું સત્ય બોલીશ; મારું પ્રત્યેક વચન અમૂલ્ય; પાણીથી;
લોકોને મગવવાનું કામ અત્યંત નિષ્ફળ અને તેમના સમયની કિંમત
મંદુર રીતે ધ્યાનમાં લેવાને ઠીક; જો હું મારી સત્યકીર્તિને અમૂલ્ય
જાંદાર મનુષ્યો દોડે તો આખા જગતની દૃષ્ટિ મારા પર છે એમ
મને સામન્ય જોખમો અને સત્ય તથા પ્રમાણિકતાના માર્ગપરથી મારે
જરાં પણ ખસવાનું જોઈએ નહિ.’ જો પ્રારંભથીજ આવા દૃઢ નિશ્ચય
પૂર્વક તે કામ કરે તો જ્યોત્સ્ના પીએડીની પેઠે તેની આઠ પણ પ્રાથ
અમવાદ બની જશે અને સધળા સોનાનો તેના પર વિશ્વાસ બેસશે
ત્યારે તે ફિઝ-પ્રિન્સેસ માખત બનશે

[illegible][illegible]

“સ્વેનિવાર્થે લોકોપર અભાગ્યર કરે છે અને ગામડીઆઓનાં ઘરોને લાંબી મૂકે છે.”

એક ધણુ સુખદ બોલ્યા વિના હકત કાકડેસે પોતાના સપંગા માણુસોને સબળ કર્યા. કિશાન સંધ્યા દરવાજા અને બારણા મંચ કરી અને તે પ્રતિજ્ઞામંત્ર વિષે ફરિયાદ કરવાને બોલનાલયમાં પાછી ફરી. સેનાપતિ આશ્વાએ તેને જણાવ્યું કે “આવો તો યુદ્ધનો નિષ્કર્ષ છે, અને આવી સુલુક એરબ્યવસ્થાપર લક્ષ્ય આપી ઘકામ એમ નથી.” કંપેરાઇન બોલી: “તે આપણે હમબુજાજ નેહમ્સુ. મારી રક પ્રજાને પોતાનો માત્ર પાછો મળવો નેહમ્સે, તદિ તો બાગેના લોહીને બદલે રાજકુમારનું લોહી મળવું નેહમ્સે.” બારણાં કપાડી નાખવામાં આગ્યા અને અતિથિઓની પુરશીની પાછળ સદાજ માણુમોએ વેઠેરાની જગ્યા લીધી. ફેવીના મુખાર્ણિદપગ્નેત રંગ બદલાઇ ગયો; પછી તે મદાન વિપતિમયી મુક્ત થવાના ઉત્તમ કપાય તરીકે તે મોટેથી દરથો અને કાકડેસના ઉત્તમ કાપેની ખૂબ પ્રશંસા તરીકે તેણે આશ્વાને એકદમ દારો નેમના ગ્વામોઓને પાછા નાંચવાના આજ્ઞા કરી. જ્યાં સુધી એ ફોતે આવીને એમ કર્યું કે રાજકુમારના આજ્ઞા પગાઇ છે અને પ્રજાને થયલા સતવા નુકસાનનો નફો સંતોષકારક રીતે પામવામાં આગ્યા છે ત્યાં સુધી સતજા રહે. ત્યાંથી ખજા નાંધે ત્યાર પછી કાકડેસે કહ્યું: “આપે બધામાં પચારી મ.મ કિશને જે મ.ન આપે છે તે મારે દુ આપનો આનારે માન મુ.” અને ત્યારે આતે અમાઝ ન ઉત્તમ પ્રકારે આગરથ કર્યું છે તે માટે જાન અ સ. અ.ન.ગ. ડોને.” એવા નાંચે સંદેશ મળી પડ્યા.

પાસના મેઘન રાઉદદત નાંચના નાનિમયન જ્યારે નાના સમા ડો ત્યારે એક નિંદન ન કરીએ તદાદીમરેલી રીત તની કાંઈની અમાઝ ની

તે મારાપર વિપત્તિ આવી પડશે. આથી તે પોતાને ઘેર પાછો
 રોકે; પરંતુ તેના નાના પુત્ર હીરે જવાનો નિશ્ચય કર્યો અને પાંચોઠ
 ખવાસીઓ સહિત હથિયુ દિવા નરુ પોતાનું વડાનું હંકારવા મંડ્યું.
 આ સમયથી એ ત્રણ વર્ષ પૂર્વે કુંપન જીભાનો અસપર્શન કરેલો
 હતો ત્યારે તે સમુદ્રમાં તોડાન થવાથી કોઈ આવાન પ્રવેશમાં લગ્યું.
 મારા હતો નેત્રી શેઠ્ય કમ્પાને માટેજ ગીર હથિયુ દિવા તરફ
 પોતાનું વડાનું દશરતો હતો. તેમણે પહેલાંથી જો જમિ તેક તે
 પાંડુગીને લેવોગીતી જમિ હતી. તે એક વજ્રાદ મેદાન હતું. હીરે
 આ વડાનું નામ લેવાડે (અર્થતઃ સપાટ પાંચમ્મા જમિ) પાંડુ
 પના રિવમ જમિ આગળ પ્રસામ કમ પત્રો તે નામ સપાટ અને
 પાંડુ જાતે મારા કિલ્લો આગળ આવી પડેલો ત્રણ આ રેલુ
 ત્રણ માટે પાંડુ આ રેલુ રાજુગીને આ કિલ્લો તે રાજાદિવા
 ના રાજા આગળ પ્રસામ કરી ત્રણેય જમિ રેલુ આગળ આવી
 પડેલો. રેલુ જમિ કિલ્લો (રેલુગી જમિ) રેલુ જમિ આગળ
 રેલુ જમિ રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી
 રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી
 રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી
 રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી રેલુગી

ધૃમ્મિક્કજન મુદ્ધ વખતે સૈનાપતિ એક દૈવેશવનને વસિરિક
 મૂનિરીક્ષા કરવા માટે એન્જનિયર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે
 હતો. તેનો મુખ્ય મુકામ વૈકુનરમાં હતો અને ત્યાંથી તે એક નૈનિ
 અને એક અનુચર એ એ માધુમો સહિત દક્ષિણમાં કોલમ્બિયા ન
 પર્વત મધ્યે હતો. એક દિવસ સાંજએ તેને એવો મંદેશો મળ્યો
 કોલમ્બિયા નદીનો આસપાસ વસતી જતોના નાપકો તેને મદદ
 મામતા હતા. સંદેશવાદકની રીતમાતપરથી તેને ચક્ર મળે કે હન્ટિ
 મન સોડો કોઈક નોગન કરવા માન છે. તેણે પોતાના સાથીએ
 ચેતારી વીધા કે નમારે હમાગ્ન કરવાવેતજ એકદમ જાવન
 ત્યાગ કરવો. પણ તે અપાર્દ યજ્ઞ દિનમનુરિક હન્ટિપોત
 મામમા મધ્યે નેમાં પ્રાયઃ ગ્રીષ્મ નાપકો એકદા થવા હતા અને સજ
 ભડીને ખેડા હતા. મેઠ દૈવેશવનને તે સમામા જ્ઞા જરામા આવ્યો
 તેને સાદેસના જમણા દાષપર જેસાડવામા આવ્યો. તે હન્ટિપોત
 ચિન્ક આપા જાણુનો હતો અને તેથી તે સમામા જોશોને
 પ્રત્યેક રાખ્દ સમજી નહોતો હતો. સમામા તોએ પ્રમાણે થયા ચાકી
 સાદેએ ક્રોધ હન્ટીઅન જતોનો જે જે રનિયાને હતી તે જાણી
 નાનગોનો એક મંદગાએ એ હન્ટિનોને પકડીને તેમને ચે.રીવા
 અપાર્દ માટે ગમેત આપા હતા આ અતપાચાનને માટે રજે જેરાની
 જાણુની હતી નાપકાએ ધનીરાજ નથી વિચ - હવે અને
 નવ વાકાજ નામોમા સગાના નિવૃત્ત દનાવ્યો. "આ મ.વસ
 અપનો સારું જ રો નેન કરતા છે, એમા તે કાંઈ મંદાથ નથી
 રજે એ એક રાદાન જ અને આપમે નો એની જાતના કોશપર
 ન જેરાનો રીજા હો છે." કલાનના કલાકો નુધી સમામા
 વિચ - ચાલવા પડે સ મન ન જતોના મુખ્ય નાપક તરીકે જાણુ
 ન આપા નાવિના તે ચાલેલો રાદેએ. નરદન આપા તેના
 નવનાસ આ મ.વસ ને ને નુધી મારી ના મરે એકેએ."

હતું તે, જેમ વ્યાખ્યાન આગળ સાંભળું મધુ તેમ, નીચે બેસી ગયો અને તે સમાના પ્રમુખ જી. એચ. બટ્ટરે તે સન્નિ ભાવે ન હોત તો પરિણામ થઈ બપોરે આવત, તેણે લોકોને કહ્યું: "આ સન્નિ રહેશે, હું જરા જાણી બપોરે કાંઈ કાંઈ છે કે નહિ તે જાણ આણું." તેને દોષની નીચેના સ્તંભ અતિ કુર્મ દયામાં જણાવે તે ધીમે ધીમે દોષભૂત આપ્યો અને ચોટની આગળ આવી તેને તેના કાનમાં કહ્યું: "આપણે સઘળા પાંચ મિનિટમાં મરણ પામીશું." ત્યાર પછી તેણે ચોટાએને કહ્યું: "જો આપ ધીમે ધીમે આત્મા મદો તો હમણું ટરેત કાંઈ બપોરે જોતું નથી. જો રથને કાંઈપણ બપોરે હોય તે રથને એકત્રિત થઈ દેવાયું જરૂર છે, એમ હું પાંચ પાંચ પાંચ પાંચ આગળ છે, કાંઈકે અહીં આ અત્યંત નાસ્તુક સ્તંભ છે અને અમે પાંચદાને પરના માન્યો સૌની પાછળ મદાર નીકળીશું." નિઃશય, તેણે આ પ્રમાણે જાગવેલી સન્નિને લીધે એ પ્રમથે પછી જાંઘીનો ખચાર થયો હતો.

એક બપોરે આજ્ઞાના મેંચાવડામાં અમેરિકા અને બીજા દેશોના પછા સુપ્રસિદ્ધ રાજદૂતોએ એકત્રિત થયા હતા અને તેમાં દારૂનો ઉપયોગ છુટથી થતો હતો; પરંતુ શુષ્કર કોર્ટમાં કે જે તે સમયે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સનો વાઇસ પ્રેસિડન્ટ હતો તેણે તેની આગળ ધાર્યો એક પ્લાનો લેવાની ના પાડી. એક રાજસભાસદ કે જેણે પછા દારૂ પીધો હતો તે ઉપદાસ કરી બોલ્યો: "કોર્ટમાં દારૂ પીવાની હિમ્મત નથી." વાઇસ પ્રેસિડન્ટ ઉત્તર આપ્યો: "આજુ કહેવું પધાર્યું છે, મારામાં હિમ્મત નથી."

કેટલાક વર્ષ પૂર્વે માંડ જ્યારે દોરનમાં હતો ત્યારે તેનું મદ્ય સારી રીતે આદરણિય કરવામાં આવ્યું હતું. દોરનના નિવાસીઓ સ્વાભાવિક આદરણ કરવામાં ઉદાર હતા અને તેઓ સ્વાભાવિક

વાગની સાથે બાથું અને ત્યાર પછી તે જમુ બેઠાન બની ઝડી. એ પછી પેલા માણસની સાથે તેને જમુ ઉપર કચડી લેવામાં આવી, જ્યાં તે નાજી દવા અને કોતેજક ઔષધિઓની સાદબચી શીઘ્ર સાજી થઈ. એ પછી ચોથા માણસને જ્યારે જદાર કાઢવામાં આવ્યો ત્યારે તે, રંગેરાઈન બેઠાન થઈ જવાથી જે રિપ્ત થયો હતો તેને જાડો, મગ્ન પામ્યો હતો.

[illegible][illegible]

આ સદન કરવાને માટે તેને ઘણી દિશ્મત ધારણ કરવી પડી હતી. પરંતુ તે વળતો બનેલો હતો. તે માત્ર પોતાના ચારિત્ર્યના પ્રખર વક્તવ્ય સંક્ષિપ્ત રાજદ્વારી હોવાથી નામથી થતાં બચી હતો. એક માણસ તેની આગળ એવી બક્ષી દાંડતો હતો કે “માનવાઓ વિગેતાઓની સાથે આ દેશમાં આવ્યા હતા.” તેને તે ઉત્તર આપ્યો કે “તેમણે બીજાં કંઈકેણે દાંડે કર્યું હોય એમ મને સાંભળવામાં આવ્યું નથી.” આજે ક્યારે મિમાર હતો ત્યારે એ રાજપૂતના ઉમરાવે કહ્યું કે “છપરે એને અસ્થિબંધો રામ - સંપાદ્યો છે.” આજે ક્યારે સાંજે થઈને પાછો ‘હાઉસ ઓફ કોમન્સ’માં આવ્યો ત્યારે તેણે ઉપરોક્ત સંબોધના પ્રત્યુત્તરમાં જણાવ્યું કે “મને એમ હતું; પરંતુ મહેરબાન ઉમરાવના મિત્રો અને સ્વર્ગના અધિપતિ દાણક સંતોષ પામશે કે આ એક એવા પ્રકારનો રામ છે એને છપર સુધી તેનાપર લાગુ પડી શકતો નથી.”

હોમ્સ કહે છે કે “ક્યારે એક દહ નિઘયવાન મનુષ્ય સંસારી પ્રખંડ રાક્ષસને દિશ્મતપૂર્વક મજાગીયાથી પકડી શકે છે ત્યારે ખરેખર લાચારી જ નથી જાય છે અને તેથી તે મનુષ્યને આશ્રય સાથે જણાય છે કે આ રાક્ષસ માત્ર જીર માણસોને જ ડરાવે નહીં પણ મનુષ્યની સંક્ષિપ્ત પ્રકારે છે.”

અન્ય લોકો ક્યારે પ્રશંસા અને સત્તાને માટે ખુદામત કરવા આજીજી કરતા હોય ત્યારે તેમ નિંદિત કરવા દેતાપૂર્વક પોતાની મન રવા જાગવી રાખવાને માટે તરફ પુરવઠા દિશ્મતની આવશ્યકતા હોય છે. તમારા સાથીઓ ક્યારે બપોલદાર પોતાકામાં સંજ્ઞા થઈ શકતા હોય ત્યારે શરૂઆત તુરંત કપાત પડેલીને ફરવામાં તે દિશ્મતની જરૂર પડે છે. અન્ય લોકો ક્યારે ડગાણ કરીને શ્રીમંત થવા હોય ત્યારે પ્રમાણિતપૂર્વક રંકતામાં દિવસ નિર્ધારન કરવા

અને ગોરવને લિંગાંતરિ આપે છે તે કાંપરપુર છે; અને જે મધ્ય
જાંતરેથી થોડાં અંકુશાંતરે પામ્યા વિના સત્ત્વ અને રૂપને મારીએ
હોય છતાં પણ દશાંતરેક ઈન્દ્રિય રહે છે તે વીર પુર છે.
જે તરફ પોતાના મનના વિચારો સંયોદાસ પ્રસિદ્ધિ
રહે છે તે અંતે પોતાના મનમાં કિચર કરતાં પણ ઈસો.

આપણે સ્વર્ગન કાંઈ કરતાં કેટલા ઈરીએ છીએ ! આપણે જે
મીનમોનું અનુભવજી ઈરીએ છીએ. રીતિરિવાજોના મુક્તિ તરફ
તથા આપણો વેક કે પર્વત સમીપ આપે તે પ્રમાણેજ આપ
સંસારમાં રહીએ છીએ અને એકવાર મદ્ય કરેલા પીરકુનો
પણ ત્યાં કરતા નથી. પોતાક, સિદ્ધાચાર, નેકરચાર, ગરીબો
એ સર્વ આપણા પીરકુને અનુકૂળ હોવા જોઈએ, નહિતો આપ
હોઈએ. પણ રહેતો નથી. પોતાનો મુદસંસાર અથવા પોતાનો મર્
દેશમાર પોતાની ધમ્મા અનુસાર મધાવવાની અને શોધમતની ન
પણ કરાર નહિ કરવાની ઇચ્છા દિમ્મત હોય છે ?

પણ મારાંજો તોણની સન્મુખ પડી નહિ રહે ■ ખરા પર
શોધમતની સામે હિમા રહી રાજતા નથી.

શોધમતને તાંને નહિ વચામ્મ સાર્વજનિક જીવન મારાન
મનુષ્યને દિમ્મતની આવશ્યકતા હોય છે. શોધમાર અમારે આપ
અરોગ્ય અને સાચાસુખને અનિષ્ટકારક હોય ત્યારે તેનું અનુસાર
કરવાની ના પાડવામાં દિમ્મતની નજર છે. સમગ્રજીવન તોણ
રોગની સામે વચા કરતા શોધને અધિવ હોય એવા સાચા વિચાર
પ્રસિદ્ધ કરવામાં વિદ્યોદિ દિમ્મતની નજર રહે છે. એક પુરપ્રસિદ્ધ
પેં દશાંતરેક પાત્રના પમ્પર ક્રિયા સ્વરૂપને મધ્યે જે મોરે
દેખાઈ નેણીને દારપેચ ઈશ શોધાવવામાંથી બહાર નવાનું નાવવાનું
તે નવાનું સ્વરૂપ છે.

નેસન બાપ્તિસ્મામાં પોતાના ધર્મી થયે દૂર ગયેલા દેવો
એવામાં તેના એક સગાએ તેને જોયો અને કહ્યું: “આપણે બધે દૂર
આવતાં તને ભય નહિ લાગે?” તે બાપ્તિસ્મામાં નોંધાયેલા પોતાના
“ભય! હું તો તેને યોગ્યપણે જ નથી.”

“સંકેત રાખવાથી સંકેત પ્રત્યક્ષ થાય છે.” તેમણે કહ્યું
કરવાનો નિશ્ચય કર્યો એ અર્થે લગભગ છત્રી સમય છે. “અમુક
કાર્યને અશક્ય ધારતું એજ તેને અશક્ય બનાવવા સમાન છે.”
હિંમત એજ વિજય અને ભીડના એજ પરાજય છે.

પેલો રંગ બરવાડેલા છોડેલા ડેવિડ આપણને ‘વૈયંતુ મદન’માં
મહાન ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે. તે મહા પુત્ર મહાનની મદદ વિના
અને માત્ર પોતાની સાકડી અને મોઢાં ત્રિશુલ કેટલાં પુત્ર પ્રકારના
શસ્ત્રાત્મક વિના, પ્રથમ રંગ અને કન્યા ‘સુદામા’ નામના પરાવનાર
ગોસિયાયની સામે થયો હતો હિંમતનું અર્થ ‘મદન’ માટે આ મગજે!

મહારાણી પદ્મિની અને અન્ય મહોદય મહારાણી તમારો
ઓએ સુખ્યોને હાથ પડવા કન્યા છોડી ના. મદનમાં તે હિંમત
દર્શાવેલી તેનું મધ્ય આપણે કદાચ કદી નહીં જાણીએ.

હિંમતીમાં મદનમાં જોયેલા નાનકડાં સમયે સ્વદિવ્ય પદ્મવતી મરી
રહેલા આદ્યો જાતીય નિર્ભયતા નાનકડાં સમયે મદનમાં મરી
માનીને તેમના નાનકડાં સમયે એક મદનમાં મરી રહેલા મદનમાં
પોતાની આત્મિક નિર્ભયતા નાનકડાં સમયે મદનમાં મરી
ને મદનમાં મરી નાનકડાં સમયે મદનમાં મરી રહેલા મદનમાં
મરી રહેલી.

એકલાન શ્રદ્ધ અને કૌતુક કેટલાં સમયે આપણને મદનમાં મરી
મદનમાં મરી એકલાન શ્રદ્ધ અને કૌતુક કેટલાં સમયે આપણને મદનમાં
સમયે મદનમાં મરી એકલાન શ્રદ્ધ અને કૌતુક કેટલાં સમયે આપણને મદનમાં

[illegible]

[illegible]

શિતાપણે ત્રિશંકુની પેઠે બહાર લટકી રહેવાથી પણ તમે તમારા
જીવનપરનો ધાતુ ગુમાવો છો.

એએદામ સિંઘની જાત્યાવસ્થા ઘેર દરિયામાં બેસીને ઘડી દતી. તેને શિશુ પશુ ઘણું ઘેડું મળું હતું અને તે વચનનાર મિત્રો પશુ ધરાવતો ન હતો. અંતે જ્યારે તેણે વહીલાન કરવા ખડી ત્યારે અતિ દુર્મત રાજાવારી પક્ષ મદલ્ય કરવાને લીધે, જે ઘેડી છાતિ મેળવી હતી તેને પશુ તેણે જોખમમાં નાખી. એ પક્ષ મદલ્ય કરવામાં તેને માધ ઘેડી દિશ્મત ધરવી પડી નહોતી. જ્યારે તે પુનાકરેડ મેલસૂના પ્રમુખ તરિકે નિયુક્ત થયો ત્યારે તેનાપર વિરોધી દીક્ષા અને સંકેટોની બારે વૃદ્ધિ થવા લાગી અને આ સર્વની સ.મે મડ મગજના દિશ્મતને લીધેજ તે ટકી શકેગ હતો. (મુલાએના) સ્વ-વત્તો દરેકે બદાર પાડવામાં, મગજ ડીક્ષો અને સમાનપરોના. પેકારની સામે માનદ અને રેડેન્ટનો દેના આપવામાં અને પોત તુ નાંતકરજ જેને 'સત્કાર્ય' જણાવે તેને મેમે મેલક. સંકેટોના સ્વ-વત્તો મા તે મદાત દિશ્મતથીજ ટકી નહોતો હતો.

[illegible][illegible]

રહ્યા હતા ? ના, તેઓ પોતાના સ્થાનપરજી ઉભા રહ્યા અને તેમજે સાંભળવાની ક્ષમ્તા નહિ ધરાવનાર દમ્ભરો માણસોને પોતાના બાપ્પાન સાંભળવાની અને તેને સદ્વચન સેવાથી દરજા પાડી, જ્યારે એન રિહિસન બાપ્પાન કરતી હતી ત્યારે મોટી મેઝાવસેનો પિરતોલનો ગેદળીઓ તેના મસ્તકની આસપાસ હાલતી હતી, પરંતુ તથો સુ તેણે પ્લેટફોર્મનો ત્યાગ કર્યો હતો ? તેણે પોતાની દિશ્મત અને પોતાની દસીસોથી આ મેઝાવસેને શાન્ત કરી દીધી.

નોંક્સના મસ્તકની સામે ગંદક ધરવામા આવી તે છતાં તેણે દિશ્મતપૂર્વક પોતાનું બાપ્પાન ચાલુ રાખ્યું હતું; અને ગેરિસન, કારાચક, હુક્કડખોર લોકો આવવા તેના આંગણમા ઉભા કરેલા ફોટીના લાકડાથી ડરતો નહોતો. જમતને આવાજ માણુમેની જરૂર છે.

" બહેને તારી આસપાસ તોળાનો મડમડાટ થવા કરે અને સજુઓ તારી સીધ કરતા તારી પાછળ ૧૫ કરે, પગનું સુ તેઓ તને વસા કરશે ? કદિ નહિ, કદિ નહિ, કદિ નહિ. "

જ્યારે મેનાપતિ બટલરને નવલજન માણુમેની સાથે ન્યૂયોર્કના દુકાનો દાખી દેવાને મોકલી આપવામા આવ્યો ત્યારે તે પોતાની પસંદગીની અગાઉ સહેરમા આવી પહોંચે. આ વખતે કોથપી કમલ અને તા હુક્કડખોરોને તેને સહેરમા રંગાઓમા એકત્રિત થયેલા જોયા. આ હુક્કડખોરોએ અત્યાચારે બટલરને માણુમેને નક્કસના ચામસાની સાથે લટકાવીને મારી નાખ્યા હતા. પોતાના માણુમેના આમનની પ્રતીક્ષા થવા વિના જ્યાં નાથો અરિક મ નુન, એકત્રિત થવા હતા તે સ્થળે તે ગયો. તે એક પીપપર ચાલુ અને બોલ્યો, " આમડાના સમ્બરો ' નરકના મનાનો ' હમે નમાગયો કન્ય લોકના ખૂન કર્યો છે. " તે એકજ માનુસના દિશ્મતરેલા સજુથી રક્તપી ખરડાવવા લોકો થયેલી ગયા. આ વટના એક એવા સહેરમા

પ્રવાદજ બદલાઈ જશે. " સાચા અને ચપલ માણસો પ્રયત્ન કરવાનું સાદસ કરીને મુશ્કેલીઓને છૂટી લે છે. આજમુ અને મૂર્ખ માણસો સંકેટ અને જોખમને જોતાંજ દરબર દષ્ટી કોઠે ॥ અને સિધિય બની જાય છે; અને જે અસમ્મતાનો નેઓ કર રાખે છે તે અસમ્મતાને તેઓ જાનેજ ઉપલ્લ કરે છે. "

કુમરતિન કહે છે કે " જે માણસ કાતો નથી તેજ ખરા વીર છે."

આદિકામ યોગ્યભોજન કરનાર અનીન પાસા એવા અંગિયોમા પેલાના
માખાએની પાકાન ગચી ગયો હતો - જેથી તેન અન્ન થયુ છે એમ
નિર્ણય પાડે માનવામાં આવ્યુ હતું અને આ પાકા અનિ દ્વદનાપૂરક
સોડામાં ફેલવામાં આવી હતી. - જે પાકાની પાકાને પ્રાપ્ત થયે
તે મુખ્ય અંગિયોમા ફેલવામાં આવે છે અને પાકાને પાકાને ફેલે
ફેલે એમ નામ પડે છે અને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને
પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને
પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને પાકાને

પાલ્કામેન્ટમાં રાખવા થયો હતો. ઝેલિસ્ટન જાતીસ વર્ષનો થયા પૂર્વે
પાલ્કામેન્ટમાં રાખવા થયો હતો અને ચોતીસ વર્ષે કોપાધ્યક્ષ બન્યો
હતો. એસિસ્ટન્ટ મેરિટ ઇન્ફોર્મેશન બાર વર્ષની વયે ચીફ અને હાઈન
બાપામાં પારંગત થઈ ગઈ હતી. ૥૬ ક્રીસ્ટી અમીઆર વર્ષની વયે તે
બાપાઓમાં પાવરથો થયો હતો. કાઉન્સી કે જેને અત્યારે વેસ્ટમિનિ-
સ્ટર એપીથો રાહવામાં આવ્યો છે તેણે પંદર વર્ષની વયે કામ્યર્ડ
એક પુસ્તક પ્રકટ કર્યું હતું. એન. પી. વિલિસે પાડચાગા છોડ્યા પૂર્વે
કાનિ તરિકે અમર કીર્તિ સપાદન કરી હતી. મેકાએ ત્રેવીસ વર્ષનો
થયા પૂર્વે સુપ્રસિદ્ધ લેખક બની ગયો હતો. ક્યુથરનવાડે પોપની સામે
મનો ત્યારે લેતી વય માત્ર એકાદારીસ વર્ષની હતી. તેક્સન થીસ
વર્ષનો થયા પૂર્વે બિલિસ નાકાર્નલ્યમ એડવોકેટ બન્યો. હતો. ક્રાશ્ચ-
આ જગ્યાએ તેને આખરનો થ થ ત્યારે તેની વય માત્ર સુડાસીસ
ની હતી. આરમા આરને નાનું કુદ ગાંડું ત્યારે તે માત્ર એકા-
દારીસ વર્ષનો હતો. નવસ વર્ષની વયે કાઉન્સી હતી લીક
કેટ કનલેવે વનોસ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ કુનલેવે બિલિસ નવા. અધ્યક્ષ
નો હતી. નાથો મનાર કેડરકિંગ નિવસે તેની આગામી જગ્યાએ
મિલ. નવસમાક નવસમા થ કામ્યર્ડ કામ્યર્ડ નવસમા ત્યારે
૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧
૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧
૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧

[illegible][illegible]

4. $\frac{1}{2} \log \frac{1}{2} = -\frac{1}{2} \log 2 = -\frac{1}{2} \times 0.3010 = -0.1505$

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

- १५३९ श्री अश्विनी शुक्ल चतुर्थी तिथि २०७४

મેડોના હાથ કરજુથી ઉમરાઈ જતાં હતી. આ ઊંઝરી પોતાના પરમ શુદ્ધિચાળી પિતાના સ્ત્રીઆ અને માર્ગપ્રદર્શકનું કામ કરતી હતી. બ્યવહારિક જીવનના ઉમરાપર પણ માખેજ આવ્યો. હોય એવો એક તરણ એકાએક પોતાની જન્મે આંખો મુઠારી દે અને તે છતાં પણ માત્ર જુદી અને અગમ્ય ખાંતથી કાઠફળ દિશામાં ઉભવિ કામ કરે; તથા મદાપુરનો પેદા કરવાને મટિ પ્રસિદ્ધ એવા એક દેશમાં સીધી અમેસર પુરુષો પેકીનો એક જને; એ કેવી અદ્ભુત પદના છે તેનો વિચાર તો કરો! બીજા પણ અનેક તરણો કે જેઓ નિર્ભય મનના હોત તો આવી આપત્તિને તાજે થઈ મથા હોત અને તેમનાં નામ ના દરિયજી સાંભળવામાં આખ્યાં નહોત; તેઓ સદ્માગ્ધે સમ-તમાં પ્રકાશી નીકળ્યા છે અને દજ પણ જમતમાં થજી ફાસરે થજી પ્રેસકોરો, માર્કેનિઓ અને કરેનાયો રીધ રચ્યા છે!

જે હિમ્મતવાન ઊંઝરી પોતાના પિતાની આખની મરજ સાતી હતી તે પોતે પણ જુદિમતા અને દ્વંદ્વ નિમયનું અદ્ભુત ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે. આકસર કાલેજના સેંકડો વર્ષના ઇતિહાસમાં તે પહેલીજવાર એક એવી પદવી મેળવવામાં સફળ થઈ હતી કે જે પાસી પૂર્વે ગંદરદન જેવા મદાપુરોનેજ પ્રાપ્ત થઈ હતી; અર્થાત્ આ પદવી સિનિયર ફેંડલરની હતી તે સમયપર્યંતના ઇતિહાસમાં આવી પદના જિલકુલ જનીજ ન હતી અને તેથી તેજે સુધારામાં આગળ વધેલી સઘળી દુનિયાનું પ્વાન જેઝ્યું. અત્યાર સુધી કોઈપણ ઓમે દરિયજી આ પદવી પ્રાપ્ત કરી નહતી, એટલુંજ નહિ પરંતુ માત્ર પોતા અપવાદ સિવાય તે પદવી માત્ર એવાજ માણસોએ મેળવી હતી કે જેઓ પોતાના પાછલા જીવનમાં પરમસિદ્ધિને પ્રાપ્ત થયા હતા. હવે આ વાનરો કોણ અસ્વીકાર કરી શકે છે કે મજબુત હૃદય હોય

■ ત્યાં એક નિયમ તરીકે માર્ગ અવશ્ય મળીજ આવે છે.

કર્તા કરે છે; 'પરંતુ' જેમાં જવાની આપણે સવિવેક આશા રાખીએ અને પ્રવાસ કરીએ એવી કામચલાઉ દિશામાં આપણને પ્રતીતિ થશે કે એ વિધો એક નિયમ તરીકે, કાં તો હિલ્લો સકાય તેવો હોય છે, કે ના તો તેઓ દમસ્કસેમારે ટકના નથી. જ્યાં અસામાનિક રીતેજ ખર્ચ થયેલો અને અથવા બનાવી સકાય એમ હોય છે ત્યાંજ જો હુમ્મસાનિ-ય જો, 'પરિમાન, આપણી માનસ નેને ગોળી નહીં અથવા બનાવી સકાય

[illegible]

ખરી છે કે સયોગો અથવા પરિસ્થિતિઓ મહાદ્વામાંથી થઈ
 કે મહુના બીજામાંથી આવતી બનાવી શકતાં નથી. તેમ
 પ્રમાણે આજની પરિસ્થિતિ આજથી રૂઝિના બહુમુલ્યાવી ભૂમી
 નાખી રાખી નથી. જા. આજે આજના ૧૪ મેંમોરલે આજથી
 પરિસ્થિતિમાં રહ્યા કેરકે નહીં, નો અર્થ નહીં, રહે નામ પણ
 મારા મુદ્દાએ, આજ કીતે આજના આજના મુદ્દાએ નહીં, નહીં, આજે
 મુદ્દાના થઈ, મુદ્દાએ નહીં, નહીં, આજના આજના, નહીં, પરિસ્થિતિ
 કીતે, આજ નહીં, પરિસ્થિતિએ રહે આજના આજના આજના આજના
 એવેથી આજથી રહે આજના આજના આજના આજના આજના આજના
 આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના
 આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના આજના

ઉત્સાહ, વિંચ સરક્ષતા પ્રાપ્ત કરવાને માટે આવશ્યક એવા કેટલા બીજા મુદ્દાઓનો અભાવ હશે.

દ્વિચાપલી-હવે હે કે મનુષ્ય-સંયોગોનો ગુણામ નથી, પરંતુ સંયોગોજ મનુષ્યના ગુણામ છે.

દુનિયામાં અકસ્માતથી કયું મહત્ત્વાર્થ સિદ્ધ થયું છે? તરોરે શું અકસ્માતથી બંધાય છે? આમખોરો શું અકસ્માતથી બંધાય છે? શું અકસ્માતથી વિષવિવાહો, આશ્વો, કે દવાખાનાંઓ સ્થપાય છે? શી રામચંદ્રે સમુદ્રનું અને ધીરે રબીકોનનું ઉદ્ધારન શું અકસ્માતથી કર્યું હતું? મગીરમ, રામચંદ, શ્રીકૃષ્ણ બગવાન, બુદ્ધ, શંકર, સિવાજી, પ્રતાપ, અકબર, દયાનંદ, વિવેકાનંદ, નેપોલિયન, વર્લ્ડવન, માંડ અજવા વાન મેલ્ટેની કારકારિની સાથે અકસ્માતને શો સંબંધ છે? એ પ્રત્યેકને એક વા બીજા પ્રકારનું પુદ્, તેનો આરંભ થય પૂર્વેજ છાજી વાસુ દત્ત, લંકા, મહાભારત, હમ્પડીપાદ, વર્નકિરી, ક્રાઇમર અને નોટિસર્મના પુદ્ની સાથે બાબને શો સંબંધ હતો? છતાં આપણા વિશ્વોને માટે આપણે આપણી ભવને ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને આપણા પરાજયોને માટે આપણે આપણા બાબને દોષ દેએ છીએ, એ કેવી મેહી બૃષ ?

એકસ સ્વગ અને નિમોચાયા આ વિશાળ ભવત્ત્વ મનુષ્ય એ કાષ્ટ નિરાશિત આવું નથી; તેણે પોતાના સ્થાનને વગરો રહેલ સિવાય બીજું કંઈક કસ્વાનું નથી.

કન્નકજિવર મહા રાખો, કારણકે તે બાબના કમજા માર્ગનક સિદ્ધનોનો નાશ કરે છે. પરંતુ તેની સમજતા માટે એક નમની અપેક્ષા છે કે જે ખેટા વહેમ અને ખરાબ રહીના પ્રતિજ્ઞો તોડી નામે છે, સારી વાને પછી ને છે, સંચોનોનો પ્રકાર સકલ કરે છે અને એક સમયના પેલાનો દારો દ્વારક અપેક્ષા દુર્મનની

અતઃ પુરુષયત્નેન યતિતત્ત્વ્યં યથા તથા ।

પુંસા તંત્રેણ સઘોમાઘેનાશ્વયતનો જયેત્ ॥ ૬ ॥

પૂર્વજન્મનો ઉદ્યોગ અને આ જન્મનો ઉદ્યોગ એવો પરસ્પરના વડિલા ન હોય તો જમ પેઠાઓની પેઠે-સડ્યા દરે છે અને તેઓ માંથી જે ઓછા જગવાશે હોય તે દારી બન-છે; એટલા માટે પુરુષ શાસ્ત્રના નિયમને અનુસરીને જેમ અને તેમ ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ તે જોયી આ જન્મનો ઉદ્યોગ પૂર્વજન્મના ઉદ્યોગને તરત છોડી દે.

અનર્થઃ માપ્યસે યથ શાસ્ત્રિતાદપિ પૌરુષાત્ ।

અનર્થકર્તૃ બલ્લવત્તત્ર જ્ઞેયં સ્વપૌરુષમ્ ॥ ૮ ॥

પરં પૌરુષમાશ્રિત્ય દંતૈર્દતાન્ વિષ્ણુર્ણયન્ ।

શુભેનાશ્ચુભમ્બુધુક્તં માક્તનં પૌરુષં જયેત્ ॥ ૯ ॥

જો શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુરુષાર્થ કરતાં જમ અનર્થની પ્રાપ્તિ થાય તો તે સમયે જો અનર્થ આપનારા પૂર્વજન્મના ઉદ્યોગને બજાવવા સમજવો; પણ તેથી કાપર નહિ થતા બારે ઉત્સાહ રાખી દાંતપીસીને સારા ઉદ્યોગમાં મંડ્યા રહેવું કે જ્યેષ્ઠ વિદ્યા પાડવા સગજ થયેય પૂર્વજન્મનો અશુભ ઉદ્યોગ દારી બન.

માક્તનઃ પુરુષાર્થોઽસૌ યાં નિયોગયતીતિ ધીઃ ।

બલાદધસ્પદી કાર્યા મત્યસાદધિકા ન સા ॥ ૧૦ ॥

તાવતાવત્પયત્નેન યતિતત્ત્વ્યં સુપૌરુષમ્ ।

માક્તનં પૌરુષં યાવદશુભં શામ્યતિ સ્વપમ્ ॥ ૧૧ ॥

‘મને પૂર્વજન્મનું પ્રારબ્ધજ્ઞ અધાવે છે’ એવા વિચાર ઉપ-
તો બલાત્કારથી પમજ મૂકવો જોઈએ, કારણકે આ જન્મના પ્રારબ્ધ

ને પુરુષ કલોમરૂપી પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને છેડી છત્રે અનુમાનથી જાણતા દેવને વગળી રહે છે તે પુરુષ પોતાના જે 'હાથનેજ સર્વેશ્વ જાણી તેઓને જોઈ નામે છે એમ સમજવું. નેઓએ એટ પુરોના વિચારો જોયા નથી એવાં અને 'જાતને દેવજ સ્વારે છે' એનો નીચ વિચાર રાખનારા પુરોનો મ્હો જોઈને સસ્તી પછી વગી જાય છે.

દૈન્યદારિદ્ર્યદુઃસાર્તા અપ્યન્યે પુરુષોત્તમાઃ ।

પૌરુષેણૈવ યત્નેન યાતા દેવેન્દ્રતુલ્યતામ્ ॥ ૨૭ ॥

દીનતા અને દારિદ્ર્ય આદિ દુઃખોથી પીડાયેલા નગ અને હરિશ્ચંદ્ર તેમજ બીજા મોટા પુરોના પણ પુરુષપ્રવત્તથીજ ઈ સમાજ થયા હતા.

આધાર્યાદલમ્બયસ્તૈઃ શાસ્ત્રસત્સંગપાદિભિઃ ।

ગુર્ણૈઃ પુરુષયત્નેન સ્વાર્થઃ સંપાપ્યતે યતઃ ॥ ૨૮ ॥

હિતિ પ્રત્યક્ષતો દષ્ટમનુભૂતં શ્રુતં કૃતમ્ ।

દૈવાત્તમિતિ મન્યન્તે ચે હતાસ્તે કુસુદયઃ ॥ ૨૯ ॥

માગકેખમુદ્ધી આડીને પ્રવત્તપૂર્વક સાંભળેના અને સાત મર્દિ પુરોના અવ્યક્ષ કૃપો હોય તો તે કલોમરૂપી સાત /ગ યાય છે, એમ પ્રત્યક્ષ જોયેલું હતા, અનુભવ કહેલો હતા અને સામગીયું હતા પણ ને કુમુદિ હોડો 'એ સમજું દેવલીજ કલોમા આમું કે અને તેનું જગ પણ દેવજ આપ્યું' એમ માને છે તેઓને માયા જાણ સમજવા.

આલસ્યં यदि न भवेज्जगत्पथनर्थः को न स्याद्बहुधनको बहुभुतो वा । आलस्यादियमवनिः ससागरान्ता सम्पूर्णा नरपशुभिश्च निर्दनैश्च ॥ ૩૦ ॥

લાવતું નહિ. એક કોટિયામાં ચપેલાં બે રૂબામાં એક રૂબ રસમરતું
 બેવામાં આવે તો ત્યાં તે રસને ખાઈ જનારા કીડા વગેરેના ચત્તનેજ
 પ્રખલ માનવે. જગત્પ્રસિદ્ધ ચપેલા પદાર્થો પણ કાપ પામે છે;
 ત્યાં કાપ કરનારના ચત્તનેજ જગત્તર ચપેલો સમજવો. બે પુરુષાર્થો
 યેશ્વરોન્મી પેઠે પરસ્પર સાથે હાથા કરે છે; તેઓના જે જગત્તર હોય
 તે ગુરતજ છતે છે.

શક્તસ્ય પૌરુષ દદમદૃશ્યં વાગ્ધિ વદ્ધવેન્ ॥

તદૈવમિત્યશક્તેન પુદ્ગલાન્મન્યપુદ્ગિના ॥ ૧૪ ॥

સમર્થ માણસનો જે દત્ત અર્થ કેળવે તેવો દૈવ છે એને અસ-
 મર્થ નહ માણસ મનમાં કંઈપણ માગી શકે

भूतानां बलवद्भूतं यन्नदैवमिति स्थितम् ।

तद्येषामप्यधिष्ठातृ सतामेतस्ફુटं मिथः ॥ १५ ॥

સમર્થ માણસને પણ તેઓના દત્ત. જે આપે નમર્થ હોય છે
 તેઓ દત્તાવ છે, એ વાત સપાટા પ્રાચીનમાં ૫૦૦-૫૦૦ જાનુઆરી છે;
 માટે દૈવ એ કાંઈ પદાર્થો નથી.

द्वयोरद्यतनस्यैव प्रत्यक्षाद्विनिता भवेन् ।

दैवं जेतुं यतो यत्नैर्बालો यूनेव शक्यते ॥ १६ ॥

જે બંનેના અને આ બંનેના જેવા પણ આ બંનેના
 જાતના સ્વભાવ હોવાથી તેને જેવા પાત્રમાં કોઈ પણ નેરો કરી
 શકાય છે; માટે પુરાણ માણસ જેમ કમળના પાત્રો જેવા છે તેમ
 જોઈને જોઈને પુરુષોન્મના જેવાના જેવા છે

देशकालक्रियाद्व्यवशतो विस्फुरेन्मयी ।

सर्व एव जगद्धावा जयन्यधिकयत्नवान् ॥ १७ ॥

એ માત્રસ પુરુષાર્થથી દેવનો પરમવ કરના ધર્મ છે તે
માત્રસના, આ લોકમાં કે પરલોકમાં સપગા મનોસ્થે સંપૂર્ણ થાય છે.

ये समुद्योगमुत्पृज्य स्थिता दैवपरायणाः ।

ते धर्मवर्णं कामं च नाश्रयन्त्यात्मविद्रिपः ॥ ૩ ॥

પોતે પોતાનીજ સત્તા કરનારા એ લોકો ઉદ્યોગને છોડી જે
દેવનેજ આધીન થઈ શકે છે તેઓ ધર્મનો, અર્થનો અને કામનો
નાશ કરે છે.

संविन्स्पन्दो मनःस्पन्द ऐन्द्रियस्पन्द एव च ।

एतानि पुरुषાર्थस्य रूपाण्येभ्यઃ કલ્પોદયઃ ॥ ૪ ॥

પુરુષાર્થનું સ્વરૂપ, પુરુષાર્થના સાધનોની ધર્મિયા અને તેથી
જનિતવાની પ્રક્રિયા એવા પુરુષાર્થના ૩૫ છે અને એઓનીજ રૂપની
૧૬૫ થાય છે.

पुरुषार्थेन देवानां गुरुर्देव बृहस्पतिः ।

શુક્રો દૈન્યેન્દ્રગુરુનાં પુરુષાર્થેન વાઽઽસ્થિતઃ ॥ ૭ ॥

दैव्यदारिद्र्यदुःखानां अपि मार्गो नरोत्तमाः ।

પૌરુષેર્જેવ યત્નેન યાતા દેવેન્દ્રતુલ્યનામ્ ॥ ૮ ॥

દેવના પુરુષાર્થમાં દેવેન્દ્રજોના ગુરુ થયા છે અને શુક્ર
૧૫ ના પુરુષાર્થમાં દેવના ગુરુ થયા છે દેવના અને દારિદ્ર્ય
આદિ દુઃખોમાં દેવના નરોત્તમના માર્ગ ઉપર દેવ પોતાના દુઃખોમાં
દેવના ગુરુ થયા છે.

यथा यथा यत्नतो ये कष्टमाशु तथा तथा ।

इत्यहं पौरुषादेव कष्टभाजनं तु देवतः ॥ ૧૪ ॥

જેમ જેમ જેમ યત્ન કરે તેમ તેમ મન ગુરુ થાય
૨૩ ના પુરુષાર્થમાં દેવના ગુરુ થયા છે. પુરુષાર્થજોના ના પદથી ૧૬.

પરે તેમ આશિષા આપી તને સ્વાસ્થ્યના ઉદ્ધેશ હેતુ શુ પ્રયોજીને છે
જગતમાં કોઈને કોઈ ચિત્તેનો ઉદ્ધેશ સામ્યે; કરવામાં આવે છે ?

મૃદૈઃ પ્રકલ્પિતં દૈવં સત્પરાસ્તે સયં ગતાઃ ॥ ૧૫ ॥

પ્રાણાસ્તુ પૌરુષાર્થેન પદ્મુત્તમતાં ગતાઃ ॥ ૧૬ ॥

યે શૂરા યે ચ વિક્રાન્તા યે મોક્ષા યે ચ પण्डिताઃ ॥

તૈસ્તૈઃ કિમિદ શ્લોકેઽસ્મિન્ વદં દૈવં મતીક્ષ્યતે ॥ ૧૭ ॥

દેવને મુઠ્ઠા લેડોએના કપડે છે, ખાટ નેઓ તેના દેવને પરા-
યશુ રહે છે તેઓ આર્થના જાગ છે; સમજુ પુરુષો તે પુરુષાર્થના
ઉત્તમ પદ્મીને પદોન્વા છે. નેઓ વીર, પરાક્રમી, સમજુ અને પંડિતો
હોય છે તેઓ આ જગતમાં દેવની સંકલ્પિત વાટ શુરે છે ? મતારો
તો ખરા ?

વિશ્વામિત્રેણ મુનિના દૈવમુત્સૃજ્ય દુરતઃ ।

પૌરુષેણૈવ સમ્પ્રાપ્તં વ્રાત્સળ્યં રામ નાઞ્જયયા ॥ ૨૦ ॥

અસ્માભિરપરેરામ પુરુષૈર્મુનિતાં ગતૈઃ ।

પૌરુષેણૈવ સમ્પ્રાપ્તા ચિરં ગગનગામિતા ॥ ૨૧ ॥

વિશ્વામિત્ર મુનિએ દેવને દુર છેડી રહને પુરુષાર્થના આશય-
પાત્રું મેળવ્યું છે, દેવના આધારથી મેળવ્યું નથી. અમે બીજા લોકોએ
જ્ય-કે નેઓ મુનિપાત્રું પામ્યા છીએ તેઓએ સાચાકાગના પુરુષ-
ર્થના આશયમાં આશવાની રક્તિ મેળવી છે.

મરણાદાનસંરમ્યવિધ્રમથ્રમધૂમિષુ ।

શક્તતા દૃષ્યતે રામ ન દૈવસ્યોપધેરિવ ॥ ૨૫ ॥

લક્ષ્મણકારણકાર્યવિવાર્જિતં નિગ્રાવિકલ્પવશાદુપકલ્પિતમ્ ।

સ્વમનપેદ્ય હિ દૈવમસન્નયં ત્રય શુમાશયપૌરુષમુત્તમમ્ ॥ ૨૬ ॥

જગતમાં જે જે વિષયોનો આશ્રયપૂર્વક અભ્યાસ કરવામાં આવે છે તે વિષય સિદ્ધ થયા વિના રહેતો નથી, એ વાત ભગવદ્ ગીતામાં વિદ્યોનો પવેત નિસંદેહ જોવામાં આવે છે; એટલા માટે હવે પુરુષાર્થ કરી પાંચે ઇન્દ્રિયોને છત્રીને કાપાકુને વાસ્તે શુભ વાસનાથી પુજા થાએ. તતઃ પચવકપાપેણ નૂનં વિજ્ઞાતવસ્તુના ।

શુભોઽપ્યસૌ ત્વયા સ્પાઞ્ચયો વાસનાંધો નિરાધિના ॥ ૪૨ ॥

યદતિસુમગપાર્પસેવિતં તચ્છ્રમમનુમૃત્ય મનોઙ્ગભાવબુદ્ધયા ।

આધિગમય પદં સદા વિચોકં તદનુ તદપ્યવમુચ્ય સાધુ તિષ્ઠા ॥ ૪૩ ॥

આરે તમારા રામદેવાદિ ખજા સિધિસુ સહ જીવ અને આત્મ-વસ્તુ જાણવામાં આવે ત્યારે કરી ચિંતા નહિ રાખતાં શુભ વાસનાઓના ઓપને પશુ છોડી દેજો. શુભ વાસનાઓ કે નેઓ શ્રેષ્ઠ છે, અતિ સુંદર છે અને મહાત્માઓએ સેવેલી છે તેઓનો અભ્યાસ કરીને તેઓથી ભરપૂર થયેલી બુદ્ધિરહે જે પર સર્વદા શોકરહિત છે તેના સાક્ષાત્કાર કરો અને તે પછી શુભ વાસનાઓને પશુ છોડી દઈને અખંડિત રીતે સ્વરૂપમાંજ રહેા.”

અન્નેવ ઇચ્છાસક્તિ અને નિશ્ચિત લક્ષ્ય પોતાની મેજાજ પોતાનો માર્ગ શોધી કાઢી અથવા તેને બનાવશે.

ગેટ હહે છે કે “ જે માણસ હવે ઇચ્છા ખરાવે છે તે જગતને પોતાને અનુકૂળ બનાવે છે. ” વિકટર શુજો જણાવે ॥ કે “ લોકોમાં જાળની ન્યુનતા હોતી નથી, પરંતુ ઉચ્ચ સમજણ અને ઇચ્છાઓનીજ ન્યુનતા હોય છે.”

જે માણસ કેઈ મહાન્ કાર્ય કરવાનો નિશ્ચય કરે છે તે પુરુષ એ નિશ્ચયનાજ જગપડે તેના માર્ગમાં આવતાં મહાન્ વિધોને મારી હડાવે છે. જે માણસ પોતાની જાતને ઉચ્ચ વિચાર અને ઉમદા આચ-

મહત્વ કરવાને માટે પોતાનું અંતઃકરણ સદા ખુલ્લું રાખે છે; તે મનુષ્ય અવશ્ય પોતાનું જીવન અસામાન્ય અને સફળ બનાવશે.

ગમે તેવા દુઃખદાયક સંચિનો પણ દૈવ હિંમતને સદા કાળને માટે દબાવી રાખી શકશે નહિ.

નિશ્ચયવાન માણસને જગત હંમેશાં રસ્તો કરી જ આપે છે. રેખીતી અશક્યતામાં પણ હિંમતશક્તિ માર્ગ કરી લે છે. "મેં આગળ આમજી વધેલો માણસજ સરત જીતી જાય છે; જે ઘસઠર એક ટૂંક વખતે કરે છે તે ત્રણઈ જીતે છે; જે નાહિમન થયા વિના પચાજ મિનિટ સામા કન્યાં વધારે લડે છે તે વિજય મેળવે છે."

અહિત કાર્ટર દમ્મિનને ચિકાગોના સિસિન કોંગ્રેસે પારંપર નિરાશ કર્યો હતો, પરંતુ કોંગ્રેસ વસ્તુથી ને દબાઈ સમીપે નહિ તે ખરેખર અગ્રેવજ હતો. તે ચિકાગોના પુત્ર (વતની) હતો અને પોતાની માનવમરીનો જુસ્સો તેનામાં ખબર હતો. આપણે સવળા જાણીએ છીએ કે ચિકાગોએ એમ-પ્રીસમી સત્તાચિદમા એક અદ્યક્ષી વખતકાર કરી જતાઓ છે. એકવાર જાણીને અમ્મીબૂન થઈ જતા જતા જુના કુમાર પપ્પાની પેડ તે પુત્ર પોતાની અસ્મતાથી કલ્પન થઈ અને અગાઉના કન્યા અધિક મદાન અને અધિક જાજ્ય બની છે. કાર્ટર દમ્મિનને કોંગ્રેસ માનવ ર-સરુ નહિ. તે પ્રજાસત્તાક રાજ્યોની સમિતિ [Democratic Convention] માં દાખલ થયો અને તેમણે વાંધો લીધો ને જા. જમ અનુપમ પેરેપૂરક તેણે પોતાને તેમના કોમેન્ટારી નર્મક મદદ કરે. પોતાના "સાક્ષ્ય" પર સિવાય ચિકાગોના સમન્ત પણ તેના નુકસાની સામે થયા હતા; પરંતુ

* આ પસીન. સજાપમા એવી દગલ છે કે તે જાણી મદા પડી પણ પાડુ પોતાની અસ્મતાથી કલ્પન થાય છે.

ખાખ્યુ હી છે તે તે સમજામાં ન્યૂનતાજ આજે છે.

ઃ ઈજાકલિને રીતી કાલ છે અને ઈજાકલિ સેવા રિતે
સાવતારી આજે સમજા નથી આવે છે; એમાં માટે સમજણ
અને આદર્શની કુખ્યાપૂર્વક રૂઢિચુસ્ત રીતો અને
સુધાં પાંડાં વાક્યથી આમતેમ મસદાયા કરે છે તેની પો
તમામ જીવનને આપી સચોટપણે જેમતેમ મસદાયા કરવું
આડાયો.

માબુસામાં જુદિનો કે રાખિનો અભાવ નથી, પરંતુ
હિંદનો અને પરિમમ કરવાની કુખ્યાનોજ અભાવ છે.

■ જાનપિપાસાએજ એ રહસિય કરવાના હોય
એન સીકને ગ્રીવાઈ અન નિસલના રખે પોતના કાર્યમાં કાળી
રાખ્યો હતો તે વાચના સીખવાને માટે નિત્ય એકસો કપાડે જે
૭ સાત માધમ આવીને મળે દનો. નિશાળમાં તે તેને માત્ર
વાચનાઈ સીખવામાં આખું હતું, આ પોતની જાનપિપાસાને રૂપ
કરવાને માટે તેણે ગ્રીવાઈની કાઠખળ કરાર રાખી નહિ. તેને
કોઈપણ વિદ્ય તેના મનથી ન્યૂન કરી વાળું નહિ. પરિશ્રમને ભયારે
તેને એક વાળું સરખું મચ્છ-તમડાસય યામ થયું ત્યારે તે પોતાને
મીમાંત માનવા લાગ્યો અને તેનો રૂપિય આપ્યા કસાકાના કસોડો
જુદી અમર્ય સંયોજ્યો. ગમોતમ જાનામળનું પાન કરવા
લાગ્યો આ વખતે તેના તુપડીમાં રેહસા અને પાણીનું જે સાત
મેળન તેની વાટ ભેવા કરતું હતું તેનું પત્ર તેને જાન રહેતું નહિ.
કાઠખળ વરણ તેને અખ્યાસદારા જુલ રહારી નન સનો પ્રવત કરતા
અકારી રહી નહતી. તને જસ એમજ લાગતું હતું કે જો મ.જી.
સને પુસ્તકો મેળવવાની અને આખ્યાનો લાભગવણી તક મળે તો
જી તેને બીજી કાઠખળ કરતું આવસ્થકતા રહેતી નથી.

તેનાથી દશમર્ત્ય જુદિયાગ ધરાવનારા માણસ કરતાં પણ વિશેષ કાર્ય કરે છે. બોસોમાવળા મહાન બાપાચાસ્ત્રીએ, સિદ્ધ જેમ મોખાએને દરાની નાખે છે તેમ, એક પછી એક સો બાપાઓપર સંપૂર્ણ કાનૂ મેળવ્યો હતો.

માણસના જીવન સાદૃશ્યમાં અને તેના સુખમાં પણ હજી સજિત કેવો મહાન ભાગ ભજવે છે તે નરજી પુરુષોને સમજાવા દર્શાવવું સર્વેષા અસમ્ય છે. હજીસજિત કેવો મહાન કાર્યો કરી શકે છે તે વહુવી સકાય તેમ નથી. જે માણસ ૬૬ હજી ધારણ કરી શકતો હોય તેને માટે માગેજ કોઈ કાય અસમ્ય હોય છે.

જે નરજી જીને એકાએક જ્ઞાન થાય છે કે તેનો દેખાવ સાદો અને અનાકાંક છે, તેના સખધમા આપણે તે વાત ખોટી પડેથી પાડીવાર જોઈએ છીએ 'એરી મી પોતાની પ્રથક હજીસજિત અને અવિશ્વાસ ક્રોમયા અપ્રતિદાનરથા અને સાધારણનામથી મુક્ત થવાનો નિશ્ચય કરીને પોતાની પાલ ખામીઓનો ખદસો રાજી નાખે છે; એટલુજ નહિ પરંતુ એરી નો પ્રસિદ્ધિ અને મહત્તા પ્રાપ્ત કરે છે. જે મહત્તા ભાગ નામીરિક નૌદર્શવા તેને કદિ પણ પ્રાપ્ત થઈ શકત નહિ. ચાલે, કલમેનમ્મ રાનેઃ અથવા -રેરાનુ નૌદર્શ નહિ હોવા ના. પણ તે તેના રાજતા રાજનપન અઃઃ ધ દની કેટલા બધા નરજી પુરુષોએ નાનરિક કુપન અથવા માનાસક ખામીથી ખિન્ન થઈને આઘટકાકે ૬૬ હજી. વાઝ કરીને નાધારણ રિયતિમાથી અપાત્ર રવા પોતાની વગ ડગલાં તેના કુપ પોતાને કુચ્છ રથાવપર

૫૮
૫૯
૬૦

નિશ્ચય એક જીપુ રાજા રાદનજીયા મરજી છે કે જેમને ૬૬ નમોન ૬૬ ૬૭-૭૮ વાઝ કરીને અપમાન, મરીમાઈ અને દુર્મા અમારો નામ નાને મુક્ત રાને છે એવા અમને હક્ક મળે છે.

[illegible]

“ તાના મયજન્ય માણસોજ સંકેટથી શિવિહ બની તેને હાથે જ
નવ છે, પરંતુ મદાન મયજ પચાવનાર માણસો તે તેમને હાથે જ
તેમનાથી સજાર થાય છે ” — વૅશિસ્ટન દર્શિખ

જ. સ. ૧૮૦૬મા એક દિવસ, બારવૌના એક ઠોકરાએ સત્રી
એળાં પના એક પીછીચાળાને કહ્યું “ મ.તી પ.મં દમનુ ચણુ જો
પ.ા. જે અને તેમને દુ. રોટન દ્વિપમા વર્ષ મળ્યા માગું છું. જો હમે
મન નાન પ્રાપ્તિઓ સાથે તમા જોયેલાને મ. ડ. મે. રીસ મિલિન પાસે
વ. ડ. નમન માગે એક પોટી અ. ડ.મ આપીશ અને તે દુ. અદલા
હ. ડ. મ. એ નકમ ન મોકલી અ. ડ. ન પો. ડ. નમામે થયે.”

૧. કાઢી વાળાને આપ ન પા. ૨. જાડી જાળ વાળુ ડ. મ. ડ. મ. સમજાય
૩. ૧. ડા. નના વિ. ડા.એ ન. ડ. ૪. આ. પ. ૫. ૧. પી. ડા. ડ. મ. ડા. એ
૬. ડ. મ. ન. ન. મ. ન. ન. ન. ન. એ ના મ. ડી. ન. ડા. ડ. ડ. ડ.
૭. મ. ડ. ન. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. મ. ડ. મ. ડ. ડ. કાઢી ડ. મ. ડ.
૮. ડ. ડ. ડ. ડ. એ ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ.
૯. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ.
૧૦. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ.
૧૧. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ.
૧૨. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ. ડ.

નો શુભો; પેલકે, કપ્પો, લંગી, આગ્રસાવતો અમાર અને ઇતર
સારાપરનિવાસ એ પશ્ચિમી ભાગમાં સમેશાંજ દોષ છે.)

અમારે દેને એવો પ્રશ્ન કરાયામાં આબો કે "તમારી નિષ્કા-
નાઓ તમે કેવીરીતે મળત કરો છો ?" ત્યારે તેણે પ્રત્યુત્તર આપ્યો
કે "એક જમવાની પાશક; નિષ્કા-અડમ રીતે." તેજમણે આ-
શ્ચર્ય પરિપ્રશ્ન કરેલો અને માત્ર માત્ર દિવસ સ્વાસ્થ્ય સ્વાસ્થ્ય
શાપ કરીને તેણે "સામેશાસ" નામની સુખની શોધ વિશેની એ-
વાનો મુદ્દ સાત પ્રશ્નો દત્તી અને તેના ઉપજેલા પેસાથી તેણે પોતાની
મતલબી માર્ગદર્શિકા કરી દત્તી. જે સમજાવે તેનું જનજન
મર્દિય પડ્યું તે પાત્ર કરવા પારે જ્યાં ન સમાવડાની મુદ્દ મહત્ત
તત્ત માત્ર રાઈ જુદી મહેતા કરી. તે સમજાવે પ્રકટ થયો ત્યારે
કરેલ જાણના મુખર નત્ત નામ નથી રહ્યું, અને જેમ કહેતાં અને
કે તેમ જ્યાં જે અને મદતલબી અને ર જાત નકતો ત્યારે રતેક
વજાવ. તેમ પારે મધ્યક માની. મદતલ વિશ્વવિખ્યાસ છે તેને પોતાની
સમાજ. કે તેમ જાત ને રત્ત અને મદતલબી જાતને અને પોતાના
મર્દિયના આજીવન રત્ત રત્ત

૧. અમારું પદ અમારું નક અમારું જ્યાં રે. નકતો વિવેક
૨. નકતો જ્યાં નકતો અમારું નકતો નકતો નકતો નકતો
૩. નકતો નકતો નકતો

૪. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૫. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૬. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૭. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૮. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૯. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો
૧૦. નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો નકતો

એટલો બધો રંક હતો કે એક એવરકોટ ખરીદવાની પથ તે જોગવાઈ
હરી રાખે નહતો. તેનીપાસે એક ઘેરા હતો; તેનું જીન તેની ઓમે
ગનન્યુઆરી માસમાં કાઢી લીધું અને તેને પીંછા, કાંતી, વગેરે
એક એવરકોટ તેણે તેવાર કરી આપ્યો.

“મદાન” પુરવોને કદિપથુ “લક” માટે જનુ રાંદ જોરી પડી
નિધી; તેઓ તેમને ઉપન કરે છે. વળી તેઓ અનુક્રમ
સંધેગોની પથ રાંદ જોરા નથી; પોતાની સન્નુખ ને કાંઈ હોય તેને
તેઓ પ્રદણ કરી શે છે અને તેનાપર કાન કરા મંડી પડે છે; નેનો
તેઓ હોકા આણે છે અને છેવટે ચિન્મ મેગવે છે. એકાદ કાંતિની
માટે મોટી પ્રયોગશાળાની જરૂર પડતી નથી; તે તો એક સાધારણ
પતંગવતી પથ આકાશમાંથી વિદ્યુતના નીચે આણી શકે છે. એકાદ
દાંદ એક જૂની પીચકારીમાંથી “કન્ડેન્સિંગ સ્ટીમ એન્જીન” નો
નમુનો બનાવી શકે છે. એકાદ કોં બેક કાન એક પાણીનું વાસણ
અને બે વર્માનિદર સંબંધેન શુભ ઉખુવા રોધી દેડાડે છે.
ન્યુટન સરખો દોઢ વર્ષ પાસાવાળા કાચ, દૂરબીન અને કાળાના
પૂડાના કાંઈ વડે પ્રકાશનું પ્રવહન કરી રચોતુ મૂળ રોધી દેડાડે
છે. એકાદ હંદી રેવી રચોદાનના વાસણેપડે પ્રયોગ કરી શકે છે; અને
એકાદ ફેરાડે ચોપડી બાધવતો મપો કરતી વખત પોતાના અવકાશના
સમવર્તી જૂની બાદલીઓવતી વિદ્યુતના પ્રયોગો કરી શકે છે.

વિજ્ઞાન બમારે પાશ્વર્યામાં નુકરું હતું ત્યારે માકિરિસ એક
પૂરું નામનો સંજનના કાવરમાં દેડ કરવામાં આવેલો એક અંગ્રેજ
હમરાય કે જે, જમવન માટે કંઈપથુ ઉપયોગી કાવે કરી શકે
તેની રિશનિમાં ન હતો. જ્યાં જ્યાં પોતાનો સમય જ્યાં શુભારી દેવાનું
પસંદ કરતો ન હતો. તેણે વરાળના જોરથી કંચાલીયા થતા ગરમ
પાણીના વાસણના કાંચાપરથી સંખ્યાગ્રંથ અવલોકન કર્યો અને તે

હતો તેજે સ્પીકર તરીકે શુભર કોમ્પેક્સને જન્મવાર પ્રતિજ્ઞા સેવાકે
 હતી. પાછળથી પ્રેસિડેન્ટ પદને પામેલા માન્ડે, વૈાસનીઓની એ
 પગલેના સેનાપતિ તરીકે નીમવાની. તેજેજ બહામણ કરી હતી.
 માન્ડ ક્યારે પ્રેસિડેન્ટ થયો ત્યારે તેજે તેને એકેટલી ઓ/ રોટની ગમ.
 પર નિયુક્ત કર્યો અને પાછળથી તેને રાન્સમા એવમી તરીકે મોકલ્યો.
 નિયુક્તની સગા કમ્પાન ક્યારે સમનમ જાયત, વિદેશી મળે/ન.
 એવમીઓ મળમાને પસાપન કરી ગયા હા માટે પશુ વાલમને
 પાનાના ધ્યાને હા ન્યે: દનેહ મોગાઓ તેના કા સિતી નિકમમ
 તુત હા અને તેની અનયામ પશુ પડત હા પશુ-પોસિ
 ત્યારે આમના બહામણેજ તપડા- પશુ ત્યારે પાન્ને તેને ફોડિ
 યાઓ: મત ન દનો. કે હા સમય મત નો ના પાન્નાય ધ્યેને
 પડેમના એવમી તેજ દનો આપ ના રી: ના રાનમીનુ કમ તે
 ત્યારે એક રી નુપા ના દુ: સમ હા નિયમ. ના ક્યારે ક્યાર
 રા માથે નુ પડા ફલ હા આપ ના ના સમય રાનમીનુ

ના ક્યારે ક્યાર

એક: નુ હા માથે રી ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના

ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના
 ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના ના

મકાનનાં સર્થ જાણ સકાય. ” ત્યારે જાતિનિહના એક સમયે પૂછ્યું કે “ રિવેટ વિના હીક થી રીતે સર્થ થકે, તેનો કોઈ ખુલાસો કરશે ? ” મદાન વૈજ્ઞાનિક હાંધી ડેવીએ જણાવ્યું કરીને એવો પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો કે “ શું તમે સેંટ જોહનના મુંબજને ગેસમાપક વાંચ બતાવવા માગો છો ? ” સર વાઇટર સ્કૉટ્ટે જણાવ્યું લંડનને “ કુમાર ” (ગેસ) થી પ્રકાશિત કરવાની આ કાપનાને હસી કાઢી હતી; પરંતુ આપ સમયમા તેણે પોનેજ પોનાના એનાલસાઈના મકાનમા તેનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને ‘વૈજ્ઞાનિક ડેવીએ એજ ગેસ વડે પ્રકાશ કરીને પોનાની એક મદાનમા મદાન રાંધેક પ્રાપ્ત કરી હતી—અથવા તેણે “ મેરડી વેચ ” નો જોગ કરી હતી.

મદાન ચિત્રકાંડે રિટિયન ના મેમ્બરશન માટે દુશ્મને ડેવીના નામના અને હાલનામ અવધા રાજના પિતાના રૂબડાનો સંબંધ બીજાને સીનગી નામના, જે ડેવીને ત્યાં પર્વતનાઓ અવધા સર્જના વાંચક .

આમ બીજી પક્ષી રીતે તે એક અંશુલ, માલુસ હતો. પોતાના
કુટુંબને બોલારૂપ વચને આપે આનો અસાધ્ય ન પુરપર્ષ કરીને તે
તેની ઉમ્મતિમાં સૌથી વિશેષ સદાચ કરી ચાલો હતો.

આકૃષ્ટ કેવાનાય એમ બીજી દાષ અવસ પ્રમ ચિના નામનો
હતો, ખિતા એમ કહેવાય છે કે તે પક્ષી સારી રીતે જંદુ મકામો
સકતો; માછલાં છડવામાં અને નોકા મકાવવામાં તે કિસ્તાહ હતો;
અને આપણાના ઉત્તમોત્તમ યોદ્ધાશી ૧૬૧ તે એક હતો; વાનર
સક્તિમાં તે પાંદેમત હતો; અને પાશ્વરિનને તે એક સમર્થ સભ્ય હતો.
તે પોતાના એક ટુંકા દાવરથી મરિ પકડીને ખાતો અને શંકમાં
હવમ પકડીને લખતો. અપારદ વર્ષ પોતાના મુખમાં તે યોદ્ધાશી
લગામ પકડતો અને તેના ઘરીરને છનવી સાથે બાંધી દેવામાં
આવતું. એકવાર હિંદુસ્થાનમાં તેણે પોતાના નિર્વાહનાં સાધનો
ચુમાવી લીધાં હતા, પરંતુ તે પોતાના હમેશના ક્ષેત્ર સહિત કામ
કરવા લાગ્યો અને તેણે ટપાલ લઈ જવાર તરીકે નોકરી મેળવી.

ગ્રેડરને અંધ હોવી ગ્રેસેટને મેટ્રિસિટનના પેસ્ટ માસ્તર નાન
રસ તરીકે નિયુક્ત થયો તે લોકોને ખલું ચિચિત્ત લાગ્યું; પરંતુ પૂરું
હિંદ કોઈએ તેના જેવું સરસ કામ કર્યું નહતું.

ખિસ્તલનો જીવ બીજો હેરેકોર ને કે પોતાની પંદર વાંની
વધથી અંધ છે તોપણ તે જગતના સૌથી વિશેષ સુપ્રસિદ્ધ વહાણ
બનાવવાના કારખાનું પેકી એકનો સંસ્થાપક અને પ્રમુખ છે. સમુ-
દ્રમાં ફરતી કેટલીક સૌથી વધારે ઝડપથી ચાલનારી ટ્રાંસિટો બોટ
અને સ્ટીમ બોટો તથા સદાગતી નોકાઓ તેની દેખરેખ નીચે નૈવાર
થઈ છે. અગમ્યાયક સેલી વખત ધડીવાર તે પોતાની જાતે નોકા
કારે છે. તેનો નાનો ખાત્ર નૈથેનિયસ તેને આ કામમાં ધણી સદાચ
છે. વળી, તેની સદાચ ચિના પણ તે વહાણોના નકલા તૈવાર કરી

'મોડ્યો' લેવાનું ખાન બેઠકો ઉપર બેસીને પોતાની પાસે
 રહેલા એક સેતી બેઠકને ઉપર બેઠકે માળસે સંકેતે સંકેતે કરી
 નથી તે માળસે દુનિયામાં બહેનના શું કાંઈ તિલકે મંદાર
 શારીરિક વેદનાથી વચ્ચે પોતાના મદાનમાં મદાન કરવામાં
 બેઠકો લાખમાં ફરતી દેખાતે મોડાની ખાન પડી જુદી હતી અને તે
 આરે વેદના અને દુનિયાથી તસક્કો હતો ત્યારે તેણે પોતાના શ્રેયસ્ક
 તના મદાનમાં મદાન મંથો રચ્યા હતા તેનું નામ એ
 સંગીતશાસ્ત્રી તરીકે જાણ કરી ગયું છે. મોડાઈ જ્યારે કરમમાં
 દુનિયા મોડો હતો અને અર્ધકે સંગીત સામે આવે બીજો હતો ત્યારે
 તેણે પોતાના મદાન મંથોન નાટક વચ્ચે દાખ અને પોતાનું તૈયારી
 છેવટું સંગીત નાટક "ગિરિવેશ" પણ એ સમયે જ લખ્યું હતું.
 શ્રીધાવન જ્યારે અર્ધકે વેદનાથી પીડાતો હતો અને સમયનું તાલ
 બહેરો ખતી મોડો હતો ત્યારે તેણે પોતાના મદાનમાં મદાન મંથો
 લખ્યા હતા.

જે વિધોએ વધુ માણસોને હરાતા મર્યા હતા તેમને છત્રી
 મેરાને દિનાસ્થિતિએ જેનું પુત્ર હતું તા સખ પુત્ર કદાચ જીવ
 કાપ્યો કદિ પણ કનુ તદિ ડો. તેના અગાજ એકલા બધો મદ
 હતો, તે એટલા બધો અમકાનો અમકાના બેસતા અને તેનો રમ
 એટલો જલ્દી અગાજ આવતો કે આનમ મેરાને ચોખવા સિવાય તે
 આગેજ એકાદ વાગ્ય પચ પૂ. કરી ચકનો. તાના રાના ઉપદાસ, કદી
 અને નિરસ્થિતિ તેના સાથેનિક પ્રવલ્લ નિષ્ક્રમ ગયા હતા તેનો
 પહેલપહેલો સહય પ્રવલ્લ તેના પાવકની વિશ્વ બોલવાનો હતો
 આ પાસકે તેની સાથે કમાઈ કરી તેના કેટલાક પૈસા હજમ કર્યા
 હતા, પરંતુ એણે તેની સાથે ફરિયાદ ખાડી તેનો કદમોઃ આગ પાછો
 મેગવ્યો હતો પોતાને મળેલા પરાજયથી તે એટલો બધો નિરાશ

વિદ્યાનું કામ કરતો હતો. તેણે આ વસ્તુનિધિને જોયું.
 દુરા પાનાઈ એક વંચ શોધી કાઢ્યો. નિષ્કર્ષ એક તેણે એક વચ
 સુધી રીતે જણાવ્યું. માત્ર પૂર્વે કામ કર્યું અને એક સંજોગે તથા વિચ-
 તરથી કપાત સાથે કરનાર વંચ તેવાર કર્યું. હાંના સમય સુધી કરશે
 તેનો આ પરિમત સાત વચો એકલામાં ગોઠી તેના વચમાં પુણી
 ગયા અને તે વંચ ચોટી ગયા તેણે પોતાનું વંચ પાછું મેળવ્યું.
 પરંતુ તે જનારવાળી કાળ ચોસાઈ મધ અને એની સંમતિ વિના
 સોડાએ બીજાં વચો તેવાર કર્યા તેણે જ્વાળની આગમાં
 રૂચિયાઈ કરી પોતાના હાથનું સંરક્ષણ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ
 નિષ્કર્ષ વચો જુરીએ તેની વિરુદ્ધ પોતાનો મુકો આપ્યો. તેણે
 દક્ષિણ બાજુએ એક મોટો ઉદ્યાન છોડી દેવો હતો અને તેની
 મિત્રતામાં લાખો રૂચિયાઈ વધારો કર્યો હતો. જે માનુષ્યોએ તેને
 'પેટ' નો જાંમ કર્યો હતો તેમની સાથે જ્વાળાપીટીયા પણ તેણે
 જુદામત્તા અને ઉદ્યોગનું પારિતોષિક તેના હાથમાંથી ખૂચી લેવાને
 મળ્યા ગયા હતા. અંતે તેણે કંટાળીને આ સમગ્ર માચાડાં છોડી
 દીધા અને તોય, ગંદક વિચેરે હવિષારની જનાવદમાં સુધારે કર્યું
 તરફ પોતાનું લક્ષ્ય દોર્યું. આ કાર્યમાં તેને એકલી મધી રહેલ, જુદા
 ૩ તેણે પ્રજ્ઞા કબ્બ પેદા કર્યું.

રાજર્ષિ કેલિયર સત્તાવીસ વર્ષની વયે અમેરિકામાં આવ્યો. ત્યાં
 વર્ષ પૂર્વે તેણે પેન્સિલ્વેનિયામાં લુધાર તરીકે કામ કર્યું અને ત્યાર
 પછી ઉપરોક્ત જગતને આખા દેશમાં પ્રસિદ્ધ કર્યો.

એક સદ્ગતિને અરવોદાન કરનાર, એના સોકોના સંબંધમાં
 જણાવે છે કે:— તેઓ અર્ધરૂચિના જુમિયા પગ મુકે છે કે તરતજ
 કામ કરવા ચંડી બન્યા છે. તેઓ અને તેનું હલકું કિંવા ગમે તે
 કદાચ કામ કરતા કદિ પણ પાછા હાતા નથી. તેઓ પેતા પેતા

પણ તેઓ ઉદ્યામી, મિત્રાકારી અને યોગ્ય દોષ છે. તેઓ મોટેથી
વચન પામે છે, પેલાનું કહેવું મરે છે અને ઉદારતાભર્યા વૈષયક કામો
કરી શકે છે. મીના દોષની નિશ્ચય કરવામાં અને પરસ્પરી તેઓના
ધર્મધર્મી જેમની નીતિ રીતિ સુધારી નથી એવા ધોષોએ મોટા
વસતા હરાવખોરો ઉપસ્યા આખી પ્રજા વિશે અનિશ્ચય પડે
રેવાના ને સાધારણ સિવાય પડી નયો છે તે કીડ નથી. ”
સાધનસને મૂર્ખ મંથનને અને કરનારોમાંથી હજીત મધ્યમ
આખો, છતાં પણ તેણે સંગ્રહીલ, અને ઉપકાસ કરતી દુનિયાની
સામે પોતાનો મન આદર રાખ્યો હતો. અને શાલકોએ અને
શાસ્ત્રીઓએ તેના વિરસાર ક્યો, પરંતુ તેના હૃદયમાં ને ઉદેશ અસ્તિ
મ્ય નોડો હતો તેમણે તે રક્તમાત્ર પણ ખરેખર નહતો. “ નવી
દુનિયા ” આ રખો. તેના હૃદય પર અસ્તિ થવા હતા; અને તેને
માટે કાલિ, ભોમ્બવિદ્યાસ, સુખ, દરજ્જા અને જરૂર પડે તો મુદ્
છવન મુદ્ધ અર્પણ કરવાનો તેણે નિશ્ચય ક્યો હતો. ધમકાઓ, ઉપ-
હાસ, અસ્તવ્યાર, તોડાન, માન્યવાન્ય પકાણે અને બધાંસીઓનું
ખંડ-એ સમજા તેના હૃદયને કમારી સમ્ય નહતાં.

એક નિશ્ચયવાન મનુષ્યને સારસના પ્રાપ્ત કરતા તમે અઘડી
સાચી નહિ. તેને એક જ અવસરવાને માટે તેના માર્ગમાં વિખાંડખટો
તો એ વિખાંડે તે પોતાના પચ્ચિત્ર જનારો અને એવા હારી ઉમે
મદડીને મકલ્પ પ્રાપ્ત કરશે; તેના પેસા લઈ લેશે તો તે પોતાની
ગરીબાઈને પોતાને આગળ ધસાવનારી એક જનાવરી; ને તેને અલગ
જનારી રેશે તો તે “ વેવલિ નીવેસ્ટ ” લખશે; તેને કારણેકમ
બંધ કરશે તો તે અન્ય “ પ્રિન્સિપ્લ્સ પ્રોગ્રેસ ” કે “ ગીતાસુત્ર ”
રચશે; અને અમેરિકાના ન મધ્યમાં લોકશાના પ્રુપ્રશ્ન મૂકીશો તો તે
પોતાના વર્ષમાં વખતે પાટનગરમાં એક મહાન પ્રશ્નના પ્રમુખપદને પ્રાપ્ત
થશે તો જાણશે.

આખો હતો. જ્યોત વૅલિંગ્ટન પર પણ લોકોએ મહોલ્લાઓમાં
 દુમતો કર્યો હતો, કારણકે મહાશય જે (Jay) એ ગ્રેટબ્રિટનની સાથે જે મંથી
 ગેલવી હતી તેને રદ કરવાના લોકોના પોક્કરને તે તાબે થતો નહોતો.
 લોકોના આક્રમણ છતાં પણ તે ૬૬ રહ્યો અને અંતે લોકોએ તેનો
 મત ગ્રહણ કર્યો. ક્યુક-આર વૅલિંગ્ટન પર લોકોએ લંડનના રસ્તાઓમાં
 આક્રમણ કર્યું હતું અને તેની પત્ની ઘરમાં મૃત હસાર્માં પડેલી હતી
 છતાં તેના ઘરની બારીઓ બંધી નાખી હતી; પરંતુ તે પોતાના
 નિમિષથી જરાપણ ડગ્યો નહિ કિંવા પોતાના હૃદયથી લેશમાત્ર પણ
 ખર્યો નહિ.

વિલિયમ શિમે પોતાની તરજાવસ્થામાં બોસ્ટનના મહોલ્લામાં
 કેટલાક ખસાસીઓને એવી વાત કરતા સામ્રાજ્ય કે બહામા દિપતી
 આગળ રહેનતું એક વડાણ દબી મળ્યું છે. તે વડાણમાં પુષ્કળ
 રૂબરૂ હતું. તરણ કિમે આ વડાણ ગોપી કાઢવાનો નિમિષ કર્યો.
 તે એકદમ બહાર પડ્યો અને ચમ્પા નકરો સહન કર્યો. અંતે તેણે એ
 મુખ થયેલો બંદાર ગોપી કાઢાવેલો. ત્યાર પછી તેણે એવી વાત સામ્રાજી
 કે ધણીને પરી પોરો કિંવા પનાર આગળ એક વડાણ દબી મળ્યું હતું.
 તે કેટલાક જવા નીકળ્યો અને તેને માત્ર ચારસેને મદદ માટે પ્રાર્થના
 કરી. તે મદદ રાખે તેને રોજ નીકળવાને નામનું વડાણ આપ્યું.
 વડાણ સાથે ચમત્ સુધી તેને એ નામ વડાણ વડાણ સંબંધે તપાસ
 કરી, પરંતુ લોકોના પ્રાપ્ત થઈ નહિ. તેના પાતાના વડાણની મરજ
 મન કરવાના માટે એક પાત્ર મળ્યું પડ્યું. આ સમયે બીજે જેમ્સ
 સિલ્વસ્ટરના પત્ની અને તેના પત્નીને માટે નાણું ઉઠ્યું કરતા
 માટે રૂં જાવ્યા. તેના ખર્ચાનીઓએ ક કપ અને તેને વડાણપત્રથી
 દબી રેવાના જમણા આપ્યા, પરંતુ તેણે વડાણપત્રનો તોપોના મુખ
 તેમની નજર કાઢ્યો ત્યાં એક નિવસ એક ઇંકિયત, સમુદ્ધમા

શાખાએતર - ખુશી તકો પડ્યા - કરે છે તેનાં પાંદડાંનાં નેવાં
લીલાં અને મુંદર પાંદડાં તેનાં શી રીતે રહ્યાં છે ? મારા બાપક ! જે
હેતુએ તેને પરિશ્રમ કરવાને કહેલો હતો હવે તેજ આતુ કારણ છે.
પ્રકાશ પ્રાપ્ત કરવાના હેતુથી કરેલા પરિશ્રમેજ અને તેને પ્રકાશ પ્રાપ્ત
કરાવી આપ્યો છે. આ જ પ્રકારે બહાર આપ્યા પ્રત્યેક પ્રતિદૂષતાની
વચ્ચે વધને મૂકી તરફ વળે છે અને સ્વર્ગપ્રાપ્તિને મારે પ્રયાસ
કરે છે; આવીજ નગવાન મનુષ્યને શાન અને કુર્મન મનુષ્યને દુઃખ
પ્રાપ્ત થાય છે.”

“સમુદ્ર ન્યારે કંઈ હોય છે ત્યારે તો સાધારણમાં સાધારણ
માણસ પણ વડાજુ દંડારી થકે છે; પરંતુ જે માણસ તેને અંજુષમાં
રાખીને તેના બંદરપર લઇ જવા માખનો હોય તેણે બસી અને
પ્રવાહો નાખતા નેહાએ વળી થકો કેમ ચલાવ્યા; હવા ન્યારે શાંત
હોય ત્યારે કેમ વર્તેલું અને તોફાની હોય ત્યારે કેમ વર્તેલું; વડાજ
ન્યારે કંઠાગા મારે ત્યારે શું કરેલું અને નથી ભય ત્યારે શું કરેલું;
ખડો અને રેકાએ ક્યાં ક્યાં આવે છે, જુદી જુદી નાવના પરત્વે
નવાનવ અને પ્રકૃતિ કેવી હોય છે; તોફાનો અને વાવાઝોડાંની રાત્રિ
કેવી હોય છે. વડાજુ કંઠાગા ન્યારે મારે છે તથા બેસી ન્યારે ભય
છે; આ સર્વ તેણે જાણું નેહાએ અને તારપણીજ તેને એક નેહા-
પતિના નામ અને રાખને છાજે એવી રીતે વડાજુ દંડારું નેહાએ.”

પ્રકરણ ૫ મું—વિધોના ઉપયોગો.

“ પ્રકૃતિ ભવાને સુરોચીયો જ્યારે જી ત્યારે સુચિત્રજને પણ જ્યારે
 છે. ” —ઈમર્સન.

“ પણ માણસોની મદનચતુ ધારણ તેમજ પ્રવંદ સુરોચીયો
 દોષ છે. ” —ફર્લિખન.

“ જેમ પુષ્પોને કપડો તાજગીથી તેમાંથી વિરેલ સુખંબ તીરે છે
 તેમ વિખણી અધિમધિક કલ્યાણ થાય છે. ” —ફોર્સેસ.

“ વંદનનાં વહેા ભવાને જોઈ જી ત્યારે તે પોતાની અસપાસ સુગંધ
 ફેલાવતા નથી; પણ ભવાને તેમજે પુતી-સાથી તાજગીમાં આવે જી ત્યારે
 તે માત્ર પોતાને સુવાસ પ્રસારે છે. ” —ગોલ્ડસ્મિથ.

“ એવી રીતે જાણી તાજગીને પ્રકાસ અર્થે કરે છે તેવી રીતે કાંઈ
 માણસને પ્રસાદ આપે છે. ” —ધર્મ.

“ દેશની ધરમ સામનાસ વિરેલ દિવાલ જી મનન દિવસ સદા
 પ્રતિ જાણી સચ્ચિ દષિયા અકમળગરી દોષ છે જાન દર્શતા તેમ
 કાંઈ પ્રાપ્તિ કરે છે. ” —કોસ્સ.

“ મનુષ્યને આત્મિક અને બાહ્ય વિરેલ જેમ અધિક સદન કરવા
 કરે છે તેમ તેનું લગન અધિક મદનચતુ અને વિરેલ પ્રેમસાદક અને છે. ”
 —કોર્સેસ પુત્રોને.

“ જે મનુષ્યના મનુષ્યના સુચિત્રજના મન કરેલી દોષ છે તે માનવા

જોડે નહિ. જીવનના સંબંધમાં કંઈ પણ વસ્તુ સ્થિતિ આવી ન છે. માણસને ૭ સોંત મારે. જીવાનદારી મરેલાં કપોની દોરી લાગેલી હોય છે તે જોટલો હનત અને ૧૬ થાય છે તેટલો, જીવાનદારી વિરતી માણસ થતો નથી. તેને ૧૬ રાખનદારી કાઢજી વસ્તુ નહિ હોય તે હમેશાં અંધક દલિતો રહે છે. જો તમે જગતમાં ૧૬ હનત થવા માગતા હો, તો કાઢજી સંબંધમાં પડો.

મહાન અંગ્રેજ વડીલ પેમ્પ્ટન લી પોતાની બાબાવસ્થાને પોતાને સહન કરવી પડેલી મરીનાઇ તથા પોતાને કરવા પડેલા સખ્ત પરિશ્રમના સંબંધમાં જણાવે છે કે “ જો, પાછળથી લખવાના પાત્રને માટે સખ્ત તૈયારી હતી. આથી હું અવિશ્વત પરિશ્રમને વિનંતું બન્યુંકે સાધન જણતાં અને આશિષે સ્વદંત્રતાને સદ્ગુણ અને મુખના આવસ્થા સાધન તરીકે જણતા છીએ. માણસું સંકટ દૂર કરવાને માટે મને તેવા ભોળો આપવાને આપણે તૈયાર રહેવું જોઈએ.”

જ્યારે નેપોલિયનના સાથીઓ તેના હક્ક કુળમાથી ક્યેટા જાન અને તેની દરિદ્રતાને માટે તેનો ઉપદ્રાસ કરવા લાગ્યા ત્યારે તે પુરેકે દાના પરિશીલનમાં સંપૂર્ણતઃ નિમગ્ન થઈ ગયો અને ઘોઘાન સંબંધમાં, પાંડિત્ય તેમના કરતાં બેઝતા પ્રાપ્ત કરી તેમના આદરને જન ક્યેટા અતિ અલ્પ સમયમાં જ તે વર્તમા સૌથી વિશેષ પ્રકાશમાન રત તરીકે જો જણાવા લાગ્યો.

એક મહાન પારાસાત્રી જણાવે છે કે “ જો એક તરફ પુરે ઉત્તમ વડીલ થવું હોય તો તેણે એક સખિના જેવું જીવન ગાળવું જોઈએ અને એક પોતાની પેઠે કામ કરવું જોઈએ. અર્ધો જૂખ્યા રહેવાથી એક તરફ વડીલને જોટલો લાભ થાય છે તેટલો લાભ બીજા

સહન કરવા જોઈએ. સંકટ એ પાઠ્ય એને આત્મપ્રદાની જન્મભૂમિ છે. સંકટો એ સમ્પત્તિ સિદ્ધિનો દોષ છે અને જગવાન સિદ્ધિનો પોતાના શિષ્યોને પણ જગવાનજ મનાવે છે. જે માણસ સુખચેતનમાં પોતાનું જીવન બતાવે છે તે અને દુઃખના શરણ વિનાજ, રમણના જ નામ છે તે પોતાનું અર્થ જીવન નિષ્ફળ મુકાવે છે. મુસ્કોલીઓ એ હાથરના સંદેશ છે અને જ્યારે તે આપણા પર પ્રેમકથામાં આવે છે ત્યારે આપણે તેમને હાથરના આપણા પરના વિશ્વાસના પ્રમાણ તરીકે મહત્વા જોઈએ. આપણે તેમનાથી સર્વોચ્ચ લાભ પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. ”

ટૅલીફોન જણાવે છે કે “જો તમે ઉન્નતિ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા રાખતા હો તો યજુઓ ઉત્પન્ન કરો. ”

આપણા યજુઓ પર આપણે પ્રેમ રાખવો જોઈએ. જો એક ઉત્તમ બોધ છે, શત્રુકે ધણીવાર તેઓ યજુના સ્વરૂપમાં આપણા મિત્રો દોષ છે. મિત્રો જ્યારે આપણી મિત્રતા સ્તુતિ કરે છે ત્યારે તેઓ આપણને સત્ય વાત શોધી પરખાવી દે છે. તેમની સમ્પત્તિ શીઘ્ર અને શીઘ્ર રૂપે ધણી વાર ફરફતી ચગત સારી છે અને તેથી આપણને આપણું સત્ય સ્વરૂપ દર્શાવવાર થાય છે. આ દુરવસ્થા બરેલા ડંખ અને ગોઠા આપણને અધિક મદાન વિનય અને વિશેષ ઉદાત્ત પ્રમાણ તરફ દોષે છે. મિત્રો આપણા દોષો પર ઘાત પાડે છે અને કચિનજ આપણને ડંખે આપે છે; પરંતુ યજુઓ જરાપણ દયા વગર આપણા સપાયા દોષોને પ્રકાશમાં ખેંચી લાવે છે. જેની રીતે આપણે સહચરની ઇચ્છા કરીએ છીએ તેની રીતે આ ઘટ સંદેહ અને દોષ પ્રદર્શનનો આપણને બચ લાગે છે; પરંતુ તેથી વાસ્તવમાં આપણું દિલજ થાય છે. આથી આપણે યજુઓ છીએ અને તિરસ્કાર વધા નિરૂદ્ધ દયાભાષી મુખ

વાર ઉન્નતિ સકન કરી શકતા નથી. જેથી રીતે રીતે કલિનંધમાં ઉછરેલો પ્રભુ ઉચ્ચ કલિનંધમાં નીકળે સિધ્ધિ થઈ નથી. એ તેથી રીતે તેમનો બાંધોદય તેમની શક્તિમાંથી સત્તા ચૂસી લેશે. કેટલાક માણસો એવા હોય છે કે જ્યાં સુધી તેઓ પોતાની આસપાસના માણસોની દ્રષ્ટિમાં પરાજન, પરાજિત, નાસિપાસ, અને પાતાંડ થયેલા જણાતા નથી ત્યાં સુધી તેઓ કલિપત્ર પોતાનું સત્ત્વ સ્વરૂપ પ્રકટ કરતા નથી. મેકટોજ તેમના સદ્ગુણોને પ્રકાશિત કરે છે અને પરાજનપાતના તેમના વિજયનું દાર ખને છે.

પરાજન્ય હાડકાને વજ્ર સમાન બનાવે છે. પરામર્થ કુમર્થ હાડકાને કલિન બનાવે છે. પરાજન્ય માણસોને અજ્ઞેય બનાવે છે. જે અનુષ્ઠા અપારે સત્તાધારી છે અને જેમણે ગુણમત્તા સાખત કલેશને ખાતે ગ્રાન્થનાનો સુમધુર કામદો અર્થજી કરે છે તે બહાદુર મનુષ્યોને પરામર્થજ ઉત્પન્ન કર્યા છે.

મુશ્કલીઓ મહાન ગુણોને પ્રકાશિત કરે છે અને મહત્તા અર્પણ કરે છે. રાત્રિની કેટલી રાત્રિઓએ એક માત્ર ઉત્પન્ન કર્યો હોત? મુકન. જરૂર બોળ્યો નિકનનું ચારિત્ર્ય પ્રકાશિત કર્યું ત્યાં સુધી પાપાજી પેદા માણસો. તેને જોળખતા હતા. રાત્રિની એક સત્ત્વ નિષ્ક્રિય કલિ પત્ર એકાદ નિષ્ક્રિયમાંથી ઉત્પન્ન કર્યો ન હોત. કો મુશ્કા મનુ અગ્નિવત્ર ન હોત તે પત્ર ત્રિવિધ અને ગરિમન કલિપત્ર કલિનંધપસિદ થયા ન હે.

કેટલાક કલિનંધમાં નીકળીને પ્રસન્ન કરીને તરતનોજ આવેલો હતા. તેના નીકળ્યા એક માનુને એવો પ્રશ્ન કર્યો કે "તું તું કલિ પત્ર એક મહાન ચિન્તિત નહિ થયો હશે?"

તેણે કહ્યું કે "ના; તે કલિ પત્ર નહિ થયો હશે."

ઝોડું સહન કરવું પાતું હોવાથી તેનું મૂળિયાં પ્રત્યેક દિશામાં ફેલાય છે અને ખડકોને પકડીને મૂળિયાં ઢાંચું ઉતરી. નંબ , છે, પ્રત્યેક મૂળિયું જોડે પ્રકૃતિ સાથેના સખ્ત યુદ્ધની આગ્રાહી કરીનેજ તે વિશાલ પામતા પ્રચંડ વૃક્ષને દંડ કરવાને માટે અવતોડ મહેનત કરતું હોય એમ સામે છે. કેટલોકવાર તો તેનો જાણવિશાલ વર્ગોનાં વર્ગો, મૂળી અટકેલો જાણાય છે, પરંતુ તે સપજો વખતે તે પોતાના ઘડે અધિક મજબૂત કરવાને માટે એ મોટા ખડકમાં પોતાના મૂળિયાંને દડાએવાવામાં પોતાની સક્રિયતા વ્યય કરતું હોય છે. ત્યાર પછી તે સામિપાત પોતાનું મસ્તક પુનઃ ઊંચું કરે છે અને વાચાઓમાંની સામે થાય છે. તેની વિશાળ શાખાઓની સાથે ધબ્બીજ નંગલી રીતે રમત રમતા ધવનના સપાટાઓ તેને પરાસ્ત કરી સકતા નથી; પરંતુ તેઓ માત્ર તેના ગર્ભથી સમને હાલ પવનના પ્રત્યેક સદ્ગત્રય તંત્રને દંડ કરવાનું જ કામ કરે છે.

જો બીજાને પીચ નંગસમમાં વાવવામાં આવે છે તે દુર્બળ અને અચળ હોઈજ ક્રેપલ કરે છે. તેના પડોશીઓ તેનું મંરક્ષણ કરતા હોવાથી તેને આધારને માટે પોતાના મૂળિયાં દૂર દૂર સુધી ફેલાવવાની આવશ્યકતા જણાતી નથી.

એ સમાન છોકરાઓ લો. તેમના એકને સહેરના ઉતાવળીઆ દિશ્વળ અને સંસ્કૃતિનો જોને સ્પર્શ પલ્લુ થયો ન હોય એવા દૂરના પ્રદેશમાં મૂકા; તેને માત્ર સામાન્ય સાળા કે સંવવારની સાળા અને યોગ્ય પુસ્તકોનો સામ ભેવા દો; દ્રવ્ય અને તેનો પ્રત્યેક પ્રકારનો આધાર તેની પાસેથી વડું લો. દરેક વે તેનામાં ખડું સત્ત્વ ઢરી તો તે કંઈતિ પ્રાપ્ત કરશે. અત્યારેજ પ્રત્યેક વિધ્ન બીજા નવા યુદ્ધને માટે તેને જગ આપશે. નવા યુદ્ધમાં તે પડશે તો પાડો પૂરના . . . અધિક દંડ નિમ્ન સહિત તે કોઓ થશે. સ્પર્શના દાના પેટે

વળેના રોડે રોડ છે તેવાથી 'મજબૂત' સ્થાનથી મજબૂત મૂળે યોગ્ય
મજબૂત આવે છે. જ્યાં તમને એમ લાગે કે ઉપર મળે વચ્ચેમાં ૧૪
૧૫ ૧૬ નથી તો એ મળે સમુદાયમાં મૂળે તોરણના સમય
અન્યથાપણે એવાથી તેઓ વચ્ચેના મજબૂત મળેના અને ૧૪
૧૬ તમને અન્યથા રહેશે.

અચરે કુંધર એક માણસને શિક્ષણ આપવા માગે છે
ત્યારે તે એને સારું સાધનોથી ભરપૂર પાઠશાળામાં મોકલે
તથી, પણ ત્યાંની પાઠશાળામાં મોકલે છે. સંકટ અને શામલ
સમયો જોઈને ગણ્યાનન મળુ રજુ. જ્યાં રોડે મળવાનું
ત્યાંમાં રહેવું પ્રથમ ૧૧ રહેવું છે તે હજુ આપણે ભગવદ્ ગણ
ત્યાં નથી. અથવા સુધી આપણે ૧ ની અને આપણે ૧૧
નથી ત્યાં સુધી આપણે આપણા સમયમાં રહેતા હવેની પ્રતીતિ
કરી નથી. સાચું રે મન. શામલદય રહેલો દત્તે; જોન દાસને દોષ
સમય વચ્ચેનાં મળે મળવામાં આવે રોડે; દિવસ આમ
: મળે શામલદય મળુ પાળે દત્તે; મિથલ કનિયા ભગવદ્
૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦
૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦
૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦
૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

એ દુઃખનો અર્થ એક વચ્ચે પાળે ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦
૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦
૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦
૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

લીએને, છતવાથી, આપમ્ને નેર્યો, વિગ્ગારક, બાપામ્, મને, છે તેર્યો
 બીજા, કયાથી, મળેતા, નથી, તેથી, એક, કિંમત, કિંમત, કિંમત, કિંમત, કિંમત,
 એમ, કહેવાય છે કે, એ કરેને, નિરાશા મળી, ન હોય, તે,
 ફકારેસતો, સાઈ મેયર ફકાર, બીએન, બીમંત, સ્વે, હોય; ફકાર, સ્વે,
 બિંદો, સુધી, ભેદી, સંબીત, વિચારના, રચા, હોય; અને બીજા, ફકાર,
 ચતાબિંદો-કે, તેથી, પણ, વધારે, વખત-સુધી, ભેદીને, તેથી, વિચારના,
 ફકારેસતો, સાઈ મેયર ફકાર, બીએન, બીમંત, સ્વે, હોય.

બિંદોના, કારણક્રમમાં, સર્વક્રમે, " ફકાર, વિગ્ગારક " સમ્યક્, હોય.
 તે એકસો, મધી, મરીન, હોય કે, પોતાના, સમાજના, ઉચ્ચના, માન્ય,
 કારણ, સુધી, પણ, તેને, મળતા, ન હોય અને તેથી, તેને, ચામચાના, ફકારેસતો,
 સમાજની, ફકાર, પડી, હોય એક, લીમંત, સ્વેનિચારીને, કારણ, ફકાર, કે,
 બા, વિચારને, સમાજ, ફકાર, તેથી, તારે, તેથી, જ્યાં, આપ્યો, કે,
 " તેથી, લંગી, ફકાર, ફકાર, નહિ, ફકાર, તેથી, સાઈ; કારણકે, તેથી, મરી,
 આપ્યો, જ્યાં, તેથી, લીમંત, બનાવે, છે. "

પ્રતિજ્ઞા, સંવેશના, વિગ્ગારક, પ્રાપ્ત, ફકારને, મારે, ફકાર, સર્વ,
 ફકાર-અન્યાયક, ફકાર-એ, ન, સર્વ, મદાન, ફકારની, કિંમત, છે.

એક, મદાન, નંબીનસાઓએ, જ્યાં, " તે, જ્યાં, સારીસીને,
 મળ્યું, છે, પરંતુ, તેમાં, કારણ, બાપી, છે, અને, તે, બાપી, તેથી, સર્વ,
 ફકારને, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર,
 ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર, ફકાર,
 માત્રમાં, આપ્યો, પુરોષમાં, માન્યવિચારના, પડે, નંબર, બાપી. "

બિંદોને, રોજાનના, સંવેશના, બોલતાં, જ્યાં, હોય કે,
 બિંદોમાં, એક, ફકાર, નંબીનસાઓ, જ્યાં, સામર્થ્ય, છે; પરંતુ,
 સ્વેમાં, તેને, જ્યાં, ફકાર, મારવામાં, આપ્યો, હોય તેથી, તે,
 છે એક, એક, નંબીનસાઓ, જ્યાં, ફકાર, બોલવિચારમાં, ફકાર.

આત્મી પડવાથી અનેક જડ જજ્ઞામાં જીવનને - ચિત્તન અને ઉચ્ચતા પ્રાપ્ત થયેલી કેલે નથી જોઈ ?

પણ બાપરીઓ બ્યારે કંઈ અંકરથી પોતાની ન એકેએક પદ યુગાવી દે છે અને કંઈ બાધિથી પોતાની મોંઘામાં મોંઘી વસ્તુ ખોઈ બેસે છે; ત્યારેજ તેઓ પૈરુષ પ્રાપ્ત કરવા માટે પરાજાતા પ્રયત્ન કરે ॥ અને પોતાના મદાનમાં મદાન સદૃશ્યોનો વિગ્રહ કરે છે.

ત્યાંમુધી સંકરરૂપી મુરંમ આપણા જીવનને ખગ-ભગાવી મૂકતી નથી અને મુરકેલીઓ તથા વિખો તેમાં પ્રદાર કરીને મુંદરતા તથા ઉચ્ચતા હાવતાં નથી ત્યાંમુધી ઘણીવાર આપણે આપણા જીવનરૂપી પાપાણુમાં કેવળ-પોર-પની મૂંતવું-દરીન કરી રાક્ષા નથી.

પણ માણસો પાપમાત્ર વચારીજ સાચો ઉદાર પામ્યા છે. જે વીજળીએ તેમની શિવમા શિવ આચાએનો નાશ કર્યો હતો તેવેજ તેમના તિનિરમય જીવનમા એક નવીન પ્રગટ હેલાઓ હતો અને તેમને માટે એવા કસો ખુશા કર્યા હતા કે જેમનું તેમણે પૂરું કામ પૂર્ણ થઈ ન હતું.

તેમની શિવમા શિવ આચાનો નાશ થયો હતો, પરંતુ તેને નાશો જે ધર્મ, સત્તત્વજિત અને ઉત્સાહ, પહેલા તેમને સ્વપ્નમાં જ જજ્ઞામાં નહતા તે તેમને પ્રાપ્ત થયાં હતા.

એકાંક નર્ક જજ્ઞાને છે કે: " હવેર આપજુપર અનંત પ્રેમ રાખે ॥ અને આપણે માટે કિનકારક વસ્તુ મળે ॥ તે આપણા મનં જજ્ઞ તે વધારે સારી રીતે જજ્ઞ છે; અને તેથીજ તેણે સંકરરૂપી કોર સિદ્ધક આપજુપર મળ્યો છે. જે માણસ આપણો સામે મુક કરે છે તે આપણા અંખે મળતુ કરે ॥ તથા આપણો ગુરિને તીવ્ર મનાવે છે; અને આ પ્રમાણે આપણે વિરોધીજ આપણે ખો.

દાખલ થયા છે તેઓજ હમિશાં સૌથી મહાન પુરોગામીઓ.

એમ કહેવાય છે કે હુપડીઓમાંથી જ્યારે દશ હજાર છુદ્ધિવાન, પ્રતિભાશાળી અને ચદ્ગુણી માણસો બહાર પડે છે ત્યારે મહાસયોમાંથી તે પ્રકારનો માત્ર એકજ માણસ બહાર પડે છે.

ઓપી પેલાની તરજાવસ્થાજ લાક્ષણ વહેરીને પેલાને નિર્વાહ કરતો હતો, પરંતુ પાછળથી તે રાજવિદ્યાવ્રથ (Royal Academy) માં અધ્યાપક થયો હતો. તેની વય માત્ર દશ ર્ષની હતી ત્યારે તેણે એક દાગવળા પદ્ધિમાપર એક મુદર ચિત્ર આણેખીને પેલાનું પાછું ખનાવી આપ્યું હતું. ઍન્ડ્રેઈનિયો કોનોવા એક મજાગનો પુત્ર હતો, હોંવે, ઈડનનના માનખિત એક હાથ, પરંતુ તેઓ ખીળ સેંકોમાં મજા સોની પેડે પેલાના કાવચ, જે કામ આવતું તે જીવનમહેનતથી કરતા અને તેને સારી રીતે પાઠ કેનામના જોયો રીતે આકેશહરિ દાગખની નિહનિમત્તથી કમન થઈ. દત્તો, ખનિયન કલામના સ્થિતિમાથી કમન દરતે પ્રાપ્ત થયો હતો. નિડનન મેડાયોના ધવામ તો કમન થોડો હતો અને મેદ આમણ સમાન થતો. ધવામ તો કમન : પાન્યા હતો તેવીજ રીતે ત્રણ જાણાવયા મને જાણ : ન્ય દાહ ન માત્ર કમન થયો : ન્ય માણસો પ્રથમ પંક્તિના દુગ્ધમ, કેનામના માંથી વહેરે બનીને પછી એવી ગર્જિત અને તકેળ પ્રાપ્ત કરે છે કે જેથી તેઓ મહાન શાપક, કોષક, નાજદારી અને મેનાપતિ થયને પછી સુમર્ય થાય છે.

કેટલાકને જાણ નથી કે જ્યારે તે નિડનના મનથી ને કે દા.જી. અને કે. : માનના લાખાજીતને મદાર ને સી બાજે છે : ન્ય ને ન્ય જીજી : ન્ય : દાગ ને ન્ય કરવાની જરૂર પડે છે : હાલ : મામ ને : માવ છે અને આગમુન હિંદોની બનાવે છે.

ચતા સુવાડે છે તેનું કારણ તમે જાણો છો?" તે માણસે જવાબ આપ્યો "ના" પેસને જણાવ્યું કે "આપણે ઉચે જોઈએ એટલા માટે તે આપણને ચતા સુવાડે છે." તે મિત્ર બોલ્યોઃ "હું મારી દિશ્મીરી પ્રદર્શિત કરવાને આખો નથી, પરંતુ આપની સાથે આનંદ લટવાને આખો ખુંઃ કાસ્ટુકે આ કંઈ વિશાષ કરવાનો સમય નથી" ડૉ. પેસન બોલ્યોઃ "આ વાત સંજગીને મને આનંદ થશે લોકો મધ્યી વાર મને આ પ્રમાણે કહેતા નથી. વાસ્તવમાં દમજાં મને વિશાષની કંઈપણ આવશ્યકતા નથી અને તે છતાં પણ પ્રત્યેક માણસ મારી ખબર લેવા આવીને વિશાષજ્ઞ થઈ કરે છે. ઉઘટું હું જ્યારે સાંજે અને ઉત્તમ દિશામાં હતો તથા એક હોલકમંદ ઉપરથી હતો અને મને વિશાષની ખરેખરી અવગ્યાના હતી ત્યારે લોકો મારી મિથ્યા સ્તુતિ કરતા હતા અને મને અભિનંદન આપતા હતા"

જર્મનીના એક ઉમરાવે પોતાના કિસ્સાના એક મિનારાથી જીવન મિનારા સુધી તાર ફેલાવેને એક પ્રયત્ન વાજિત જનાવવા માણ્યું. જ્યારે તેણે પોતાનું વાજિત સપૂર્ણ જનાવ્યું ત્યારે તે વાચકને મદદે પ્રયુક્ત રહ્યું, પરંતુ જ્યારે વાચકની મદદી ફેલાવા સાથે ત્યારે તે વાજિતમંથી, હૂંમત વાજિતમંથી નીકળવા પર્વતના સરખો મદ સુ નીકળવા સાથે અને એક વાચકે હું એમપૂર્વક ઉત્તમ કિસ્સાપર રી વાચક ત્યારે તે વાજિત, તરીકાથી ઉત્તમોત્તમ અને મુદ્દમ્ય નુદત સતી નીકળવા લાગ્યું. આ કસાએ કેટલાક મ.નુમીષત સાધાત્મ્ય વદનાઓ અતર કરાવી નવ. અને તેમના મંદા ઉત્તમે તમ સમાન-કુચ્છ-પેડાપ-મદાર મેંથી આ વાજિત નવા.

કાલે જા તુજા નવકર પોમે રી નીકળ એક કાલ માન્યને. તાલ જા નદિ અને નેટી અને દવડા વાચ અને નવકરને નવકરને નવકર નવ. નદિ લાલુથી તે નવકર

સાધન પ્રાપ્ત કરવા માટે કરેલું શુદ્ધ, ગરીબાદારથી અમૂલ્ય એક-બે વસ્તુઓ પેલપનો વિકાસ કરે છે અને મનુષ્યને જામણી અવરથામાંથી ખેંચી દારી સંસ્કારી બનાવે છે. પરિણમે જામણને પણ કુદર દર્શન નવા સ્વરૂપમાં ફેરવી નાખ્યું છે.

જેવી રીતે શિશ્ની માત્ર સંનેમરમરના દુકાળના સમાધેશા દેવ દૂતપુત્ર ચિત્તન કરે ■ તેવી રીતે કુદરત પણ સાક્ષ વધુ મળના કરી-રમાથી માત્ર ખરા મનુષ્યત્વનીજ દરકાર કરે છે. શિશ્ની જેમ સંને-મરમરના દુકાળની પાવાણુ તરીકે જગપણ દરકાર કરતો નથી તેમ પ્રકારે કુદરત પણ માત્ર આસોજીવાસના ક્રિયા કરનાર માટીના પૂતળને માટે કિંચિત્ પણ દરકાર કરતી નથી. દેવદુતાના આકાર પ્રકટ કરવાને માટે શિશ્ની જેમ તેમના સપાળો અનાવસ્થક બાગ જરા પણ મકાચ ન સાવતા કાપી કાઢીને ફેંકી દે છે, તેમ પ્રકારે કુદરત પણ આપણી સર્વોચ્ચ વિકૃતિ પડાર આનુરાગે માટે આપણને જરા પણ મંડાચ વિના કોઈ પીડીને પડી નાખે છે. ને આપણા ગુણ ચારિત્ર્યનો વિકાસ કરવાને માટે આપણું સર્વ જીવન મુશરી જે છે; આપણો મરી ખડિત કરે છે; આપણી મદતસાધના પગાલ ને છે, આપણને નાનિના હાલપરચા નાચે પાડે છે અને એમ એમ અનેક રીતે તે આનુરાગે આપણી મજાળની, મૂઝ, નેહા અને કેન્નવિની રિક્તિ તરફ ન જાય છે. ગુણ ચારિત્ર્યના વડાનને માટે નરે રત્નુઓનો બાગ અપાય છે. એના પગાલ નેહા નેહા દે દેહપણુ મનુષીમ નથી; દેહપણે દેહજ દિસાવમા નથી; દેહ દેહ દિસાવમા નથી, કમકે ચારિત્ર્ય એજ સર્વસ્વ છે.

અ.પણુ સ.ચા મનુષ્ય ન જાણત ત્યાસુથી કુદરત આપણને નાનના આપણા હોળીને નથી, પાનુ આપણને સાચા મનુષ્ય બનાવવાનાજ નવત્વ કહે છે. મદાન ચિત્તારોના પ્રત્યક મદાન ચિત્તમા

સમાં રાખે એવો કેટલો મુઠાપુરવો જન્મશે નહિ તોમુંથી સર્વ સાધન
 રણ માત્ર અપાધતીનું, સંખ્ય ચલાવશે. તેથી વજ્રમ્મ ઇચ્છાચક્રિતિ
 આ; તદ્ અદ્યુ, રી, લીધી અને વિશિષ્ટ, પિત્તી પેડે તેણે વિગ્ન્ય વશે
 કે પ્રાપ્ત્ય, વશે, એવા ઇચ્છાચક્રિતિમાં એવાં આર્થ નહિ તેમજ તે
 પોતાના સદયથી જુદા સ્થિતિ વશે નહિ તેણે આમતેમ દૃષ્ટિપાત કરી
 નહિ; તેણે તરંગો અને કમળાઓમાં સમજાવેલો નહિ; તેણે હવે
 કિલ્લા બાંધવામાં કાચકેપ કર્યો નહિ; પરંતુ એકજ હોય અને એકજ
 દૃષ્ટિ સહિત તે પોતાના સદય તરફ સીધા ને સીધા આગળ
 ધસ્યો ગયેલ તે હમેશા એકજ દૃષ્ટિ રાખતો હતો. મુદ્ધર્મ તેને મહાન
 વિગ્ન્ય મળ્યો હતો તેનું કારણ પણ બીજું તેનું “નિમિત્ત હવે”
 હતું. તે સર્વનાં કિલ્લોને એકજ સ્થાનપર એકત્રિત કરનાર મહાન
 આગીઆ હત્ય સમાન હતો તે જ્યાં જ્યાં જતો ત્યાં ત્યાં પોતાની
 એકાગ્ર ઇચ્છાચક્રિતિ તમા સર્વકિલ્લોવડે લક્ષિત સ્થાનને બાળી
 તેમાં હિંદ્ર પાડતો ત્યારેજ જતો. તેના સામર્થ્યની કૃત્તી પોતાનાં
 સમસ્ત બળોને માત્ર એકજ બિન્દુપર એકાગ્ર કરવાની તેની
 શક્તિમાં સંદેહી હતી. કુતુબના સૈન્યના દુર્ગ સ્થાનને શોધી
 હાડી તે પોતાના મજબૂતને ત્યાં એકત્રિત કર્યો અને એ સ્થાનપર
 તેમને એક પ્રચંડ વજ્રપાતની પેઠે હોડી મૂક્યો તથા એ સ્થાનમાં
 જ્યાં મુંઝી હિંદ્ર પડે નહિ ત્યાં મુંઝી તે તોપના ચોળા હોળેજ જતો
 આ મજબૂતના ઇચ્છાચક્રિતિ આજુબુને એકાગ્રતાથી ચક્રિતો ફેરો
 સરસ પાડ મળે છે તે જેમ પોતાની ચક્રિતિઓને આગળ રાખી
 પર એકત્રિત કરી રાખે. હતો તેમ જાનાયા નાથી જાગતપર જઈ
 એકત્રિત કરી રાખે. હતો; અને છેવટે જુદા તે પોતાની એવી રજુ
 મંગે કરવાયાન પરચિત વશે હતો એકજ સ્થાનપર પ્રચંડ
 ધસારવાના તેમ નિયમનો મંગે કરાથીજ તેણે દાર ખાંધી હતી

સ્થાન પર પ્રયોગ કરવાના લાભ તેઓ સમજવા હોતા નથી, તેથી જ તેઓ કોઈપણ બાબતને અસાધારણ ગણાવી શકતા નથી, તેમજ જલે પછી સમજ બની શકતા નથી. સર્વે શાસ્ત્રમાં પારંગત પરિણીત તેમજ જલે જોખણિયા વિદ્યાર્થીઓ એજ કારણને લીધે ખૂબ ખરા દુર્લભ હોય છે. તેઓ એક જ નિદુષ્ટ પેલાની શક્તિઓને એકાગ્ર કરી શકતા નથી એજ તેમને અસાધારણ સરલતાથી દૂર રાખી નિર્મલ કે સાધારણ વરીકે રાખી મૂકનારું કારણ છે.

એક પ્રવાસી આપણને જણાવે છે કે, વીએનામાં પાસાથી કમ-સ્તાનમાં આરિદ્રવાત્ય હવા-અમલદાય રાખ જીન જોસરની સમ-ધિપર નીચેના સળેડો કોતરવામાં આવ્યા છે: “અહીં આ એક એવો રાજા મુતેસો છે કે જે ઉત્તમોત્તમ વિચારો, ધરાવતો હોવા છતાં એક પણ કાર્ય સિદ્ધ કરી શક્યો નથી !”

સર જેમ્સ મેક્લિન્ડોય ખજી સારી શક્તિ ધરાવતો હતો, જે જે માણસોના પરિચયમાં તે આવ્યો હતો તે સર્વના હાથમાં તેણે મોટી મોટી આશાઓ ઝંખમ કરી હતી. પણ માણસો અતિ રસ-પૂર્વક તેની કારકીર્દિ તપાસવા હતા અને તે જમતને બાહ્યવ્યવસ્થા કરી નાખતો એવી આશા રાખતા હતા; પરંતુ વસ્તુવત્ તેણે છત્રન હૃદયરહિત હતું. કોઈકેણવાર ખ્યાન કર્યો કરવાના પ્રેત્સાહક નરજો તેના હાથમાં ડેલ્યા હતા, પરંતુ શું કરવું તેનો નિયમ તેણી હાંકે તે પૂર્વજ તેનો સખજો કેસાહ હવાજ રડી જતો. તેના ચારિત્ર્યમાં રહેલી આ ભવંજ પાછી લેને બિન ડોંગોની વચ્ચે નિશંકુની પેડે લટકાવી રાખી હતી અને આ રીતે તેણે છત્રન લખનમ રાત અનુ-પચેલી નીચાણ હતું એક દર્શન પસંદ કરી પ્રત્યેક પ્રતિવાપક શક્તિને ન આપી, એકાગ્રતા અને પારદૂર કેવળ કાર્યને સિદ્ધ કરાણી શક્તિ તે ધરાવતો ન હતો. કશુંક લખવા બેસતા “ઉપરોક્તિ”

સામાન્ય સંસકૃતતા પશુ પ્રાપ્ત કરી શકાય નહિ. આ પ્રશ્નવિચારના પૂર્વપર ને માણસે રજુ કરવા હોય અને જેણે સંકોચના અવિચાર રૂપી દિશ્વાને તોડવો હોય તેણે તો પોતાની સમગ્ર તોપો એકજ સ્થાનપર ઊડવી જોઈએ. અસ્થિર મનના માણસને માટે આ વીજળી સ્થાપિતમાં સ્થાન નથી, અસ્થિર મનજ ધણા માણસોની નિષ્કસતાનું કારણ છે. ખાલી કુવામાં ખાલી ધણની પ્રતિબિંબ રૂપી કંદરામાં પોતાનું જીવન ખર્ચી નાખનાર નિષ્કસ માણસોથી ભરતુ બરપૂર છે.

એક તરુણ સ્થાપનશાસ્ત્રીએ કહ્યું: " હું માત્ર એકજ વિચારનો માણસ છું; એટલા માટેજ મહાસય. " એ મારો ઉપકાસ કરે છે. તે પ્રત્યેક વસ્તુ વિષે વિવેચન કરે છે; ધણા વિષયોમાં ઉત્તમતા પ્રાપ્ત કરવાની આશંકા રાખે છે; પરંતુ હું તો એટલુંજ સીધ્ધો છું કે જે મારે રજુકેવમાં વિજય મેળવવો હોય તો મારે માત્ર એકજ કામપર મારી તોપોનો અભ્યાસત મારો ચલાવવો જોઈએ."

આ મહાન સ્થાપનશાસ્ત્રી બ્યારે એક અપ્રસિદ્ધ શિક્ષક હતો ત્યારે તે સાકાંતની ઝુંપડીમાં તેસિયા દેવદારની સગમરેખી પાતળી સગીના પ્રકાસવડે+ અભ્યાસ કરતો હતો. ત્યાર પછી થોડાજ વર્ષમાં તે અંગ્રેજ સરકારની અગ્રગણ વિદ્યુતની આકર્ષણશક્તિના પ્રયોગો કરવા સામ્યો અને ત્યારમાઠ તે અમેરિકાની મેટ્રાપોલિટીન વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાએ પૈકી એકનો પ્રમુખ બન્યો. આ માણસ તે વૈજ્ઞાનિક સ્થિતિઓનિયન ઇન્સ્ટિટ્યુટ વાળો સ્વયંસ્ય અધ્યાપક હેતો હતો.

ડગલાસ ગિરોલ્ડ એકવાર એક એવા માણસના પરિચયમાં આવ્યો હતો કે જે ચોવીસ બારાઓ જીજીતો હતો; પરંતુ તેમાંની

+ આજે પણ દિમાસય તરફના ચીન પહાડી વનનીઓ જ્યાં પર
 ૦ ત્યારે અંધારે ડર લગાવે એવોજ ઉપકાસ કરે છે. સંપાદક.

યુવની પેડે ઘણી સારી જુદીમતી ધરાવતો હતો; પરંતુ તેનામાં
 એક ભયંકર ખામી હતી કે તેનો કેવલ ખાસ હોશન ન હતો અને
 તેથી તેનું જીવન નિષ્ફળ નીવડ્યું હતું. તે પાણીના ભરેા અરિયર
 હોવાથી કેઈ પણ કાર્ય સિદ્ધ કરી શકતો નહિ. તેનો કાંઠો સડાથી
 માળાને છે કે "હોશિયાર બે કાળા દાઢા ધરાવે છે." તે પોતાના
 કાંઠાપ્રદેશમાં એકસો વનતો હતો તેથી એટલેા જાણ કાણર જની
 માં હતો કે તે દુન્યા વિના એક પણ જમ્મ બોલી શકતો ન હતો.
 તે સુખીપણ પોતાના કેશરદિન જીવનકાળે ત્યાગ કરી અગ્નિસંસ્કાર
 નીચાણથી મુક્તિ ધરાવેા નિશ્ચય કરતો, પરંતુ મંકિનદોશની પેડે તે
 નીચે પાતા જીવનના અંતપર્યંત માત્ર આનામાં જ પાખુસન રહેા હતો.
 મિત્રમંદ્રે અથવા મદુરો પે નહેનુક અને એકમદુરી જીવન માળા-
 ન મનુસરેનું જીવન અને ફરી આપે ન જીવન ચોટ ધરાવ એક
 નીચા મનુસરેનું જીવન નીચા મનુસરેનું જીવન મનુસરેનું જીવન

ચંદ્ર બાવી છે. એક કારકુન વરીકે તેને ચંદ્ર મેળવે છે-તે ને વિશ્વાસ, પ્રમાણિકપણ અને મેત્રી સંપાદન કરે છે તે જ ન્યારે તે પોતાના સ્વર્તન ધધાની ચરખાત ફરે છે અને સંપત્તિનો સંગ્રહ કરે છે. ત્યારે એક મોટી ચૂડીની મરજ સારે છે. પણ અનેક ધધા અર્ધા અર્ધા શીખનાર તરણ માર્ગસ હતાં. જે જ નય છે અને હિતમતાની છેક નિકટ જઈને પણ અટકી જાય છે અને તેની સહનતાનો આ ભાગ નિષ્ફળતારૂપ જ મળી જાય છે; કારણકે તે પૂરતો દૂર ગયેલો હોતો નથી; તેનું સિદ્ધિ જો રથને લાભદાયક અને તે સ્થાન પર્યંત તે ગયેલો હોતો નથી.

આમજ નજીબીયું છે તેમ સારી રીતે સારસ થયેલા ધધાખન માણસોએ એકજ કાર્યને પોતાનું જીવન સમર્પણ કરેલું હોય છે; તે છતાં જ્યાં જ્યાં આપણે જોઈએ ડીએ ત્યાં ત્યાં આપણને સેંટોડો તરણ સ્ત્રી પુરુષો, એક ધધો છોડી બીજો ધધો પકડતાં, આજે એક કાર્યે તેા કામે ખડતું કાર્યે કરતા, દૃષ્ટિગોચર થાય છે. તેઓ ખસ ભેડા બદલવા અને ધધા બદલવા એ બન્ને સરખા જ ગણે છે. એક માર્ગપરથી બીજા માર્ગપર જવું તેમને જેમ દૃષ્ટિ લાગતું નથી તેમ એક ધધો છોડી બીજો ધધો મદબ કરવાનું કામ પણ તેમને દૃષ્ટિ લાગતું નથી. ધધા ધધામા પચુ ફરે હોય છે અને જેમ એક માણસના કાર્યમાં અન્યપર બીજા માણસનું એ-જન તરંગથી કે સદીસલાખન ચાવી પાડે ફેરવતું નથી તેમ એક માણસનો ધધો, બીજો કન્યા જાન સંકલના પામતો નથી. આ તાત તરફ તેઓ નીલકુવ સદ્ય આપતા નથી. એક ધધો છોડીને બીજો ધધો મદબ કરવાની આવી અમર મનિ અપવા લોકમા ગમ્મી જ છે અને તે સદી નથી દર સુધી કે એક નવનુ માણસ ન્યારે પોતાના એક સામા વખતપર જોયેલા મિત્રને મળે છે ત્યારે તે થલું કરીને આ

કાને પેર ખાતરો. આ ઊંચી જ્યારે મિત્ર મતરિયામાં રહે
 અમ્મણ કાતો દતો લારે મરીયાતે તેના લાગને કાપી ખાતી હતી
 અને તેનાં કપડાં અપાંત ખાતી હતો. પરંતુ તેની કું. ચુ? તેને
 અમ્મણ પ્રપતિ કારણો નિમ્મણ કોઈ દતો વાંચી વાંચી હતી આ
 ઊંચાને લાલપૂર્ણ મેળવી આમળ નેમીને તારપૂર્ણ પેર કારં કું.
 અને તેને ખાતી ત્રણ મળી. અમુક જિસે એક મદાન વિધાપર જુદા
 ૧.૧૨ અમ્મણ આપાને કતો પરંતુ તે, એકએક જીજાર પડી
 અપાંતે તેને આ અપાત અને મીથરિયા ઊંચાને પોતાનું કથાન
 મદન કરવાને પસા કાંઈ થયું. વાંચી નેમ્મણ આતી સંધિ પ્રાપ
 નેમ્મણ માટે તૈયારી કરી સ્થો દતો અને તો જ્યારે તે પુરનો સામક
 દતો આ પ્રમાણે તેને અમ્મણ થયેલા મદાનમાં મદાન આપ્યો.
 તેનું એક આપન કયું. તે દિવસે અમ્મણ સમગ્ર પડે આ મીથર
 નિ. મે. કીથિયનના સુનિવાન કરવા આપ્યા અને થયુંજ પોતા સમ
 ના, આના અમ્મણ તેના પ્રમ્મણમાં પડના નિમાવતીએના નેતા
 ને ક રાકાકા. અમ્મણ થાકેએ તે રાં કાંઈ થયું તેનું નામ સામજી
 ને નું. પર્માપરેક કનનું સિયુજી અ.પનાર વિધાપરે દેને
 ના. અ.પના. પડના ના. લાંચ. નાલાવક અમ્મણ પોતાની દરમ્યાં કાકી
 કા ત દતો, પડું બેઠા અ. લાંચ. આ એક સંધિયન ગાંધીના આ
 મથરિયા ઊંચાએ અમ્મણ. આ રીતે થઈને અંચા અંચા રણુ કાંઈ
 ને નેમ્મણના કામને સિવાસનપરથી પડકાર કરવા અને પ્રમ્મ
 ન ને અમ્મણ નેમ્મણ થઈને અંચા કરેલું.

અપાંત ૧૦ નાઈનપાના નેમ્મણ આપા પરંતુજ થયો અને
 ન પાતાની અમ્મણ સંધિયન નેમ્મણ સંધિયનને અપેલુ કરી અને
 ૧૨ નેમ્મણ નાનાએ સંધિયન કન પાસેવા ત્યારે અપાંત મેમ્મણએ
 અંચા નાનાને નેમ્મણ સંધિયન લાંચા કું પામ થઈને સંધિયનો ત્યામ

માટે હમેશાં મારો દુરી આપે છે; અનિર્મિત, દરજિના અભને કરેલ
 વિનાના આશુસં વિખાને લેને કાપી નાખે છે, પ્રતિષ્ઠા કે તેનામાં તેમને
 હાસેલી કામગાંની કમિત હેઠલી નથી; પરંતુ સહેલું જીવન, શીવનાર
 ખાજુસને તો તેનાથી અધિક તરુ, વિખાની સામે થઈ પડતું નથી
 સીધા પોતાના હૃદય તરફ ધસી જઈ, વિખામાંથી પોતાનો
 માર્ગ કાપી કાઢતા અને બીજા આજુસોને હતાશા બનાવી દે
 એવાં વિખાને છતી લેતા એકાદ તરુકું પુરૂષને એવાથી
 આપણને નાકેવો. આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે? પરંતુ માત્ર તેને
 બાબામની પ્રેરે જીવન કમિત અર્પણ કરે છે; વિશ્વ માત્ર તેના મનને
 અને દ્રવ્યને વધારે છે; અને સંકરો માત્ર તેની દિશાને વધારે છે.
 ખીમારી, ગરીમાઈ, વિપત્તિ કે અમે તેમાં સંકરો આપી. પો તો જુલુ
 તે પોતાના હૃદયપરથી પોતાની અંધ બરાબર અસેડો નથી.

આપણને સરક અને આનંદલયક લાગે છે. એ પછી આપણે ચારંચાર પાપકર્મ કરેલા લાગીએ છીએ. અતિ તે સ્વચાલુપે થઈ બધું છે અને તે સંભાવ દ્રઢીકરૂં થતાં આપણે તે માટે અસંખ્ય પ્રમાણ કરતાં નથી; એટલું જ નહિ પણ આપણે દુરાચારપૂર્વક પાપ કરવા લાગીએ છીએ અને અતે આપણે તિરસ્કારપાત્ર બની જઈએ છીએ.” —એફ. ટેલર.

“બદમાયોમાં એકે દરક હોતો નથી; પ્રત્યેક બદમાયો બાપ્તિસ્માથી પુરું તરીક પોતાના જીવનની સરખાલ કરેલી હોય છે.”

“દુનિયામાં આવેલી કોઈ પણ ખરાબી કરતાં ખરાબ અજાણ એ પ્રાણી ખરાબ છે.” —જોન ફ્રાંસિસ.

“જો માત્ર દંભ એ જ તમારા જીવનનો અન્યાસ હશે તો તમે નહિજ નર્વમા પડેલા જ પ્રવાને સહકર્ષી બની રહીશો નહિ.”

—એફ. ટેલર. દોમર્ટસન.

“આપણા પોતાના જ રંગોથી આપણે આપણા ભાગી જીવનને રંગીલો કરીએ, અને ભાનવના પ્રવચા જેવું ચાલીએ કીધે તેવું જ ના પાડીએ છીએ.”

વિક્ટોરિયર

નર ન વળાય નેઈ કેન્દન પોતાનો મનુજઆપન બેમાન અવ-
નમ પડેલો દત્તો તમણી તે એક તમને માટે તમને થયે.
આ પોતે “જનુરીન. સદુદસ્યો” દરે કોઈ નિર્ણ આપેલા તે
તે આ વિચાર કર્યો. ‘આટલું બોલ. પછી તેજે દમનને
જોડી આપ રહી. નેપાનિયન પે તો મનુજા તપને
જોડી આપો.” (તત્ત્વિપતિ) એ હમ મન આપણે પોતે
આપણે પછી તમારું મનુજા મનુજાન પ્રાણ આપેલા ને.
યો. જો મનુજા તમને પોતાના સત્તાન વિરેક સહિત આપેલા
તમારું મનુજા આપણે અને તમારું પછી મોટું જ સુખ તેજો
તમારું જોડી તમને નેપા મનુજા તપને આપણે આપણે.
તમારું મનુજા તમારું મનુજા, તમારું વિચાર આપેલા નેપા.” પ્રજા

કે જે એક નહીં થયેલી જાણીને બાળનો રાજ બોલી સંભળી
માત્ર એકલું જ જીવંત પ્રાણી હતું. તે પછીના ચિત્રકો 'મરુ' પાખા
પછી તેજોમ તેમની બોલીનો અભ્યાસ સાચી રાખ્યો હતો.

ફરપર હોસરને લગભગ જન્મથી જ એક એવા કારાચુરમાં પૂરી
રાખવામાં આવ્યો હતો કે જ્યાં જદારનો પ્રકાશ અથવા અવાજ નહીં
રાહતો ન હતો. જી સત્તર વર્ષનો થયો ત્યાં સુધી તેનું મગજ એક
બાળકના જેવું હતું. તે કાંઈપણ જાન વિના રહેતો અને બોલવાનો
પ્રયત્ન કરતો હતો. જ્યારે તે મુજા થયો ત્યારે પ્રકાશ તેની આંખને
પ્રતિકૂળ થઈ પડ્યો. તેને યોગ્ય રાજો શીખવવામાં આવ્યા સાર પછી
તેણે અમર કરી કે અને પુનઃ દેખાવામાં આવ્યો તો સાફ માન કરી
અને અન્યમય સ્થિતિમાં તેને મંત્રો આપતી જણાતી હતી. જે જે
વસ્તુઓ ખીજા માણસને આનંદ આપતી હતી તે સર્વ તેની પ્રત્યે
હિંદિયોને માત્ર દુઃખજન આપતી હતી. જુરમાં મજુર માવન પણ
તેને વેડવાનું કારણ થઈ પડતું હતું. તે માત્ર કાચો રોડોમાં ખાઈ રહેતો.
હતો; અને જો કાચા ખીજા કોઈ પણ વસ્તુ તે ખાતો તો તેને જોરથી
હથેલી થતી હતી !

એક ને એક કાંઈ વારંવાર કરવામાં આવવાથી જે સરખતા અને
વજન પ્રાપ્ત થાય છે તેને આપણે જમાવ કરીએ છીએ અને તે સર્વ
પ્રાણીઓમાં જોવામાં આવે છે. મનુષ્યો પેલાના વારંવાર કરેલ
કાર્યોના એક પ્રકારે મુજાવ જતી જાય છે. વિરોધની ક્રમિક
હતી અને મુજાવ થવાના છતાં પણ દેવાપતા રાજાનું એક
પૂર્વના અભાવ પ્રમાણેના કન રાજાંવાર કમજાર કરે છે. પ્રથમ
જે કાંઈ મનુષ્ય સ્વેચ્છાથી કરે છે તે અને ફરજિયાત કરતું પડે છે.
તે પ્રકારે પરમાત્મનો મુરત્યકર્તૃત્વથી એક જીવ સાથે ગંધારેલ
૫ છે તે પ્રકારે મનુષ્ય પણ પેલાના કનજન સમાવેશથી જદ વર્ગે.

શાય છે, તેમણે બધું મુખારી દીધું હોય.

જે સ્વભાવે પોતાની માન્યસ્થાપના પોતાનો સ્વભાવ બનાવે. હોય. તે પોતાની માન્યસ્થાપના વસ્તુઓની પ્રકૃતિને માન્ય નેતા શીખે. હોય. સિદ્ધાંતો રચે. નહીં. તેમ. આ પોતાનો સ્વભાવ વાળો. હોય. પોતાની ઉત્કૃષ્ટતા તોલે આને છે. આ સ્વભાવથી તેની સક્રિયતા પુષ્કળ થાય ના. પામતું નથી. છે. તે નહીં. છે. કે, " પાંચમી-૬મી શાલેથી કાઢાયું તરફ. આવા કામનાથી મેં એક વસ્તુ કાઢાવી નિહા પોતું નથી. " આ પ્રકારના સક્રિયતા દ્વારાથી ઉપયોગી જીવન મળનાર બધા માણસો. બધાં વર્ષો બધું મુખારી ના. છે, કે ને વર્ષોના આનંદો સ્વભાવ પ્રકાર કાઢાવી નમાવે. બધાં સમયો હોય.

આનંદો સ્વભાવ સાધારણમાં સાધારણ માણસને પણ સુખ અને સોજાયેનું મૂર્તિમત્ત સ્વરૂપ બનાવી દે છે. આપણે આપણી કૃત્યસક્રિયતા મળવડે આનંદો સ્વભાવ પ્રાપ્ત કરી શકીએ તેમ જીએ. જે વસ્તુઓથી આનંદ શાય તે વસ્તુઓ તરફ સતત દૃષ્ટાપૂર્વક આપણે ધ્યાનને દોરવાની આપણને છુદ્ધ છુદ્ધ નામતો. પણ આનંદ અને સંતોષની પ્રાપ્તિ શાય છે. પોતે રીતે કૃત્યસક્રિયને કેળવવાથી અસંતોષ ઉત્પન્ન થવાના સમસ્ત વિચારોને તે દાઢી કાઢી શકે છે અને ચિરદાનિત્ય સાધારણ સ્થાપિત કરી શકે છે. આપણા મંત્રમાં પામતી એ છે કે આપણે કૃત્યસક્રિયને આપી પણ કેળવતા નથી. એક માણસની આસપાસ ચારી રીતે સ્થાપિત થયા પછી તો તે માત્ર એટલું જ કરી શકે છે. તે પોતે કદ તરફ ના. છે તે જોવા કરે છે. તે જો તેટલો પામતા. કરે, પરંતુ આસપાસ મળતા રોગોથી મંદાયેથી હોવાથી સર્વેશ અશક્ત અને હાથાર નથી મળેથી હોય છે; અને આ દારૂ, જે શરેયો તેને સંપૂર્ણતા પોતાનો આપીને સામતા દેતા તેમાં એકે એક દારૂના

વશા હું શરૂ છે અને આજુ સદ્ગુણો મેળવે અપાવ મરો છે તથા આપણું પાછાં નહીં થયું છે એવી ક્યારે આજુને પ્રતિતિ થાય છે ત્યારે આજુને એ દુઃખ થાય છે તે અચર્ચનીય હોય છે.

રૂઝપિત્તચક્ષુ માંજુસને તે રોગનો ભવ લાગતો નથી, કારણકે તે રોગ તેની પ્રાકૃતિક અવસ્થામાં કંઈપણ વેદના કરતો નથી. સૈન્ય વિષ કોપિતા એક આનેવાન વડીલ અને સરકારી અમલદારના દારૂપેર એવાર એક જાનું ઘનસ વડી પડ્યું. પરંતુ તેના ભારે આશ્વરની વચ્ચે તેને જાનુસું કે તેને કંઈ જનુ વેદના જડી ન હતી. અંતે તેને પ્રતીત થયું કે તેની રૂઝપિત્તચક્ષુ આધિ હાથ પડ્યા છે તેજે પોતાના હોઠાનું રાજનાનું આખું અને રૂઝપિત્તચક્ષુ હોઠાના દ્વિપદનું જલ વાળે, ક્યાં તે મસખ પામ્યો. આ જ પ્રકારે પણ પોતાની પ્રાકૃતિક અવસ્થા વેદનારહિત હોય છે, એટલુંજ નહીં જનુ પછાવાર આનન્દાનક સુદા હોય છે.

મહા આચાર-વિચારથી માંજુસની સામગ્રી તેની જાડ અને સખ્ય જડી જાય છે તે આજુને રોગોના છાનપરથી સારી રીતે પ્રતીત થાય છે.

નીરોગના અમલકા હોઠાના આચાર-વિચાર એટલા મહા અને પંજા થઈ મવા હતા કે તેઓ જાય કબુલ્લારપાન નહીં વેદ-વોજ સત્તેન કોતો ન હતો, પરંતુ તેઓ એવી ભવંકર માંજુસી કરતા હતા કે પાંચને રંજમ્મિયર ખોંખર કાંઈ નાજમ્મ જેકમે કુર અને જપ્પ રોગો ભવ અને આનંદના અસંત હાવરેક અનુમતો. રમ્મ્મ હવળે વસખ મજુતા હતા કબુલ્લારપાન નહીં જાંખરે રૂઝપિત્તચક્ષુ એકમે અને નુચારમ્મવપન નહીં જાંખર નહીં હપાલી વિષ જડીજ એકમે એવી રોગો માંજુતા હતા. આરે રંજમ્મિયર અમ્મો રોગના અજાણ અમ્મો; જાંખરે રોગો કોતો

સમય દરતાં પશુ સેંકડો વર્ષો પડેલા વર્ષાનાં ચિહ્નો અને
ગ્રામીનકાગમાં ચાલી ગયેલાં કોઈ જગણી પક્ષીનાં પગપાંત્રો ચિહ્નો
જુઓ છે. જલદહિ અને નાજુક પગે ચડે કાઠવપર પોતાનાં ચિહ્ન
મૂક્યાં; ત્યાર પછી મુઝો ને મુઝો વધી ગયા અને કાઠવખાપી ખાવાય
બન્યો; તો જમ્ દમ્ તો ચિહ્નો રચા છે અને તે હમેશને માટે
રહેશે. આ જ પ્રકારે ચડે અને નવા વિચારો પ્રાપ્ત કરવાનો કલ્પદ
ધરાવનાર બાળકો, તેમને જે વિચારો જન્મે છે તે સર્વને મંજૂરી લે છે,
એકત્રિત કરી મે છે અને હમેશને માટે બાળકો ગણે છે

એક ઇન્ડિયન જ્ઞાનિએ ગોરા લોકોના એક મંથાનપર આક્રમક
કર્તુ અને ત્યાંના ગોમ નિવાસીઓના પૂન કર્યા. તે જ્ઞાનિની એક સ્ત્રી
એક ઘણી નાની વયના ગોમ બાળકને ખમ્મ મમ્મ અને તેનું પોતાના
બાળકની માફકજ પાપન કર્યું. તે ગોમ મ.ગક ઇન્ડિયન બાળકોની
વચ્ચે ફર્યું. જમ્મિયુએ તેનો માર વખૂંદ મિત્ર મ્મો દત્તો: બાપી
મ્મીછ સર્વે બાળને.મ્મ તે તેમના જેડુમ્મ દત્તું. દુરખનોન: અધિકમાં
અધિક માખ્મોના માયાપમ્મી ખાત્ર કમ્મી નાખવો એ તેની નિખા
તે.લી રિમો: પનનના કા મ્મનું દત્તું. તે કુસાન થવો ત્યાં
સાક તેમ આપારીએ ની નમ્મો પડતા અને તેઓ તેને દત્ત
સુપ્રેમા સમાજમ્મ તર્ક બામ્મ આ નમ્મ છદ્મીવી તે અમ્મ
વનમ થવા અને તેમ્મે વનમ્મ પન નિર્મલ્ય ત્યા: વનમ્મિ દરમિ
કરી. નતે વનમ્મ અનવમ્મો વનમ્મ થવ નતે પાન માના અનવમ
સાન માનસદિન તેમ્મ કમ્મ અને નતે વનમ્મ નર્મદ નિમ્મપન થ
તે કનમ્મ વનમ્મે તેમના કમ્મવન નતે કનમ્મ તનમ્મ અને નુખી ત્યા
તેમ્મદ મ નાવા લેક. ૧૧ પમ્મી જે ન્ય નમ્મ મિદ્મ અને વનમ
તે નતે ન્ય નદ આસનું કર્તુ નતે નમ્મક કનક નીકરી નતે નત
ન્ય અને પોદ્મદ નમ્મમ્મ તે એ વનમ્મ નદરો. આ નતે

તે આપણને અધિકારીક સારંગ દેખાતું જાંવ છે.

મધ્યમ વયના માણસને માટે આદત એ અવધારની દૃષ્ટિએ જોતા જાણ્ય છે; કારણકે જાણસા વરીકે, હું જે કાર્ય 'વીધ'વાં થયું કરતો આવ્યો છું તે કાર્ય આજે પુનઃ કરું એ શું સંપૂર્ણતઃ ચેત્સુ નથી? જે માણસે પોતાનું આત્મ જીવન આગસ અને પ્રમાદમાં ગાળ્યું હોય તે માણસ આવતી કાલે પ્રાતઃકાલમાં એકદમ ઉદ્વિગ્ન બની જાય એવો સંભવજ નથી. એક ઉદાહરણ માણસ કરકસરીઓ બની જાય, એક સ્વચ્છંદી માણસ સદગુણી બની જાય, એક ગદો, બ્રહ્મ માણસ એકદમજ સ્વચ્છ અને પવિત્ર બની જાય એવો કેટલો એકો મંતવ છે?

એક મીઠા વાસળી રસાડનારો, દલજી પક્ષિના સિંહકોના હાથ નીચે શીખેલા સિંધેન વસળી શીખવવા માટે બમણી થી લેતો; કારણકે તે કહેતો કે આદત પાડવો તેના કરતાં તેમની પડેલી આદત છેડાવવામાં અને ધણી મુશ્કેલી પડે છે.

નરમ માત્ર એકે જાણુને માટેજ આપણે જેવ. થવા હોઈએ છીએ તેવાજ પ્રકારનો આપણી જીવનને ચિત્રકાવને માટે નવાવનો એ આદતનો ધર્મ છે જે વગર આપણ. આગિયજ વળાંકન ઓળખીત થ. ન ગઈ હોય તે વગરને આપણે સંભવતઃ જોઈ, સામગ્રી, સ્પર્શા અને સ્પર્શી વગેરે નવી દમણ. આપણે જેવા દેહકો, હમણા આપણે જે દેહ. હોઈએ, જેના હમણા આપણે વિચાર કરતા હોઈએ તે નવી આપણા નાની આરિયમાં, ફોનોઆરિયની નીકળતા સખેના પડેલીજ સ્પર્શતાથી વચળે.

જોઈજ જણાવે છે ન. સાવારજી પોતેજ એક વિદ્યાગ નમ. જાય છે અને તેના જીવનમાં માણસ જે હરિપણ ખોલ્યો હોય, માણ. ન હોય, ના તેણે જે હર્ષ વિચાર ન કરે કયુ હોય તે ચિત્રકાવને

છે કે દુ કે જે નેજા યાત્રી નથી ખરી સંપત્તિ દિવસ દેવા નહીં
છે. એ દિવસે જોઈએ તેવા સંપત્તિ વિચાર કરવા જેવાની
જોઈએ તે મેળેજોઈ આ જોઈએ મેળેજોઈ જેવા જેવાની
રિતિ પાળેને માટે પ્રકૃતિ જેવા આ રિતિ જેવા રિતિ આ રિતિ જેવા
તે આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ
આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ આ રિતિ

ખોડેજો પેલાના ધરના નાસ્તુપર લખ્યું હતું કે, "સુખિતિયી
આપણા જેવા કેવળ પશુ માણસે આ ધરમાં મેળેજો રહેવો નહીં."
સાદિતના કામોત્તમ મધિના અને મહિતલામના આપણો મેળેજો
મેળેજો કામ એ છે કે તેથી આપણે છુદ અને મેળેજો રીતિ વિચાર
કરવાની જાણત પડે છે. આપણા જીવનના જે સમયમાં આપણું
બંધાણુ થાય છે તે મહુજ અમલો સમય છે અને આપણા
અભ્યાસમાં નિમજ રહેવાને માટે આપણે અતિ સુખ ધ્યાનની
જરૂર હોય છે.

વૈદિકાને પેલાની તેર જાની વધે સમજતા અને સાંભારના
એકથી દસ નિયમો લખ્યા હતા અને પેલાની સંપત્તિ આપણે
કરવા પાડ્યામાં તે અર્જત સંભાર સમજો હતો. દિવસે પશુ આપણ-
સંસાર અને આરિય જાનની એક મેળેજો મળી હતી. નિર્લક આ
જે મહુજો આરિય અર્જત હતું; જર્જ વાતમાં તે તેમની
કરનારની કામજો અને સંજોતા પ્રાપ્ત કરવાના અંતરજોરના
પ્રવાસુજ નેસર્જિક પરિણામ હતું.

ખીસાતર જોનાજો વાતમાં અને એક જુગરી અધીરના
સંપત્તિમાં શિવિય નજીએ છે કે, "આ સુખિતિય માણસોનાં કાવચ
અપણા એકથી નવિ પ્રમાણ નેસી નોંધે દો છે, અધીરના ખીસા
... છે એમ પદાદ્ય વાતમાં નજીએ દોષે જાણત તે તેમાં

કપોલ ત્યાર પછી તેના મંત્રકને એક સોનીને ત્યાં મોકલી આવવામાં આવ્યો, એણે તે ખાતો પુનઃ મેળવી રાક્ષસોના પ્રારે દુરાચારમાં ફેરફાર અને પાપમાં ખોલણ મેળવી તથા નાશ પામેલા હૃદયમાં તરફોને માત્ર અસામાન્ય મનુષ્ય રૂપી મદાન સ્થાપનશાસ્ત્રીના પુનઃ સત્ય પંથપર સારી રાકે છે.

હવેના પ્રારંભમાં પડેલી આદન સમય હવેના જીવનમાં થઈ જાય છે. ર્ષાગીન જણાવે છે કે, "૨૭૦૦ સંયોના ધાર્મિક નહીં માથી મને નાહવા એવા એક માન્યને કાઢી મૂકવાની જરૂર પડી તથા કે જેને બાળ્યાવસ્થામાંજ સંખ્ય તરીકે પ્રમથ કંઠમાં આવ્યો હોય." નાનામાં નાની વયે કરેલું પાપ નૌથી વિશેષ નુકસાન કરે છે.

બેનિફિક્ટ આનોઈક, એ કારિત્ય નમ્યમાં પાતાતા ફેરવે કલક પ્રમાણાર માત્ર એકમ અનાર્પિત હતો. તેનામાં મદાન કસ્ટરી રાક્ષિ હતી અને અદ્ભુત સમર્થ હતું. પણ મને તેવા મકંઠની સાને ચાલત નવામાં વિમન હતી, પરંતુ તેજ પ્રોત્થ દિશામાં આતવાનો અમમ કપોલ હતો. જરૂરે તે નાહક હતો તથા પુનઃ તેના દુનઃ અને અર્ચાગીન માત્ર ફેરવે તેનું ચિત્તરત્ન હતો. એ નાનુએ અને પશ્ચિમીના રાક્ષસ નાહક કાઢી તેમના વાતા જોઈ જ નહોતું પામતો હતો. તે નાહકનમાં નહીં કાનો હતો તેની પાસામાં પરે જાણી વચરના કાકીઓના પાન વાપડે કાનો ના દામના કુકરમાં આવે નવા પાકાઓ તરીકે મૂકતો હતો. નાનવા તથા મદાન હોત. તે નાનવા તેનું ચિત્તરત્ન હતો. એ નાનવારો તેનાપર વિષાસ રાખી નહોતું નહોતું.

૧૫ કહી છે, "પડેલા પારે નુની કાનો અધુરના પુત્ર વિષાસ નહોતું કાલુ ક તે નાહક કાલુ વાળી ખાતના મથા ૧૫

નથી અને આપણી નિસ્તેજ અંખ આપણા નાચ પામેલી ચારિત્ર્યની
જાહેર ખમરનું કામ જાળવે છે.

સેતાન પોતાની દીર્ઘસંગી પ્રથમ કદિન કોણસાને લગાડીને નથી.
પરંતુ તે પ્રથમ તો " નિર્દોષ પાષો નેજ પ્રદિપ્ત કરે છે; પ્રથમ તે નરમ
લાકડાનેજ સમજાવે છે અને પછી તે લાકડું કદિન કોણસાને પ્રદિપ્ત
કરે છે. આ પ્રમાણે પાષ પામે પામે જલ્દિમન થાય છે અને જ્યાં-
સુધી માણસના સમગ્ર શરીરમાં તે આપણી જાલ નહિ ત્યાં સુધી તે
મહાર પડતું નથી. જુન, અભિયાન અને ચોરી, મનમાં જ્યાં સુધી
વારંવાર થતા નથી ત્યાં સુધી તે પ્રત્યક્ષ કરવામાં આવતા નથી.

એક દોરેલની બારીના કાચમાં એક છેલ્લે કીમકમ્પીલા ન-
મખનો હતો. તેને એક માણસે કહ્યું. " અહીં મખનો નહિ. " ન
છેલ્લે એ પ્રત્યક્ષ કહેા: " કમ રા છે. " ફગર મખનો નહિ. " તે તુ અહીં
મખનો તો તેને જુસી નાખ્યા રાકામે નહિ. " આપણે પારી નાકા
કે તે કાચ કોઈ પખુ સમય માની જાન ન્યારે તો તે મન નક્ક
સર્વ ચિન્હો નાન પામનાજ, પન. મનસના અનુકરણપર જે નવાન
પરવામાં આવે છે તે તે રાગી-કરક કન જન ન માતું નથી ન-
કે તે નાની અમર દોષ છે.

એક નામનું માન્ય એક દેવ જે ન ત મમે તેવા કામાતમા
પણ કમ, વિન મહેનુજ નવા નકા પ્રમાણે આપના જ મને નહિ એ
કામે તેના નકા માનના નાના અ રમે દુનરજ થતા નથી ન-
કદ ન. નાન, જે કાક નકા કમે કમને નાન, નાજ ન ને
પોતાનેજ નાનાવા રાકમે. ન-સ-પ ના નજાત ને ના ન-
પણી નહિ. એકને નકા કન ને માન એકજ માન જે અન ન
એ ક તેના કપેક અજાને કાજ નેક અન સ-પ અસિમા ન નક
અને ના નજાને ન-પ ને ન- ના નાજાત નમે તેની ન-પમા

નથી અને આપણી નિસ્તેજ અપ્પ આપણા નાથ પામેલી ચાંચિયરી
મહેર ખમરુ કામ બળવે છે.

સેતાન પોતાની દીવાસળી પ્રથમ કઠિન કાલસાને સગાડે તો નથી,
પરંતુ તે પ્રથમ તો ' નિર્દોષ પાસે નેજ પ્રદિપ્ત કરે છે; પ્રથમ તે તરખ
લાકડાનેજ સમગાવે છે અને પછી તે પાકડુ કઠિન કાલસાને પ્રદિપ્ત
કરે છે. આ પ્રમાણે પાપ પામે પામે તદ્દિગત થાય છે અને જ્ય.
મુખી માણસના સમગ્ર સરીઆ તે આપી બાપ તદિ ત્યા મુખી તે
મહાર પાડું નથી. ખૂન, અભિચાર અને ચોરી, મનમઃ ત્ય મુખી
શરંવાર થતા નથી ત્યા મુખી તે પ્રત્યક્ષ કરવામા આવતા નથી.

એક દોરેલી બાગીના કાચમા એક હોકો સીમકબીયા ...
લખતો હતો. તેને એક મજબૂત કબુ " અદો લખાયો નહિ. " તે
હોકરાએ પ્રશ્ન ક્યો: " કમ હ છે ? " ફગર ખાતા તે તે તું અદાબ
લખશે તો તેને ખૂંસી નાખા હોકાને નહિ. " આપણે વાગી ગયા
ક તે કાચ કોઈ પશુ સમયે નાચી જતા ત્ય કે ન, તે પ - મુખ
સર્વ ચિન્દો નાન પામતાજ, પનુ મ. નસતા અ. ક. મુખ કે તે ન મા
કરવામા આવે છે તે તે હકીકત હતા જ્ય ન. નાતું નથી ...
તે નકલી અમર હોય છે

એક નામનુ પાણ્ય એક દેવ હ - ન નામે તેવી જગતમા
પશુ કાચા રિત્ત મેનુજ ના ના. ના. ના. આપણા જ કમ ને એ
કોએ તેના ના નામનુ રિત્ત આ રમુ. ના નામ થતા નથી ...
કદ ન. નામ ના નામ ના ના. કમ કમને તેના નામ ના ના
પોતાનેજ ના નામ પડશે. ના નામ ના ના નામ ના ના ના
પડશે નહિ. એટલે નામ કમ ના ના એકજ નામ હ અને ન
એ ક તેના નામે જાગત કા ના ના ના ના ના ના ના ના
અને તેને નામને નામ હ ના ના ના ના ના ના ના ના

નથી અને આપણી નિસ્તેજ અંધ આપણા નાક પામેલી ચાંચિર્નવી
નહેર ખમરનું કામ ગમતે છે.

એવાન પોતાની દીવાસગી પ્રથમ કઠિન કોઠાસાને લગાડેના નથી.
પરંતુ તે પ્રથમ તો ' નિર્દોષ પાપો નેજ પ્રદિપ્ત કરે છે; પ્રથમ તે નરમ
લાકડાનેજ સળંગાવે છે અને પછી તે લાકડું કઠિન કોઠાસાને પ્રદિપ્ત
કરે છે. આ પ્રમાણે પાપ ધીમે ધીમે શુદ્ધિમત થાય છે અને ન્યાં-
મુખી માણસના સમગ્ર સરીરમાં તે બાપી જાવ નહિ ત્યાં મુખી તે
મદાર પાતું નથી. ખૂન, બળિયાર અને ચોરી, મનમાં ન્યાંમુખી
વારંવાર થતા નથી ત્યાં મુખી તે પ્રત્યક્ષ કરવામાં આવતાં નથી.

એક દોરલ્લી બારીના કાચમાં એક છેડેના હીરાકણ્ડીથી કંઈક
લખતો હતો. તેને એક માણસે કહ્યું: " અહીં લખીશ નહિ." તે
છેડરાએ પ્રશ્ન કર્યો: " કેમ શું છે ? " ઉત્તર મળ્યો કે " જો તું અહીંના
લખશે તો તેને જૂંસી નાખી ચઠાશે નહિ." આપણે ધારી ચક્રમું
કે તે કાચ કોઈ પણ સમયે ભાંગી જત ત્યારે તો તે લખાણ
સર્વ ચિન્હો નાશ પામતજ; પરંતુ માણસના અંતઃકરણ પર જે લખાણ
કરવામાં આવે તે તો સરીર છૂટવા છતાંપણ જૂંસાતું નથી. મગજ
કે તે તકલી અમર હોય છે.

એટ નાખતું ધાત્ય એવું હોય છે કે તે મમે તેવી જમીનમાં
પણ કાચા વિના રહેતુંજ નથી. તેજ પ્રમાણે આપણે જો કંઈ કરીએ
છીએ તેના રજ ભોગ્યમાં વિના આપણો છુટકોજ થતો નથી. ખાદ્ય,
શુદ્ધ વા પુત્રાન, જે કોઈ જેવા કંઈ કરશે તેના તેવાજ રજ તેને
પોતાનેજ ભોગવવાં પડશે. તેના સિવાય કોઈ બીજાને તે રજ ભોગ્યવા
પડશે નહિ. એટલેના નાશ કરવાનો માત્ર એકજ માર્ગ છે અને તે
એ કે તેના પ્રત્યેક બીજાને કાગજપૂરેક અતિ સખત અમિયા નાખવું
અને તેને ગણાને બરખ કરી દેવું. તમે તેના બીજાને ચમે તેવી જમિયા

રેશમના ના પત્તે તે અસંખ્ય સ્થળોએ અને મેળવ્યું મૂળ નાખશે અને
લીલા હમ પાંદડીથી અસંખ્ય થશે. -

“જેન કેમલ હશે છે કે, - આપણે પંચ નેદરસીથી આમતમ
ક્રમરેથી બીજા દેહોએ હોએ અને એમ પાસીએ હોએ કે આપણે પુનઃ
તેમને કરિપંચ નેદરસું નહિ; પરંતુ જીવનની સ્વદુષ્ટતાને અટકાવ-
નારા નોદ્ય સ્વરૂપે તે પ્રાણી નીકળ્યા વિના રહેતાં નથી.”

કિયોડોય એવી રીતસા આરવી હતી કે દુઃ સંકેશિતના. જનુ-
યાસીએને તેનાથી દૂર કરવાને. સહિમાન ખું. આ સાંભળી સાંકે-
શિસ બોલ્યો: “એ જની-રો-એમ છે, સારું કે તે તેમને નીચે
સહ જાય છે; અને દુઃ તેમને - સદગુણના કુમરપર વ્યવર્તુ ખું. આ
રીતે ઘણામાં તેમને પુષ્ટતા પરિચય થી છે અને તેમાંના મધ્યા આશુસી
ના આથી પશુ ચક્ષુ નથી; અથવા નીચે ફિતરું એ તો સહેલું છે.”

કુનિવસ વાહક જાગુએ છે કે “અથવા અને એમ કહેવામાં
આરે કે અમુક વિદ્યાર્થી અત્યંત અભ્યાસ કરવાથી બીમાર પડે
છે, અથવા અમુક દારીગર સખ્ત કામ કરવાથી રોગનો ભોગ લઈ
પડે છે ત્યારે દુઃ તેના મુખ્યવિદને તપાસું ખું અને પછીવાર
જને તેની નિસ્તેજ હડી આંખ, નિસ્તેજ આમણી તથા બીરતાપુજા
રીતમાત્રમાં યોગ્યરીત સત્યની પ્રતીતિ થાય છે. આ ચિન્હો બાદેર
હરે છે કે તે વચ્ચે પુરુષ કેમકે પ્રકાર પ્રકૃતિના નિવસોનો ભંગ કરે
છે; તે ગુપ્ત રીતે પોતાના નાચ કરેનો દોષ છે; જ્યાં તેના અગાળી
અને પ્રવસક મિત્રો હશે છે કે તે પોતાના હિંમતનો ભોગ લઈ
પડે છે. આ તે કેવો નિગ્રહાર અને અસત્ય નિર્મય ! ખરી વાત
તો એ દોષ છે કે તે પોતાના જીવનના મુળને જોઈ નાખેનો દોષ
છે; અને આજ સમયમાં તે નહિ લઈ જાય છે. આરે તરુણ પુરોષ !
એનો દાખલો નેદર સારું લઈ જાઓ. “તમારી જાતને શાક અને

નથી અને આજથી નિરતેજ અંધ આજથી નાચ પામેથી ચાલિત્તી
ભદ્રેર ખખરું કામ બાબે છે.

એતાન પોતાની રીતસી પ્રથમ કાલિ કાલસાને લાગેનો નથી,
પરંતુ તે પ્રથમ તો ' નિર્દોષ પાપો નેજ પ્રદિપ્ત કરે છે; પ્રથમ તે નરમ
લાગેનેજ સળભાવે છે અને પછી તે લાકડું કાલિ કાલસાને ઝાંખ
કરે છે. આ પ્રમાણે પાપ ધીમે ધીમે રુદિગત થાય છે અને નરમ-
મુધી બાજસના સમગ્ર સરીરમાં તે બાપી જ્યમ નદિ ત્યાં મુધી તે
મહાર પડતું નથી. ખૂન બાંધવાર અને ચોરી, ખનખા જ્વામુધી
વારંવાર થતા નથી ત્યાં મુધી તે પ્રત્યક્ષ કરવામાં આવતા નથી.

એક દોરેકની બાળીના કામમાં એક ઊંડો ચીરાકર્ષીથી ૧૫
સળનો હતો. તેને એક મામુએ કહ્યું. " અહીં સખીક નહિ. " તે
ઊંડરાએ પ્રત્ત ક્યો: " કેમ સુ છે ? " કિતર ક્યો: " તે તું અહીંના
સખરી તો તેને જૂંસી નાખો તકારી નહિ. " આજે પાલી તકાર
કે તે કામ કોઈ પણ સમયે બાગી જ્યમ ત્યારે તો તે સખાજી
સર્વ ચિન્હો નાન પામતજ; પરંતુ ચાલસના અંતરક્રમો તે સખાજી
મરવામાં આવે છે તે તે તકાર જવા લાગે. જમુ જુસાતું નથી. કામ
કે તે તકારી અમર થાય છે.

એક તાખનું પાન્ય એક દોલ છે કે તે વમે તેની કાપાનમાં
જમુ કેમ્પા વિના. મેનુંજ નથી. તમ વમાણે આજમુ એ કાંમ હીએ
કીએ તેના તમ આમજના વિના અ રજો. જુસાજ વનો નથી. તમ,
૧૬ ૧ તમ, એ કાલિ જમ્પા કાંમે કરશે તમ તકાર ૧૧ તે
પોતાનેજ લાગતવા પડશે. તમ તિત્ત વ કાલિ જમ્પાને લી રમ ત.ત.ત.
જાશે નહિ. આજન ત.ત. કાંમને જ ત એકજ જમ છે જમ ત
એ કે તેના કાંમેક જીવને કામજીવને આન લાગ જીવજી ત.ત.ત.
અને તેને તકારીને જમ કાંમે ત.ત. ત.ત. જમ્પાને વમે તેની જીવજી

નથી અને આપણી નિસ્તેજ આંખ આપણા નાશ-પામેલી આશિર્વાદની
નહેર-ખમરનું કામ જાળવે છે.

સેતાન પોતાની દીવાસળી પ્રથમ કદિન કાલસાને લગાડેલા મૂંઢી,
પરંતુ તે પ્રથમ તો ' નિર્દોષ પતો નેજ પ્રદિપ્ત કરે છે; પ્રથમ તે નરમ
લાકડાનેજ સળગાવે છે અને રજી તે લાકડું કદિન કાલસાને પ્રદિપ્ત
કરે છે. આ પ્રમાણે પાપ ધીમે ધીમે જલિમન થાય છે અને ત્યાં-
સુધી માથુસના સમય સરીખાં તે આપી જાય નહિ ત્યાં સુધી તે
મદાર પડતું નથી. ખૂન, અભિચાર અને ચોરી, મનમાં આપણી
વારંવાર થતા નથી ત્યાં સુધી તે પ્રત્યક્ષ કરવામાં આવતા નથી.

એક દોરેણની બાળીના કાચમાં એક હોકરો દીગડખીયા કંઠ
મખનો હતો તેને એક માથુમે કહ્યું ' અરુ સખીય નહિ.' ન
હોકરોએ પ્રત્ત કંથાર : " તમ તા છે ? " કંથાર કહેલો : " તે તુ અહીંના
મખમી તો તેને ખૂસી નાખી રાકામે નહિ." આપણે ધારી મદાર
ન હાય કેઈ પાપ સમરે નામી જાત ત્યારે તો તે મખાજી
તરે ચિહો નાન પામનજ, પન ન માનસના અનુકરણપર જે તમારું
કરવામાં આવે છે તે તો નહીં કદાચ કદાચ નુસારું નથી જાત
તે નહીં અમર દીપ છે

એક નામનું પાન્ય એક દીપ છે - તે ગમે તેવી જગ્યામાં
જાય ત્યાં દિપ નહેતુંજ નથી જાત. આજે આપણે જે કંઈ કરીએ
કરીએ તેનું નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.
કદાચ તેનું નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.
પોતે નરમ ન હોવા વડે તે નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.
વડે નહિ આદર નહીં. તે નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.
અને તેનું નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.
અને તેનું નામનું દિપા અરુન જુદાજુદા થયો નથી. ત.ક.

રેશી તો પર્વતે બંસવ પાંચાં અને મેનસી પ્રાંત નામક અને
 લીલા ઇમ પાંદરીયો બરોડો નીચે ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫
 ને ૧૫
 કાંચી યાજી રીજી યોજી અને બીજી પાસીએ કીજી કે બાપજી પુત્ર
 તેમને કીર્તણ બેઠયું જહિ; તરુ બેઠા નથી; રાગ પગાને આગાર
 નાથ નીચું સ્વરો સે પ્રાણી નીચા ચિના રેલોને નથી." ૧૬

ચિરોતો એવી રીતસ આરતી હતી કે હું સંકેતિસના બલુ
 વાળીએને તેનાથી દૂર રહેવાને સંકેતિયાન ભુ. આ કાંચી સાંકે
 દિસ બેઠયો: "એ બની ચો એવ છે, કાચુ કે તે કાંચી નીચે
 સહ જાય છે; અને હું તેમને સહયુક્ત દુમરપર બેસું છું. આ
 રીતે યાજીમાં તેમને મુખ્ય પરિચય પડે છે અને તેમાંના મધ્ય આસુસો
 તો યાજી પણ સહવા નથી; બવારે નીચે ઉતરું એ તો સહેલું છે."

દુનિવસ વાઘજ નજારે છે કે "બવારે અને એમ કહેવામાં
 આવે કે અમુક વિધાથી અતંત અબાસ કરવાથી બીજાર પાડે
 છે, અથવા અમુક કારીગર સખ્ત કામ કરવાથી રાગનો ભોગ લઈ
 પડે છે ત્યારે હું તેના મુખાર્થિને તથામુ પુ અને પછીવાર
 અને તેની નિસ્તેજ હડી આંખ, નિસ્તેજ ચામડી તથા બીજાપુજા
 રીતમાતમાં શામળીય સત્વની પ્રતીતિ થાય છે. આ બિન્દો ભદેર
 કરે છે કે તે તરુ પુરુષ કેવલ પ્રદરિ પ્રહૃતિના નિયમેનો ભાગ કરે
 છે; તે ગ્રામ રીતે પોતાના નાથ કર્યો હોય છે; છતાં તેના અગાળી
 અને પ્રસસક મિત્રો હોય છે કે તે પોતાના ઉદ્યોગનો ભોગ લઈ
 પડે છે. આ તે કેવો નિરાપાર અને અસત્ય નિર્ણય ! બરી વાત
 તો એ હોય છે કે તે પોતાના જીવનના મુખ્યને પોતી નાખતો હોય
 છે; અને આજ સમયમાં તે નહ થઈ જાય છે. ખરે તરુ પુરુષો !
 એનો કામલો ભેદ સાવધ ર, નહો. "તમારી ભવને શાક અને

“મારે સર્વે કોઈ જીવે માણસ, મને ચોખી આપશે અથવા નહીં કરી
આપશે એવી એ સદે જ્ઞેવાં હરે ॥ તે પોતાને સારીથી પડોંચાડવા
વિનાશ કરેણું પામશે.” — હાલેશ.

“મુહૂર્તમાં હો કે ધર્મધરોચનમાં હો, ધારણાઓમાં હો કે પ્રેમતા-
ઓમાં હો, સત્તા પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયાસમાં હો કે દ્વંદ્વોપાર્જન કરવાના
વા તો પરમાર્થ કે પરોપકાર કરવાના માર્ગપર હો. પરંતુ ‘સ્વાવલંબન’
નેજ તમારો મૂળ મંત્ર થવા દેજો.” — શંકર.

“પ્રત્યેક જાણે પોતાની જાણમઠ પે. ન ન. જાતેજ નથી. જીભપર
આધાર રાખે નહિ.” — શંકરપિપ્પલ.

‘કનક કોડટ પોતાને માટે પોતાની જાતેજ જમ્યા કરે છે’
આ પ્રમાણે એક કો-એસમોન નાજસજાના કાવ્યપાત્રના “કનક કોડટ
માટે જમ્યા કરે” એ શબ્દાના નિરુત્તરમાં જોઈએ. હવે આ મદા
કુદ એક મદા પ્રજાના પ્રનુષ્ણતા સમે થા પત્ર કુદ ન હો, તેજે
પ્રમુખ અથા કરેજાં પ્રમાણિક થતુ વતું પસંદ કરે કુદ કોડટ
ન. ની કુદિનો, અનિશિત અને અનન્ય હો, તેજા ન મદ
ન. ન. અને નિશ્ચય ન કુદ હો.

નિશ્ચય એ પોતાની કુદ ન ન મ. ન. ન. થયે ત્યારે ન લાગે.

હમણ સંચો જગતને અર્પણ કર્યો અને ઈશ્વારના જમણા હાથમાં એક એવો રાજદંડ અર્પણ કર્યો કે જે ખુદ મહારાણીએ પણ કદી ધારણ કર્યો ન હતો !

લીલી જણાવે છે કે “ જે માણસ દંડ ખાતીપૂર્વક મારે છે તે મને સાધનો મળશેજ તે ખરેખર સાધનો ધરાવતોજ હોય છે. ”

સોહારિયો જ્યારે એક મટકતા કંસાગની અવસ્થામાં હતો ત્યારે તે કાસ ઝંઝોનિયો કેસ દિયોગ નામના ચિત્રકર્તાની પુત્રી સાથે ગાઢ પ્રેમમાં પડ્યો; પરંતુ તે છોકરીના પિતાએ જાણ્યું કે મારી પોતાની બરાબરી કરી શકે એવા ચિત્રકાર સિવાય કોઈની પણ સાથે એ છોકરીને પરણાવવાની નથી. ત્યારે તેણે એવો પ્રશ્ન કર્યો કે, “ ત્યારે આપ મને ચિત્રકલા શોખી, આપનો પુત્રીના હાથને માટે હકદાર બનવાને દસ વર્ષની મહેનત આપશો ? ” ઝંઝોનિયોએ તે બામટાનું મુખ પોતાની નજર આગળથી સદાને માટે દૂર કરી ની છંછાઈથી આ સરત કમૂચ કરી. દસ વર્ષ પૂરા થયા આખા દેશ એવામાં રાજની ખેંચે એકવાર હોય ઝંઝોનિયોને ‘ મેડોના અને બાલક ’ નું ચિત્ર બતાવ્યું. એ જોઈને તે ચિત્રકારે તેની અત્યંત તારીફ કરી; પરંતુ જ્યારે તેના જાણુરામાં આવ્યું કે તેનો ચીતગનાર તે સોહારિયો હતો ત્યારે તેને કેટલું આશ્ચર્ય થયું હશે તેનો વિચાર કરો ! એ પછી તેના જાણુએ પોતાનો વિનય કનસગાયા ત્યાં તેને ત્યાં પણ વધુ આશ્ચર્યચકિત કર્યો હતો.

તે દિલ્લિએ કચું દત્તું કે આજે રાત્રી રમ મળ્યું એવાવાત પોતે જો માફપણ નાજા હોય તે તે માન દુબ્બ છુ. કારણકે મારી જ જાતેજ મારા જોડે દુ પાલિકા કરી રહ છુ.

પોતાની આત્મસત્ક્રિયા પ્રમુખપદે પડે એના મુનાછરેડ ને નના એક પ્રમુખને એકવાર એંગ પ્રસ કનસા આવ્યો કે “ તમારો

તમે મને તેટલી જાણતા હો, પરંતુ તમારો પુત્ર તો તેની ભેદ જુઠું
કિમત મળતો નથી. ઉમતિના સિખરવર, ચક્રામાં તમે તમારા
રત્નપુત્રો, સક્રિય અને નમ્રને વિશિષ્ટ કર્યા હોય છે અને તેથીજ
તમે તમારી ઉમતાવરવાને પડોચાને તથા તમારા મનને સ્થગી
રાખવાને સક્રિયમાન થયા હો. આ પ્રમાણે તમારી સંપત્તિએ તમને
તો અવસ્થા અનુભવ, આનંદ, સિદ્ધાન્ત, આદિ અને વિદ્યાસમ્રાજ્ય અપા-
યા છે, જન્મ તેજ સંપત્તિ તમારા પુત્રને મારે તો પ્રસોમન અને
ચિન્તાનુજ કરણુ થઈ પડશે અને મંમવતઃ તેને સંકુચિત હૃદયનો
ખનવી રહે. જે સંપત્તિએ તમારા મંમવત્તા પામતુ કામ કયું છે
તેજ સંપત્તિ તેને મારે મારે બેભાન રૂપ થઈ પડશે. તમારા મંમવત્તા
તેજ સિદ્ધાન્ત આપવાનું અને તમારી ઉત્તમાત્મ સક્રિયઓનો વિકાસ
કરવાનું કામ કયું છે, પરંતુ તેના મંમવત્તા તો તે મંમવતઃ સિદ્ધિ-
લાભ, આસરણ, પ્રમાદ, પાપ અને અજ્ઞાનનોજ મનના ધરો, કારણક-
રતે તેનો પાસેથી આપરણકતા રૂપી અમૃદય આકર્ષક તાપી છે,
તે એટલું નહાતું કરી કરીને માનુસના પાન જગતના કૃતિહીન
રાનાં જગલ્લમ સમરેજ મહાન કાર્યો કરાવ્યા છે.

તમે ત્યાં સુધી આવી ચૂક્યા હો ત્યાંથી તમારો પુત્ર આગળ
પુત્ર રી કન્યા મારે એવાજ મારે તે તેને તમારી સંપત્તિ અર્પણ
કરી છે અને તે તમે એક દયાળુ કાચ મળ્યા જા. તમને જે રીતઃ
કન્યા પડતુ હતું, જે મહત્તા અને દુઃખો તદવત કરત. પડત. હતા,
તમને જે કન્યા અમાર હતા અને તમને પડતામા જે કમાલ
પાતામ મળતુ હતું, તે તથા મારી તને મુજા કરવાની મહાનમત્તી
તેજ સિદ્ધાન્ત તમે રાખ્યો છે, પરંતુ મારે સંપત્તિ ક તમે
તે દયાળુ અમાર કન્યા આપવાનું મહત્તે ટેકરવાની કામલાધોડીજ
આપે છે. તેને તેની પાસેથી આત્મવિકાસ, આત્મોન્નતિ આત્મ-

તથા 'અસ્થિર' વૃત્તિનો જનારી તેના એવની 'બોલંરૂપ' રૂંધે પૂરી છે. જ્યાંકુથી તમે ઉદ્યોગી અને ખંતીકા રહો છો અને જ્યાંકુથી તમને પ્રમાદ અને અપ્રવૃત્તિ દુઃખકરક સાથે જ ત્યાંકુથી તે તમને તમારા કામમાં નિમગ્ન રાખે છે; તેમજ જ્યાંકુથી તમને પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિ પ્રતિકૂળ સાથે છે અને પ્રત્યેક સરજતા અસમ્ય સાથે છે ત્યાંકુથી તે તમને આગમ્ય અને બેદરકાર પશુ બનાવી દે છે.

જે રી. ડેવિડસન જણાવે છે કે, "મારે તમારા મગજ પર પદ્ધતિવેશી આ વાત ડાહ્યાવાળી છે કે આપમને અપરિશ્રમથી જ સારીનિં પ્રાપ્ત થાય છે. આપમને વડિએપાર્શ્વનિંત મંપત્તિ તરીકે કાંઈ ખરી જાણિં મળતી નથી; આપમે તેને દ્રવ્યથી ખરીદી સકતા નથી; આપમને તે દૈવધોષે મળતી નથી; કનમ કુળમાં જન્મવાથી, કુલ્ય દરજ્જાને મળવાથી, મુદ્ધિમાન દેવાથી અને શીમંત હોવાથીજ મર્ક ને પ્રાપ્ત થતી નથી. તે આપમના પોતાનાજ પરિશ્રમના પરિણામ તરીકે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, તે આપમના કનમ સિદ્ધાંતો અને શ્રેષ્ઠ સંતનનું પારિતોષિક હોઈ શકે છે. સારવના આપનાર સર્વ મુજેમાં સ્વાસ્થ્ય વન કરતા વિશેષ મદદરત્નો મુખ્ય કાર્ણજન્ય નથી. આપમની પેલાલી સારીનિં અને પ્રગતિના કલ્પન કરનાર આપમે પોતેજ થવું, એવા નિમગ્ન કરતા વિશેષ મદદરત્નો મુખ્ય બીજો એકોપ નથી. તે જામના ખાંડમાં રિખો આપને કેવા મહેતા દોષ, જો તમારી વિરલ પ્રયત્ન પ્રતિનૂયતાઓ આપને કેપરિશ્રમ થતી દોષ તે: જ્યાંકુથી તેમને દડનેલી કાઢીને આપ. સ્વચ્છનું તમાગમ મળે દોષ ત્યાંકુથી તે તમને દાર્શિકો તરફ લગમજ કરશે. પ્રત્યેક જન્ય પુરેપે અપ્રમથકા ગળી પાગકા આગમ્ય અંત આધારથી કામકાપોરી અને કાને વાળ મારીને આમજા સ્વકુ એકએ પળા વજોમ સાઈ તરવ દેવુ દોષ છે, પશુ તેઓ જાત જાત વન કરતા દેવાથી

મનવને શોધી લેવામાં આવે છે. તેમને હમેશાં ખર્ચ કરવાનો અવકાશ મળે છે અને તમારે પદ્ધતિસર અભ્યાસ કરવામાં એ સમય રોકે છે. જોઈએ છે તમને હમણાં જ સલાહ આપું છું. તેની રીતે સલાહ આપનાર અને તમારા જેટલી વયે કોઈ મન્યો હોત તે અત્યારે છે. આ હલકા રસ્તાઓ પર દોરવાને બદલે ચારા ખાતાનો પ્રયુક્ત મન્યો હોત." મીન્ડેન દિવસે વસ્તુ દિ-રોડે, પદ્ધતિસર અભ્યાસ કરવા માંડ્યો. તે માન્યતા વિશ્વવિદ્યાલયમાં મળે અને ત્યાં પોતાના અવિરત ઉદ્યોગથી સુપ્રસિદ્ધ થયો. તે એટલો મધો મરીત હોત કે તેણે એક પીપ ખરીદીને તેને કાપીને નહાવાનું 'ડન' બનાવ્યું હતું. તે ઘણીવાર અભ્યાસ કરવાને માટે સર્વોચ્ચ થયા પૂર્વ-અત્યારે તેની આસપાસની દુનિયા તો હજી સુધી હોય ત્યારે-મંડી પાતો હતો.

માત્ર પરિશ્રમથી જ નબતના ખરી સમૃદ્ધતા પ્રાપ્ત થાય છે. તેણે પરિશ્રમથી કિમત આપનારને પ્રત્યેક વસ્તુ વેચી નાખે છે. રસંદ તેના વિના તેઓ કાંઈપણ આપતા નથી. તમને કહિયું તેવાર સમૃદ્ધતા મળશે જ નહિ. વિજયમંદિરનું દાર કહિયું ખુદાનું ચમત્કર્મ આવતું નથી. તેમ પ્રવેશ કરનાર પ્રત્યેક માણસ પોતાનું દાર પોતે જ બનાવે છે; જે તેની પાછળ બીજા સર્વ માણસોને માટે નષ્ટ થઈ જાય છે.

કર્ચોને, મહાપુરુષોને કહિયું અનુકૂળ રહ્યા નથી. મહાપુરુષોએ પોતે સર્વ પ્રકારનાં વિધિ સામે ખરી મીઠામ કરીને પોતાનો માર્ગ ચીકો કર્યો છે. કુદ પ્રારંભ અને નાનું મૂલ એ કાંઈ મહાન કાર્ય કરીને માટે પ્રતિભાષક નથી. બેડુનેના ઉદ્ધારનો જન પાશુભા તથા યજ્ઞભાષાએ કંઈ આસનોનાર વિચારે છે; અને તેમાંના કેટલાક ઉત્તેજાત થઈશે, ધર્મમાંથી તથા કિશોરોને છે; રાં મન્યોને ધેર બળેલા ઉદ્ધારનોએ મદનનું મદન શોધી કાઢી

તે ન્યૂ હેવનમાં એક મુંદર હવેલીમાં રહેવા લાગ્યો.

જમતનાં સમયમ જ્યાં મદાન કાર્યો સ્વાચ્ચથીજ સિદ્ધ થયાં છે, કેટલા બધા તરબુ પુરવો પ્રારંભ કરવાને માટે પોતાની પાસે શ્રી નદિ હોવાથી મંદ અને ચિલ્લિ જળી જાળી પોતાનું કાર્ય છોડી દે છે, તથા પોતાને કોમે ચલાવનાર કોઈ સારી તકની રાહ જોયા કરે છે ! પરંતુ સફલતા એ ઉલ્લેખ અને ખંતનુંજ સંતાન છે. તે કોઈ કાંઈ શરૂઆતથી વચ વતી નથી.

એસિક્કુ પુરિઠ એક વૃદ્ધારને ત્યાં ઉમેદવારી કરતો હતો તેના કારખાનામાં તેને આખો દિવસ અને પછીવાર તે રાત્રે પણ કામ કરવું પડતું હતું. ઉત્તમિ પ્રાપ્ત કરવાનો એના કમ્તા ઓહો મંમવ આજે કેને છે ! અને તે છતાં પણ ભોગવન કરતી ગખત પોતાની સન્મુખ પુસ્તક રાખી તેનો અભ્યાસ કરીને તથા અવકાશની મગતી પ્રત્યેક પળનો ઉપયોગ કરવાને માટે પોતાના ખીનામ. પુનઃ રાખીને તેમજ રાત્રે તથા રજના દિવસે અભ્યાસ કરીને તેણે, જે સમયના દુઃકાઓ મણા છોકરે, બ્યર્થ ગુમાવા દે છે તેમા કલમ વિદ્યાથી પ્રાપ્ત કર્યું. જે સમયે શ્રીમતના છોકરાઓ, અને આગણના છોકરાઓ મગાસા ખાતા સુગા હોય - દાવ્ય એવાને એલી મેદેન. વૃ. તે સમયે અગિર ઉદ્યમ કરીને આદ્યમેદનિ કનવ દનેન. નોરા વગા રવે તેને રાખતી મુખ્ય જાણઓનું મદદ. રાત્રે તેવાના પુત્ર અને તે એશિયાની જાણઓનો અભ્યાસ કરના પ્રગતિ.

આસા છોકરને પ્રનિક્કિ - મગવાના જ નહ મગા વતી ? આ કુતકાના પાંચેના માન્યનું - જુઓ નિક્કિ કૃષ્ણ - મને સફલતા એવવા માટે આથી રખાદે તારું નહ ન મગતી કિય પરંતુ આ પુરતી જાનપિપાસા અને અભ્યનન્યાર કરવાની જ - એટલા પ્રમગ દતા કે તેનો સફળતા તેજ પોતાના મનમન સવમ વિધાને છતી

કે. હામ કરવાની વધુમાં વધુ નિષ્ઠા પ્રસાદનાર માણસોને
 મહાનમાં મહાન જુદિયાળી મનુષ્યો નીવડ્યા છે. શરિત
 જુદિયાળી પુરુષ જન્મતા હતા, પરંતુ આખી સખાને મંદુર
 વાને ખાદે તે ને તેજાદર વાગ્યેનો પ્રયોગ કરતા હતા તે સખાને
 અનેકવાર સુધારી સુધારીને પોતાની રમણુનેખમાં અગાડીને
 રાખતા હતા અને સખા આખે તેનો પ્રયોગ કરતા.

જુદિ' એટલે 'મન કરવાની અનન્દ હાલિ' એવી ને તેવી
 બાબતો કરવામાં આવી છે તે ચેતન્ય છે. ને માણસોએ મન
 કર્યું કર્યું છે તેઓ ને આજના આખથી તેમ અવધાન તરફને
 માત્ર એટલું જ દર્શાવી શકે કે તેમની શરિતો મેટા માત્ર ચેતના
 પરિપ્રમ અને સવત હોવાનું જ પરિણામ છે, તે તેઓ તેમને તે
 ઉત્તેજન અને પ્રેક્ષાકન આપી શકે ? ને ક્યો જમતની પ્રકોષ
 પામ્યા છે, પરંતુ જેમણે તેમના ક્ષાંતિની શરિત' નિંદુએ લિંક
 ચૂસી લીધું છે તે કરવામાં તેમને કેટલી માથાપુર, કેટલી નિરાશ
 'દમ સંકોષ' અને કેટલા ક્યો સકન કરવા પડ્યા છે, તે ને
 આજના હાલ જાણે નિરાશ કંઈકા તરફો આપી શકે તે. શુકાંત
 થાય તમે માત્ર જાનક અને મોજ સદિત એમણે કાળ અજા
 નેમણે કંઈક પોલી નિનિદા અથવા મોજ કાળના કમી શો છે
 પરંતુ તેને રજાને ખાદે અજીવાર કિસમના રિવસો અને જુદિયાળ
 ચકિત્ય સુધી ને જાણીક વળન અને કાળના નરેશ પરિપ્રમની નરે
 ને છે તેને તે તમે જાની જ્યુ નહિ શકો.

શરિતના મહાનમાં મહાન મેલોને રીકે રીકે પરિપ્રમ સુધારી
 રજાને કંઈકામાં આખે છે અને તેમના અજા ક્યો તે જા
 ને રજા અજામાં આજ્યા છે. સખાને ક્યોનીય કાળ રજેશ
 રમેજી રમણ કરવા માટે શરિતનીય પુરોએ ને પરિપ્રમ કર્યું

પામાં સદુપયોગ કરતા ખંડિયો.

માર્કિસ ફેરો એક રંગ લુધારનો પુત્ર હતો અને તેર વર્ષની વયે લંડનમાં તે એક ગુજરાતી ડાકો ત્યાં ઉમેદવારી કરતો હતો. તેને કાપે જે ચોપડીઓ જોવાતી તેની અંદર રહેલા લાનનો પરિચય પ્રેમ-મતા રહીને તેણે પોતાની બાતી મદતનો પાયો નાખ્યો હતો. રાત્રે બીજા માણસો આત્મા ગયા પછી તે બંધાવા માટે આવેલા ઉમદા મંથો વચ્ચે અને તેનો અવધાન કરવાને દુકાનમાં રહેતો. લોર્ડ ટેન્ડોને પોતાનો પિતા જે દુકાનમાં એક પેનીએ એકના દિસાએ ખાયાં મુકતો હતો તે દુકાન મર્ચન્ટિલ પોતાના પુત્રને બતાવી હતી. નાખસનો ધર્માચાર્ય ફોર્સિયર કે જે તરબાવરવામાં મીનુમતી બનાવવાનો ધર્મો કરતો હતો તેને એકવાર એક ફેંચ દેશે હકકા ફાળનો કહીને તેનો તિમ્મકાર ક્યો હતો. તેના પ્રત્યુત્તરમાં તેણે જણાવ્યું કે " જે સ્થિતિમાં મારો જન્મ થયો હતો તે સ્થિતિમાં જે તારો જન્મ થયો હોય તે તું તો હજુ મીનુમતી બનાવવાનોજ ધર્મો કર્યો કરતો હોય. "

ક્યુક ઓફ આર્ગન્ટસે પોતાના નામમાં ફરતા ફરતા ન્યૂટનના ' પ્રિન્સિપિયા ' નામના ગ્રંથની એક પ્રત ખાસપર પડેલી હોય. એ પ્રત કોઈ પોતાના પુસ્તકાલયમાંથી ન આવ્યું હશે એમ ધારી તેણે પોતાના એક માનસને તે વાળી મૂળ આવવાને બોલાવ્યો; પણ તેના માણીના હોદ્દા એટમંડ રોને કહ્યું - તે તો મારી છે. આથી આશ્ચર્ય-ચકિત થઈ ક્યુકે પૂછ્યું: " તું એ પુસ્તક તારું છે? તું તું બુદ્ધિ, ડેટિન અને ન્યૂટનનું વખાનું સમજે છે? " એટમંડે પ્રત્યુત્તર વળ્યો: " હું તેમાંનું કંઈક જાણું છું. " ક્યુકે પ્રશ્ન કર્યો: " જય આ સ્વર્ગી નામનું જાણ તે કેવી રીતે મેળવ્યું? " રોને પ્રત્યુત્તર આપ્યો: " એક નોકરે દન વર્ષપર અને હયાત મીનુમતી હતું. પોતાની મિત્રતામાં આવે

એક બે, ત્રણ અથવા ચાર કલાક અભ્યાસ કે બીજા સાહિત્ય વિષયક કાર્યો કરીને પછીનાર સમયસરિ કાર્યો કરી છે. તેઓએ જેમ્સ બૅટ્ટ સાગામાં માત્ર સિદ્ધાંતના મૂળતત્ત્વો જ શીખ્યા હતા. કારણકે તેની દ્વારા પ્રકૃતિને લીધે તે સાગામાં અનિયમિત રીતે હાજરી આપતો હતો; છતાં તેણે ઘર આગળ અત્યંત ઉચ્છાલથી અભ્યાસ કરી પોતાની સખગી પામીઓ દૂર કરી અને પછીના પ્રગતિ કરી પોષ-બીજો એસેમ્બલીમાં એક બિદ્યુક હતો; તે કારણના કુપ્રસાદમાં નબળો હતો અને સચિવરમના મલાલમાં મરણ પામ્યો હતો. વિશિષ્ટ મન હકીકત, કાલ વર્તની વધે હોનારેરિયન માર્કેટની દુકાનીમાં સંગીત શાસ્ત્રી તરીકે ગીતો ગાયો હતો અને તે પોતાના અવસાનના સમયનો ઉપયોગ વિજ્ઞાનના અભ્યાસમાં કરતો હતો. તેણે મોટા પ્રમાણમાં સામાન્ય જ્ઞાન મેળવ્યું અને ખગોળવિદ્યા કે જેનું જ્ઞાન તેણે મોટાની પલ્લ સહાય વિના પોતાની મેળે જ મેળવ્યું હતું તેમાં તેણે જે શીખી કરી છે તેથી તે હમેશને મોટા મહાનમાં મહાન ખગોળવિદ્યાએની હરીજમાં વિરાજમાન થયો.

જ્યોર્જ વૅલિંગ્ટન, જેણે મોર્ફોલોજી એક ખેડૂતના ઘરમાં જન્મ્યો હતો અને તેનો પિતા મરણ પામવાથી તેની વિધવા માતાએ તેને પાળી પેદાશને મોટો કર્યો હતો. એક ગામના સ્થાપતીના તે બાળક થયો હતો કેણ પણ વિવાહને તેનું સ્થાયત્વ કર્યું ન હતું અને કેણ પણ પાસણાએ તેને જુમાનની કપડિઓ આપી ન હતી. તે માત્ર સ્વધાન્ય વાંચનાં સખતા અને હિસાબ મજતબ શીખ્યો હતો. ઈંગ્લેન્ડના પાંચ સાગામાં વાંચન લેખન શિલ્પન હાજરુ વિશિષ્ટ શીખ્યો ન હતો.

તે બાદ્યવિદ્યજ્ઞી તે વિદ્યુક અને કિશોરજી જન્મે. બીજાને જ કાનુ શિલ્પ મળ્યું ન હતું અને તેની લગ્નસરના અવિ મરીન હતાં બીજા વર્ગ હતી.

કરતો. તેજે પોતાના એક મિત્રને લખ્યું હતું કે “હું દિન પ્રતિદિન સમયનો વિશેષ લોખી થતો જાઉં છું; હું મારી જાતને તેનો હિસાબ આપું છું અને સમયનો જરાપણ ભાગ બચે જતાં મને પરિતાપ થવા વિના રહેતો નથી.”

કોલમ્બસ ન્યારે ખલાસી તરીકે જીવન ગાળતો હતો ત્યારે તે અભ્યાસ કરી રહ્યો હતો; છતાં તે પોતાના સમયનો સૌથી મહત્ત્વ મૂલ્યોગવેતા અને ખર્ચોગવેતા થવાને સક્તિમાન થયો હતો.

ન્યારે મદાન પિટર ચોંટ વનિા છેકરો હતો ત્યારે તે રશિયાનો સર્વસત્તાધારી શાસક બન્યો હતો. તે સમયે તેની પ્રાજ્ઞ ન/યથી અવરજામ હતી અને ખુદ તેનામાં પણ અસંખ્ય મનુષ્યને છાજે તેવી લાગણીઓ અને વૃત્તિઓ એટલી પ્રજ્ઞા હતી કે તે તેના સમગ્ર જીવનમાં વારંવાર પ્રદર્શિત થતી. આમ છતાં પણ તેજે પોતાની જાતને અને રશિયનોને સુધારવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેજે ધણી જગપૂર્વક સુધારા લાખણ કર્યા અને જીવીક વર્તની વમે પૂરોપખંડના બીજા દેશીની કક્ષાઓ અને મંરયાઓનો અભ્યાસ કરવાના ઉદ્દેશથી તે દેશીમાં પ્રવાસ કરવાને માટે નીકળ્યો. હોલેન્ડના સાર્ડીમ નામક સ્થાનમાં મદાનુ ઘરડ હન્ડિયા મોઢા જોવાથી તેના મનપર એટલી બધી અસર થઈ કે તે એક નૈઋત્ય વિધાયકને ત્યાં ઉમેદવાર તરીકે રહ્યો. ત્યાં તેજે ‘સેન્ટ પિટર’ નામનું પહોલું બાંધવામાં સહાય કરી અને પાછા જાયો તે સદાય તેજે ખરીદી લીધું. આ ધધો શીખ્યા પછી તે હોલ્લાંડ ગયો અને ત્યાં તેજે કામગના કારખાના, દોરણ વજુવાન કારખાના, ધડિયાસના કારખાના અને બીજી બૂદી બૂદી જાતનાં કારખાનાઓમાં સાધારણ મજૂરની પેઠે કામ કર્યું.

પ્રવાસ દરમિયાન જે જે સ્થાનની તે મુલાકાત લેતો તે તે સ્થાનના ગ્રંથપત્રો એટલી બધી રીકે લેટલી માહિતી તે પ્રથમથીજ

[illegible][illegible]

તમારી માનસિક સ્થિતિ નહિ; દલિઓનો પણ વિદ્યાર્થી હશે.

“તમે એ જણાવો છો કે ‘દૂર દુરથી દૂર’ હું જે તેને જાણ કરાવું એ માટે કદેચ નથી; પરંતુ, જેને જાણ થશે તે દેશી અને ગામડાંનાં એ દેહ યીજવવાનો મારો કદેચ છે.”

સર્વે ગામ બહુમતિસભ્યોથી પ્રભુ થાય છે. વિદ્યાર્થીનો માનસિક સ્થિતિસ્થાન તેનાં હાંપનો પ્રવર્તિતો આંખમાં રહે છે. શિષ્યને, પિતાની વાતને શીખવનાં શીખવવું એજ શુરુનું મદદાન કાર્ય છે.

આપણે રેખિત કરે છે કે “શારીરિક વિદ્યાર્થી નહિ, પરંતુ માનસિક વિદ્યાર્થી આંખડો મનુષ્યજ્ઞ અર્થનું કરે છે; એટલા માટે તમારું માનસિક પણ વધારે. તમે જે જે જુઓ અથવા વાંચો તે તે સંવર્ણનો પ્રવર્ત કરે. વાચનની સાથે ચિંતનનો એમ કહેવો એ અપખ્યા ઉત્તમ ઇચ્છના પ્રથમ સિદ્ધાંતો વળાંકો એક છે અને તે સમર્થમાં સરસ કાર્ય છે.”

“જે દોઢા માનુષો ચિંતનશક્તિ હોય છે તેમાંથી પણ કેટલા દોઢા માનુષો મેળવેલીને ચિંતન કરે છે? જેઓ પિતાને ચિંતનશક્તિ ધારે છે એવા કેટલા બધા માનુષો ખરા અર્થમાં મરિયન ચિંતન કરેલા નથી.”

તેથી મહેનત કરીને જેનો નફા પણ ન થઈ શકે અને દર-
વેગ પરથી કાપી પણ ન શકે એવો એક હિતવાળો રહેતો
તેણે બનાવ્યો. સરકારી રહેતો નહિસત્યા પ્રમુખે તેને મળ્યું કે
એક જૂના વસ્ત્રાવેશ પરથી રહેતો કેમકે વધારે ફરિયા તેનો ઉપયોગ
કરે છે તથા સરકારને દર રૂ. એક પણ ગાંઠ લુપ્ત થાય શક્ય છે.
રણા જેમણેની પદ્ધતિથી સરકારાપાંક ખોટા રહેતો બનવાનો જે
તથાત જાણ તપાસ થતો હતો તે પણ તે પ્રમુખના ધ્યાનમાં ન હતો.
તેથી બંધનના તેના હિતવાળો રહેતો બનવાની પદ્ધતિ માટે એક
ચોક્કસ રૂબ આપવાની અથવા જીવનપાત આપેલી જેની જગ્યા
આપવાની આગળ રૂ. એકે મળ્યા હતાં નહિમતે કંઈ અને
જે સ્ત્રીના સાથે તેના સંબંધો ન હતા તે કાપી શકે હતા તેને
આ ખુલાસીના સમયે નંદાના વતને તે તરીકે મળે પેલાની શોધ
પણ ખુલાસા કરતા તેણે એનો ના રાંધા જૂના વસ્ત્રાવેશ પરથી મોઢું
પણ મળેલ કિમતી રહેતો કાઢીને તેના પુત્રને સંભાળ કરતા કંઈ
રીતે અટકી તે સમજાવ્યું.

તેની પ્રિયા પેલી " હા ન ના હું નમજી; પરંતુ જો સવળા
રહેતોની ઉપર તારીખ ના નામ અને તે જાણવામાં તેનો ઉપયોગ
થતા તે પછાત ન્યાયિત કદિપત્ર રૂ. નહિ. "

આ મુજબ પોલીસ સરકારે હતા; અને આપના જે જે ત્રણ અકારના
એકજ નમજીને આપે ફરીએ તો તમામ પાસે મદત્ત રહેતું તથા.
પરંતુ તે નાનાં રાજ્ય ચિદિસ મહેનતના ખાતાના ખોટા મોટા અમલ-
દારના પ્રમુદ બેળાઓમાં અત્યંત ન્યાય નહિ આવવાથીજ દીર્ઘ-
કાળ પવન પ્રતિપદે એકલાખ પડતું સરકારને નુકસાન થતું હતું.
હવે જો આ ન નો રાજ્ય એ અમલદારો આમજી મહેર કરવામાં
આવે તો તે સમજાવી હિતવાળો રહેતોની વૃત્તિને નકામીજ બનાવી દે

સમય રોકવાને કેટલાં યોદ્ધાં તમ્બુ ઓ પુસ્તો રાજી હોય છે ? માત્ર યોદ્ધાંક સિદ્ધાન્ત મધુ-ચેતુક પુસ્તકોર્થાનું પોષ્ટિકા રાત્ર મધુ કે તરતજ તેઓ ધધી કરવાને તેવાર થઈ જાય છે.

“ યોદ્ધા સત્તો નથી ” એ આ સદિનું પ્રધાન સદ્ગુણ છે અને એ સદ્ગુણ પ્રત્યેક વસ્તુપર સમાપેક્ષા દૃષ્ટિઓવર થાય છે. આગર કેળવણી, સમાજ, ધર્મ એ સર્વનો ઉપર એજ સદ્ગુણ સમાપેક્ષા છે. અને દાહરૂઝ વા પાઠશાળાના સિદ્ધાન્તને માટે યોદ્ધા સત્તો નથી; ઓકરો પુવક થવાને માટે યોદ્ધા સત્તો નથી; તેમજ પુવક, માણસ થવાને માટે યોદ્ધા સત્તો નથી. સિદ્ધાન્ત અથવા કેળવણી સારા અધ્યયન પ્રાપ્ત કર્યા વિનાજ તમ્બો ધધીયા ઝપસાવે છે અને ઉતાવળા ઉતાવળા દમ વિનાનું કામ કર્યા કરીને છુવનના મધ્યાદ્નકાળમાં દારી જાય છે; તથા ધધીખરડા તેા ચાલીસ વડેમાજ વૃદ્ધ મળી જઈને મરણ પામે છે. પ્રત્યેક માણસ રોગોરોગજ પડેયો હોય છે. કમ્પરતેઃ જન્ય એટલી તરસાથી જાપવાયા આવે છે કે તે કાલો સમય ટાળી રહી નથી અને પ્રત્યેક વસ્તુ ખસ ‘ રેમવાને માટે ’ જ મનતાવાળા આવે છે. યોદ્ધા સમયપર અમેરિકાના એક વિશ્વવિદ્યાલયના એક પ્રોફેસરને પશ્ચિમ જામની એક તમ્બુ ઓ તરસી પત્ર મળ્યો હતો. તેમજ તમ્બુ સમ્યુ હતું કે “ જો હું આખા વિશ્વવિદ્યાલયમાં ગયું અને જાર પાંચ થીજુ તો હું તમારું વિદ્યાલય આપ રાજી કે નહિ ? ” આજના આપના તમ્બુના જન્ય એ જી પેડ દર્પક કરવા માને છે અને રંગીનજ જન્ય માન છે વિચારા અને કેટલાક જન્ય નામવાને તેઓ રાજી નથી. તેઓને તેવાર જા.વન.દી રાજા અને પાઠશાળાજ અને રાજી કેટલાકજો કાલજન્યો અજાત કરતાં જાય છે તેથી તેઓ નિયમ જાત જાય છે. તેઓ માત્ર કેવલેસિયુજ રાત્ર જોડમે છે.

પત્ર હતું છે કે “ રોડુ રાત્ર એ સર્વકર વસ્તુ છે; કતો રાત્રના-

મનુષ્ય મનસવાને આટલે અસંખ્ય કૌશલ્યો નામે છે. તેમજ
 તેમની સંસ્કૃતિ છે. એ, મનુષ્ય એક પુસ્તક સંપન્ન છે. આ
 અર્થ પુસ્તકોમાં દેવતાની નોખું નોંધે. આથી એ દેવતાઓ વડે
 વધેને કહ્યું છે. “મે” એક કાવ્યપર છે. કલાત્મક ગાથા છે. આથી, તે
 પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિ. “મે” તેપર કાવ્યવર્ણના ગાથા હોત. “મે”
 હોમે પોતાના એક અંક પર મીસે વર્ણના ગાથા હતા. આથી “મે”
 નરી કુખી એપીસમ્સ કુખી કિંદુર” નામના અંક પર વીસ વર્ષ પૂર્વ
 કામ કહ્યું હતું. મે પોતાના એક સંચીત કાવ્યની કડી પર ફેરવાઈ આ-
 વારના ગાથા હતા. તેની એ કડી એટલી સુંદર છે કે મનુષ્ય તે
 મહા કુદિમાન પુરવાના મનમગાધી નીકળી હોય તેમ સામે છે. કાવ્ય
 હસ અત્યંત ચોક્કસ કરીને લખતો હતો. આ સુધી તે પ્રત્યેક
 ભવિષ્યતા પ્રમાણભૂત અંકનું અવલોકન કરતો નહિ ત્યાં સુધી તે
 પોતાના મહાન અંતિદર્શકે અંકનું એક પાનું પણ લખતો નહિ
 આથી તેનું પ્રત્યેક વાક્ય, પણ અંકોનો સાર અને મહાન પુસ્તક-
 લયોમા પણ કલાકો સુધી અત્યંત પરિભ્રમણ કરેલા અનુભવ
 રંગ મણાય છે. આને “સાદર રેઝાર્ટ” પ્રત્યેક સ્થળે પ્રાપ્ત થાય
 છે. પ્રાચીન કાવ્યો પુસ્તકોને ત્યાંથી તે તમને માત્ર યોગ્ય પેસામાં
 મળી રહે છે અને એની લક્ષણો પ્રતો દુનિયામાં ફેલાયેલી છે; પરંતુ
 ઈ. સ. ૧૮૫૧માં આપણે કાર્યોલસ તેને લંડનમાં લાવ્યો ત્યારે પણ
 આગેવાન પ્રકારોએ તિસ્તકારપૂર્વક તેના અસાદર કર્યો હતો. અંતે
 નેમ તેમ કરી તેણે તે લેખ “ફર્મ ફેમેન” માં દાખલ કરાવ્યો.
 દેવી વાઈ બીચરે એક ધાર્મિક પત્રના પ્રકાશક પર તેનું લવાજમ
 બરવાને માટે અર્પી કાન લેખો મોકલ્યા હતા, પરંતુ તે “માનપૂર્વક
 પાછા વાગવામાં” આવ્યા હતા. “આટલાટિક મનુષ્ય” ના પ્રકાશકે કુમારી
 આર્થરના લેખની હસ્તાક્ષરિત પ્રત એવી સૂચના સાથે પાછી વાળી

પોતાનો હાથ પહેલે જોડે દૂર રેડતો રાખતો અને પહેરેલાં કપડાં-
બેરુદ ડાંધી જતો!

એક શીખતે હાથે જનંદને કહ્યું: “જરા નરહી સધ મરી
ચિત્તપોશીમા ચિત્તો જોડની આપસો ?” જનંદે તેના કહેવા પ્રમાણે
કર્ણ અને પોતાના મહેનતાજાના તેની પાસે એકદબર શંક માગ્યા.
તે શીખતે વાધો લીધો કે “તમારી માત્ર પાસ ચિનિદ્દા આ કાર્યમાં
નો મધ છે.” તેને પ્રત્યુત્તર આપેલ “પરતુ એ કાર્ય પાસ ચિનિ-
દ્દા કેસી રીતે કર્યુ એ શીખના મારા ત્રીસ વર્ષ ગયા છે.”

એક નામ ધર્મચાર્ય બોલ્યોઃ " મેં જેલુ જાણ્યાન અર્થા કદા
કમા નેમાઃ કયુ અને એકદમ તે સોડાને મંજગાજ્યુ તથા ને રિપે કયુ
પણ રિપેર કયો નહિ." આ સામગ્રી એક દૃઢ ધર્મચાર્ય કયુઃ " એ
મનમા તમ, તા જ તાએ ફળ તમારી માથે મળત. આવે છે, કદાનો
એ એ પણ ને રિપેર કયો રિપેર કયો નહિ "

આ સમયમાં એવા માણુપોતી જરૂર છે કે જેમાં જન-
તાની નિંદા વા મનુલિની કાંઈ પણ દરકાર રાખ્યા વિના
કામ કરવાની અને પેર્ષી રાખવાનો વિચલ અને રાજીવર
વળા દેવાય. એવો નાદોડ કે જે " જાણીદાર નીતિવાસી"
જે રાજા રાંધે તાળી ના એવા માણુલના આ સમયમાં જરૂર છે.
એક કે તેડ કમ્પોઝ નેરો નાદોડવળા કરીને રાંધે તાળી સુક એરની
જાનવાળ જરૂર છે. આર - વિચલ કે જે " કે.મન નાપ્રાક્યનુ અધ
કાલ અને પાંતી " જે રાજા રાંધે વળા પાંતી કરી જરૂર નેરની આજે
આરવળાડ. જે નાદોડ વિચલ કે જે એક સાવાજ્યને કપાવવાન
જે એવા નાદોડ નેરવળા રાજીવ મનાજવાની વળાજે તક મળે ને
જે આરવળા રાંધે વળા પાંતી કરી જરૂર નેરની આ જાનવાળે જરૂર
જે. આરવળા જે નાદોડ વિચલ કે જે એક સાવાજ્યને કપાવવાન

જેવા જણાતા આ જોવાને લીધેજ તે સ્તંભ સપગાં તોરણની સામે આગ દેશે. સૈવાને સજ્જિમાન વશે છે. પ્રત્યેક સફલ જીવનનો મોટો ભાગ પાચે માખવામાંજ વ્યતીત થાય છે. એવું સમજતા એ પરિશ્રમ અને ખર્ચાજ રૂઝ છે. દેવશેષ ૨૮ વર્ષનો વશે સૈન્યમાં ઘણા વશે હતો અને પેલ તક મેગવવાને માટે તેણે જગીર વર્ષે વર્ષત કામ કર્યું હતું તથા પેલ પારણ કર્યું હતું. પોતાનામાં કેટલી સજ્જિ છે તે એ સારીપેટે બહુતો હતો અને દારૂડિયા તથા મૂર્ખ મોકાને પોતાના ઉપરી તરીકે નીમાનાં બોધને તેના કોથનો પાર રહેતા નહિ; પરંતુ આ સપગાં વર્ષે દરમ્યાન તે લખના તરફની પેલી બહુત રૂમ કરવાને પોતાની બાને સાવક બનાવી રહ્યો હતો.

ધણી વર્ષે વર્ષત પરિશ્રમ કરવાથી તથા એક હજાર મંથો વાંચવાથી બર્બાઈ ઇલિયટને " ઇનિયસ ડેરાન્ડ " ને માટે રૂઝ હજાર પેંડ મેગવવાની સજ્જિ પ્રાપ્ત થઈ હતી. અસાધ્ય સેખડો કેવી રીતે પ્રસિદ્ધ થયા છે ? વર્ષોના વર્ષો સુધી માર્કેટ સવાજમ લીધાવિના લખવાથી; માત્ર અનુસર મેગવવાને માટે મેંકડો પાના મારત લખવાથી; અલ્લે જીવન ગુલામની પેટે સાહિત્યના કામ કરવામાં માગવાથી.

' ધી એન્જેલસ ' નામના મંથપર ધણી વર્ષો સુધી કંટાળા બરેલું કામ કરવાથી અને પેલ પારણ કરવાથી તેના પચ્ચીસ હજાર પેંડ ઉપજ્યા હતા. મિલેટના પ્રથમ પ્રયત્નો સરવા નિષ્ફળ નિવડ્યા હતા; પરંતુ તેના પાછલા પ્રયત્નો મંથરના બંધર બેચી લાવતા હતા. શીલરને પોતાનું કામ પૂરું થશે કે નહિ એમ હમેશા લાગ્યા કરતું હતું. ઘટે પોતાનો ' કિંગડમ કોમેડિ ' નામનો મંથ લખતાં અત્યંત સુકાર્મ મથો હતો કામ કરવાથી અને પેલ કરવાથીજ સંપૂર્ણતા પ્રાપ્ત થાય છે.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARY
ANN ARBOR, MICH.
1954
This book is the property of the University of Michigan
and is loaned to you for your personal use only. It is not
to be sold, lent, or otherwise disposed of without the
written permission of the University of Michigan Library.
If you wish to purchase this book, please contact the
University of Michigan Library at 480 Tappan Street,
Ann Arbor, Michigan 48106.
The University of Michigan Library is a part of the
University of Michigan and is a member of the
Association of Research Libraries.

જ્ઞાનનો અભાવ નથી; વિપરીત જ્ઞાન એવો પણ એનો અર્થ છે. બદલર કહે છે કે “ જ્ઞાનમાં એકદમ આગળ વધવું એ પાપમાંથી એકદમ પાછળ દડવા સમાન છે; અને પાપમાંથી એક પગલું પાછળ દડવું એ સ્વર્ગની નિકટ જવા સમાન છે. ”

બદલર કહે છે કે “ પ્રેક્ષાદિવિસતી કાષ્ઠેરની મૂર્તિની આંખ પર, જે આડું કંપડું ધરવામાં આવે તો તે પૂતળાનો ગેરેશ મંદિર અને ઉદાસ જણાય છે; પરંતુ જ્યાં તે કંપડું ખસેડી નાખવામાં આવે છે કે તરતજ મુંદર હાથની છટા તેના મુખાવિંદુપર પ્રસરી રહે છે. આ જ પ્રકારે મનઃચક્રપરથી અજ્ઞાનનો પડો દૂર કરવામાં આવે કે તરતજ મનુષ્યના અંતઃકરણમાં સુખની ઉત્તજાવણ કરોતિ અમર્યાદા ઉઠે છે. ”

એક તરફ પુરુષ યોગી વખતપરજ યૌન્યુએક બન્યો હતો તે દિનિદી કૌમેરના પ્રમુખની પાસે ગયો અને બોલ્યો: “ સાહેબ, મારું શિક્ષણ પૂરું થયું છે અને હું આપને પ્રણામ કરવાને આમ્નો. ” આ સાંભળી પ્રમુખ બોલ્યો: “ સાચું કહે છે? મેં તો મારું શિક્ષણ હજી હમજાજ રીતે કર્યું છે. ”

અતિ સાધારણ એવા ધણા હોકરાઓ અસાધારણ પુરુષ બન્યા છે; પરંતુ જેમને અસાધારણ કાર્યો કરવાની ઇચ્છા હોય તેમજે બચપણમાંથી તેનો પાયો નાખવા માંડેલો જોઈએ. એક મામડિયા, જંગલી અને જડમરજ હોકરામાં જન્મ જો સાદું તત્ત્વ હોય અને તેનો આદનો ૬૬ થઈ ગયા પૂર્વે જો તે એકદમ કુશલ શિક્ષકના હાથ નીચે આવે તો શિક્ષણ, તેની પાસે જન્મ અદ્યુત કામે કરાવી શકે એમ છે. હજી સિવિલ વૈરમાં સાથી વિરોધ અશિક્ષિત અને જંગલીમાં જંગલી માણસોને માત્ર યોગ્ય આચારિકા અથવા યોગ્ય મદિના કલાત શીખવવાથી તેઓ એવા શિક્ષિત, બડાદર

કરનારા માણસો પ્રત્યે જે સહાનુભૂતિ હોય તે માણસ માણસને આઠ આના રંગમાં જ્યુ કેટલી મહેનત પડે છે તેનું તેને જે દાન થાય છે તે સર્વે દ્રવ્યને બાજી રાખવાને માટે તેને કોને જિત કરે છે. પરંતુ જે વસ્તુ ખેડુન ખેતીને બિચારે છે; જાતેદર કરતું અને સજીવું જેને પર્મદ પડતું નથી; પોતાની જાનમૂલિય યોગી પરંતુ સુરક્ષિત મિત્રન પ્રાપ્ત કરવાની શીખી અને ઇલાન રીત જેને ગાળવી નથી; અને જે કુચેરનો બંદાર જુદી બેઠકમ શીખત બની જતાની આશાથી સહેરમાં આવે છે તેના મંત્રનો નો પાશ રહેતો નથી.

બેઠકિતન, પોતાના રોનોઆરમાંથી પૂર્વે ઉચ્ચાર કરવાના માટે પોતે જે બમીરય પ્રવલ્ય ક્યોં દનો તેનું વર્ણન કરતાં જણાવે છે કે "એમના સાન થકિના થવા રતિલિન બદારથી રીલ કમક. કુચી આ બેઠકા 'રોચિયા' લખાવર કું કામ કરું પુ. કું રોનોઆરમાં 'રોચિયા' 'રોચિયા' કહેતો દનો, પરંતુ તે 'રોચિયા' 'રોચિયા' ઉચ્ચાર કરતું હતું. આ કામ બેઠ માણસને દીવાનો બનાવી દેવાને પર્વત હતું; પરંતુ કું કા રહેા અને દહે અને વિભવ મળ્યો છે."

અનેક વર્ષો સુધી આત્મભાષામ અને સખત પરિચય કરવાથીજ કીર્તિનો માર્ગ બધાય છે.

નૈમંચમેદસમા 'તૈનાપાન-લ યાગા પદ્ધતિ' લખાય કરનાર મહા પુરુષ દોરેલ તેન પરિચય અને મેર્વનું જવમન કાદરન છે. બીગાઈ અને લખત મડનન એજ માન તેના ચામો દનો, પરંતુ તે અપુર ઇતિપિતાતા અને જમતમ આમન વધવાનો દદ વિષય થઈતો દનો જે પુત્રકેને માટે તેના બાદમાં લખતો દનો તે ખરીદવા માટે પૈતા મેગરવાને નેરું સદી સુધવાનું કામ ૧ હતું.

જેલમાં ચારિત્ર વિધાનો બનાવવા ક્ષીપચારે માટે કોને તેમાં
 કો. સહન કરવામાં આવ્યું/પાવ્યું એનો ન હોય. ક્ષીપ માણસો
 માટે પશુઓને માટે હાથ કરતા હતા ત્યારે તે કોર્નિ અને સાવો
 વિધા જેલમાંથી માટે હાથ કરેનો હોય. ગાલમત અને જાનની
 બાંધવા, લમણ અને પાંચપાને તે "કો જિલ્લ" માં સમાવેલો
 હોય તે માત્ર કોર્નિ પેદા પાડવા કરી મળેનો હોય અને કોર્નિ
 માં કોર્નિ કો. લગુ નરુપ / કો વધારે હાથ કોર્નિ એ તેનો
 કો. કોર્નિ અગત્ય વિધાનો અને ગ્યામ રું પૂર્વ વિધાનાની
 કો. કોર્નિ કો. કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ કોર્નિ

માટે તેવારી કરવામાં ધણું વર્ષો અતીત થયા હતાં અને પાક-
મેટમાં જ્યાં મેળવવાનો તેને લેખ હતો તે પરિત્રાપ્ય થયો તે જ
તેણે તેથી સંતુષ્ટ ન થતાં સૌના નેતા થવાનો પ્રયત્ન કર્યો
તેનાં સર્વ સાર્વજનિક અને અંગત કામોની વચ્ચે તે કાવતરો
અજાણ અત્યંત રસ કરતો હતો, એટલું જ નહિ પરંતુ તે હમેશ
શ્રીક બાપાને અજાણ કરતો હતો અને તેને ખાતે શ્રીક એક
પ્રત્યેક ઉત્તમ મંચ તથા લેખનું પરિચીવન કરવાને તે કિંમત
ચૂકતો નહિ. તેણે પોતાની સર્વ સક્રિયતાઓ બની શકે તેટલી
સંપૂર્ણતા સંપૂર્ણ વિશાસ કરવાનો અને વિશાળ તથા ઉચ્ચ ક્ષમ
સંપાદન કરવાનો દૃઢ નિશ્ચય કર્યો હતો.

સમગ્ર જીવન વિવિધ મર્દ મદ્ય ગુદિયાન પુરુષ ન હતો
પરંતુ અવિચલ પરિશ્રમ એ તેના સામર્થ્યની કૃતી હતી તેને
એક મિત્ર તેના સંબંધમાં જણાવે છે કે " સચે કુ ગમે તેટલો એક
ખર્ચિનના રાજમહેસ આગમથી જતો તોજ્ય હમેશાં તે બધ
રાજમર્તિ લીલી જતોની પાસે કોલીજ રેખાલી આ કસ જોઈ કુ
મારા મનમાં જોઈતો કે, બાક, આ જ ગુણથી તેને જાણીને
રાજમુદ્દ પાસે થયો છે. "

એક વખતે કહ્યું હતું કે " જો કુ એક દિવસ કામ કરે તો તે
પરિશ્રમ કુ જોઈ શકે જુ, જો કુ એ દિવસ કામ કરે તો માણ
મિત્રો તેને જાણે છે, અને જો કુ જુ દિવસ કામ કરે તો
આખો દુનિયા તેને જાણે છે. "

જાનના અંત નમે તેટલો દુકલ જણાતો લેખ તે જુ તેને
કામ કરી શકે, પ્રત્યેક તક-પ્રત્યેક વનવન ચકલ કરી શકે તેને
કામ પા રિનિયન કામના કરવાની એટલી પ્રયત્ન કરીએ તેટલી
એકા છે. આ સર્વ વસ્તુઓ કરવાની છે એમ વખતે પ્રતીત થતા

રહિત કહે છે કે જ્યારે એક માણસ પોતાનું કામ કરી રહ્યો હોય અને જ્યારે તેના બાજુમાં કોઈપણ પ્રકારે કાંઈ મદદરતો ફેરફાર થઈ શકે એમ ન હોય ત્યારે બધે તે પોતાનો પરિશ્રમ બૂધી જાય અને ચાહે તો બાજુની મસ્કરી જમી કરે; પરંતુ જે સમયે તમારું બાજુએના સર્વે આધાર તમારા નિશ્ચયોપર હોય તેજ સમયે તમે બેદરકારી ધારણ કરો તો તેને માટે તમે શું જવાબદારી લોકો? એક તરફના મુઠનું રમેશનું સુખ જ્યારે એક કપાકના મંભરો અને મનો-બાવોપર અવસાંબેલું હોય અને તેજ સમયે તે બેદરકાર જની જાય તો તેનું પશ્ચિમ શું આવે? તેના આખા જીવનની કારકીર્દિ એક ક્ષણનીજ તક હિપ્ત અસ્થિતિ હોય અને તેજ સમયે તે બેદરકાર જની જાય તો તેનું પશ્ચિમ શું આવે તેનો વિચાર કરો! જે સમયે તેનું પ્રાણે કાંઈ નવા નાનિ વેળના પાયાનો પથાર હોય અને તેની પ્રાણે કાંઈ નવા નવા અથવા મૂલ્યના પાથાર હોય ત્યારે તે બેદરકારી નહીં તે તેનું શું મને? માટે તરફારથી બેદરકાર થાઓ તેનું કાંઈ કાંઈ જીવનના કાંઈ કાંઈ માટે બેદરકાર મનને જો બેદરકાર મનવાચી કાંઈ જમી કાનિ ન થાય એક મન ને મનને મન માટે એકજ છે અને તે તેની મનના પથારી છે. માનુસને મન તો નહિનું કાંઈ કાંઈ નથી.

કેટલાક વેચી જીવને નમરમાં નેચી નેચીને ન મળે તો તેના તે એકલા સર્વો દત્તાસ થઈ નેચી કાંઈ કાંઈ નાનામાં એક કાંઈ દયાના જગ્યાને માટે લાંબા કરી, નેચી તેની આ અંતર પસ મંજૂર થઈ નહિ નેચીવિચન નેચીમ નેચી વેચી તે પહેલા સાત વર્ષે તે તેને પ્રાણે પાની મનને માટે લાંબા કરી દત્તી. પંચ આ મિમ્મ કમિયાન નેચી પેતના લાંબા લાંબી પેતના અન્યાસને પસ રાંધે જ કાંઈ દત્તો આ નેચી કરીને તેને પેતના અન્યાસ

પ્રકરણ ૧૦ મું—સ્પષ્ટ દેશેય.

—સંસ્કૃત—

“ મને એ જાણ નાનીસુદી તક મને તે દાસ હું માં પાણી ભંડાવી
આપીશ. ” —સિદ્ધપિયર.

“ હવે હવે માણસો બેસુધ થઈ નથ, જામ હીને માન્યા નથ
જામના લાગે થઈ નથ કે દુર્ભગતાપૂર્વક પોતાના માણી નથ તેથી મું થઈ
મું ! સાધારણ કોમળા વચસાપર લસ્ય જાયતો ના । કોનાપતિને મન
મંત્ર એ ‘ વિજય ’ તેજ લારે તેજ ખ્યાનમા સખવાતો છે. ”

—દ્વારશિયસ ભોનર.

“ હંધરની આપેલી તમે બે થાઈ નથી એઈ તે વાર ખ્યાન આપ્યા
વિના, છવનના દુષ્ણી પવસથેલા કિનારાપર મુક રહે તેના કરતાં દુષ્ણી
માણસોનાં દુઃખ અંગ નેમુપૂર્વક વિજય નેવાં બે અલગ સાઈ છે.
વિષયાસક્ત થઈ, ભોમવિલાસમાં ખત રહી, દેવી સક્તિ અને દેવી લસ્યને
વિસરી નથા કરનાં પુત્રને કોરીને સંકટ સહન કરનાં જી સાઈ કામ છે. ”

—નિરિયર.

“ બહેને, જાન્યદેની પોતાની સવ અવકારક વસ્તુઓ મારાપર હાઈ
દે પરંતુ મારે આત્મા એવા છે કે જે કાલની પેટે સર્વ પ્રકારે સહન
ની શકે છે અને વિશેષ પ્રકારેને મારે નેવાર રહે છે. ” —દ્વારકાન.

“ તે એક બહાદુર રાખ્સ છે, તે એક જુદિસાળી મનુષ્ય છે. સહેને,
આખું સહેર તેની વિશ્વ કા ન હોય, તો પણ તે પોતાને એ કહેતું હોય
તે કહેતાં કરતો નથી. ” —દ્વારકાન.

તેમનાં મનમાં, હતું કે સિત્તન, સિત્તર, અને પુત્રી સેતન સિત્તર
 નહે. કસતમાં આવેલા સમગ્ર વજાઓ, બાળ્ય આપવાના મુશ્ક
 સ્થાનમાં સ્થાપન કરી, આ હતા એને મનું "સિત્તન" તો
 નાસી, નાઓ તો ની; પેલા મોડા આવે છે." સિત્તન, મોત્યે "પરંતુ
 તમારી મંમળા કેળુ લેયો ?" એવામાં એ કારર દુઃસામેર મો
 મોતી દેગ કહ્યું ત્યાં આમળ આવી પહોંચે. તેના હાથપર પોતાનો
 હાથ મૂકી તે સી સિત્તન પ્રત્યે મોતી: "આ મુદ્દસ મારી સંભાળ લેશે."
 તે દુઃસામેર એ ધીમળી બી તરફ જોઈને આમર્શકિત થઈ મોત્યે
 "શું ઉડડ—? તમે શું કહ્યું? હા, હું તમારી સંભાળ લઈશ અને
 મેંક પણ માનસ તમારો વાળ વાકો કરી ચકશે નહિ." આપણું
 મોતી તેણે આમળ આવીને મોડાનાં રેળામાંથી તેને ખાટું રસતો મો
 અને તેની આતુરતાખરેલી આમળીથી તેને એક ઉચ્ચ સ્થાનપર
 ઉભી રાખી હાથમાં કમોરો લઈ તેની મોતી કરવા લાગ્યો. તેણીએ
 જોતું અસરકારક બાળ્ય મનું કે મોત્યેએ તેનાપર કાંઈ અત્યાચાર
 કર્યો નહિ, એટલુંજ નહિ પરંતુ મદાસપ ઝાસરના કપડાંને દુઃસા-
 મે જે નુકસાન થયું હતું તેના બદલામાં આર મોત્યું ઉપરાણું એમું
 કરી આપ્યું.

દરિયેક ખીચર રડો જણાવે છે કે જ્યારે તમે અત્યંત સંક
 હામનુમા આવી પડો અને હવે એક ચિનિત પણ રહી શકાશે નહિ
 એમ તમને લાગે તથા પ્રત્યેક વસ્તુ તમારી વિરુદ્ધ જાતી લાગે ત્યારે
 થય તમે પ્રવત્ન છોડી દેશો નહિ, કારણકે જરાજર તેમ સમયે
 ક્ષિપ્રતતુ ચક્રર કરી જશે. '

આસે સમ્મરે કહ્યું હતું કે "ત્યજ વસ્તુ આવશ્યક છે: પ્રથમ
 ખીજ દરતા અને ત્રીજ દરતા."

પાંચમી નમર ૯. સ. પૂર્વે ૭૬ આ જ્વાળામુખી વિસ્ફોલિત

"સ્પષ્ટ ધ્યેય" હમેશાં લોકોની માનવચિ આપે છે. આ ગુણથી કાર્યસિદ્ધિ થાય છે અને પ્રત્યેક માણસ કાર્ય સિદ્ધ કરનારની સુતિ દે છે. પછી અને સિદ્ધિતોની લક્ષણમાં દલ્લા વિનાના ગુદિમાન માણસોને પરાજય અને ગુદિ વિનાના દલ માણસોને વિજય પ્રાપ્ત થાય છે. "સત્ય પક્ષવાળો દુર્ભજ અને નમ્ર રાજદારી, અસત્ય પક્ષના ખૂલીલા અને ચિવટવાળા રાજદારીની સામે હરીશમાં ટકી શકતો નથી." તમે એક માણસની છબ સાથે એક અભિપ્રાય લટકાવીને તેને તે અભિપ્રાય ધરાવનારો બનાવી શકતા નથી. સિદ્ધિતોની કોઈ પણ લક્ષણને અંતે તેનું નામ મરણ પામેલાની યાદીમાં જડશે નહિ અને યાવજ યથેચ્છાની યાદીમાં પણ નહિ મળે; પરંતુ નામની મથેલા-ખોલસા મથેલાઓની યાદીમાં જ મળશે.

'દાર્શનિક' એક મીઠરિયું પેપર હતું અને મહાસય વાંધાર તેનો પ્રકાશક હતો. આ પણ અગ્રાવવામાં તેને હમેશ ખેડ હતી હતી. નાના ન્હોત વાંધારની વય તે સમયે સત્તાવીસ વર્ષની હતી અને તેણે પોતાના જિનાને, તે જતનું સર્વ તંત્ર પોતાના હોશમાં મેં પપાની વિનતિ કરી. ધણી માણસૂટ થવા પછી અંતે તેના પિતાએ તે વિનતિ સ્વીકારી. હવે તે તરણુ જતનાર તે મંસ્થાને મુધારવા માટે તરની નવીન કંપનાઓ દાખલ કરવા લાગ્યો. તે પહે સાર્વજનિક મન નેગરો ન હતો અને તેને પોતાનું સ્વતંત્ર અધિવાસ કે અધિવાસ ન હતું. તેનો પલ મંધાઓ ન હતો. તે સાદસિદ્ધ તરણુ અધિવાસને દિશાપૂર્વક પ્રત્યેક કુનાયા-પગ દુમલો કર્યો અને બ્યારે નાનાં મંદાના ખાલમાં પોલી જણાઈ સારે તેને પણ ઊડી દિ આવી સરસારે તેને ગ્રાવવાનું કામ અને બદલેખનો ખાવવાનું કામ આ જોઈ તેનો જિના તો અત્યંત મમસાપ મથેડ તેના

તામુખી તેણે પેલો જવલંત ચળ "સ્વતંત્રતા" સાંભળવાનું
અનિચ્છા પ્રાપ્તી દુનિયાનાં કનખાં તે રેખાનું કપો. જ્યાંસુધી તે
ગુલામો ઉદ્ધાર પામ્યા નહિ ત્યાં સુધી જ્યાં ચળનાં અંદોલનો કાં
પણ નંધ થયાં નહિ.

ભોજનાત્મકાં જેને 'અસંભવિત' પણું કહેતામાં આવે છે. તેનું
જો આ દુનિયામાં કદિ જલ્પ અસ્તિત્વ હોય તો તે પેલા નહેરુ, રંક
પૂર્વ તરફના જ્ઞાનના બંદાર સ્વરૂપ કિરોના જન્મ અને મૃત્યુની વચ્ચે
ક્યાંક પ્રાપ્ત થતું જોઈએ. પરંતુ કિરોને ત્યાં તે પ્રાપ્ત થતું ન હતું.
તેના નિશ્ચયજન અને તેની ભૌત્ય સક્તિની અગમ્ય તે પીગળીને પાણી
થઈ ગયું. તેણે પોતાના પિતાને પ્રાર્થના કરી કે મને બનાવાશ્રમખંડી
કાઢી દો. તેણે કશું કે "માગ પુસ્તકો લેશી નવા મારો રમાય
ગીરો મૂકીને આસરે બાર સિલિમ મેગલી સરીય. હું કંઈજ ખાઈને
હડાઈ કાઢીશ અને પાસની ગંજીમાં બરાબરને સ્થા રહીશ." સાચી
દ્રવતા તે આતું નામ! આવા દ્રવ નિશ્ચયવાન પશ્ચિમને માટે તે કાં
કાંઈ અસંભવિત છે? કાલિના સમયના મહાપુરુષોએ જે નિશ્ચય
કર્ષો હતો તેનું સ્વરૂપ પૈંડીક દેવીના આ ચન્દ્રોપરથી તમને સંભ-
ળશો: "શું છ'ંડગી એટલી બધી પ્રિય છે અથવા શાંતિ
શું એટલી બધી મધુર છે કે તેને બચન અને ગુલામીની
કિંમતે ખરીદવી! હે સર્વસક્તિમાન પ્રભો! તેનું મ્હો બાગ!
ખીજા માણસો કપો આર્થ મરણ કરશે તે હું જાણતો નથી; પરંતુ
મને તો, હા તો સ્વતંત્રતા આપ કે કાં તો મૃત્યુ આપ." "

દ્રવતા એ સ્વયંથી મજબૂત ગુણ છે અને તે સરીરના દરેક
દરેક તંતુમાં પ્રવેશી જાય છે. એક દુર્નિય, અંચલ, નિશ્ચય વિનાનો
માણસ બંધેને કોઈક પ્રગંઝે કોઈક મહાન કાર્ય કરવાને પ્રવૃત્ત થાય,
બંધેને તે કોઈક સંકટના પ્રગંઝે જીવિતાથી બળી જાય, પરંતુ દ્રવતા

તપાસી આવી રહે કે એ સંપાદનની પાસમાં એ વાનવન પાસે
એકાંતી પાછળ પોતાનાનો સંતિદાં કુચીભાષ મુકાઈ અને પ્રભુત્વ
પામવા મેનપર્તિમો કદાચે ભાષે વિચારવાન લાગે રહેતું છે.

વિવેચિત્તનિત જનુ પ્રકીર્ણાત કમ્પાન પાછળ રહીને અને
પરંતુ તેનું પાછળ પિત્રાજી ન લેતું; તેનો આપાદ માત્ર તેના
મનના ભેદપાત્ર રહેતો હતો.

તે પરીચોક્ષત મરહુરી અને પાછળ રહીને લાગે અને પરંતુ
વિચારમાં તે તાલપી રહતા હતી. અપારે સારી સમિતિ પચે તેને; જે
દાસ કરનામ કુષાપેષાં મિત્રે પાદ રહતા હતી; અપારે તેની અપાર
નિદા કરનામ આપતી હતી; અપારે તેના પોતાના પાસમાં કોઈ
તેનું કાર્યોપા રીત રહતા હતી; અપારે તેનાપર્તિમો, મિત્રે મિત્ર
વિચાર વાનવનમાં મારી મુકાઈ રહી છે એમ કદાચ તેની નિદા
રહતા હતા અને એ મેનપર્તિમો દુઃ કરનામ કોઈનાં મારી તેની
કુષાજાન ભેગાં હતા; તે તમને જનુ તે મદાન શિતિદાં પોતાના નિદા
વજી સારીવા આપન રહો હતો.

વિચાર અને આદ્ય એવી રહતા હતી કે તેઓ કોઈના કોઈ
દાસની રીતાર રહતા ન હતા અને કોઈના પોતાની સ્વપચ્ચુન રહો
ન હતા તેઓ નિદા અને વિચારાર લાગન કરનામી સમિતિ પ્રકીર્ણા
હતા. દર નિદાવ અને મદાન આદ્યમદાન પ્રકાન સમિતિ રહેલી
છે. તત્ત્વજ પચે નય રહેતું છે એનું જાન અને 'સત્યમેવ જયતે'
એવી દા માનવતામાં મદા સામર્થ્ય કોષ છે.

પરંતુ કોઈની મુખ્ય પોતાના સ્વપચે અપાર દાસાર્થક વાનવી
રહેવાને અને આપ રહેવાને સમિતિમાન થાય છે. તેને પોતાના કાર્યોની
અદેર ખચ રેહારહતી રહેતી નથી; કારણકે તેની દાસાર્થ તેની
પ્રત્યેક કાર્યની અદેર ખચ રેહારે છે. દાસને કોઈ તે સમિતિ

જમૂખી રહેલું હતું; તે છતાં જમૂ તે એક ઇનામની હરીશાહમાં હિર-
વાની તૈયારી કરતો હતો ! આ સું આશ્ચર્યકારક ઘટના નથી ! આ
આજમુને કેવો બોખાડ પડ્યો ખરો છે ! તેનો મૈય પ્રકટ થાય અથવા
તેને ઇનામ મળે તે પૂરે એ જણાવે છે. હોરો મરન પામ્યો, પરંતુ તેને
પરિશ્રમ સરળ થયો. ખાફે છવન બોખાડ થઈ પડ્યું ન તોઈએ
અથવા તે નિશ્ચય થયું ન તોઈએ એવો તેના કોય હતો અને તે
અમેરિકાની કૌભોલમ પાડવાનો મૈન્યુએટ બન્યો; એટલું જ નહિ
પરંતુ વિશ્વવિદ્યાલયના ઇનામની હરીશાહમાં પણ વિજય પામ્યો અને
સાહિત્યની કિમતી મેડા નામદરવાને સક્રિયમાન થયો.

"કેડો"ના સુખાલક સેખક રોડસ એલ. ટી. ટાઉન્સેન્ડ સંધે-
ગોની કેપર હટ્ટા કેવો વિજય પ્રાપ્ત કરી શકે છે તેનું આજમુને
બીજું કૌભોલમ પૂરું પાડે છે. આશ્ચર્યકારક છે. તેને સંધેગોની સભે
સખત માથે બીડી પડી હતી અને તેને બે વિશિષ્ટપર એક આખું
આવાર્ડિયુ બેગી કદાચુ પડ્યું હતું; તે છતાં જમૂ આશ્ચર્ય કૌભોલમ
અજવાસ કરી તેણે નફાવા પ્રાપ્ત કરી હતી.

આરેન્ડર જરૂર, હટ્ટા હાન નો વિજય પ્રાપ્ત થાય છે તેનું
કામ કૌભોલમ આજમુને પૂરું પાડે છે. તે જાહેરને શ્વ કામ કરી
જાન્ય એવો, તેને પોતાના પીડવર નવી કામચાલે માટે પડીએ શ્વ
જાતો, તેના રોટકા નવારને નાખે કોલના અને મહિનાના મહિના
સુધી દૂધને રોટકાન નિષ્કાર મનાવે. આવી નિયતિમાં પણ તેણે
વેલેલેન વિશ્વવિદ્યાલયના યુવકા અન્વાન એવો હતો.

કૌભોલમ નિયમિત રૂપે જમૂ પાડવામાં અજવાસ
કરતો હતો. ત્યારે તે એટલો બધો મનોન હતો કે તે એક શ્વકોન
પણ ખરીદી શકતો ન હતો. આવી તે પોતાના માથે કૌભોલમ માસંધી
પણ આવીને નુ બેક્ટરિય જતો અને ત્યાંના પુસ્તકાલયમાંથી શ્વક-

ખજવાર તે નિશન થયો હતો. તો પણ તે જરાયે ઈચ્છો નહિ
તે ભૂલેલો હતો કે ખો સરખતણી રિસ પ્રાપ્ત થયા વિના રહેનાર
નથી; અને અચર્ય તેને એ રિસ પ્રાપ્ત થવું થયો. મહાન મુખ્ય
પ્રધાન સાહેબે મેન્ડેનની સાથે આ આવી અને તરખ ઉજવવાની
આરે પરિચય કેશીવનીમાં આવ્યો. ત્યારે તેણે તેને પૂછ્યું કે
"તમે યું થયા છો છો ?" તેણે જગપૂર્વક ઉત્તર આપ્યો
"ઉચ્છોડી મુખ્ય પ્રધાન !"

આધુનિક સમયના મહાનર્થ મહાન ઉપદેશો પછી એક શક્તિ
દેવ વારંવાર નિશન થયો હતો. પ્રત્યેક જણ કહેતો કે જો કોઈ જણ
ઉપદેશનું કામ કરી રહ્યો નથી, પરંતુ તેણે સાચા પ્રાપ્ત કરવાની
નિશ્ચય થયો હતો અને પોતાની સજ્જતિ નિષ્કર્ષનાં એ વડે
વીત્યા પછી તે નેહાઈમાં મોટી મોટી મંજીઓ સમુપ આપ્યાન
આપતો હતો.

જાગ કોલોડસન કે જેનો પિતા અનાયામજન મરણ પામ્યો
હતો અને તેનું વિશ્વજી એટલું કંચાસ હતું કે જેને પોતાની પત્ની
વારંવાર હરી હરીથી સખવા પડતા હતા, તેણે પોતાની આંખ ખંડ
અને દ્રવતાથી જગતને મોહિત કરી નાખ્યું. તેના વિરોધી પિતા,
ગરીબાઈ, અથવા સંકટ થયું તેની શક્તિને ઘણી રાખ. ન હતો.

વિસિયમ એચ. સિવાઈને તેના પિતાએ પાઠશાળામાં અભ્યાસ
કરવાને જણાવ્યું હતું. આપ્યા હતા; તેની સંપત્તિ હતી. એક વડે
પૂરું થયું ત્યારે તે છેડતો મોટા મોટા વિચાર લાગે, પરંતુ કંઈ પણ
પૈસા વિના, પોતાના પિતાની પાસે પહોંચ્યો. તેના પિતાએ તેને મીઠ
એક પણ પાઠ આપવાની એકાદી ના પાડી અને તેને કહ્યું: "મારા
ધરમથી મુશ્કેલી ના." જ્યારે તે તરફને જઈયું કે તેના સ્થળા
આધારસ્થાનો. વૃદ્ધી પડ્યા છે અને હવે તરફ કે ડગલુ એ તેના

કેમ જન માણસની મદદ નહિ હોવાથી; કેમ જન માણસનું કિર્તન
 નહિ હોવાથી; કેમ જન માણસની સલાહચૂલિ નહિ હોવાથી; તથા
 ને માર્ગની સામે પોતાના શરીરનો પ્રત્યેક વંદુ કોઈ દેશ તથા જો
 સામે પોતાના લોકોનું દરેક દરેક જિન્દુ ખંડ કરતું હોય તે મર્મ નહિ
 કરવાના થક માટે નિરંતર માણસીયો માસ તોડવામાં આવતું હોવાથી
 કેમકા અથા નરજોને પોતાના માર્ગમાં વિસમ થયે છે. કેમકા અથા
 નરજોને અગ્રાન્થપ્રકાર અને અનુભવના અમારવી પોતાના અભ્યવસાયે
 મનુ મનિ થક પડયુ છે. કેમકા અથા નરજોને પોતાના પમા મેલા
 પ્રધાન, આત્માપરચ્છાદી જગત્પ્રા અને વિશ્વજન અમારવી માર
 માત્ર માત્ર આત્મા રખતું પડે છે. કેમકા અથા લગ્નનાં વિધાના
 દ્વારા અથવા માત્ર ન હોયે તેમ જો મનુ મનિ અને નહિ
 મનુ મનિ થક પડયુ છે. કેમકા અથા નરજોને પોતાના પમા મેલા
 છે. કેમકા અથા, વિશ્વજન અને અગ્રાન્થપ્રકાર માત્ર
 કેમકા અથા નરજોને પોતાના માર્ગમાં વિસમ થયે છે. કેમકા અથા
 નરજોને અગ્રાન્થપ્રકાર અને અનુભવના અમારવી પોતાના અભ્યવસાયે
 મનુ મનિ થક પડયુ છે. કેમકા અથા નરજોને પોતાના પમા મેલા
 પ્રધાન, આત્માપરચ્છાદી જગત્પ્રા અને વિશ્વજન અમારવી માર

માત્ર માત્ર આત્મા રખતું પડે છે. કેમકા અથા લગ્નનાં વિધાના
 દ્વારા અથવા માત્ર ન હોયે તેમ જો મનુ મનિ અને નહિ
 મનુ મનિ થક પડયુ છે. કેમકા અથા નરજોને પોતાના પમા મેલા
 છે. કેમકા અથા, વિશ્વજન અને અગ્રાન્થપ્રકાર માત્ર
 કેમકા અથા નરજોને પોતાના માર્ગમાં વિસમ થયે છે. કેમકા અથા
 નરજોને અગ્રાન્થપ્રકાર અને અનુભવના અમારવી પોતાના અભ્યવસાયે
 મનુ મનિ થક પડયુ છે. કેમકા અથા નરજોને પોતાના પમા મેલા
 પ્રધાન, આત્માપરચ્છાદી જગત્પ્રા અને વિશ્વજન અમારવી માર

હું સખ્તમાં સખ્ત વિચારી પણ રહ્યો છું; પરંતુ હો ન સખ્તમાં
 મારે મેં હો જો મંજીર વખત આપ્યું છે અને એ જ કડી
 મારે હો જો અનિચ્છાથી મારાથી જાય અને એ જ કડી વિચારમાં મારે
 મેં જાય સખ્તમાં હું. ત્યાર પછી મેં પેલાના કોઈ મેં જાય વખતે મંજીર
 મેં મેં જાય સખ્તમાં હું તેને કડી ન રહ્યાં અનિચ્છાથી
 મારે મારે વખતે જો મેં જાય ત્યાર કાલે મંજીર વખતે છે પરંતુ
 મેં મેં જાય મારે મેં જાય નિમજ્જ રહી છે તેને મારે હું સખ્તમાં
 હું મેં જાય આપ્યું હું.

એરનો મધો પ્રસન્ન થયો હતો કે તે કહેતો કે મારી લીબેરીય
વીય કરોડનો અરેજ છે અને તે સર્વ ફૂલેને મારે આપશે પો
તો આપવાને તૈયાર છું.

હિંદુસ્તાનના ખાધા સંકેરમાં પૌર્ણીય સિંધનો મુકુરખનિ તામ
મદાસ ઉમે છે. તે આખી દુનિયામાં સૌથી-મુદર હમારત મનુષ્ય
છે. તે શાદનજ્ઞાનની પરમ પ્રિય બેઠમનો રાજો છે. બ્યારે શાદ-
નજ્ઞાનને તેના પુત્ર આરંગઝેને પદમધ્ય ક્યો ત્યારે તેની પુત્રી જ્ઞાન
આરાએ પોતાના પાપી જંદુને આગળે રહી મુખ બેઠમવા કરતાં
પોતાના રંક પિતાની સાથે કારામુકમ નિવસ કરવાનું વર્તે કરું.
દિશીમાં આવેલી તેની કપરપર તેના મરતી વખતના કબો
કાનરવામાં આવ્યા છે. એ કબો આ પ્રમાણે છે: "મારી કપર-
પર કાઠ દિશીમાં આદર કચો નહિ; પવિત્ર પુરોહીની રંક, કુદ
સખમંદુર સિખા અને સખા શાદનજ્ઞાનની પુત્રી જ્ઞાન
આરાનો કમળે માટે આ પાનજ ઉત્તમ આગ્રહાન છે." તે કબો
સીએ મુદર નાજમદાય બેચા બાવ છે તેઓ લિલીની, લપેદાન
પાલથી ઉવારેલી કપરની પામે બાવા સખવ સુધી પોએ છે, અને
પાડાથી તેના કમળક નરીકે જે નુંદર જુગમ મુલિત આપવામાં
આવી છે તેને તે માત્ર કપર કપોત બેઠમે માન્યા બાવ છે !

કાઠ લેનકે વીક કથુ છે : "સાન્સાંકાસનાપિશારી દેવિજી
રમળ વગ આપજુને તમા અનન્દ વડું લકો નથી, પરંતુ અજ-
બુને કમળ મંગલો આપવું દેવિએ તો આપજુ વીસલાજ નથી
અવગા દેવિએ સં અ.ક.વર અને અમિયાન બેઠને તેરર
નિગમગુરંક અજની આન ૧૫, જડી, પડવા દેવિની ક
પદા આપજુ અજબનો મેષ નડીએમની વગ સર્વદાકવો જે
કપરની નેકો છે."

主 要 参 考 文 献

[illegible][illegible]

તારે શું કામ છે ? ” બ્રહ્મસમ અચકાતી અચકાતાં બોલી : “ મહેરબાન
સાહેબ, હું બેનીના પ્રાણનું દાન માગું છું. ” મહાશયે સિંકને પૂછ્યું :
“ બેની ? બેની કાણ છે ? ” તે નાની છોકરીએ પ્રત્યુત્તર આપ્યું :
“ સાહેબ, બેની મારો બાપ્પ વાપ છે. તે પોતાની જગ્યા પર ઉઠી મરો
તરફ મારે તેને મોતની સિદ્ધા થઈ છે. ” પ્રેસિડેન્ટ બોલ્યો : “ મને
મારું કે તે બચકર ઉઠે હતી. બેટા ! તું જાણે છે કે તે ખાસ
બપોનો સમય હતો. તેની યુન્દામરેણી બેદરકારીથી દબારો નિંદા
ઓળો નાશ થયો હોય. ” તે છોકરીએ કહ્યું : “ મારા બાપાજી પણ
એમજ કહેતા હતા; પરંતુ સાહેબ, નિયારો બેની ધણી થઈ મરેણી હતો
અને જેમી ધણી અચકાત હતો. સાહેબ, તેજે બે માણસનું કામ કરું
હતું અને તે રાત્રે જેમીનો મહેરો હતો, કાંઈ બેનીનો ન હતો.
જેમી અત્યંત થઈ મરો હતો અને બેની પોતે પણ થઈ
મરો હતો; પરંતુ તેજે પોતાની જાન વિપે રહી વિચારજ કરો
નહિ. ” પ્રેસિડેન્ટ બોલ્યો. “ બેટા, તું શું કહે છે ? અહીં
આવ; તારું કહેવું હું સમજતો નથી. ” બ્રહ્મસમે પોતાના માથે
પોતાના પિતા ઉપરનો પત્ર તેને આપ્યો. તે તેજે વાંચ્યો; પોતી લીલી
લખી તેજે પંડડી વગાડી અને જે નોકર દાબર થયો તેને કહ્યું :
“ આ પત્ર એકદમ મોકલી આપો. ” ત્યાર પછી બ્રહ્મસમ તરફ રીતે
તે બોલ્યો : “ મારી બેટી, ઘેર જ અને તારો પિતા કે જે પોતાના
પુત્રને તેના દેશ નરેણી દરબારના આનેલી શિક્ષાને અનુમત થયો
છે તેને કહે કે અમારા સિંકન નમાગ પુત્રની નિંદાથી એટલી બધી
કિમતી ગમે છે કે તેને મુઆલી દેવાને તૈયાર નથી. જાગે જા,
અથવા આવતી કાલ સુધી અવગત થોજ. બેની આટલી બધી મહાદ-
રીવા મોતની સામે કોમો રહ્યા છે એટલા માટે તેને હવકાદ દેર નહ-
લીની જરૂર પડશે. તેને થોડો વખત રજા આપીશું. તે તારી સાથે
આવશે. ” બ્રહ્મસમ બોલ્યો : “ સાહેબ, પ્રભુ અચકાતું કલ્યાણ કરે. ”

કેવલ વિચિત્રતા જણાવ્યું હતું. " જે વાચકને પેલાના સ્થાનપર જોઈ
જાય તો તેની વિચિત્રતા જણાવવામાં આવે છે. અને કેવલ
કેવલ જણાવે જાય તે વાચક આજે જાય.

કેવલ વિચિત્રતા જણાવે જાય તે વાચક આજે જાય.

一、關於本會之組織。本會之組織。係由全體會員。推選
 理事。及監察。二、關於本會之經費。本會之經費。係由
 全體會員。及社會。三、關於本會之活動。本會之活動。係
 由全體會員。及社會。四、關於本會之宣傳。本會之宣傳。係
 由全體會員。及社會。五、關於本會之服務。本會之服務。係
 由全體會員。及社會。六、關於本會之研究。本會之研究。係
 由全體會員。及社會。七、關於本會之出版。本會之出版。係
 由全體會員。及社會。八、關於本會之其他。本會之其他。係
 由全體會員。及社會。

本會之組織。係由全體會員。及社會。

本會之經費。

本會之活動。係由全體會員。及社會。

તેની પ્રતીતિ પણ થતી નથી; જે અદૃશ્યનીય ત્વરા સહિત આવે છે અને પૃથ્વીપર પડે છે છતાં આપણને જણાતી પણ નથી; અને જે પૃથ્વીપર એટલી બધી અસર કરે છે કે જેને લીધે પુષ્કળ લીસેતરી થાય છે; અને જેનો નિરંતર કિયાથી જ્યાં ત્યાં સૌન્દર્ય તથા મંગળ પ્રસરી રહે છે; તેનામાં જેટલું જગ હોય છે તેનું અર્થુ જગ જગ પ્રકાશિત વાનગીમાં હોતું નથી. જે વસ્તુઓ કાંઈ પણ અચાજ કરતી નથી અને જેઓ કાંઈ પણ કરવાનો હાથો કરતી નથી તેજ વસ્તુતઃ બગવાનમાં બગવાન ચીજે હોય છે. એકાદ મહા પુરુષની મૂળી પવિત્રતા સમસ્ત ઓકોપર જે અસર કરે છે તે અસર એકાદ વજ્રા યા ઉપદેશકનાં છાંયી મુખીનાં છાપણે પણ કરી શકતાં નથી.

એક પ્રાચીન સિસિલિયન કથાપત્રથી જણાય છે કે સિડમુઝ વાળા ઇયોનિસિયસે કોઈથી કનાવગ કરી પિથિયાસને મોતની સિક્કા ફરમાવી હતી. પછી પિથિયાસે તેને પ્રાર્થના કરી કે “મારે મરી માનુષ્યો મીતમાં દધક કામકાજનો બંદોબસ્ત કરવાનો છે. મારે મને અમુક સમય મારે ત્યાં જવાની રજા આપો તો ડીક દુ નિયત સમયે પાછો આવીશ; જો ત્રિને જરાપણ સંકા મળશે નહિ.” તે આપણા રાજ્યએ તેની આ માગણીને પિકાગપૂરેકે ડસી હતી અને તે મોતયે: “એક વાત તું સિસિલીની બંદા જાળને મુનશિત થયો એટલે પછી તું પાછો અહીં આવશે એની ખાતરી હી” છેકાઈ તારો જામીન? ” આ સમયે તે સળપામેલા માખસનો ડામેન નામનો એક મિત્ર તેનો જામીન થવાને અને જો તે મુકરર સમયે પાછો ન આવે તો તેને ત્રાસે મગવાને તૈયાર થયો. આ જોઈને ઇયોનિસિયસ અત્યંત અકિત થયો, પરંતુ તેણે આ માગણીનો સ્વીકાર કર્યો. જ્યારે તે બચદર દિવસ આવી પહેલ્યો ત્યારે પિથિયાસ, સિડમુઝના જઈ પડ્યો.

જ્યારે જનરલ સી પોતાની સેનાની કીલચાલના શ્રેયંકર્મ પોતાના એક અમલદારની સાથે વાત કરતો હતો ત્યારે એક સાધારણ ખેડૂતના ઊકારાએ તે સેનાપતિના આ ચન્દો સાંભળી કીધા કે "મેં હરિસખન જવાને જાણે જેદિસખન જવાનો નિશ્ચય કર્યો છે." તે ઊકારાએ આ હાજીબ પોતાના મવનર કર્દિનને તાર મારતે જાણી દીધી. તે ઊકારાને સહ આપવાને ખારે એક ખાસ એન્જન મોકલવામાં આવ્યું. મવનર બોલ્યોઃ "આ ઊકારો સત્ય કહે છે કે નહિ તે જાણવાને હું મારો જમજો દાવ આપવાને તૈયાર છું." આ સાંભળી એક કારપોરસે-નાયકે-ઉત્તર આપ્યોઃ "સાહેબ, હું એ ઊકારાને જોળાવું છું; અસત્ય તો એ બોલી શકે એમ છે જ નહિ; એવામાં અસત્યનો અંશ જનુ નથી." પંદર મિનિટમાં તો યુનિયન સમર જેદિસખન તરફ દૂધ કરવા લાગ્યું અને ત્ય તેને વિજય ખાતે-ચરિત્ર્ય એ એક પ્રકારનું જગ છે. મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત કરું, ક્રમ અને ક્રાંતિ ઉદેશ રાખવો, અંતઃકરણપૂર્વક કામ કરવું અને સત્ય તથા શ્રેયંકર્મને મારે પરિશ્રમ કરવા એજ મહત્ત્વ સહાય છે.

વેલિઅને પાસામેન્દ્રમાં જન્માલ્યુ હતું કે "નામદાર જમસાંજ, જનરલ સર મેજર્ડ પીસનુ ક્રમ અને માનવત ચારિત્ર્ય આપ તેના પાનખર દરી મ મ સ વ મનિક જીવનમ. સામા સમય સુધી મારે તેમની સાથે મંગલ કરેા હતો. અમે જાને આપણા રાજ્યની સમા-કેનમાં કામ કરતા હતા અને દારેકાળ પવન તેમની અંધ નેત્રી જાગવાવાનું મને માન મનુ છે. મારે તેમની સાથે જોડશે પરિણામ ત્ય ત તથા રખત કરવાનું એવો કલ્પનુ ખાવુંસ મારી જાણુ જાણી નથી કે જેના નામ આ જાગવા અને તેના કરેા વિદેશ વદ દાવ જનાવા મે તેના ક્રમ, શ્રેયંકર્મ, કરચનો વિદેશ જનાવ નયે દેવ માર. સમય જીવનમ અને ક્રિ જનુ એર

બીજા કોઈ હોય સૌ નહિ.” તે સમાજે સર્વાનુમતે બહેર ક્યું કે વરગુરિયતિ આવી હોવાથી યેમિસ્ટાકિવસની યોજના તાત્પર્ય પાળી મૂકવી એજ બહેનર છે.

એકવાર એથેનિયનોની નજીક એક કસ્ટુરસપ્રધાન તાલક ભજવાયું. તેમના એક પાત્રના મેનંધ્રમાં કહેવામાં આવ્યું કે “ત્યાંથી તરીકે દેખાવાની ને જોટથી દરકાર કરતો તેટલીજ ને ત્યાંથી થરાની દરકાર કરતો હતો.” આ મજાનો સહજી સપના માન્યોની અમ તરતજ ઍરિસ્ટાકિસ તરફ ફરી, કામ્યુકે ને નજીક સપના મીંગામ તેને નાંધી વિશેષ યાગ્ય પડતા હતા. ત્યાર પછી નવતુમતે તેને ત્યાંથીતું ઉપનામ મળ્યું. ‘નટકો કો છે - આ ‘પદ્ધિ’ ખરેખર વી હતી. તેને આ મદન નાનિ મોરી જો. નટયાક માખુમે ના મનમ છૂપ્યા કલ્પમ થક; અને આ વગિન એટલો જો. પ્રગવસિત થને કે તેને લાંબે કેટલક રો નથી તેને દેશપાત્રની રાજા તકન કરી પડી. તેના ન્ધ: એવી અન્યાય રકા સ.વ.મ. આનો કે કોકોમા તેનું જે રાતન જે ને નવત્રાને માટે અદિતન છે. ત્યારે તેના સ્વદેશ ગાધવાએ તેને દેવવાની નિતા કર્યાન ત્યારે અગ્નિ-કક્ષિત પોતે નેમની રમ્ય તાલર રતો એક અપનિયન માખુસ કે જે તેના પામે રતો. હતા અને જે વખો સરતો ન રતો. તેને તેના મનપત્રકપર પોતાને. મન નથી આપવાનો અનિચ્છાકિસને વિતિ ફરી. તેણે કહ્યું ‘અનિચ્છાકિસને જે હા માટે શિક્ષા કરવા માગો છે. ‘શુ જેને તેને એ પ્રતો મે’ અથવા તેણે તમારે કાર્તિ તમારું છે.’ ને અપનિયન માન્ય પ્રાપ્ત આપ્યો. ‘શુ તેને એવા મતે. પણ નથી આંત નાં. માત્ર કાર્તિ તમારું પળુ નથી; પરંતુ ત્યાં ત્યાં કે જ્યાં કે ત્યાં ત્યાં ત્યાં ત્યાં અનિચ્છાકિસ એ કહ્યો માગે કાન સર્વે અપનિયન નિતા રહેત નથી અને તેટલા માટેજ હું

પણ તેણે એકલાએજ પોતાના કિતાબોં કાર ખુલ્લોં રાખ્યાં હતાં. તેઓનું મોડું સરખાવ્યું છે કે હજુ જમ્યું કેટલાક ભોજો એવા પડ્યા છે કે જેઓ પ્રસિદ્ધ થવા હતાં પ્રમાણિક થયું વધારે પડ્યાં હરે છે.

વિશ્વ આખરે, રોજર સર્વેનના સંબંધમાં કાન્થેસની સમક્ષ જાણ્યાં હતાં કે “ હું એકાદ નિયમની ચર્ચા ચાલતી હોય તે સમયે ગ્રેસહાજર સ્ત્રો હોઈ અને તેથી કયા પછાને મન આપતો તેથી મને સમજ પડતી ન હોય ત્યારે હું કમેઈમાં રોજર સર્વેનની વચ્ચે જોઈ છું. કાન્થેસે મારી ખાત્રી છે કે તે જે પછાને મન આપે તે પછાને હું જમ્યું મન આપુ તો હું ખરજ કામે જો છું. ”

ચારિત્ર્ય આપણને કેવળ મુનિષાવર બધું જાય છે; બ્યારે ચારિત્ર્ય વિનાની એકલી જુદી આપણને અપેક્ષાનિર્માં કમ જાય છે. પછીવાર આપણે જોઈએ છીએ કે સાચા અથવા પાક સાચામાં જે હેતુસભો જવાઈથી હા અને મૂર્ખ જાણાય છે તેઓ પાને પરત્વ હતાપૂર્વક, જીવન ચારિત્ર્ય વિહીન હેતુસભો હતા જીવન હતાને પ્રાપ્ત થાય છે. આજુ કાન્થેસ મન એકપુજ છે કે તેઓ જીવન થવાનો ઇતિ મગાન છે. આ હાલ પાને પાને પરત્વ મેંકત રીતિ વિચાર પાને છે અને તમને કમી કરતે મનસ્વી તથા વિષાસપૂર્વક રવાન અવાજ છે. જે મનુષ્ય મનસ્વી હા હોય છે, જે માનુષ્ય વિદ્યા અને વલ્લવાચને કિલ્લ ખિલ્લ કરતે વર્તીને કમીની અને આજુ વધવાની હાલ મનસ્વી છે તમામ મેંકત એવા મનુષ્ય હોય છે કે જેને હાલ કમી રાખ્યું છે.

આજુ, અંગ્રેજીમાં, જે કમી હા રાઈ છે તેથી અંગ્રજી હાથી રેવતો આજુ તમ જાહે. તમામ કમીએ પાંતુ તે કમેઈ કમીએ અનુમેંકત અવરતો, આ હાલ ને વિચારીત કમીએ

ધણીવાર અન્નના પણ વાખા પડતા હતા એની તમને કદાચ ખબર
 પણ નહિ હોય ! પેલો સાહિત્ય પ્રેમીનો છેલ્લમ્મટ દારેસ વામ્બોલ
 કે જે માડી પોડે મ્હાલતો તે એનો ચિહ્નરૂપેક ઉપકાસ કરતો હતો !
 તો કે મોહસ્તિમયે પોતાના પ્રતિજ્ઞા ભાગ્યની સામે આનન્દપૂર્વક બાક
 માડી અને તે મરણ પામ્યો; પરંતુ તેણે જે સોકાને તેમની સંકટાવસ્થામાં
 સદાય કરી હતી તેઓ તેની સંખ્યાની આસપાસ એકઠા મળ્યા અને
 તેને મારે વિલાપ કરવા લાગ્યા; અને એક કુચ્ચ કુચ્ચની સમારી કે
 જેના તે માત્ર દુસ્થીજ પ્રયંસા કરવા હિમત કરી હમ્મે હતો તેણે
 આપને સમાજક તરીકે તેના વાગનો એક મુઝો કાપી લીધો. આ
 પ્રકારે જ્યારે હું મોહસ્તિમયને પોતાનું હૃદય પોતાના હાથમાં સ્થાપિત
 કરતો તો હું ત્યારે હું તેને એક એવા સરળ માનુષ્ય ગણું છું કે
 જેને મંદક તેની કુચ્ચ ભૂમિકાવસ્થા તોમે જાણી શકતું નથી. ”

૧૦ નો પ્રિય આપણને જાણવું છે કે કુચ્ચ, કુચ્ચ પદવી, સંજ્ઞા
 અને સંજ્ઞા પ્રાપ્ત કરનારો જાણના આપણના મુખ્યત્વે કરીને
 . . . કોણ છે, અને તે સંપાદન કરનારો તીવ્ર દરીશક પણ
 . . . પુનિએ, અનિયત, કીત કરતો છે અને પોતાય છે. વસ્તુતઃ
 આ . . . કોઈ જા. નિનના. કુચ્ચ . . . જાણનારથી થતો શોક વગેરે
 . . . પદવો જાણ થાય . . . મનુષ્યો આ પ્રકારના મોકના
 . . . થતું ન. ન. એ. તે મંદક મા. ન એમ ધારે કે એક મહાન
 . . . મે કે . . . સુ કુ અને બાબા નક માણમે કુ તોમે સુ
 . . . મે . . . મ પ . . . કુ. તો તેને કુચ્ચ. અથવા દે
 . . . જાણ નહિ . . . આપણને જે કરતું આપી લક છે અને
 . . . નાસ આ પી . . . ને. વિચર કરીનેજ આપમે જે કુચ્ચની
 . . . મિત્ર આ કુચ્ચ તો જાણના આપણને કાંઈ પણ શોક થાય
 . . . અને આપણે આનંદયાગનો પાઠ શીખ્યા હોઈએ તો

આમંત્રણને માન આપી આખી પછાણ ધસી જા અને તેમના પછાણે પાછા વાગવા પડ્યા !

એક મહાન નામમાં દેહલી ભદ્ર સજ્જિ રહેલી છે ! યુરોપમાં એક પણ રાજ્ય એકું ન હતું કે જે વૈશિષ્ઠ્યના ચારિત્ર્યની સામે ટકી શકે. લિંગન, માન્ડ અથવા ગાર્શીફના નામની આગળ લેખી માણસોનાં કામ તે સી વિસાતમાં આવે ? આવા પેલાંક નામેએજ પછી પ્રભુએને અકાળ મૃત્યુ પામતાં જમાવી છે.

"જે માણસનું કલ્પવૃક્ષ અંતઃકરણ બીજાઓના અંતઃકરણને કમ્પ્યુ બુમિકાપર લઈ જાય છે તે માણસ શું મરણ પામે છે ? જે અંતઃકરણને તે પોતાની પાછળ ચૂલી જાય છે તે અંતઃકરણોમા જીવતું એ કાંઈ મરણ નથી. "

ઝલ્દરને પાસામેન્દમાં રાજકુમારી એલિસલું મૃત્યુ ગરેર કરતી વખતે તેણીની મેવા ચાકરીની એક વૃથાદ્રાવક વાત હતી હતી. તે રાજકુમારીનો નાનો કુંવર બીજાર હતો અને વૈધરાજે તે દર-ગતો વિષમય પ્રયાસ પોતાના આસપાસ નહિ લેવાનો ચેતવણી તેણીને આપી હતી. તો પણ તે સખ્ત તાવની ભયંકર વેદનાથી પીડાના માન-કરે તે માનએ પોતાના બેજામા લીધુ અને તેના તપી ગયેલા કપા-તને પંપજનવા લાગી. તે હોકરાએ પોતાના હાથ પોતાની માતાની નગદનની આસપાસ લેટાળ્યા અને ધીમેથી ક્યુ: " માજી અને મુન-કરો. " વૈધરાજની ચેતવણી કરના માતાની સ્વાભાવિક લાગણી પ્રત્યક્તિવકી ! તેણે આગળના એક સાથે પોતાના એક દયાન્યા અન-તાનું જીવન ખોલ્યું.

ક્રીમિયન વિગ્દ સમાપ્ત થવા પછી ગાર્ડ રૅફરેડે એક મા-પાણું આપ્યું હતું. આ પ્રમંજે એક એવી દરખાસ્ત મુકવામાં આવી ત્યંકે જલ્દી પોતાને જે નામ તોપા વિશેષ સંસ્મરણીય લાગે તે એ

સગવડના રૂઢિચઢાર સમજું. જ્યારે કમળો ખોલવામાં આવ્યા ત્યારે
તેમાંના પ્રવેશની ઊંચર રહોરે-એ નાનકડિયેવડું નામ સમજેલું જાયલું.

સેડી બચાવે છે કે દુનિયાનું પ્રથમ યોગસાધક ચેલી થતા
જિમાં પેડી હાથ ઝિલી સગરી જિયોલાએ સ્થાપન કર્યું હતું
આધુનિક સમયનાં પોષકારી ગુણોમાં જન હાર્દ અને હૃદયને
નાઈનિંગેલ સોનાં અંધારી છે. કમિયન મુદમાં બાજ સેનારા જન
પણના સેનાપતિઓ સેડી એક પણ સેનાપતિનું નામ જણાવી એ
પણ પ્રાચીન લોક એમ નથી; પણ બ્યારે તે બવંદર ખૂતરેલ
સમયનો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે ત્યારે એ એક નામ તત્કાલ પા
આવે છે તે મંત્રીઃ મુત્રીમાંથી તરતની હોયી તમ્બુ આ પ્રકારે
નાઈનિંગેલનું છે. એક સૈનિકે હતું હતું કે "તે સ્ત્રી આરી તે પું
સ્થાપ દેવનો અને કસમ ખાતનો ખારે આખાર આવી સ્ત્રી હતો
પરંતુ તેના બાબ્યા પડી સર્વત્ર દેવાલપના જેવી પતિવ્રતા પ્રસરી ગઈ.
તેણે મુદની અર્ધી બવંદરના એકી હરી નાખી. તેના સમય પછી
તમસ્ત પ્રજાઓની મુદ સમયની જવાબાનાની પદ્ધતિમાં ફેરફાર થ
ગયો છે. જોગ ખાઈતના જોરસો ખડાદરે દર્શ પણ સૈનિક ન હતો
અને તેણીના એકો સાચો ખરેખરના પણ કોઈ ન હતો. તે
કાસ સેનાપતિની હાથ પ્રોટેસ્ટ આંખો ખેંચ, કાંધેગ, કેલ, દુઃસ્થ
વગેરેથી પીડાતા લોકોના દુઃખ વિહારવાને કયા કય. જાણ છે ત્યાં ત્યાં
આ અર્ધાંશમેય દેવન સમી સ્ત્રી પણ લોકોસ્થાનુ કરવા
પડાંને છે. આપણા પામિક જનિદામન પૂર્ણપર ન
નામો ચેતાનો કમ્પાસ પ્રસવ કેસારી ગ્યા છે તેમ જા.
કરતા વિશેષ કિંદામ નામો આપણને ત્યાં પ્રાપ્ત થયે ? ખાસિત જાડતન
કિંદામ નામો કિંદામ કિંદામ કિંદામ કિંદામ કિંદામ કિંદામ કિંદામ કિંદામ

સત્યયુગ હજી હમણાંજ શરૂ થાય છે અને આ યુગમાં સ્ત્રીઓ પોતાની ઇચ્છામાં આવે તે હેતુમાં પારમર્થિક કાર્યો કરી શકે છે.

“કર્તવ્ય એ એક પ્રકારનો સીમેન્ટ-યુનો છે; એના વિના સપગી સત્તા, બલમનસાક્ષ, શુદ્ધિ, સત્યતા, સુખ અને પ્રેમ સુદૃઢ સ્થાપી શકી શકતો નથી. એના વિના આપણા જીવનના સપગી તર્તુઓ તૂટી જાય છે; એના વિના આપણને આપણી પાપમાણીની વચ્ચે આપણા નાશ તરફ આશ્ચર્ય સહિત જોતા બેસવાની ફરજ પડે છે.”
નિરંતર ૬૬ કર્તવ્યપરાયણતા એજ શિક્ષણું સાચું પરંવસાન છે.

“મને સ્વપ્ન આપ્યું કે સોમવિદ્યાસ એજ જીવનનો હેતુ છે; પરંતુ હું જાગૃત થયો અને મને પ્રતીત થયું કે કર્તવ્ય એજ જીવનનો હેતુ છે.”

આપણને જેમ જાણુ અણ કરવાની ના પાડવાનો હક નથી તેજ પ્રકારે આપણને કર્તવ્ય બળવવાનો ઇન્કાર કરવાનો પણ અધિકાર નથી. જે માણસ પોતાના માનવજંતુઓ પ્રત્યેના પોતાના કર્તવ્ય તરફ દુર્ભાસ કરે છે અથવા તેનો અનાદર કરે છે તે અવશ્ય નૈતિક દેવાળું કાઢવા વિના રહેશે નહિ. આપણે કોણને પૈસા આપીને પણ તેની પાસે આપણું કર્તવ્ય કરાવી શકતા નથી. બસકે દ્રવ્ય તમારા કર્તવ્યમા-ફરજમા શુદ્ધિ કરે છે; કાસ્ટ્યુકે તમને તે અધિક વિચારણ અને વિરોધ ઉદાત્ત કર્તવ્યો કરવાને સક્તિમાન કરે છે.

જો તમારા પૈસા પ્રમત્તિકપણે મેળવેલા ન હોય, જો તમારા કાટયાવધિ રૂપિયામા અપમાનિકપણે મેળવેલી એકદ પાછ પજી હોય તો -મને સહચતા મળેલી નહીતો નહિ. જો તમારી મૈત્રના દિસાજમાં નહિ અને દુર્માત્રી અનાયો તથા વિધવાઓનું રક્ષા હોય તો તમને વિગત મળેલો મળ્યો નહિ. જો તમારા દ્રવ્યે બીજાઓને મરીજાનના

આ દોષ તો તમને નિષ્કલ્પના મહેતી સમજાવે. જો પછી બીજા માન્યોને ખાતી નામે, બીજાઓના છવન કુંદાં કરે, બીજાઓનાં રાત્રી રિયમ ગનારે અથવા તેમના સરીરમાં બાધિ વાતમ કરે, એવા કાંઈ પપૌ દાગ જે તમે દબ મેળવ્યું હોય; બીજાને ખરાબ કરે એવા કાંઈ પપૌ દાગ જે તમે પેલા મેળવ્યા હોય તો તમને નિષ્કલ્પના ખત્રી છે એમ સમજાવે.

સ્વસ્ત્યું રાખો કે એક સમયે તમારી સમમ રહેજીનાળીને દિશાત્વ તમારે આપવોજ પડાવો. તમને પુછાશે કે તમે દબ દાગ રીતે મેંચાવન હું દડું ? શું તેમાં બીજા માન્યોના મેળ અવાધ છે ? શું તેમાં બીજા માન્યોની આસાઓ અને હુખની કમર બેસાડ છે ? શું તેને ખરે બીજા માન્યોના હુખનો મેળ આપવાજ અર્થ છે ? શું બીજા માન્યોના દાગ તેજ નાઇ પામ્યા છે ? કે તેમને ખાવાની વસ્તો નાઇ વાંઝા છે ? કે તેમનો વિશાસ અટક્યો છે ? આ તેમના ચારિત્ર્યો ખરે થયા છે. શું તેમાં બીજા માન્યોના દાગ અને રહેવાવસથા વુદલાવ પડેલું છે ? જે એમ હોય તો તમારું છવન નિષ્કલ્પના નિવોડું મનુષ્ય. તમારા કોરો રૂપિયા તમને આ નિરસ્થાનનાં લેણવાપરખાયાં બમારી રાહસે નહિ કો : " તમારી ગુના કરવાજ આવી છે અને તમે દબા. પકિતના નિવડયા છે. "

પાતાલ પુત્રોના હાખનાં અને પ્રકાશ દેવાનું કલાપાથી તમારું સર પાટર સ્કૅલની સામે ૧૨૦૦૦૦ પૈસા તેનું મુશનું કમું ના. તેના મિલ્કતે તેની મહત્તે આપા અને તેના લેણદારોના મન મનાવા નોટલા પેલા એકલા કન્યાને નેવાડ થયા. પડંતુ તેને સાબિત નાવ હયું : " આ જમણો દાધ હામ કુલિન સપા. હેવું પનાસીદોશ; નહે અને બીજા સપાનુ ચુખાવી છપ્પું. પડંતુ નિશાન અમલી કન્યાના આ નિષ્કલ્પના રાખીશું. " આ મદાપુર : અવધુને પાતાલ અને

પ્રમાણિકપણું કેવું મદાન ઉદ્દેશ્ય પણ પાડે છે." તેણે તે સુંદર
આવશ્યને સંખત પરિચય કરી અત્યંત ત્વરણી = નેપોલિયનનું જીવન
અરિય, " " વૃદ્ધરોડ, " " એક સાદાની વાર્તાઓ, " એ સંગો: સખીને
પ્રસિદ્ધ કર્યા અને તે ઉપરાંત " નેપોલિયન " ને માટે મેણે જનુ સખનો
મરો તથા મીળાં સખાઓ જનુ કરતો મરો આ સખનું સેખનાઈ તેણે
મદા રોડ, દુ:ખ અને પાપમાનીની વચ્ચે કરું હતું. જ્યાં તે જાણે છે
કે " મારા મેજરાદોનો ધન્યવાદ મેજરાદાની અને એક પ્રમાણિક મનુષ્ય
તરીકે મારું હર્ષિય જાનવરની આશ્વાસવાત આવનાથી હાથ કું મરો
પસપસાદ ઉપી છાં છું તેવો કું આથી વિપરીત વિષતિયં ગી
સખો ન હોત. કું મારી સાને એક સખો, હંદાતા મરો અને મંત
હારમ્ય માર્ગે જોડ મું: પરંતુ તે માર્ગ અને નિષ્કર્ષક હર્ષિ તર
સખ જલ્ય છે. જો કું આ રતુમ્પિયા મરજ પામીસને જેમ જન
વનો પત્રો મંમવ છે-તો કું માન સવિનમ્ય મરજ પામીસ."

તે જે અનિય વાણે બેસ્યો તેણનું એક જા હતું: " આદુ-
નિક સખના મેખોમાં સમખમ સોથી 'વધારે મે' સખનું છે અને
મને આ વિચાર આવતા આવડે થાય છે કે મે' કાર્પ જનુ મનુષ્યની
મદા આવશ્યનો કે કોઈ જનુ મનુષ્યના સિદ્ધાનો ઊદ્દેશ્યનો પ્રવલ
હોં નથી. વળી મે' એવું કહું જનુ સખનું નથી કે મેને મારી પત્ર
હત. પર જનુ મે કરવણી અને હંદા થાય. "

જો કે અત્યંતિએ ક્યવની એક મોટી સખને માટે જનુ મારા
દરજી ના પડી હતી. તે જનુ ક્યવને માટે અત્યંત હર્ષિ તે અત્યંત
હર્ષો રોડ તેના ક્યવ હાર્દ વિષવિધાવને તે અધિક ક્યવ
આઈ મરો છે.

ફરો જે વિદ્યવંત અન્યતઃ અમમ ન વધરત તે પ્રવ
દટ થાય 'રકષે પુછ મેદાન કરી રકો: રોડ; પરંતુ તેણે સિદ્ધ

તાં હંબુસ ખામુસ હંબુસાઈને વહ વહ એક આનો પત્ર મદમહેનતે
ખચે છે; અને આ પ્રકારની હંબુસાઈ એ તો લેખનો નાનો ભાઈ છે.

અર્થદાખનો એક લેખક જણાવે છે કે " એક ખેતરના દરવા-
ખનો આમલો બચેલો દોલાથી નીચે પ્રમાણે તુકચાન દયાં હતું
તેમાંથી પસાર થનાર પ્રત્યેક જણ તે દરવાખને વાસતું, પરંતુ આમલો
બચેલો દોલાથી પવનોના સપાટો આવતાંની સાથેજ તે ઉપડી જતો.
એક દિવસ તેમાંથી એક કુદર નીકળીને જમણમાં નાસી મધુ, ખેતરમાંના
સર્વે માણસો તેને પાંખું છારવામાં મદદ દેવા દોડ્યાં તે કુદરને અટકાવવાને
એક માણસે અત્યંત એક ખાદાની ઉપર કુદરો પાથરી અને તેથી
તેની પુટીને એવી સખત છબ્બ થઈ કે તેને બે અઢત્ઠડિયાં છુટી
ખાદાઓ સેવવો પડ્યો; બ્યારે રસોડાનજી પાછી આવી ત્યારે તેને
જણાડું કે તેણે સમડી આમળ સુધવવાને ને સચિયું મૂક્યું હતું તે
વારે આમળાથી કાઢી મધુ હતું. મેલાસજી પજી મમશપ્રમાં ને મમ-
શપ્રમાં ગાયે છૂટી મૂકીને ચાલી ગઈ હતી અને તેમાંની એક ગાયે
એક વાહરડાને પમ બાગી નાખ્યો હતો. માણસો પડ્યું પછી કિમતી
વખત નહોતો મળેલ સવેગા આમળો નદલાખ્યો દોલ તો આ બધા
તુકચાનને જાણે માત્ર મેળ આના ખર્ચવા દોલ."

હાંડનો પુસ્તક લેખનાર માણ, કે જેણે પાછળથી એક મદાન
સ્વાખાતું રજાપુ હતું તે અત્યંત હંબુસાઈ કરતો હતો. તે પોતાની
કુશળતા પાછલા આમળા સહેલો; એક જૂની પદ્ધતીપર બેસીને
જેજન કરતો; પોતાના દિસાત્ર મલુવાના પાટિવાનો મેળ તરીકે
ઉપરોક્ત કરતો અને વર્તમાનપત્રને કપડા તરીકે પચારતો. તેણે લખ
હયું ન હતું. એક રાત્રિએ દાર્પદિના નાખનો એક ખીતે નાખીએ
હંબુસ તેને ત્યાં ગયો. માણ કે ને અંધારાજ હતો તેણે ખીખુતી સળ-
ગાળીને તેને પૂછ્યું: " તમારે શું કામ છે ? " તેણે જવાબ આપેલ "તમે

કરી રીતે પેસા જમાવે છે તે હું જાણુવા માગું છું." દોષદિનનો ઘરેલુ
જણી શીધા પછી "આપણે એ જ્યોત તો અંધારામાં પડેલી છે
છકીયું" એમ કહીને તેણે મીઠાગળીઃ "એકાદી નાંખી. આ એકાદી
દોષદિન બોલ્યોઃ "ખરેખર, પેસા બંધાવવાની બાબતમાં તમે ખરેખર
ચૂર છે. હવે મારે બીજું પૂજવાની કાંઈ જરૂર નથી. તમારી જાણી
મારા હાથમાં આવી ગઈ છે !"

આવી કંચાલ કંચુસાઇ કરતાં તો ઉઘડપણું સાફ છે. એ બંને
વાનાં જ્યારે હક એવાની જાણ છે ત્યારે તે કુખ ઉત્પન્ન કરે છે.
એટલુંજ નહિ પણ ચારિત્ર્યનો નાશ કરે છે.

એક શુદ્ધ પોતાની નોખીમાં રહેતા એક આશ્ચર્યચક્રને
કહ્યું: "વર્ષાદિના દિવસને માટે કંઈક જમાવી રાખજો." થોડા દિવસ
પછી તેણે તે આશ્ચર્યચક્રને પૂછ્યું: "તમે કેટલા પેસા એકાદી ક્યાં
છે?" તેણે પ્રત્યુત્તર આપ્યો: "કાંઈ પણ નહિ; આપની આજ્ઞાનુ-
સાર મેં પેસા એકાદી ક્યાં હતા, પરંતુ કાલે ખૂબ વર્ષા પડ્યો તેમાં
તે સમગ્ર તણાઈ ગયા-તે સમગ્ર હાર પીવામાં ચામ્પા ગયા!"

રોમન સામ્રાજ્ય વખતે રોમમાં કુચ્ચ અને દસકી પકિતન
સોડાની વચ્ચે નેટસો મોટો બેદ હતો તેટલો મોટો બેદ બીજો કોઈ
પણ રથને ન હતો. એક તરફ અંસેક્રાન્ઝિયાથી અનાજના વડાણ
આવતા એકાદ દિવસ પણ વિશાળ ચાપ તો પળા સોડો બૂબે મરે
જાય એવી ત્યાંના મરીજ રહેવાસીઓની દશા હતી; ત્યારે હજી
પકિતના સોડો માત્ર એકજ મિજાજનીમા લાખ્યો રૂપિયાનો ધુમાડો
કરી નાખતા! તેઓ હાર પીવા માટે મનમકિત ખાલીઓ વાપરતા
અને મોત્યામ્મ મોથી તથા તરેહ તરેહના સ્વાદવાળી ચાક તરકા
ખાતા. પરિણામે બર્ષદિનના કથન મોજે રોમ મર્ય પ્રમત
તેમના વચ્ચે બ્યાધિઓનો સુકાગ રહી તેઓ અસ્થાયી થતા.

નિષ્ફળતા મળવાનો સંભવ ન હોય. તેમ તેઓ ભયકાર રીતે રહેવા લાગે છે. જાણે હવે તેમને કંઈ ડર રહ્યો ન હોય તેમ તેઓ પોતાની રહેણી કરણીમાં ફેરફાર કરી નાખે છે. દુર્ભાગ્ય વચ્ચે સરકાર એવો કાયદો થડી ચકલી નથી કે જે પ્રજાનો ઉપજ કરતાં વિશેષ ખર્ચ કરવાનો ફરિયાદ દૂર કરી શકે.”

“જૂર્જ માલ્સોની ઉત્કર્ષિત તેમના નાણાં કારણ થઈ પડ્યો.” બાર્નમ જણાવે છે કે “દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરવાનું કામ અને તેટલું મિનિ હોય તો પણ તેનું સંસ્કાર્ય કરવાનું કામ તો સીધા વિશેષ કમિન છે.”

યોગ્ય માલ્સો દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરી જાણે છે. તેઓ તેને કમાઈ પણ શકે છે અને ઉઠારી પણ શકે છે; સંગ્રહી પણ શકે છે અને નષ્ટ પણ કરી શકે છે; પરંતુ તેનો સદુપયોગ કરવો એ વાત તેમને માટે અસંભવ કમિન થઈ પડે છે.

એક દેવાલયની રંગીન કાચની એક મોટી બારી મની રહ્યા પછી એક કલાવિધાયક, ફેંટા દેવામાં આવેલા કાચના કુકળ ઉઠાવી લીધા અને તેનાવતી એક બીજા દેવાલયને માટે આખા યુરોપની સર્વોત્તમ બારીઓ પેટાની એક બારી બનાવી ! આ જ પ્રકારે પણ ઊકરાઓ બેઠરારીથી સમયના જે કુકળો ફેંટા દે છે તેનો સદુપયોગ કરીને બીજાઓ ઉત્તમ ચિત્રણ અને પુષ્કળ દ્રવ્ય મપાવન કરે છે.

આરિયનો વિકાસ કરવાને માટે દેવાલય, ઘર અથવા દુકાન પર દેવું હોવું જોઈએ એવી દલીલ, આજકાલ નવીન અર્થસામ્રાજી એક અંશ રૂપ થઈ પડી છે. પરંતુ મર જોતાં તો દેવું એક, જાતનું નંધન છે; દેવું કલંક રૂપ છે. ખેડૂતોએ તો ચીસી મૂકવાની રીતને ડાકેરાની પેઠે તણ દેવી જોઈએ. આજકાલ બરવાની શક્તિ ન હોય તે છતાં દેવું કરવું એ ચોરી કરતાં કંઈ નાનો મુન્દો નથી. આ

તેા પુનિ આજ્ઞા વિરોધે આપણું મુખ જોવાની તક પણ આપી નથી એ વળે ઘડીરખાવી પ્રશ્ન નીચેથી જાય છે તેમ જો પ્રતિ ઘડીરને જિમ જિમ કરતા માટે છે કે જોયે તે ઘડીરનો અન્ય વસ્તુઓની ક્રમનિ કરવામાં કપલોમ કરી ચકાવ.

કરકસરની મુખર ઘડીઓ ઘોણ પેલા જાગ્યા થાય છે; જિમ વિંજિમ અંતો જોણને તેનું અર્થમાં સ્વરૂપ બને છે; અને તકિ જેવી વસ્તુઓની ખરી વસ્તુઓ અપભાર કપલ થાય છે. આનું નામ 'કંજુસાર્ધ' નથી પણ "કોરે હજિ" અને "અવરવા ઘડિ" છે કે જે ઘડિ નિરુપયોગી વસ્તુઓને ઉપયોગી બનાવે છે; તમામ યોગ્યને કામખ. સાચે છે; તક પામતી આજેઆ નવીન ઘડિ ઉમેરે છે અને કોર વસ્તુઓ મનુષ્યનું સુખ વધારવામાં ઉપયોગ કરે છે.

અધિક મનુરો અતિ સખત કામ કરે છે, કાઠપેલ રાજ જોખવે છે અને કાન્સના મનુરો કરતા અપભાર પેલા મેળવે છે, તે પણ તેઓ કાણું ધોડું બનાવે છે; કેમકે પેલા જાગ્યાની સાથે તે કાર વચેરેના કૌબિક વિલાસ જાગ્યા અર્થ જાય છે. જીજી તરે કાન્સમાં પ્રત્યેક માનુષ્યને ઘોણાઓ પાણું કરવાની કળા શીખવવાનું આવે છે. કાન્સમાં રહેતી એક અમેરિકન સમારી જણાવે છે કે "મારા દેશમાં કુ જે વસ્તુઓને કમેલા ફેંડા હડ પુ તેમાંથી અહીંની મહારી મહેનજાની સુંદર સુંદર વાલીઓ બનાવે છે; અને તે હજી તેમાં તગી અથવા કંજુસાર્ધ જેવું કામ જણાવું નથી."

કેવરંદ વિલિખમ માર્ક જણાવે છે કે "જ્યે સખત આજ્ઞા રાખા 'કરકસર કરો' એવું સુચનાકરે લખું એમ બને મન થાય છે."

ખજર જણાવે છે કે "તમારી વસ્તુઓને પ્રમાણ એવું રાખો કે જોયે તમારું સાધનો વધે. પોતાની આજ્ઞા કરતાં વિશેષ

ખર્ચ કરનાર પ્રત્યેક માણસ લંગીમાં રહે, છે, પરંતુ આવક કરતાં ઓછું. ખર્ચ કરનાર, કેટલીક વખત માણસ લંગી ભોગવતો નથી. હું મારા પૈસાની એવી મેરબંધવરણ કરી ચૂકું કે મારી વાર્ષિક આવક પાંચ દબારની હોય તો પણ ગરીબાઈનાં ખરાબમાં ખરાબ અનિદો. પણ મારે સદન કરવાં પડે, અથ અને સભ્ય માફ કહેલું કેરી ખાય; અને હું મારા પૈસાની એવી સુબંધવરણ કરું કે વાર્ષિક હો પૈસામાં પણ હું શ્રીમંતાઈના ઉત્તમોત્તમ સુખો ભોગવું અને માન મેળવું.

એમાં જઈ એક પ્રમતે આર્થિક સુધારા વિશે બોલતાં, સિંચે-રાના આ છબ્બો લાંબા હતો—“કરકસર એ સારી આવક છે” પરંતુ તેણે “આવક” શબ્દના ઉચ્ચારમાં બૂલ્લ કરી હતી તેથી લોકો નાચે તે સુધારવાને માટે તેને પામેથી હતું. પરંતુ જઈ આ બુલ્લનો પણ સંદર્ભોળ થયો તે બોલ્યો “નામદાર લોકો કહે, છે કે ‘તમે સિંચેરાના જે છબ્બો લાંબા છે તેમાના મુખ્ય છબ્બના ઉચ્ચારમાં બૂલ્લ કરી છે;’ પરંતુ તેથી અને આનન્દ થાય છે, કારણ કે એથી ‘કરકસર એ સારી આવક છે’ એ અમૂલ્ય કહેવત જરીયાં બોલવાની અને તાઃ મજે છે.” “કરકસર એ સારી આવક છે” એ છબ્બો આપણે હરેકે વારંવાર ખાર લખે ઉચ્ચારવા શોધ્યો.

વેસિચ્છને બ્યારે યુનિવર્સિટી રહેલનો પ્રિસિડેન્ટ હતો ત્યારે પણ તે પોતાના પરમર્થની અભંગ બારીક નજર લેતો હતો. તે સમજતો હતો કે કરકસર વિના કેટલું પણ પ્રમાણિક માણસ શ્રીમંત થઈ શકતો નથી; અને કરકસરનાથી હોઈ પણ ખાલુ મરીન નહીં-થઈ શકતો નથી.

વેસિચ્છને હતું હતું કે “મેં મારાં બીસો મારી જનલેજ ચૂકવવાનો નિયમ લખ્યો છે.”

જેન રૅલ્ફ એચરે હતું હતું કે “કરોડો રૂપિયા પેલા કરક

અમદાવાદીય કસકાર સાચાં છે ન કરી?

જે સોદા કમાવ તેટલું ખાવ છે તે સોદા વપરેછી કદામીયક હાલિયુ ગાંધી પ્રમતિ કરતા નથી. પેસાનો બચ્ચ એ એક જાતની સમિતિ છે. જેઓ પાતાની કચ્છા મુઝાવતી રાખે છે તેમને ત્યાં મુખ્ય અને સ્વજનના નિવાસ કરે છે.

દોરેસ મોની અને છેક નૂખ, હાલેયા કપર, કડી, સખત મદેનત, નિરતકાર, યાદ અને આગાધપુરે આપેલો ઉપકા આ સર્વે અમેયક દોષ છે, પરંતુ જાનતા એ નરે કરતા પણ અત્યંત ખરાબ છે.

મજા ખાવવાક વામા જાનતા ને પળા અહવાનતા હકામત, તલા ઉઝોતા સકાતા અદના ચારગતા નામેક વપરી જાહે છે. દુનિયક રખાડર, ચિપાડાવ રક, નીચજ, રોકલ તથા પટલ કદામે કનકિત કેમ હતા, તપુદોરોતા કહાવાડીમનમા ઝીવ પલુકેમાન તલા મણુ ફરે.

(મકા ને કહે જ . સારક આરક લેલ કહે; તારક ખમે ન જાનુ, ને આનુ, ને નિતિ ન, ન વસ, — પોરવામ સુખ. તારક આરક લેવાડે તારક ને પોલેડ, આગજીલ લિલિત ને પેનલ, — પાન તમારું.)

નરન કહે જ . તારક ને પોલે ખરખર આરકજી કીવ જનારી આપતુ નરખા થેલી તાર, તરુ જેવા આરતુ આરકજી આનામે ને ને ને ને આરક તમખા તર મરખા જામે. એટલે તાર હાલિયુ આરકજી તારક, રનો નાર, ને ને ખરી આર તપકા, કશે તાર તર ને તરી મેરલી તારે જે આરશે. જે મારકા નિરતકાર રખાનો મરી ને ને આર તમખા રેપોગી ને ને ખરી તારો નાર.

પ્રકરણ ૧૩ મું—પૈસા વિનાં પંજુ શ્રીમંતું થઈ શકાય છે.

“ કો વા દરિદ્રો વિશાલ દુષ્ટતા ”

“ જીમ માણસો! અમેને પેન્નાનને મારે આવજા કરે, પરંતુ હું પૈસા વિના અને પ્રત્યેક સુદ્ર વસ્તુથી પર થવાનો પ્રયત્ન કરીને શ્રીમંતું થઈ શકીશ. હું કાંઈ પણ સ્વાર્થી દેવથી મારી સ્પર્દા સેવાને કલ્પિત કરવા માગતો નથી. ”

—કોર્ડ કોલિંગવૂડ.

“ એ દેસમાં લાખોનો સંગ્રહ થીને માણસો પતિત-વેશથી થાય છે તે દેસનું અનિષ્ટ થાય છે અને તે ત્વચથી આવજા અનિષ્ટોનો ભોગ લઈ પડે છે. ”

—મેટ્રકિમ્પ.

“ પાસે પાદ પંજુ ન હોય તો વરીબાઈ નથી; અને દ્રવ્ય એ નાંઈ સંપત્તિ નથી. આપણી પાસે કાંઈ વસ્તુ ન હોય તેથી એમ સમજવાનું નથી કે તે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની અપજ્ઞામાં રાહિત નથી અને દેવેશને કોઈ વસ્તુ મળે તો તેથી એમ ધારવાનું નથી કે તે પ્રાપ્ત કરવાની અપજ્ઞામાં રાહિત છે. ”

—ફેલ્ડન હંટ.

“ કોઈ માણસની પાસે પુષ્કળ વનપાક હોય તેટલા મારેજા મારે નેને મારા અવજન બરાબર મારવા જેવું એકએ નહિ. મારે તેને જગ્યાથી અપહનું બેઠકે કે હું પૈસા વિના થવાથી રહું છું અને મને કાંઈ પેસવડે ખરીદી રાતો નથી—મને કાંઈ સુખ અને માન આપીને પણ થવાનો.

છે તેવી રીતે તેમણે ખીટા ખેતર પુષ્પ, ધોળા, નાનાં, મોટાં અને
 નાનકડાં પાંદડાં અને ફળ જેવું છે. તેમને નમતોને કહેવા પાંદડાં
 સાંતવેનાં પદોન, પદોન પાંદડાં, અસિ સરસાં કારતો, નાનાં પદોન
 આ વિરલે આપાઓને નમતોને કહેવા પદોન, પદોન અને સાંત
 પદોન પ્રતીતિ વધુ હતી; અને નવી રીતે સ્વપ્નનાં પ્રવાસી રૂપ
 પદોનનાં દેવાર્થે પાંદડાં પાંદડાં છે તેવી રીતે તેમનાં નાનાં પદોન
 કોઈકે તેમનાં નમતો પાંદડાં રૂપે હતું. માણસો અને વસ્તુઓ
 રહેલી સારખૂત સજીવ અને સાચું કંઈ લાસી કહાવું અને નાનાં
 માનવભૂતિપર તેવી રીતે કરી એ તેમનું કંઈ હતું. તેઓ
 માનતા હતા કે મનુષ્યનો સૌથી વિશેષ મહત્ત્વનો ભાગ મન
 દ્વારા કરીરમાં પ્રવેશ કરતો નથી. તેઓ માનતા હતા કે મનુષ્ય
 કંઈ સંપત્તિ, કંઈ અને અમીન છતી રહ્યા નથી; અને તે
 તેઓ માત્ર તેનાથી છતી રહ્યા હોય તો તેઓ કંઈ મનુષ્ય
 સ્થિતિમાં રહે. તેઓની જેવી માનતા હતી કે કમ્પર છતને
 માટે કમ્પર ખોરાકની અવશ્યકતા છે. મનુષ્ય વિના પાંદડાં
 અમર્યાદ સજીવ છે; અને આ વિષયને માટે માત્ર સ્વપ્ન છતને
 માત્રી રાખનારા ખોરાક કરતા કમ્પર ખોરાકની અવશ્યકતા છે એમ
 તેઓ માનતા હતા. તેમણે સ્વપ્નનાં અને મનુષ્યનાં અંતર
 નામાં એવું સ્વપ્ન અને એવું કે એનો મોટાવડો ખવાય તેવો હોય
 અને રાત્રીની જાગરો ન હોય તેમની જાગરો ઉઘી અને ઉઘી
 હતી મગ્ધ અને અંતે ન સારવેનાં કંઈકે છતી છતને અને એના
 અનુભવવાવાળી જાગરો તેમણે વિનાસ પામતાં છેવટાં, દાખની
 વનસ્પતિમાં, મુદર પાંદડાં અને માનવ સ્થિતિમાં પ્રવેશ કરી
 તેમણે પ્રત્યેક જાગરો, પ્રત્યેક જાગરો, પ્રત્યેક જાગરો, પ્રત્યેક જાગરો
 જાગરો અને પ્રત્યેક જાગરો તેવું પ્રતિનિધિ એવું. તેઓ

કાન્તાના પૂર્વે લાગીજ રુચા દેવા છતાં પણ તેઓ રૂઝૂં કરતાં
અનેકમાત્ર કિંમતી એવું જાન થતુ જગતને આવી મવા છે. . .

કુળમ મનજ અને કદાચ આદ્યા પસાનાર મનુષ્ય (મુદ્ધમં
મુદ્ધ મુદ્ધમાં પણ સાનવેનો એવો પ્રકાર ફેલાવે છે કે જેવું તેના
કારીગરો કદિ પણ આછી રાકતા નથી. હુદ્ર કમ્પ સિવાય બીજું કંઈ
પણ પામે ન હોય તેના કમ્પા, મારિઅ અને મંતોય ધારણ કરવાનું
તપ્ત પસંદ નથી કરતું / જે માણસ મંદુરિને કમ્પ કરે છે તે મને
એક પાક વિનાજ મરણ પામે. તો પણ આવી રાજ તેનું સ્મારક બંધાવશે.

શ આપણે મુદ્ધ, કાન્થેટ, જરપોસ્ત, મદમદ કે કાન્થુસિવ-
નુદ્ધ અનુકરણ કરીને તેમના જેવા નામન, કદાચ, સ્વાચ્છવામી, સંપન્ન,
અને પ્રમાણિક થવા માગીએ એવો / જે તમ હોય તો મને
આપના મનના તમિયાણાદક વાપી હોય, તો પણ આપણને તે મદા
નકરો કે અમુક અને પગમ રીતે રાગો મળેલો સમજવો.

એક એકિસદિક પ્રવાસી આપણને જણાવ છે કે " રેલીના
ગુપ્ત એક દિવસ એક કદાચ મુ રાગીની વાતુમ્બ જે માણસોન.
રીત, પદ્ધતિ માને જાણ્યા આપ્યા તેઓ રખીલી રીતે તથા
મનના રાગમાં દેતા, અને તે પણ પણ તેમના પ્રત્યક્ષી કમરની
આલપાલ નામ નિત પ્રકાશના અવકાશના એક નોટો જથ્થો દેતો '
નિતનક, આ અવકાશને જાનતા રહેશેમા વેચાણને તેઓ રજીમ
પણ નહીં કરતા દેતા .

જે મનુષ્યની પામે તેના કાળા નથી તે ગરીબ હોય
કે, પરંતુ જેની પામે પેસા ગિવાય બીજું કંઈ પણ હોવું
નથી તે તેના કરતાં પણ અદુજ વધારે ગરીબ હોય છે.
જે માનવ પોતાની પામે કદાચ ન હોય છતાં પણ આનન્દ શ્રી
દે છે તેના માત્ર શ્રીમત છે જે માણસ લોભા હોય તે મને

■

■

એક ઘણો છનિમને અંધી જાણે એ પાંડી શીયા અને કુલામ ત્યાં
 નેમી નીપો તેના ખરીબેરે તેને કવત જાણે અને પેલા નેમી
 કારમોર તેવા પેલાનાં નામકેળાં કિષ્કેળો સમજ માર એ કિષ્કે
 ને દ્રમ્ય અને આઈખરને પિત્તારને હતો અને એ કુપાણે એને
 હતો આવી કંગામ અરસકામાં જ્યુ એ વરસાનીને પ્રાપ્ત મળત
 પૂરક રહેતો નેમી મહાન સિંકંદરને અત્યંત આશ્ચર્ય થઈ ગયું
 તેને પૂછ્યું: "તમને કાંઈ નેમી છે જાણે?" ઘણો છનિમ. પ્રત્યુત્તર
 આપ્યો: "હા, તમે જય હેરા કમા રહો અને મારા પર કાંઈ પણ
 રો તમે મને જો આવી સજા નથી તે મારી પાસેથી કાઢી દો નહિ"
 તે મહાન વિજેતા નેમીએ "જો કુ" સિંકંદર ન હોત તો ઘણો
 છનિમ થવાનું પસંદ કરત." "

અસામાન્ય મહાદુર અને પ્રમુખિક માણસો કાંઈ સુવર્ણને જા
 કામ કરતા નથી. તેઓ પ્રેમ, માન અને આસ્થિયને માટે કામ કર
 છે. પોતાના સત્ત્વ અને નીતિના સિદ્ધાંતોને ત્યાગ કરવાને બદલે સૌંદર્ય
 મરજનું દુઃખ સદન કર્યું હતું. સાત કસાસે રંક અનિયતોનાં સંક
 યોષાં કરવાને માટે પ્રયાત્ન કર્યો તે સમયે તેના મનમાં દ્રવ્ય અથવા
 રસ મેળવવાનો વિચાર ન હતો. તેણે રાત્રિ વિચારવંત માણસોની
 ઉત્પત્તિ અને સજ્જ દુઃખી માણસોના પુટકારા માટે જ કામ કર્યું હતું.

એપિગ્રેટસ દ્રવ્ય તરફ જે તિસ્તાર પરાવર્તો હતો તેને, એક
 સીમંત રામન વડાને ઉપદેશ કરતો નેમી તેણે જણાવ્યું કે "મને
 જોવી વાગુઓની અપેક્ષા નથી. એકંદરે તમે મારા કરતાં મરીન છો.
 તમારે ત્યાં ચાંડીના વાસણો છે, પરંતુ મારા માટીનાં વાસણો તમારા
 ચાંડીનાં વાસણો કરતાં મારા મનથી વધારે મૂલ્યવાન છે. માફ મન
 એ માફ સામાન્ય છે અને તમારા અસ્થિતિ બરેલા આગસતે મહત્તે
 એ મને પુષ્કળ અને સુખાવડ કામ આપે છે. તમારી સમગ્ર સંપત્તિ

“ એક માણસ આખું જીવન મેળવે અને તેના પોતાનો આશ્રય
ગુપ્તી ? તો તેને શું સામ થાય ? ”

તે તમે મેળી સંપત્તિ મેળવો તો તેની પાછળે પણ પ્રજ્ઞાદિ-
પણેજ મેળવજો. મોડાને હાથથી કેમત જનારીને, અનાથોને રક્ષાને
અને રિષયાઓને વિશ્વાસ કરાવોને તમારે જેસા કમાવાની જરૂર નથી
તમારા પૈસાએ જીવન માળુમોને રોકે અને કંગાલ બનાવેલા
કોણા કોઈએ નહિ.

મહાન સિકંદર મટકો બહુકલા સર્જના હતા અને પાસે મરો
અને પ્રવેશ કરવાને માટે ન હોવા. ત્યાં પડેલા નરતા દેવે જણ્યું:
“ એ હરવાળે કામ ખમડાવે છે ” જવાબ મળ્યો: “ સિકંદર ”
“ મો સિકંદર ? ” “ સિકંદર-નિકંદર-મહાન સિકંદર, જમહુવિજેતા
સિકંદર ” તેને કહ્યું. “ અમે તને ઓળખતા નથી; આ તો પ્રજ્ઞનો
હવાળો છે; એમાં તો માત્ર પચાસ જુ તોજ પ્રવેશવાની પરવાનગી છે.”

ખોટા પામળથી નમરી કમ્પાઈનના પ્રારંભ કર્યો નહિ;
ખરેખરો મહા પુરુષ જન, જ્ઞાન અને સાત્ત્વ વગેરે બાહ્ય સંધ-
નિર્માણે એટલી કુદ ગળે છે કે તેના નરેજ જાંખીને જોતો
પણ નથી. ઉમદા ચારિત્ર્યની આગળ કરોડો રૂપિયા પણ
કરી વિસાતમાં નથી.

અધ્યાપક અગાસિજો એક ૧૫૨ ૬ ૪ એક મહા બચ્ચાર-
કલા મનુષ્ય હતો તેણે એકવાર અગાસિજન જવાબુ હતું કે “ આજ
જેવ. મહાન સંસ્કારાળી પુનઃ આદલો સ્વરૂપ અવકાશ મંતોળ માનો છે
એ જાહેરને દુ આશ્ચર્યકિત થાકે કુ.” આ સત્યની અગાસિજે પ્રત્યુત્તર
આપ્યો: “ મારી પામ પૂત્રી નથી છે. જેસા પ્રાંત કરવામાં સમય
ગુપ્તી હસા દુ માનવો નથી. મનુષ્યનું જીવન એટલું બહુ
લાંબુ નથી કે જેથી એક માણસ પુષ્કળ પૈસા પણ મેળવી

મંદાર છેવટે જ્યાંનાં સ્વાર્ણ રસી ભવે છે; પરંતુ મનુષ્ય પોતાનાં હૃદયમાં ભરેલા ઉદારતા, ખવિયતા, નમ્રતા, આત્મસંતિ કેવાં સૌંદર્યમયુંનાં મંદારો તે, 'માણસ આ જગતમાંથી ચાલ્યો જાય છે ત્યારે પણ પોતાની સાથેજ લેતો જાય છે.

તીક્ષ્ણ હરીફાઈના આ જમાનામાં તરફોને પેલા વિનાના શીર્ષત મતાં તથા લૌકિક સફલતા વિનાજ ચક્રાવી લાંબું તેવી સફળતા મેળવનારાઓની આગળ નિકળી જનાં શીર્ષવવાની સર્વથી વધારે જરૂર છે.

પુત્રને જેમ જાણીચુસને શીર્ષત બનાવી દેતું નથી તેમ નિર્ધનના પેલા વિનાના શીર્ષતને રાંધે બનાવી શકતી નથી.

" પરિવર્તિત વધસ્થંભ " નામક કાવ્યમાં એક કાકી અને એનું રવળ બેઠી ચીતરવામાં આવી છે કે તેને એક એવા રથે સપ્ત જવામાં આવી કે જ્યાં બિમ બિમ આકાર અને કદનાં ધનુષ્યસ્થંભો (કોસ) પોલા હતા તેમનો સૌથી મુદર રથંભ પુરખુંના અંતઃકારીથી ઇશ્વરાસ્વાજ આગ્રે હતા આ વધસ્થંભ એવો નાનુક અને મુદર હતો કે તેણીએ તેનો પોતાનો સાથે વધસ્થંભ મૂકી લીધો અને પેલા મુદર રથંભને ઉપાડી લીધો. તેને આનો નાનુક અને મુદર વધસ્થંભ મળવાથી મનુષ્યનાં કલ્પે પરંતુ આજ સમયમાંજ તે મુદર રથંભના વિશેષ જોખને લીધે તેની પીડ પીડાવા લાગી; આથી તેણે તે મૂકી દીધે એક બીજો અતિ મુદર અને રથથી મુકેલો વધસ્થંભ લીધો. પરંતુ પેલાજ સમયમાં દુભેલી નીચેના અંગ્રીકાર કદા તેનું માંસ લીધી નાખવા લાગ્યા છેવટે તે એક અધઃકાર વિનાના કદા વધસ્થંભ નહીંજ આવી પડેલી. આ વધસ્થંભ પર ખાવ "દેખ" રખ કેમકેલો હતો તે સિવાય તેના પર બીજું કશુંજ કાવરાખ ન હતું. આ વધસ્થંભને તેણે ઉપાડી લીધો અને તે હવેજાજ હવેલો તથા ઉત્તેજાજ

દિવસ વિચાર અને મનના પ્રવાસ એજ ખરું દુઃખ છે.

તમારી ભત્રેજી તમારી મુઠી બનાવેલ મિત્રો તમે કોઈ પણ રીતે ધરો નહિ. તેમ તમારી એ સંપત્તિને તાબી નહીં થાયો નહિ. અગ્નિ તેને ખાવે છાયો નહિ અને શદ્દ તેને કાપ્યું બનાવી છાયો નહિ.

દિગ્મિત્ર અગ્નિ છે કે "એ એક મનુષ્ય પેલાની ડાકણ પેલાઓ ખાયામાં આવી કરે તો કોઈ જ્યુ મનુષ્ય તેની પાંખોને મધ કરે નહિ. આજી મરી જાવજી રાજામાં આજીને રીધી વિશેષ અગ્નિ જાય."

મનનન કરે છે કે "દુઃખમાં મારે રખડમાન છે. તું ભોલો છું. તે એ કહી ખાંડે છે તેના નાવામાં તેની વધારે અવતરણ છે. એવું કહી કાઢે છે. હું મનને કીધું મિત્રો. માનુષ્ય કંઈ ભાઈ જુ' ખરોડ પડેલું વસ્તુનાં તે હું નાનોજ મડભાઈ જુ'.

મારી પાંચ વિશેષ કપડાં હોય છે, પડેલું માનમાં વિશેષ નહીં આવતી નથી.

મારી પાંચ વિશેષ દુઃખવારો હોય છે, પડેલું આશ્ચર્ય દિવસ મિત્રો હોય છે; મારી પાંચ વિશેષ પુરુષો હોય છે પડેલું કાળ મિત્ર હોય છે."

દિગ્મિત્ર રાજા છે કે "તમે તેમ કહો પડેલું કોં તે એવું અગ્નિ ૪ ૩ ખસા જુ' કંઈ કંઈ જાય છે. રાજાપુત્ર રાજાં મનુ કિયારો અગ્નિય વિશેષ કિયારી છે અને રાજા રાજા કિયારો અગ્નિય અને અગ્નિ વિશેષ અગ્નિય કિયારો છે."

નાખીને કાંઈ વધારે સાસ લાખલપક પંધામાં પડવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેણે આસવેટનો બ્યાપાર કરવાનો ઠરાવ કર્યો અને તેને માટે આસવેટના દુવાની શોધ કરવા લાગ્યો. લાંબા વખત સુધી શોધ કર્યા પછી તેણે પોતાનું ખેતર ચાલીસ પૈડે વેચી માર્યું અને બંસે માંડવ દૂર જઈ તે પોતાના નવીન પંધામાં રોકાયો. જો માણસે તેનું ખેતર ખરીદ્યું તેને માત્ર ઘોડાજ સમય પછી આસવેટનો એક મેટો ગ્રો તેજ ખેતરમાં દાણ લાગ્યો.”

એકઠો વર્ષ પૂર્વે સિંધુ નદીના તટની પાસે અમી હાઈજ નામનો એક ધરાની રહેતો હતો. તે નદીના કિનારાપરના એક ધરમાં રહેતો અને ત્યાંથી સમુદ્રપર્યટના સુંદર પ્રદેશનો બચ્ચ દેખાવ જોઈ શકતો હતો. તેને સ્ત્રી અને સંતાનો હતા. તેની પાસે વિશાળ જમીન, અનાજના ખેતરો, બાગમગીયાઓ અને અનેક કોસનું જંગલ હતું. તેની પાસે પુષ્કળ પૈસા અને સર્વ ઇચ્છિત વસ્તુઓ હતી. તે મેનુષ્ય અને સુખી હતો. એક દિવસ સાયંકાળે એક વૃદ્ધ બીજા ઉપદેશક ને તે આજ્યો અને તેણે સમગ્રની આગળ બેસીને પૃથ્વીની કૃષ્ણિત કેવી રીતે થઈ હતી અને સૂર્યના પ્રથમ કિરણો પૃથ્વી પર આવીને દીરા કેવી રીતે બની મયા હતા તે સમજાવ્યું અને કહ્યું કે “તમારા હાથના અંગુઠા જેવડો દીરા રૂપા અને સોનાની મોટી મોટી ખાગો કરતા પણ વધુ કિંમતી હોય છે. જો તમને આવો એક દીર, ખરે તો તમે તેનાવડે તમારી સર્વ જમીન કરતા વધારે જમીન ખરીદી શકો અને સદૃશ્યો જો તેની એકાદ ખાગના દાણ લાગી જાય તો તમે એક આખું જગત ખરીદી શકો.” અલી હાઈજે આ વાત સાંભળી એટલે તેની સર્વ ઓમતાઈ નષ્ટ થઈ ગઈ. તેના હૃદયમાં અમતોય કૃષ્ણ થયો કે જેની કૃષ્ણિત યજ્ઞની સાથેજ માણસની યજ્ઞે મને તેટલું હોવા હતા પણ તે નિર્ધન બની જાય છે. (કો યા-

પ્રમાથથી પ્રસન્ન થઈને તેને ઘેર લઈ જઈ સ્નેહથી પાસે બાંધી રાખે. બાંધી રાખે
 મૂંઝા; પડી પડી તે જી જાગત મૂંઝા જુદી મરે. જો હક બેઠક
 ધર્મમાંથી અણી હાથેના લાગ્યા અસંતોષ કેપમ ક્ષેત્રે દત્તે તે એક
 દિવસ પેલી જામીનના નીચે સ્થામીને ઘેર આપ્યો. તે જોઈને
 સામસ ઘણે કે તરતજ તેની આખ પેલા મુશ્કેલી પડે. પડે
 તે હક ધર્મગુરુ પરમ ઉશ્ચાસ સહિત બોલ્યા: "આ તો હીરો છે!
 આ તો હીરો છે!" શું અણી હાથે પાછો આપ્યો!" તે બેઠકે કહ્યું:
 "ના, તેમજ આ હીરો પણ નથી; એતો માત્ર એક પાથર છે."
 ત્યાર પછી તે બંને જામીનમાં મળ્યા અને જામીનના પાથરની સંજોગોથી
 મજબૂત સામસ આવી નમને પડે. કમળા રત્ન રત્ન મુગ્ધ હોઈ મળ્યા.
 જો અણી હાથે પણ મેળા. હરેક પાથરના રંગના સાથે જોઈને
 ગોપાલને માટે પાથરના જામીનના પાથર રંગના પાથરના પાથરના
 અને કાપડના ફાંટા નમને કમળા. એક રત્ન રત્ન રત્ન રત્ન રત્ન રત્ન
 ન જોઈને કમળા. તે રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્ન રત્ન રત્ન
 રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના
 રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના રત્ન રત્નના

મંત્રેને પંજીં ચંચુરાંઈ બરેલી લાગે, પરંતુ તે માનવજાતિને કોઈ કંઈ થોગી થઈ પડે નહિ. 'ચેટ' ઓરિસમાં અદ્યુત આપરેપોત વગેરે મોટી સંખ્યામાં નોંધાયેલાં હોય છે પરંતુ તેમનાં સેંકડે એક દોઢ પણ હોયકે વા જગતને ઉપયોગી થતો નથી; અને તે છતાંયે કટલા બધા માણસોએ અનેક વર્ષો સુધી નિરુપયોગી સોપબોળ કરી પોતાનાં કુટુંબને દરીદ્રી, રંકે તથા વિષત્તિચ્છત બનાવી મૂક્યાં છે ! એ. ડી. રુબરો પોતાની જામ્યાવસ્થામાં પોતાની જ સિસિમની મૂડીમાંથી તથા સિસિમનાં એવાં જાડો અને દોરા લીધા હતા કે જેને લોડો ખરીદતા ન હતા ત્યાર પછી તેણે, લોડોને જેની જરૂર ન હોય એવી કોઈ પણ વસ્તુ હદિ પણ ખરીદવી નહિ એવો નિશ્ચય કર્યો અને તેથી તેની ઉન્નતિ થઈ.

એવો અડસટો કાલવામાં આવ્યો છે કે અમેરિકાના દેહપ્રાપ્તિ કારખાનાવાળાઓના સાતમા બાગે, જે વસ્તુઓએ તેમને શીખત બનાવ્યા તે વસ્તુઓ પોતાને હાથે જનારીને પોતાની કારકારિની પ્રારંભ કર્યો હતો. અવસોડન અને પરિશ્રમ કરવાની શક્તિના અભાવ, એ મનુષ્યની પ્રગતિના મેદામાં મેદા અવરોધો પેડી એક છે. એક માણસનાં જાડનાં વીંધે રૂડી ગયા અને જીવન જરૂર ખરીદવાની તેની શક્તિ ન હતી. પરંતુ તેની અવસોડનશક્તિ તોવ હતી, તેથી તે પોતાના મન સાથે એમણે : " દોરી બેરવવાની એક જાતની માણુની આંકડી કું જનારીય અને પછી તેને ચામડામાં જડી રાઈસ ! " તે એટલો બધો મરીજ હતો કે પોતાના બાડે લીધેલા ધરના અંગૂઠા-માંથી ધાસ કાપી કાઢવાને ચાટે એક છતરડું પણ તેને માખીને લેવું પડ્યું હતું ! છતાં હવે તે મોટો શીખત બની ગયો છે !

એક નિરીક્ષક દલિલા દબલે વાળ કાપવાની કાતરમાં સુધારો કરવાનો નિશ્ચય કર્યો ! તેણે વાળ કાપવાનો સંચો બનાવ્યો અને તે કાઠ

દેશરેસના એક મહાજને પણે પોતા કચરાખંધી' ખાઈને
 ઍન્ગ્લોસેને સંગેમરમરનો એક ડુકો પ્રાપ્ત થયો કેમ્ અનુપાઃ કરીને
 આ ડુકોને કાપીને તોડીફાડી જમાડીને ફેંડી દીધા હતા નિઃશંક
 ધણા કસાવિધાઓને લાખું હતું કે આ સંગેમરમરનો ડુકો કન્ઝે
 રતનો છે અને તેને જમાડી નાખવામાં આવ્યો હતો એટલા માટે
 તેમને શોક થયો હતો; પરંતુ માર્કસ ઍન્ગ્લોસે હજુ જુ તે મરડો
 પાવાળના ડુકામાં દેવડાનું દંડન કરતો હતો પોતાની હાથો તથા
 દયોડીવતી તેણે તેમથી તમ્બુ ડેવિડનું પૂતળું કે જે ઇરાકિનાં મુઠામાં
 નુર પુતળાઓ પેઠી એક છે તે બનાવ્યું !

નાન્ડપુરનો એકાદ દીપ સરખા અને કીર્તિ સંપાદન કરાવે
 માટે કંઈ અતિ અનુદાન સ્થાન મળ્યા નહિ; પરંતુ દરિયા મઝામે
 નાન્ડપુરે અંધેનિયમના પુખ્તકાખરા તરીકે પંદર પેઢના વારિંકે જમારે
 કામ કરી એક સુપ્રસિદ્ધ ખમેસરેલા બનવાનો સમય અને તત્ પ્રાપ્ત
 થયો હતા. મ્યુરેસિયા નેટ કે જે અમેરિકાનાં લોધી આગેવાન પદ
 માર્કા મનુષ્યો અને સુધારકો પેઠી એક હતી અને આમાં ખંડમાં જે
 નુપ્રસિદ્ધ થઈ હતી, તેણે કપેલિસા તરીકની પોતાની કીર્તિને ધણે
 માત્ર નાન્ડપુરે દીપમાં મેળવ્યા હતા.

૨. ન ૧૮૪૩ માં માનાન્ડપુરે પરમખ્યાના રૈયર દાખલની એક
 કાગળી ઉકળીને પોતાના પિત્તને પ્રજા ક્યો: " અમેરિકામાં સારા
 રાજા કનરનામ તથા તથા " તેના પિતા કે જે રીધનો ધણી હતો
 હતા તે નેમ્બે: "દૂ પાઠ પુ ૨ એક અમેરિકન પૂતળા પાડતા જન
 ક. દરે. ૧૩ ને વખતે જુ ૧૮: એ." ને મધ્ય પ્રસિદ્ધ એટલે
 દૂ ૧૩ ૧ ૨ ના આગળ ના અમેરિકન તે ધણી લીખવાનો પ્રયત્ન
 નહિ કરે તો દૂ કરે " તથા નેન્ડપુર સિમ્પ્સનને અમલ
 કરે. ૧૮: ના અમલ નેમ્બે: માટે ને રૈયર પોતાના મોઝા

■ अतः अग्रे अग्रगण्यं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अग्रगण्यं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अग्रगण्यं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अग्रगण्यं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अग्रगण्यं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं

अ चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अ चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अ चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अ चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं
 अ चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं 'अ' चिह्नं

અણુ કે તે નાનો હતો અને તે નવાં બેઠો હતો ત્યાં પુત્રપર જે નિશાની જો હતી તે પરથી ખાસ અજુગામાં આણુ કે તેની મુઠકો મુગ્ધાપર હતી ! ”

વર્ષોનાં જે જિન્દગી સાથે સાથે આપણાં દતાં, પરંતુ પવનની એક નાની લેરોથી તેઓ પુરાં પડી જઈ તેમની વચ્ચે ફેટલાઈ જઈ અંતર પાણુ. જિવનસિત્તા એક નવાસપનાં જૂઠાં જૂઠાં પાત્રપર તે જિન્દગી પાયાં. તેમણું એક રાજિખરસ જઈ રીક અને મિલિ- સિપિ નદીમાં થઈ મેલસિંકોના અખાતમાં જઈ અને બીજું અનુક્રમે હોશ નદી, કીન અખાત, મિમિમ્મ સરોવર, કંકિતોની સામુદ્રી, ગુરોન સરોવર, સેન્ડમેર નદી, સેન્ડમેર સરોવર, ફેડ્ડાઈ નદી, બેરી સરોવર, નાપગરા નદી, ઓલ્ડરિયો સરોવર અને સેન્ડ સોરેન્સ નદીમાં શખસ થઈ અંતે સેન્ડ સોરેન્સના અખાતમાં પડેઆં પવનની અસર ફેટકી થોડી હતી અને તે છતાં પણ દેશની રચના એવી હતી કે તે સાથે પડનારા જિન્દગીના આગપર એક નાના સરખા કારણે એક પ્રથમ અસર કરી કે જેનું વર્તુલ પત્ર સખરો દારા થઈ ન થઈ. જ્યારે કારણમાં પડેઓ એક નાનો ઓરો વર્ષોને બેન્ડોન જેવોઃ વાપ અને એક આનાનો ચોરી પણ આગળ જતાં તથા સાકડે લટકાવનારી થઈ પડે ત્યારે કુદમા કુદ પાળતો કપરથી પણ ફેટમા મેલાં પસિ- જામ નિવડી આવે તે કાણુ કદી સકશે ? પશુવાર એક પસખં કરેલું કામ પણ અસ્વર્ગત શીક કપલબ્યા કરનારું નિવડે છે એ વાત કાણુ નથી જાણતું ? બંદુકનો થોડો દખાવવામાં માત્ર એક કુણુજ વારજ લાગે છે, પરંતુ તેનાથી સરીસવિદેલો થયેલો મનુષ્યનો આત્મા કદિ પણ પાડો એ સરીરમાં આવી સકતો નથી.

ફેટલાઈ સખગી હો એવા પદાર્થોપર એક નાની ચિરમીરી પડવાને તીથે દારૂની શીથ થઈ હતી.

અંબમાં એ નર્તુ કનુ પાતું. તેના એક ઈંચના મિત્રે તેનાર કપ-
કાર 'હી' તે કનુ તેની અંબમાંથી નકાર કઢાડીને તેના હાથમાં
આપ્યું. એ કનુને જાનિ આયર્થપૂર્વક તપસી તે પ્રથમ માન્ય પેઠાની
ઉપોઃ = આના જેવી એક મુદ વસ્તુ માન્યસને આપતી જતી તેના
કર એ ખરેખર એક સમ્પ્રદાયિન વાત છે."

દેહીપાર એક મંમતલુ કે એકાદ પરમાંનું કાઠક વામ અંબની
એકાદ લેખરિતો દેહક કરો આપ્યુંને તેના કર્તાનું સમય થયિય
સમજાવને યજ્ઞિમાન કરે છે. એકાદ દાઢું, એકાદ પંખ અથવા
એકાદ રાન, વેગવનિક અને ચારીરદાસીને અનેક પુમે: પૂરે મરજુ પામેલા
પ્રાણીની શારીરિક રચના જાણવાને યજ્ઞિમાન કરે છે. તેમાં પાણી
પેલી નહીં તેને ડુગાડી ન દે એટલા માટે કેટલાક દેશોમાં સમુદ્રની
બાડી માન્યતા પામે-અંબ બાધિમા દોષ છે. આપા અંબમાં હો પાડીને
એકાદ ઠંડર પત્ર એક પ્રભને ડુગાડી મારે છે. દાંડે-નના એક નાનક
હોડરાએ આપા એક પાણીના અંબના તળિયાની પામેના એક નાનક
હોડાથી પાણી નીકળતું હોયું. તે જાણતો હતો કે પાણીને ભે એક
તમ અંબ કરવામા નહિ આવે તો તે હિદ ત્વગથી મોડું થઈ જાય!
આથી તેણે અંધકારમય અને બમાનક મચોના સમયે એ હિદપર
પોતાનો હાથ ઢાળી રાખ્યો. જ્યારે પ્રાન-કાલ થયો ત્યારે જતા આવતા
માણસોએ તેને એ સિધ્ધિમાં જોયો અને દોષ-ન દેશપર આપો પોતું
મંકર તેમના લગ્નમા આવીને એ હિદ પૂરી દેવામા આપ્યું. દાંડે-ન
વાસીએ એ હોડરાનું નામ લગ્યુપ્પુ રૂતવના પૂરેક વાત કરે છે.

સૂત્રમર્સીશ્વરની સકાય વિના જોઈ પણ ન સકાય એવાં નાના
જંતુઓએના હાથાંકના ચાકના ડુંગરો ખનામ્યા છે.

અમિમાં દાર્જુ એક ખાલી પીંપ નાખવાથી આમગાડીની કશપના
પહેલવહેલી માણસના મનમાં આવી હતી. એક પડાસિયન

રસાયનશાસ્ત્રીની સ્ત્રી સ્ત્રીમાર પડી અને તેણે ઉન્નત ખતી જઈ
સાવનો ખોરાક માગ માગ કર્યો તેથી (રસિઆર) તારની સાથે સહ હતી !

મૈત્રમ ગાંધારીના પતિએ એક વિજ્ઞાનીના મંત્રમંથી વિજ્ઞા-
નાના તથુખે પાસે લેના સ્પર્શ આકર્ષિક રીતે એક દેહકાને કર્યો
અને તેથી તેના સ્નાયુઓ સંકોચાઈ મરત આ બનાવ મૈત્રમના
ભ્રાત્રાના આગ્રહ અને તેણે પોતાના પતિનું ધ્યાન ખેંચ્યું; તેને પરિણામે
માનવનિક કોલેજિસિટીની સાથે સહ કે જે દામપત્તી કળાઓમાં તથા
ભૌતિકશાસ્ત્રમાં હાથેલા સંબંધો સ્થાપના કરવામાં અતિ ઉપયોગી
સહ પડી છે.

પિ. હુધ પાસપૂર સિધિપત્રમાં ચોપડાનું કામ કરતો હતો. યુર-
વાને વિષે તે ઊંઘાએને રૂપ સહ જતો હતો એક વિધાર્થીએ
નાના નંદ્રએનું નિરીક્ષણ કરવાને માટે એક સ્ક્રમદર્શકપત્ર માથે
સહ લીધું અને પાસપૂરને પહોંતે તે હાથ અવસોહન કરવા લીધું. તેની
જે કારણદિએ માણસેને આકર્ષકશક્તિ હતી નાખ્યા છે તેના આ
આગ્રહ હતો. તે સ્ક્રમદર્શક પત્ર જે નથી દુનિયા પ્રત્યક્ષ કરી તે
જોઈને તે પ્રાણ: આનન્દોન્નત બની ગયો.

સા. દળ. ૬૬ એટલા કમચાને માટે પિયેલી સગરે મૈત્રમ એક
પત્રા કરવાથી અનંગિદામ રાજ્યકાનિ સહ જેમા તથા કો. ૬૬૦.
ખર્ચે થયો. હુધ રાજ્યોથી કે. ૩ પ્રચંડ પુરો ઉપનિષત થાય છે.

રાજનંદનાના દેવનાં રિચાર કરવાને કામિસ મળી. પુત્રનું નામ
પરતુન અને રેડમી મોલન પદેગિનિ અ. ૧૦. મળ્યો. મ. ૫. ૫. ૫.
એટલા બધા દટાઈ રહ્યા. કે તમે પે. ૧૦. માણને એક ૫. ૫.
રિચાર નાખો સહવા નહિ. અને એમ કહ્યું ૫ છે કે એમનું નામ
દટાઈને તે ચચને હુધે રમી નાખી અને રિ-દલન નોંધે
દળ. ૧૦. ૧૦. ૧૦. ૧૦. એ રાજના નો સહ પસંદ આ ૬.

ઝોડસ્ટન કહે છે કે “ એક પ્રજાનું આગમ પ્રણીતાર મુંદર ૧૩-
વાનના પૂર્ણ અથવા અપૂર્ણ પાચનપર અવલંબી રહ્યું છે. ”

એકે તરફ પુરુષ એકવાર પૈસા કમાવાને દિંદુસ્તાન ગયો; પરંતુ કાંઈ તક નહિ મળવાથી તે પોતાના ઝોરકામાં ગયો તેણે પિસ્તોલમાં દારૂ ભર્યો અને ચાંચ ચલાવીને ખેંચી; પરંતુ તે પિસ્તોલ ફરી નહિ. તે બારીની નજીક ગયો અને ફરીથી તેણે ચાંચ ખેંચી. આ વખતે તેણે એવો નિશ્ચય કર્યો હતો કે બીજાવાર જરૂર પિસ્તોલ જો ન ફરે તો તેને દેવી કૃત્ય માની અને બચાવવાની કશી રની છૂટા છે એમ ગમ્યું. આ સમયે પણ તે નિષ્વસ મઠ. આથી તેના આકર્ષનો પાર રહ્યો નહિ. તેણે પોતાનું જીવન બચાવવાનો, તેનો સર્વોત્તમ ઉપયોગ કરવાનો અને ફરીથી કદિપણ તેને વધા નહિ મુમાવી દેવાનો નિશ્ચય કર્યો. આ તરફ પુરુષના આમગ જતા સેના-પતિ ‘ગેનરલ’ કબાજત ગયો, કે જેણે માત્ર સુફીમર સેનિકોની સલામથી ઇસ્ક હન્ડિયા કંપનીને અગત્યની છત મેળવી આપીને ક્રેડિટનની રાજ સત્તાનો પાયો વીસ કરોડની વસ્તીવાળા એક મેદા અને ફગદુપ દેશમાં (દિંદુસ્તાનમાં) નાખ્યો.

કંમોન, અસાધ્યો યોદ્ધાઓ જાગી ઉઠ્યા અને પ્રાણ લોકોના હાથમાંથી રોખનો બચાવ થયો. કાદાની પેદાથી એક રફાઈલ નેવાને ડેન લોકોના આગમનની મેનરથી મળી.

દેવી રાડે બીચરને જો એક જા વધારે મળ્યો હોત તો તે એક રફેના સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે ચૂંટી કાઢાયો હોત; અને જો તે રફેનો સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ગયો. દોન નો અમેરિકાએ કદાચ પોતાનો મહા-નમા મદાન ઉપદેશક મુમાયો. દેન. કુલ્લક વસ્તુથી જરૂર આમ મનુષ્યના મદાન બારીનો માર્ગ પુરો થાય છે.

સુતર કાગજથી નરઆત થઈ ને અગ્નિમાં નાના તંતુઓ

સામાં પુદ્ગલરૂપે રિચારેને એવા રિચારો ક્ષિતિ થઈ
છે । જેને તીવ્રે જગતમાં મેલો ફેસાર થઈ ગયો છે.

કેટલાક વેપારીઓની એવી રીતદોષ છે કે તેઓ પેતાના નેકરો
પામે કોઈ પગમાં થોડા પૈસા રોકાવે છે અને નહીં તેટલામાં તેમનો
જામ કરે છે. આ પ્રજ્વલિ અનુસાર એક આપારીએ પેતાની નેકરી
કરના એક મરીમ અંબેજા હોકરાને અસિદ્ધપત્તે જતા એક વદાબુખ
થોડાક પૈસા રોકાવને આપાઓ. તે હોકરાએ, પેતા જે આરડીમાં
જતા હતો તેમના કુંદર પકડવાને માટે એક જમ્મ આપોને એક
નિશાપી ખરીદી હતી અને તેના મેષપતિ પા ન્યાયજી ન મમ મિલકત
જે કદો તે એજ હતી આ પિત્રાડીને ન પાતાની તાયે વદાબુખ
સાથ ગયો અને મુઠી તરીકે તને આપો. અસિદ્ધપત્તે આમમ આવી
પદોચ્ચતા ત્યાં પુણી (કુંદર) ને મળ્યું - એક માખનને કુંદર બદલ
દેવાનું કન્યા હતી, અને તેથી તેને તેની પિત્રાડી આપો. તેણે
એકની તમયથી કુંદરોળા ત્યાં કપ. - એ માખનને તે નિશાપી ખરી-
દવાની જગ્યા થઈ, પગ ન્યા. પુણી અતિ નેકરી કિંમત આપવામાં
આવી તદિ ત્યાં પુણી તા નહાએ તે નેકરી તદિ. તેના કુંદરમ થપેસા
'સાપી તેના ન્યામને કિંમતી મોતીઓની જલ જાત પરિણામે પુષ્કળ
માત્ર બધેને જ્યારે તે વદન પાકુ થઈ ત્યારે તમાના માનના મોડો
જાય ત હોકરાનો હતો એક જલકોને તદિસા આશ્ચર્યચિત થઈ ગયા.
જાતા એ આપારીએ ત હોકરાને સાગની જાનીસર જતાઓ, તે
હોકરા પગ પૈસાદાર થતા અને તેજુ રખત જતા તેવી પિત્રાડીના
ખરીદનારોએ પેલા પીવા. આ પિત્રાડીના આકર્ષિને ત જતા તદિ-
મેવરુ અમીરપદ આપવામાં આવ્યું અને તને એ કુંદરના માખસોમાં
ખીંતે ત પર મળો. તેજ સન ચિચઈ ચિદિતિ જન હતો.

ધર્મને માટે પ્રાણ આપનારો એકમાત્રાએ પાદગી તેન વિશિ-

હતા એવામાં મારા અવાજના અનિવાર્ય ઉત્તરમાં એવેલાં અસહ્યને
 લીધે એ પાતંગી પોલાણની અણી તેની પાંચ પહેલી તે મારી એ
 આંગળીમાં પેસી મઠ! આથી હું વિચારમાં પડ્યો. મેં વિચાર્યું કે મેં
 હું પોલાણની અણીની મંદિની મોઢે લઉં અને પછી તેની ઉપરનાં દેને
 પોછી ફેરવું તો આપણી બોલેલાં સજો તે પુનઃ સાંભળે બોલી નહિ
 જાય તે હું સમજી શકતો નથી. મેં યુદ્ધ રીતે કામ કરે એવું એક
 યજ્ઞ બનાવવાનો નિશ્ચય કર્યો અને મારી ચોક્કસ વાત મારા સલાહ-
 કારને કરીને તેમને આવસ્યક સુચના આપી. બસ, આટલીજ વાત
 છે. ફોનિયા એ એક આંગળીમાં પોલાણની અણી વાગી તેમજ
 પરિણામ છે ! ”

એક કુપદાર્થ એક માણસ એક કાલસ મૂકીને ચાલ્યો ગયો
 અને એક ગાયે તેને લાત મારી. આ એક સાધારણ બનાવ હતો.
 પરંતુ તેણે ચિંતોને બાળીને બસીગૃહ કર્યું અને એક લાખ માણ-
 સોને ધરનાર વિનાશ કરી મૂક્યાં !

તમે માત્ર એકજવાર દંડપણું નતાવે, તમે માત્ર એકજ મર્-
 બોસ રીઝ કરો, પરંતુ તેથી તમે હાથેકને મારે એક મિત્ર મુખાવટો.

તમે કહેશો કે આપણામાં સહેજ દુર્જનતા હોય; સહેજ વિદ્યા-
 સમૃદ્ધિ હોય; સહેજ કોપ હોય કે સહેજ અનિમિત્તતા હોય તેમાં તે
 શું થઈ શકે ? પરંતુ એવી નાની ચીજોએ પણ મોટી ઠાણાઈઓનો
 નાશ કર્યો છે. મેદનિયનની પાલમિર, પુનહાટેક સ્ટેડ્સની ક્રેસલ,
 અને સમગ્ર જમતની લોકનિયુક્ત રાજ્યસભાઓની ઉત્પત્તિ, રાજ્ય બંને
 અંગાકારાંવર જરાક જોટલી સહી કરી તેમનીજ થઈ છે !

બેન્ડામ કહે છે કે “ એક વાણે પશુ માણસની મિત્રતા
 નિમિત્ત કરી છે અને આપણે જાણીએ તો એ લા મુઠી પણ રાજ્યોનું
 બાળ્ય પશુ નિમિત્ત કર્યું છે. ”

અભાવ, નિમિત્તનો અભાવ, કોઈ સ્વભાવ, જોવો કાઠક નાનો દે.૫
વર્ષોની મહેનતપર એક પવનમાં પાણી ફેરવી દે છે.

એક યુવકે શાકકષ્ટ અન્નજોડેને કહ્યું: "હું છેલ્લીવાર આવેને
મળ્યો ત્યાર પછી આપે કંઈ પ્રગટ કરી દોષ એવું જણાવું નથી." તે
શિક્ષપણી બોલ્યો: "પરંતુ મેં આ બાબને સુધાર્યો છે, પેલા
બાબને સંશયદાર બનાવ્યો છે, પેલા અવધવને લોસો બનાવ્યો છે,
પેલા સ્નાયુને વધારે ખુલ્લો બનાવ્યો છે, પેલા અંતને વિશેષ જગવાન
બનાવ્યું છે, વગેરે વગેરે કામો કર્યા છે." પેલો મગવા આવેલો મનુષ્ય
બોલ્યો: "પરંતુ એ તો નજીવ કામો છે." તે મદાન ક્યાવિધવો
પ્રત્યુત્તર આપેલ: "બસ એ નજીવ કામો હોય, પરંતુ નજીવાં-નાનાં
નાનાં-કામોજ સંપૂર્ણતા આણે છે અને સંપૂર્ણતા એ કાંઈ
નજીવી વસ્તુ નથી." એક યુવાના એક નવ.યુને, એક બા
સ્નાયુ સાથે અધિક અંગે મૂળનો બનાવવા માટે માહકિય અન્નજોડે
જો અત્યંત રૂપેયુવક એક અદરશકિયા નુસા આવેન કોનમાં કો.૫નો,
અને એક કે.મી.ગના ૫૬૧.૫૨ એક પ્રકાશના મિ.દુને રૂ. અસંગ્રહક
બનાવવા માટે ૪૪.૬૬ રૂ.એ જે અમલ રૂપે દર્શક એક દિવસ નવ
કનો, તેજ સહનગ અને નિષ્કલ્પના રહેના નહતુ કામ્ય છે.

કાર્યને અન કરના એ. ૧.૫૩૦ બનાવના ધાપ.નું ને.૫
રીતે નાખક - જેના મોટા કન્યા. ૧. ૧૮૫૩ ડા (૧૫૫૫૫૫)
"ધાપ.નુતુ પવિ.ન" એ અગ્રે: મને; અને અ. રીતે તેજે મન
નને કા. ૫ નનાવના ક. ૧.૫૩૦ અમેરિકામાં સર્વત્ર ફેલાયેલ
આખી એક પા.૧ના ૧૬.૧૫૩ નેજે વિદ્યુતસાબના એવા મદરના
સિકાના ન્યાયિ - એ એ સાબના રા.૫ સમગ્ર આધુનિક
અંગેના આગળના ને.૧. ૩ અને નવિ.અ. નેમની અન. ૧. ૧. ૫
પ્રકાશના રૂ.૬૧. ૫૨

સાતઃચારમો વર્ષે દરેકને અધિક વર્ષે રૂ. ૫૦૦૦૦૦ની જમિયાં
દેવેન્સ ફોર્ડર પોતાના બેલકોનાં નામ ઝીંટીની હાથમા ડાનરીને
નેમને મળત આવતો હતો. પરિણામ એ આવ્યું કે પાટરીયોને
ત્રણ હજારના પેનાના જુના પધાને દરેકને માટે તિમાર્જિસિ
આપવી પડી એના પરિણામે કાપવાના ખાખાની મોટી સંખ્યા અને
અન્યનના જેવી પુણીના અન્યે આંખદેલીજ વાર પેનાન મનુષ્ય વચ્ચેને
નિરતર પેનાના નખી નરની નસીનો નેવે નાવે ચાલવા લાગી
અનુક્રમશઃન અટકે, કે જે, યાજ મનુષ્ય કે અન્ય વિચાર કરસો
૧. ૨. ૩. ૪. ૫.

૬. ૭. ૮. ૯. ૧૦.

૧૧. ૧૨. ૧૩. ૧૪. ૧૫.

૧૬. ૧૭. ૧૮. ૧૯. ૨૦.

૨૧. ૨૨. ૨૩. ૨૪. ૨૫.

૨૬. ૨૭. ૨૮. ૨૯. ૩૦.

૩૧. ૩૨. ૩૩. ૩૪. ૩૫.

૩૬. ૩૭. ૩૮. ૩૯. ૪૦.

૪૧. ૪૨. ૪૩. ૪૪. ૪૫.

૪૬. ૪૭. ૪૮. ૪૯. ૫૦.

૫૧. ૫૨. ૫૩. ૫૪. ૫૫.

૫૬. ૫૭. ૫૮. ૫૯. ૬૦.

૬૧. ૬૨. ૬૩. ૬૪. ૬૫.

૬૬. ૬૭. ૬૮. ૬૯. ૭૦.

૭૧. ૭૨. ૭૩. ૭૪. ૭૫.

૭૬. ૭૭. ૭૮. ૭૯. ૮૦.

૮૧. ૮૨. ૮૩. ૮૪. ૮૫.

૮૬. ૮૭. ૮૮. ૮૯. ૯૦.

તે મુદતના મનુષ્ય એવો તો સમજાવે એમી એવો કહ્યો કે તે માત્ર શૈક્ષણિક
 ક્ષેત્રે જ નહીં પણ સામાજિક ક્ષેત્રે પણ એવો કહ્યો અને ક.પ. જુનું મંત્ર
 આપ્યા પછી તે પેશાવાર એકાદેને ત્યાંથી કાઢીપાડી એક એક કેળવણી
 ખાતરના કામ કરાવે અપરિચિત્ત રવાની નેત્રો સમગ્ર અદ્યતન કામ
 દ્વારા ત્યાં જ રહેવાની વાત કહીપાડી દિશામાં રહેવા; પરંતુ ત્યાં જ
 રહેવાની એક જુદી જગ્યા સાથે સાતમી કક્ષાની કિંમતે આપવા
 તેવારે એવો ત્યાં જ રહેવાની વાત કહીપાડી ત્યાં જ રહેવાની વાત
 કહીપાડી ત્યાં જ રહેવાની વાત કહીપાડી ત્યાં જ રહેવાની વાત કહીપાડી

જને ત્યાં મુખી નેચિમિલન કાઢવડુ વચ્ચેને રેવસામ અને ભાગ્યાપર
હોડનો ન હોય તે પ્રયેક દારૂ સાર કરવા અચાક તેની સંપૂર્ણ
તેપાદી કરી રાખતો હતો.

રેલિંગનું પેટુ નાની વિગતોપર સંપૂર્ણ ધ્યાન આપવા-
થીજ મદદાન થયો હતો. તે કાઢપેલ વાગુને વિસાતવિનાની મફતો
ન હતો. જ્યારે અન્ય સેનામિલનએ પોતાના દારૂ નીચેના માનસોપર
અથવા રાખતા હતા ત્યારે તે નાનામાં નાની વિગતોપર પણ
પોતેજ ધ્યાન આપતો હતો. યહી નિષ્ફળતાઓનાં હાનિદાસ
"વિનાય નપાનવાનો અભાવ" એ વળુ મળ્યામાં લખી
મહાત્મા, કનાનલાલ અને મદદનના નેચરેંદની વિગત-મ મામિદાથી
તે કુલનવાર્ય અને નકામી જાણના નાના નાના નામદે, નામદે દરેક
અને તે નકામી નેચરેંદની વિગત, દારૂ ને આપી તેમજ, અચાકો
અને મ. તદ્દલ કાઢ "નુના" થયું છે અને પાછા નેચરેંદની દર્શન
અને તે પદ છે એ અ. રાખત ને નેચરેંદની અચાકો અને દિગ્દર્શી
" નેચરેંદની નકામી નેચરેંદની વિગત નકામી નેચરેંદની, છે."

મહાન દેવ વિચાર નિકાસ પુસિત નવાને છે. મને
 સિદ્ધિ છે કે જે પશુ કાપી કરવા ધામ્ય છે તે સારી રીતે
 કરવા ધામ્ય છે. નવાને તેને એવી પ્રથમ કરવામાં આવે છે કે
 "સુપ્રસિદ્ધ કેસાવિધાનકોની ભૂમિમાં આવે આટલા નવા મહાન શી
 રીતે બની શક્યા? ત્યારે તેણે પ્રત્યુત્તર આપ્યું: "કેવું પશુ નાની
 થીજે તરફ દુર્લભ ન કરવાથી."

એમ કહેવાય છે કે રૂપરાણી હેલનના નાકનો અણી ને નાક
 કેમ મોટી હોત તો તે પશુ સૌન્દર્યથી કહેવાત નહિ; અને ગિરિયા
 પેટા નાક ને એક ઈચ દુકાં હોત તો માર્કે એન્ડ્રિન હરિ પશુ તેના
 અદ્ભુત સૌન્દર્યથી મોહિત થયો ન હોત અને તે કમકે મગલનો
 આખો ઇતિહાસ દેસ્તી નાખ્યો ન હોત! જ્યન બોલીનના મોઢકે રિખતે
 રોમના મહાન દેવાલયના બે ભાગ કરી નાખ્યા અને એક પ્રતના
 ભાગ્યને દેરવી નાખ્યું! નેપોલિયન કે જે મમરમા મમર રાખ્યપર
 પશુ ખુદ તેના પાટનમરપર જઈને આક્રમ્ય કરતાં હરતો ન હતો તે
 અપ્રસિદ્ધ જીવન માગતી એક સ્વતંત્ર ઓ મેંડમ દિ રાપેલની રાજ
 કીય સત્તાથી હરતો હતો! ને રડોલ્ફ ગામ્પાવસ્ચામા લંબોડો થઈ મયો
 ન હોત તો તેણે લેખકના પંખાને ખડકે કદાચ જૂદાન કિયા પકડી
 હોત અને અંગ્રેજી સાહિત્ય કેટલીક વાનીઓથી વંચિતજ રંધુ હોત!

ઈંગ્લેસ અમેરિકા તરફ પ્રયાણ કરવાની તૈયારીમાં હતો એવામાં
 પરદેસ જતા લોકોને કામદાથી પ્રતિર્જીય કરવામાં આવ્યો. એમ કહેવાય
 છે કે એ સમયે તે બ્રહ્મ જીવન માગતો હતો અને તેણે પોતાની સર્વ
 સંપત્તિ ઉઘારી દીધી હતી. પરંતુ નવાને તેને માલુમ પડ્યું કે તે
 ઈસ્ટાંડ હોડી ચકતો નથી ત્યારે તેણે પોતાનું જીવન સુધાર્યું. ને તેના
 અટકાય થયો ન હોત તો ઈસ્ટાંડનો ઇતિહાસ કેવો બન્યો હોત તે
 કોણ કહી શકે?

ઉંચી ભૂમિકા પર લાગ્યા હો તે જતાવશો ? ” ત્યારે ડૉક્ટર તેને એક નાના અભ્યાસમૂકમાં લઈ ગયો અને એક મેજ પર મૂકી એક જૂની ગદાની રકાખી તરફ આમળી જતાણી કહેવા લાગ્યોઃ “ પેલી રકી મારી પ્રયોગશાળા ! ” તેપર માવ થોડાક દૂરથી નના કાચ, થોડાક કામળે, એક નાનો કાટો અને એક નળી હતી. એક જાણી સાકડી અને એક કોડારના પાત્રનું એ વિચીત્રે માટે પેન્સિલ અને કામળની મરજ સારી હતી. સર ૧૯૪૦ જેલે મોગમી લનાન્દિમા માવ એકાદ ખડકું હસ-કમા લઈ મેલો હતા પેન્સિલને તેનો એકથી ટાંક થઈ છે કે તે આજે કોયેટો મ. વનનાને મોવાઈ ગે પડે છે અને આવ તકમાવા તારવાર તક નો દ ના કદ છે હં

નાંખરે ઝગડનારા ધજા વિદ્યાર્થીઓ કરતાં જગતમાં વધારે
દીપી નીકળશે. ૩

સર્વે રસરેથી વીણી લીધેલા મહિતીના નાના નાના ઘાંઘાં
તમા નાના નાનાં અવસોખોતરોજ શાળના પિરામીડ બંધાય છે.

એક દળર વર્ષ પવત એકલો એસિયા ખંડર રેસમના વહા-
દનો દળરો ગમો રવો દનો અને રોમમા રેસમી કપડાં માટે ભારે
ભાર મેળું ખેલતું હતું. હજી સત્તાજિંદમ્ય વરિદનિયતની બધામજૂદી
મે છરાનો કડારો, એક પેલી ઘાઠડીમા રેસમ કપલ કરનાર કીડાના
। ઈંધ નવાડિને ગીનથી પુરોપમા પ્રર્ક આળ્યા અને ત્યાર પછી રેસ-
મના વ્યાપારોના કાળમે એસિયાનો પામ નેચો નાંદા

પુરોપનો મનમોઝા સામેનો નાથી મદાન વડાઇમા લઇ જવાને
માટે હાંકિલાન્ડ પોતાનું જે પ્રચક નેચ નેચા દળો હતો તેનો તુલ-
નામા નેચ પસના-વગેરી મોઢ કરવાને માટે અનાત સમુદ્રમા પર્વતન
કરનાર મજૂ નાન વડાઇમા કપડવાને નેચા રવેચો-કારીચો રેસમો
જાડ્યક હતો । કાળ હાંકિલાન્ડને મદાન સિવાય મળ્યા હતો ઝાપનું
દોર તો કાળેસમ જાળવાના તના નડાન વડાળવડીના અદ્દશુત કાપેલી
કાળે જવના કાળા તાલ્ય મન-રામા આવે છે

નંદાગત મજૂમા મન નેકના તા - વિનિયતો મજૂ પાંચા
દાળા પનુ તેજા હોત નેક એમ મેરી મળના આકમજૂદી બનુ
પનુ ઝા નના રાખી નના રાતની ત્વાટે ન એલો નડાઓ વડાઇ
જાતી અને નંદાગત અનવડી ઘનમી જુલની હતી.

મા જુલના નેક નેક નના ખ્યાન આપવાને માટે રતિક છે.
। એક વ - એક નના સારે નમાતનુ કરનો દનો એવામા
અનવડ તેજા મળમા એક રિચક મજૂદી નાગેસ તેજે કડ મળને
દેવ નના ખેલતો, ને મનાગ અનુ પુ. આપને આ રીતે એકલા

દઈ મરેલા પગુઓના પગલાં જોઈ શુ મિલરને જૂનરસાઓનો અભ્યાસ કરવાનો શોખ થયો અને અને તે પોતાના સપનોના સાથી મદાન જૂનરસાઓ થયા ?

સર વોલ્ટર રફોર્ડ એકવાર એક ખરવાડાના છોકરાને દલાપર્વક ચાલતો જોયો અને નેણે નેણે પોતાના અથપા નેસવાને કહ્યું. આ છોકરો જાંઝે કેન્ધ દતો તે શિક્ષણાઓ અભ્યાસ એટલા ઉત્સાહ-ર્વક કરતો દતો કે તે એક નુંદર નાગ જોવાને માટે પડે ચાલીને પચ્ચ સ મ મ મથો દતો અને પચ્ચામ નાક જ પાડે અઝો દતો. તે સર વોલ્ટર રફોર્ડ આવા પાશુ નાથો ન દતો. જ્યારે રફોર્ડ મઝજ પાનાં ત્યારે " વેર્પાચ "ના કના (નર રોલ્ટર રફોર્ડ ના માનમાં, એકિન્કમેના જે સખ અઝક નાથામાં આજુ તેની ઉપરેખા તેજોજ અત્ય ન કેવાન નાક આસેખા આ.

એક મડામ છોકરાએ રોગિનના એક કથા એક જગ્યા મેળ-રો નર અજી કરી, પડ ન અને નિર્ભય મ ર. કચાળામાંથી મદર ન કરી જો ન ન પડેના એક ન કમ્પી રૂ ન વીધી તે નકના રોગરો આ પડના રત અને તમના તે છોકરાની સામના સખજ નકન તને પડેના રોગનાને એક જગ્યા આપી, ન નર જગ્યાપરથી ના થતો થત તે અને નિસાના નટ મ નોરો નકર નથો' તે રીર કના.

થિરોરો પડે એક કાચના નર નકના એક પત્થર ક્ય-રો તે સમયથી તેના અનનનો દિવા મદના. તેના હલ્લમાંથી નકર ને. પુ " રૂ. ન નાં " અને તેજો કાચના નર પત્થર રૂ થો નાં તે થો મ અને રોગની માનને રજુ " મારા હલ્લમાં એના કર્ક ના છે ન ન અને પથર મારા અટકવે છે " તેની માતાએ કના " એ નાં નાં અનનમાં છે. " અને ત્યાર પછી તે હ મેલા પોતાના

પ્રકરણ ૧૬ મું—આત્મસંયમ.

“મને તો બેસો માણસ આપો કે એ મનોવિદ્યાર્થે શુદ્ધાત્મ ન દોષા; અને હું તેને ખાસ દૃઢતા ઉપા-ભરે ઉદારમાં ઉદાર-માનમાં પાસખ કરીશ.”

—દોક્ષપિયવ.

“આરિચ્છનું જગ એ વસ્તુચ્છિનું બનેલું છે: ઉપાસક્તિ અને મનો-નિષ્ઠા. કોઈકા માટે, તેના વ્યક્તિત્વને માટે એ વસ્તુચ્છિની આવશ્યકતા છે મળતુન શાસ્ત્રીએ અને તેને અંકુશમાં રાખવાની ચળવળ રાખે.”

—એફ. હૅન્ડલર. દોખર્ડસન.

“આત્મમાન, આત્મમાન અને આત્મસંયમ માત્ર એ ચળ દોષાત્મ આપણને સ્વેચ્છિ સત્તા પ્રાપ્ત થાય છે.”

“માણસે પોતે પોતાની જાતે હવે મેલરંદો વિજય, એ તેનો જાણી રહેલો જલદારી બેઠેલો વિજય છે.”

—અલેક્સાન્ડર સ્કોલિંગ.

“આત્મવિજય એવું અને વિજય છે અને તે વિજયો વિજેતા હુકમાં હુક ઉદાર છે.”

—દોક્ષપિયવ.

“મનુષ્ય ક્યારે પોતાનો રૂઢાન બને છે ત્યારે તેનું મન્ય બંધ થઈ જાય છે.”

—ઓરિસી.

“તારા ઉદયમાતા - ઉપર પ્રેર.ને પદાર, તારા પોતાના રાજ-વને રાજ બનાવ અને તારા અંગતજનો સીધા બની જ.”

—દોક્ષપિયવ.

“માણસ પોતાની હિંમતને રાજ બનાવે છે અને મનો-વિદ્યાર, ઉપર ઉદાર બનેને તારા રો છે તે રાજ રાજા હજી રહે છે.”

—મિલ્ટન.

એ સંસ્થાની પ્રવૃત્તિ માં સ્ત્રી સહભાગી બનવા સે
 ની માધ્યમથી સ્ત્રી વચ્ચે સહકાર સર્જી શકાય એવું એ
 સંસ્થાના સ્ત્રીઓએ જોઈ લેવાનું હતું અને સ્ત્રીઓ પૈકી પુરો સહકાર
 કરી પોતાના સ્ત્રીઓને સહકાર આપવા તેમ જ સહકારી સ્ત્રીઓને
 આ સંસ્થામાં જોડી લેવાનું હતું.

સ. સ. ૧૯૧૦ માં અમદાવાદ સિવિલ સુપરવાઇઝરનું કાર્યાલય
 સેવામાં આવે તેવામાં સ્ત્રીઓ સહકારી સંસ્થાની સેવામાં આવવાની
 સિદ્ધાંતસર અમદાવાદ સેવા સરકાર દ્વારા આ સંસ્થાને સેવા સહકારી
 સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાનું આજ્ઞા કરવામાં આવ્યું હતું.
 આ સંસ્થામાં "સેવા સહકારી" નામના સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને
 તે સંસ્થામાં આવવાની સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થા.

સ્ત્રીઓ સહકારી સંસ્થામાં આવવાની સહકાર આપવાની સરકારી
 સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને
 સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની
 સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં

અમદાવાદ સેવા સરકાર સહકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર
 આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી
 સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને
 સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની

૧૯૧૧-૧૨ સહકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની
 સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં
 સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર
 આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી

સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં
 સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર
 આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી
 સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને સહકાર આપવાની સરકારી સંસ્થામાં સ્ત્રીઓને

અને મને વિદ્યારેના થોડાં થોડાં હોય તો તેના નાણાં મારું
 થઈ પડે; એટલાં માટે તેને અને દુર્ભાગ્ય દુર્ભાગ્ય મુજબ પતિવ્રતી
 સમક્ષમાં સમક્ષ મુજબ કોઈપર મારાવરણ પ્રત્યેક પ્રત્યેક કરે
 નોંધએ. ને આપણે પ્રતિદિન અથવા પ્રત્યેક અઠવાડિયાએ આ મુજબ
 કાલક બનાવીએ અને પ્રત્યેક મુજબ વિદ્યા તથા સંકાય તપાસી તેની
 સાવકાત અવસાર માઈ મૂકીએ તો દરરોજ આપણને એ વધુ મિનિટ
 થાશે. ને તમે પ્રમાણિકપણે સમ્પત્તિ પરિભ્રમ કર્યો હોય તો ઉદ્યોગના
 સોં માઈ મૂકે. ને તમે તમારો મિલન બોધ દીધો હોય અને તે
 પરિણામે આમત્રણમનો ત્યાગ કરી તમારી ભત્રીજા મૂર્ખ બનાવી
 હોય તો તેના યોગ્યતા માઈ મૂકે. આથી તમને એ કુળને
 દમત કરવાનો પ્રયત્ન કરવાને ઉત્તેજન મળશે. ને તમને કોઈ મળે
 હોય તો તમારા મિલનની સાવકાત પ્રમાણે માઈ મૂકે અને પ્રયત્ન
 કરી કમે કમે તેમજાથી તમારી ભત્રીજા મુજબ કરે. જ્યાં તમારે મહા-
 દર થવું હોય ત્યાં ને તમે જીરૂ થયા હો; જ્યાં તમારે નિમલ થવું
 નોંધએ ત્યાં તમે ને ચંચલચિત્તા બન્યા હો; જ્યાં તમારે સત્ત્વ વધવું
 નોંધએ ત્યાં ને તમે અસત્ત્વ બોલ્યા હો; જ્યાં તમારે શાશ્વત થવું
 નોંધએ ત્યાં ને તમે મૂર્ખ બન્યા હો; જ્યાં તમારે રોગકંડ પરમાણુ
 નોંધએ ત્યાં ને તમે જોળમેળ બોલ્યા હો; જ્યાં તમારે ન્યાયી થવું
 નોંધએ ત્યાં તમે ને અન્યાયી બૂધ અને દુર્ભાગ્યનો સામ દીધો
 હોય; જ્યાં તમારે પ્રમાણિક થવું નોંધએ ત્યાં ને તમે અપ્રમાણિક
 થયા હો; જ્યાં તમારે દિવ્ય ધાતુ કરવું નોંધએ ત્યાં ને તમે અધી-
 રાધને વર થઈ ગયા હો; જ્યાં તમારે આનન્દી થવું નોંધએ ત્યાં
 ને તમે મોહક યદ્યપ્ત્યું હોય; તો તે સર્વની સાવકાત પ્રમાણે
 પ્રત્યેકના માઈ મૂકે. આથી તમને ચારિત્ર્યસ્વનામાં મોટી સહાય મળશે.
 મનુષ્ય જ્યારે પોતાના સ્વરૂપને જોળે છે ત્યારે પ્રકૃતિનું

બપંકર યુદ્ધ મારાં ખસ્તકપર ઝડપી રજુ છે; તે પશુ તે ઇ. સ. ૧૮૧૫ ના જૂનની ૧૬ થી તારીખના પ્રાતઃકાળના સંગ્રમગ વજુ વાગ્યા સુધી રિચમંડી કચેસને ઘેર થતા નાચમાં ઘણા ખુશમિનજ સહિત રહ્યો હતો. વૉટર્ડના રજુસેવમાં અત્યંત ખારીડીનાં પ્રસન્ને જરા પશુ ઉરકેરાયા વિના તે આજ્ઞા હરખાવ્યો જતો હતો.

જેના અને આરસ્ટટના બપંકર યુદ્ધને માટે વ્યવસ્થા કર્યા પછી નેપોલિયન સંગ્રમગ અર્ધી રચિ પોતાના તંત્રુમાં ગયો અને ખંડમ કંબાનની મહિલાશાળાને માટે અભ્યાસક્રમ અને નિયમાવલિ મોકલવાને માટે શાંતિપૂર્વક બેઠો. સેન્ટ જસ્ટ કહે છે કે શાંતિ થાઓ, એટલે તમે સર્વ માણસોપર સત્તા ચલાવશો. "

માસિન્જર કહે છે કે બીજાઓપર સત્તા ચલાવવાની ઇચ્છા હોય તેણે પ્રથમ પોતાનો જાતને વશ રાખવી જોઈએ.

જે માણસે પોતાની જાતને વશ કરી છે, જે માણસે પોતાની જાતને છૂટી છે તે પોતાના ખેતરિયાગ, પોતાના સંયોગો, પોતાના ધંધા અને પોતાની વાનગીપગ કાનુ મેળવે છે. આદમસંવય એ એક એવો સેનાપતિ છે કે જે અસિક્ષિત પોદાઓના ટોળાને શિક્ષિત મેનામા ફેરવી નાખે છે. જે માણસ આદમસંવય કરી જાગે છે તે પોતાની જાતનો સદુપયોગ કરી જાગે છે. મનુષ્યગતિ દમેશાં વિજ્ઞાન મેળવે છે. આપણા ધંધાઓ, આપણી ખુશીનતો, આપણા વિદ્નો અને આપણી નિરાશાઓનો જો સદુપયોગ કરવામાં આવે તો તેઓ, આપણને આદમસંવય લોખનાર મહાન શિક્ષકો નિવડે. જે માણસ પોતાની જાતનો સ્વામી હોય છે તે વૈનર કમ. કુનારો યુક્તામ મનથી નહિ; પરંતુ તે પોતાનું કામ દમેશા આગળવી કરી ગખશે. જે દ્રવ્ય અથવા મોટા દરજ્જા કરતા પશુ અધિક મૂલ્યવાન છે તેને એ પોતાના કુદૃઢ પાસેથી ખુશી બેશે નહિ. તે પોતાના ધંધાનો યુક્તામ

[illegible]

સારામાં ક્યાંય મુખી નહિ ત્યાર પછી તે પીર, મંઝીર, હોઝિસ
 પરજાની નીચાઈ બહાર બાગમાં પેઠે તેની છાત અને નિષિંગ
 મુદ્દા એક એ જાણીને કોપ તપડે જાણી મરે અને તેજે માગ-
 પર તેની જાણે સોઝેમના મહાકપર પાછો એક પડે કાળી રીપો
 આ એક તે માત્ર હસીને તાણે " આટલી જાણી મળેના થાવ તે
 પડે તપડવું એકાદ જાવડું જાવડું તાણે " તેનો મિત્ર અર્થસિ
 જાણીને તેની સાથે તેની જાણના સત્કર્મ તાત કરતા મોઝેડ " કું
 અર્થમે પાછું કું નિવડું તમા ગામ મદન કરીને તમે તેની
 સાથે એક જાણ સી રીતે જાણ કરી " તેજે જાણના આપેડ
 કું તમા ગામ કરી એકાદ જાણ જાણ કું તમામાં અર્થની
 મરે જાણના આપેડમાં અને તમા કાળમાં થાવ તમા મરેપણ વડું
 તમા મરે તમા જાણના થાવ તમા

નમે છતીયા." તે પ્રતિદિન એને પોતાના મજબાજ સહુને મરેલે
 વેળે, પરંતુ તેને એ કહિ જન્ પોતાના મુખમાં નાખી નહિ.

અજકા મનેવિશરીને એ નિરંકુશ જાતી જવા દેવાય. આને
 તે તે ગુણને સમજાવ પ્રચંદ અને સમર્થિશક્તી જાતી જાયે, એવુંજ
 નહિ પરંતુ તેણે કુવિષ્ણુ ઇશિએ ઉત્પન્ન થયે. આ ઇશિએ વખત
 બદલે વિશાલ પામયે અને હેરે તેના ક્રમશઃથી ૬૫૦ ફૂટ પહોળે
 તેને નિર્દોષ રીતે કુંપચ, પછી તથા પોતાના પંચદશથી મુજબ થવાના
 નવા રૂપઓને તે દર્શાવે. આથી, મદમંચક એ ૧૬૬૪૪૫૨ના સૌથી
 દશપાત્ર પ્રાકૃતિએ આદેશે એક રે; તે અર્ધા જન્ અને અર્ધી રજાસ
 નાં જામ છે. તેના અર્ધા જન્માં મુખ નાક નંદને છે કે - આ હવે
 કું ન હો. પરંતુ તે બધું આદર્શ હો. જન્ ન મરેલી આગત
 થયેલી છાતું નથી એ નાક નાં જન્ એ જન્ના અર્ધાને તેની
 રિત્તનનુ જન્ હો. તે આદર્શ હો. નાક નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ રિત્તનને તે જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્
 નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્ નાં જન્

નથી તે પોતાની શક્તિએને, જુદી અને અંતઃકરેણના લાગામી રાખે છે. આનંદાતિરેક પણ નિરાશા જેટલો જ દર્શાવે છે. કોથી સ્વભાવને લીધે ખેડાં અને ખૂખાંઠિભર્યા કર્યો કરીને કેટલા બધા માણસો પાંખળથી મારી મારે છે? જે માણસ પોતાની ભવનો રાખ હોય તે પોતાની શક્તિએને અંકુશમાં રાખે છે અને પોતાની લીધેલ પ્રમત્ત શક્તિએને સામર્થ્યના રૂપમાં ફેરવી નાખે છે, જેથી તે દાનિને બદલે લાભ કરે છે.

રિલ્લન ગિરાઈ બ્યારે એવી વાત સાંભળી કે અમુક મરુતનો સ્વભાવ કોથી જ ત્યારે તે પ્રસન્નતાપૂર્વક તેને પોતાના હાથ નીચે રાખવાને તૈયાર થયો. તે માનતો હતો કે આવા માણસેને જો ઉપ સ્વભાવનો સંયમ કરતા યીજવાજી બ્યારે તો તેઓ ઉત્તમ કર્તવ્ય સાક્ષી પુરો પાડે. ઉપ સ્વભાવનો સંયમ એ સામર્થ્યનું એક લક્ષણ છે. જો તેનો જુદીપૂર્વક વિનિયોગ કરવાજી બ્યારે તો જેની રીતે એનિ/નમની ઉજ્જ્વળતા વાંતને મધાવનારી સક્તિ રૂપ મળી ભવ્ય છે તેવી રીતે તે કાંઈ કરવામાં સક્તિ રૂપે વપરાય છે. કાંબોજ, વિશિષ્ટ, સાદા મન, વૈદ્યવ્ય, ફેરોડે, વાંસિચ્છન અને વેસિચ્છન એ સર્વના સ્વભાવ અત્યંત ઉપ દત્ત, પરંતુ તેઓ તેનો મંયમ પણ સારી રીતે કરી સજા દત્ત.

બ્યારે વાંસિચ્છનની સક્તિએ એટલા પ્રમાણસર અને એટલી સુસંકલિત હતી કે તેની પ્રશ્નના સમગ્ર જગત સમાવ દત્ત અને તેનું મમત્ત એક સુનિયંત્રિત મંયમ સમાવ દત્ત. તેની શક્તિએ અત્યંત પ્રગત હતી, પરંતુ તે જુદીના અંકુશમાં રહેતી. તેની લીધે છઠ્ઠાસક્તિ તેની પરિપક્વ વિવેકજુદીના તાત્કાલ રહેતી હતી. તેનામાં એક એવા પ્રકારની સક્તિ હતી કે જે ખેડાંના ખેડી ઉચ્ચેરણના સમયમાં તેના શક્તિએને અંકુશમાં રાખવાની સક્તિ આપતી હતી અને તે જુદીને કાલે એક જગત મને ત્યારે જુદી તેને ધીરજ પરવડે.

[illegible]

આભિપ્રાયની તે વિચિત્ર જન સ્વકા કરતો નથી.

આ ક્રમમાં સ્વભાવોની નામથી નિરંતર પુદ્ગલ યાત્રા કરે છે. એક સ્વભાવ બન્યાને કાર્ય તરફ વેગે છે તો બીજા તેને તોડી દાખલે છે. બીજા કશું જોયું જોયું થતું નથી. એમાંથી એકે તે છોડે. પરંતુ હારેલો કદિ તાલે યતો નથી. ઉદિવત્સલિના કાચામાં પડી રહેવાથી ઉચ્ચતર સ્વભાવને બધે દરજ્જા પડે; પરંતુ તે કદેમાં તેની સામે થઈને તેની નિમ્ન ના કરે છે. વિભાસક્રિયા કાચમાં તે પડેલો દોષ છે ત્યારે જન તે કદિ જુની સકતો નથી કે તે પ્રજુની મૂર્તિ છે! મનુષ્યને ઉચ્ચે જોવાને યાત્રા કરનાર કદિ કદિષ્ઠ જન્ય જાતી નથી. તીવ્ર સ્વભાવનો જોયું થતું પડેલો માણસ 'એને ઉચ્ચે જોવાને સુખપેશો છે' એ વાત જો જુસી જઈ શકે; જો તે પોતાની સજાના ચિત્તને જુસી નાખી શકે; જ્યારે તે મુકામીમાં પડેલો દોષ ત્યારે જન જો અવાજ તેનો તિરસ્કાર કરે છે તેને જો તે તાબી રહી શકે અને જો તે પચાત્યાય વિનાજ હિંસાવાળા ક્રમમાં જોયું થતું; તોજ તે એક પ્રજુની પેઠે મંત્રોત્પરૂક થી શકે. પરંતુ તે તો આનન્દ જોયું થવા લાયક છે કે તરતજ તેનો ઉચ્ચતર સ્વભાવ જાગૃતી ઉઠે છે અને તેને એ આનન્દ જોયું થવા દેતો નથી; વિષય ક્રમોપાને માટે તેણે પોતાનું ઉચ્ચતર જન્ય અંતરેથી દીપિતુ દોષ છે. પરંતુ તેણે જો જન્યકર જોયું આપેલો દોષ છે તેનું ત્વરણ તે ત્વજ સકતો નથી; મિજમતી નેવાર દોષ છે. પરંતુ તેનો જ્ઞાન તે સહ સકતો નથી.

"સૃષ્ટિકર્તા સજાને જે છતી છે અને જે મોટી તેજા વાળી વંતુઓપર સજા ચલાવે છે; જે માણસ સજા અને માણસ સામર્થ્યથી જીવતી જીવનસમાપના કરીને સાન્ત કરી દે છે; અને આપણા જીવનના સકરોને આપણા મનના સિદ્ધિઓ રૂપ જનાવી દે છે; એવી જાતનો છતી બેનારી સક્રિય મન આપે." —ચાર્લ્સ સ્પેન્સન.

રે; શરીરમાંની ધાતુઓ અને સ્ત્રોતે તેને પીમગાતી નાખે છે; તે ઇન્દ્રિયની ભેદભરેલી શોધોની નહીંમાં ખેળી જાય છે. પ્રકૃતિનાં આ શોધોના વિચિત્ર ઝરા આમળનાં, આ રોહીનીના દુઃકાની રાહ જોતાં નાનાં નાનાં કુદરતી કારખાનાંઓ, તે પસાર થયે કોઈ ત્યારે જાગે જાગુ થી ન કરતાં હોય તેમ, તેને કોઈ સ્થળે હાડકાના રૂપમાં તો કોઈ સ્થળે પાચક સ્તંભ રૂપમાં, કોઈ સ્થળે પિતાસવના અણુરૂપે તો કોઈ સ્થળે યાન તંત્રના અણુ રૂપે અને કોઈ સ્થળે મગજના અણુ રૂપે ફેરવી નાખે છે ! તે સુધી રોહીનાનો ફેંદાપેશો દુકોડો, આમ કઈ ક્રિયાથી સ્નાયુની પામે આવીને કામ કરે છે તથા મગજની પામે જાગ્રતિ વિચાર કરે છે તે આપણે જાણી શકતા નથી ! જનિવનના આચરણી વચ્ચે વચ્ચેનારા કારકાને આમનેમ ફેંદાપેશો કુદરતના એ અદ્ભુત કામને આપણે જોઈ શકતા નથી; તેમ આ કારાગૃહમાં આવી પોષા રોહીનાના દુકાને જમતની સુંદરમાં સુંદર રૂપમય કથા “ પિમિમ્મ પ્રેમિમ ” આ પરિવર્તિત કરી નાખનાર બેઠ બરેલા કિમિયાતુ અદ્ભુત પદ્મ આપણે જાણી શકતા નથી ! જ્યાં આપણે એટલું તો અવસ્થ જાણીએ છીએ કે ગરર બ્યારે જન્મ થાયે અને તેને પાડે ખૂસ પાડે ત્યારે જે આપણે તેને એ આપણે નહિ તો મગજ અને સ્નાયુઓ કામ કરી શકતા નથી; અને આપણે એ પદ્મ જાણીએ છીએ કે જે આપણે યોગ્ય ખોરાક પસંદ કરીએ નહિ, જે આપણે તેને યોગ્ય ગીતે ખાઈએ નહિ, જે આપણે માનસિક અને શારીરિક બાલામથી તેનું યોગ્ય રીતે પાલન કરીએ નહિ તો તે એકાદ ગર્ભાવસ્થના બાલામને : એકાદ જનિવનની રૂપમય કથાને કિમ્મ કરી નહિ

ખરેખર આપણા શરીરની રચના અદ્ભુત છે ! જરા ખ્યાલ ના કરો કે એક ચહેરાની ચંદ્રીને એક પગમાં શુદ્ધ પાણી બનાવી દેના; એકાદ લગાવ કે રાંડી હોય તો તે જોઈને આપણને કંઈ

ત્રીજી આનંદ રાજ! પરંતુ આજના ધરીમાં, એવુંજ એક તજાર
 છે. મનસ્વીના, ભરખેજીનું રૂપેના અજીએની 'સાથ અને ખવાડ
 ખેલા આજેનો કમરો હાથે પાપું કરતું કાળું' લોહી દેસામાં
 પ્રત્યેક આસની સાથે. સ્વચ્છ, રાતા લોહીમાં દેસામાં બધ છે!
 તે બહુમં અજીમાંના રાજાનું પ્રત્યેક નિંદુ દેસા એક રિત્ત રસાયન-
 રાજાનું ખનાવેલું દેસા તેનો અંદરજ આપણી સર્વ સમગતા અધરા
 નિર્મળતા સમાવેલી દોષ છે! તેમ આપણી રાજીએનો વિસ્તાર
 અધરા મર્યાદા રહેલી દોષ છે. તેમાં આપણી તંદુરસ્તી અને
 દીર્ઘાયુ અધરા દેસા અને અજી મનુ રહેલા દોષ છે. તેમાં
 આપણી આરા અને આજના બધે, આપણી દિનન અને આપણી
 બીજા, આપણી રાજી અધરા અજી, આપણી સમગતા અધરા
 નિર્મળતા, આપણી સમગતા કે નિર્મળતા, રહેલી દોષ છે, તેમ કુચ્છ
 અને વિરતન રાજી અધરા અજીનું પૂર્વને દરેક વારસામાં મળેલી
 નેકુચ્છ રાજીએ રહેલી દોષ છે. તેમથીજ આપણું અરિથ અને
 આપણી નસા, આજના રાજીએ અને મળત, આપણી સુરપતા અધરા
 રૂપના, એ સર્વનો કદબધ થાય છે. તેમાંજ સદૃશ્યની વા
 દુર્ધશી
 જીવનના તર્વા અને અપરાધીની વા મદામની વૃત્તિઓ બરેલી દોષ
 છે. એટલા માટે આપણને આરોગ્યના નિયમોને આપીને રહેવાની
 અને તેમ કરીને આપણી આ બાંધે જીવનની નદીની સ્વચ્છતા અને
 રાજી જાગી મળવાની દેહલી જાવી જરૂર છે!

રૂપેનાર હો છે કે " ધણી લોકો " જાણી જાણી " વિષે વાત કરે
 છે અને એ જાણ માત્ર સામગ્રીથીજ ધણી લોકો આરોગ્યના નિય-
 મોનો બમ દરવાને લક્ષ્યાય છે; પરંતુ જે લોકો પોતાની ખનાવેલી
 ઉત્તમોત્તમ વસ્તુઓ પેડી એકની સાથે આવી અપમાનકારક રીતે વળે
 છે તેમને કુદરત કાલ રીતે ધણી દે છે અને જે લોકો એટલા મૂંઝ

[illegible]

“તે કરવાને સંમત થતી નથી.” કમીજેને દિવસે તે દંસી મરણ પામ્યો!

એમને પોતાના મોજસાબમાં ઉંઝરેલા નાના પુત્ર તરફ ભેટી પોતાના મનમાં કહ્યું: “નિર્ભીમી માણસ! મને કુલાવરશામાં જે સંકરો સંકળ કરેલાં પડ્યાં છે તેનો અનુભવ એને ન મળવાથી એનું કેટલું બધું અદિત થશે?”

આરોગ્ય, જગ અને દીપાંબુખનો આધાર અવિનાશી કાપડાએ પર રહેશે હોય છે. તેને “દેવચોભ” ની સાથે કંઈ પણ સંબંધ નથી. પ્રથમ આપણું માનાપિતા અને આપણે પોતે તેને માટે જવાબદાર હોઈએ છીએ. બાધિએ બાધિને પણ અંકુશ નથી અને મનુષ્યભૂતિનો ચોથો ભાગ, વાસ્તવિક જીવનમર્વાદનો સત્તરમો ભાગ પૂર્ણ કરી વિના જયજયમાંજ મરણ પામે છે, તે માટે કંઈ જ નથી પણ જવાબદાર નથી. જો તેને એ જાગૃતતા જવાબદાર દાવવામાં આવે તો મનુષ્યો મનમાં કાતરે છે અને ઘોષાં ઘોર છે તેને માટે પણ એનેજ જવાબદાર મનુષ્યો બેઠેએ!

આરમાતેને માહ કરીએ તો આપણે કહી અરી આપણી જગજાનુસારજ છી સકીએ તેમ છીએ. દરેક દેશમાં હજારો અને લાખો વૈદોની સી જરૂર છે. તેમાંનો દરેકો બામ પણ માનપૂર્વક નિર્વાહ કરતો હોય તો તેમ દેવ આપણો પોતાનોજ છે. ઉમતજ અટકાવી સકાય એવા રોગોથી દરવર્ષે કમચ કમ એક કરોડ માનુષ્યો મરી જાય એ આધુનિક મેડીસિન દેવું મોટું કાંઈ છે !

તેનેજ કહે છે કે “કંઈ આપણને દીપાંબુખ આપ્યું છે પરંતુ આપણે તેને કુંડું જનારી દીપું છે!” જગજ પોતા લોકો દેવ સુધી જીવરતું પૂર્ણ જ્ઞાન પસાવે છે અને જુદાતરશાએ પડેથી મરણ પામે એવો તો કોઈ વિરલજ દેવ છે. જાકી જગજ જયજયને જુવણીમાંજ મરે છે. સેકડે તનુ આર માનુસજ જુદાતરશામાં મરણ

મેહું અપમાન કરવા સમાન છે ! ક્રાન્તિસ વિલાઈ છે કે " એક સમય એવો પણ આવશે કે બ્યારે લોકો અધ્યાત્મી આપણી ન મળી અવસ્થાને સંભારી સંભારીને એવી વાતો બોલે કરશે કે " અમારો વર્તમાન છેકરોએને સ્પષ્ટચેત્તી અવધે અને વિશેષની નદીએના નામ સીખવતા, પરંતુ જે અદ્યુત નિવેશ પર તેમના આરોગ્યને આધાર હોય અને જે માનવોચિત આચારથી તેઓ પોતાની આસપાસના માણસોની સાથે શાંતિ અને સદિયજા સહિત રહી શકતા હોય, તેનું તેમને શિક્ષણ આપવામાં આવતું ન હતું ! " પોતાની જાતને અભ્યાસ અને પોતાની જાત સંબંધી જ્ઞાન એક જોની ઉપયોગી વસ્તુ માણસને કાઢ પણ નથી અને તે છતાં પણ તે પોતાની આસપાસના પશુઓ સંબંધે જેટલું જ્ઞાન ધરાવે છે તેના કરતાં પણ પોતાની જાત વિષે બહુજ ઓછું જ્ઞાન ધરાવે છે !

મનુષ્યનું શરીર જે મહાન વિધિઓનું મહાન કામ્ય છે, તેને વાંચતા, તેને અર્થ સમજતાં, તેની મુદરતાની કદર કરતાં ન સીખવું અથવા તેન. જુગ રહસ્યો અણુવાને પ્રયત્ન ન કરવો એ આપણી સંસ્કૃતિને હાક સમાન છે '.

મનુષ્યે પોતાની અજ્ઞાનતાને લીધે કેટલું સહન કરે છે તેનો પ્રત્યુત્તર આપણને એકાદ મંકુચિત, અર્ધ વિકસિત, એકાંગી, અપણુ પ્રજા તરફથી મળશે.

જો કવિ બીમાર પડે છે તો તેની કવિતા પણ બીમાર પડે છે; જો એકાદ મંકુચોના આગમાં કાળું વિષમય લોહી ફરતું હોય ■ તો તે તેના મંથને પણ તેનાવડે ભરી દે છે; અને જેની રીતે લોકે બાહરનની વિગતોસક્તિ તેના કામ્યોમાં તથા કેટલાક મુજબ તના કવિએ તેમજ કવિ કહેવરાવવા માનનારોએની વિષય લોપુપતા તેમની કવિતાઓમાં નજરે પડે છે, તેની રીતે કુપથી પીગાળ

દરદીનાં કામચલાણાં પણ જ્યાં ત્યાં રામચીજ ગમે આવે છે. માત્ર અસત્યવાદીઓજ નહિ, પરંતુ અછળેથી પીડાતા દરદીઓ પણ પ્રભુને પસંદ નથી.

“એક રેગી શરીરમાં રહેલી મહાન બુદ્ધિ, એ એક ઘાડી મથેલા તારા (તરનાર) ના ગજવામાં રહેલા મુવર્જ સમાન છે.”

મણી વાર પેના અછળેને લીરે માથાનો દુખાવો થઈ આવે છે અને તેમાંથી કેટલીક વાર જવરાઈ બાધિ થઈ જાય છે એક અવપવના પાપને માટે શરીરનાં તમામ અંગોને દુખ સહેવું પડે છે. તે ઉપરથી સમજી શકાય કે શરીરના તમામ અવપવો તથા જાનનંતુઓ એક ખીલની સાથે કેટલો બધો મંબંધ થયેલા છે !

એકાદ નસ ઉપર ચોળે થઈ આવતાં ખીજ નસ હાથમાં સાથે દમાઈ જઈને મનુષ્યને જે અતિ વેદના ઉપજાવે છે તેના આગળ નેપોસિયન સરખો સમર્થ મદારથી પણ એક નાના ખાસક જેવો બની રહે છે ! એકાદ આંગળાં થા મુવર્જિંદ કે હસેનમ અથવા શરીરના ખીજ કોઈ નીચલા ભાગમાં હુમડું, ચોળે, ડાઘ કે રૂઈ થઈ રોય તો તેથી આખા અને માથાને પણ વેદના થાય છે—ગંભીર દર્દન થાય છે !

હરત આપણા સુખમાં શારીરિક, માનસિક અને નૈમિક હાથોની ભેદ મે છે.

ચાલો આપણે એના ચોપડના એકાદ પાનાપર નજર ફેરવીએ :
હાર્થ, પરિબ્રુમ.

અત્યંત હસરત, તમાકુ કે બીડીનું મનનું ઉત્કેરાણું, કોપ ચક્રવે, સુવન, રૂઝામ આદિ દર્દીનું શેવન, ખૂબ છવનગી આપણને દર્દન પરં-
નેરથી હમેશાં ખારવાં, અત્યંત તરાથી સર્વ અથવા નાથ થયે.

દોડીને દ્રામગાડી કે આમગાડી પકડવી,
અભ્યાસમાં હર ઉપરાંત ખંડવા રહેવું,
ઉત્તરેથી જાતું, વચેરે વચેરેમાંની
ઓકંબા અનેક જાળનેનું સેવન કરવાથી
વચ્ચમાં ધૂળ થઈ.

અભ્યાસમાં ઉતાવળ, અથવા કપટ્ય
ક.ચા. બોરે.કનુ નાના કનકાર્યો
મનમાં, સમયમાં મનદુઃખ, અર્ધ
માન (૪૧), અથવા મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.
૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.
૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.

મન પ્રિ, રે. ૧૦, અનેક રો
સુ. ૧૦, ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.
૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.
૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા. ૧૦ મા.

સની પામે એક સુંદર નાજુક પડિવાલ હોય, તે તેને સ્નાપર ખુદ
 મળી દે અને તેમ પુત્ર અને વાઈડ પડવા દે અને તે છતાં જુને
 સારી રીતે ચાલીને પોત્ત વખત આપે એવી તે હચ્ચા રાખે તે. તે
 રિતે તમે સું પાસો / મેહ મુદરવ પોતાની હવેલીના બારી ખામ્મ
 ખામ્મડાઓ અને ચોરોને તથા જરુ, પુત્ર અને વાઈડને મારે ખુ-
 મકોર અને તે પના નેમાની સર્વ વસ્તુઓ સારી તથા સુરસિત મે-
 તના આશ મને ન. નને રિય તમે તા પાંગો.

કસરત અને ખોરાક છે. પાંજીનો ઉપયોગ કુદથી કરજો, કસરતનો ઉપયોગ નિયમિત રીતે કરજો અને ખોરાકનો ઉપયોગ સાધારણ રીતે કરજો. એટલે તમને ખારી સદાપણે આવશ્યક રહેશે નહિ. ખારી છવંત દવામાં ફૂં તેમજ વિના કંઈપણ હી ઠસો ન હોનો અને ખારા મરજુ પડી પડું ખારા અં પ્રમાણિત સદાપણે સાથે જો તમે મિચી કરશો તો તમને ખારી બોલ જણાશે નહિ. આપણે આપણા ધંધાનો રૂઢ મરજો જોઈએ. જો કાર્વ; તમને ખારી નામે છે તે કાર્વો સાવધ રહેજો. જે ધંધામાં અસ્વચ્છ હવા ધાસમાં લેવીજ પડે તેનો ત્યાગ કરજો. સમુદ્રો, ખાણમાં અને ૩ તથા સુવર અને કાજાન મરખાનમાં કામ કરનારાઓ અને પોલાણનું કામ કરનારાઓ અત્યાયુ હોય છે, કારણ કે તીવ્ર રુજાઓ તેમજ ઘીરમાં પ્રવેશી જાય છે અને તે રોગમાંના પુ આરત્વને કસોરે છે. માએસ્ટરના જરી મંદા નવનવારાઓ નખીસ વર્ષથી વધારે સ્થિતિજ છૂટે છે! જે પાણ્યો લાંબા છવંતને કિમતી મણે છે તેમજો એકા સખગા ધંધાઓને નિશ્ચંચિ આપવી જોઈએ, કે જે તેમને અસ્વચ્છ હવા રમમાં લેવાની અને સર્વત પ્રમાણને નામે બંધિવાર જાગ્યામાં કાચકાસ મગતો પ્રમાણ લેવાની રજા પાડતા હોય. વિશેષે કરીને આ ધંધાઓનો તેમજો ત્યાગ કરવો જોઈએ કે જે તેમને ૮ પોલાણ, પિત્તજ અને લેપાની નાની નાની રજાઓ અને નાની નાની કર્યો, કોલસાની રજાઓ અને અનાજના ફુંદાજથી, અનાજ જુદા કરનાર તેમજ અનાજને રગનાસં રજાજથી રજા રજાઓ પાસમાં લેવાની રજા પાડતા હોય. જેઓ અનાજની વખા-રોમાંજ પડ્યા પડ્યા રહે છે તેમજ ૪૫, સીમું, દાઢા, વગેરે અવવાનું મરખાનજ કામ કરીને ઝેરી પાસ રજા લીધા છે જેઓ પુ આપું છવંત છવંતારા હોય છે.

ગીત ધધાએથી... થતાં મરજુનું : સરાસરી : પ્રમાણ. એક, હજારનું
 હોય છે ત્યારે હાર હત્યારિ કેથી ગીતેના ધધામાં રોડાયેલા મજુ-
 એનાં મરજુનું પ્રમાણ પદરસો એકરીય હોય છે ! આ એક અતિ
 મહત્વની વાત છે કે ધધાએ આપજુને રૂએ એવા અને આરોગ્યને
 હાનિ ન કરે એવા હેતુ મોઢએ, જ્યારે જ્યારે આપજુ મન
 આપજુમાં ફરસો કૃપમ કરે છે, જ્યારે જ્યારે તે આપજુને વે
 સમાન અને અરોચક લાગે છે ત્યારે ત્યારે તે આપજુ છુટતો
 બપંકર ત્રસથી ક્રુપ કરે છે.

આરોગ્યનો સંચય કરી ચકાવ છે; તેની વાપજુ કરી ચકાવ છે;
 તેનું ચકટરિ જ્યાજ કૃપમથી ચકાવ છે અને એ રીતે તેને જમનું
 ત્રણમજુ કરી ચકાવ છે' જેની રીતે એક થામન એકજ સદામં
 પોતાની સમમ સંપતિ મુમારી ? છે તેની રીતે આપજુ આરોગ્યનો
 વજુ માત્ર એકજ ખગમ રૂનથી નાત વાય છે.

આગજુપજુથી નદિ વજુ ક્રિયામથીજ આપજુને દારોજનની
 પ્રાપ્તિ થાય છે. પંદરમા પદિ રેડેનું વદાજુ-અને નદિ કે સમુદ્ર
 રૂનું વદાજુ-નોથી વડેનું મવાઃ મન છે. હાસિન રૂડે છે તેમ
 'વપરાની ચાની જ દમેલા મગકની રૂડે છે' અને વડેનું જાજ જ સ્વચ્છ
 રૂડે છે.' આ જ પ્રમાણે ખરો અને અતુર હૃદયથી પ્રવલ કરવાથી
 સરીર મન અને અદમા નિરોગ થાય છે. સારવ પિત્તાના પ્રવલને
 નિષમિત કરે છે અને આપજુમના મના જમ્મ પોતાના પિત્તા-
 શયમાંજ પોતાના વિચારે ફરને રૂડે છે. જે આપજુ નિરોગી
 રૂડએ તે આપજુ આવાવદા રૂડએ હોએ અને જે આપજુ રોગ-
 મરત રૂડએ તે અવસ્થ નિરાવાવદા રૂડએ હોએ.

જે આપજુ મન અને કામને અતિરેક કરીએ (અદમા વપર

પણેમ.કરે નદિ અવચા-તેરી સંપન્ન સંભાગ-લેવાના-શર્પે પ્રત્યે
જેદગારી જવારે નદિ સું ઇવન એરપુ.નંધુ સંપન્ન બની મધુ છે દે
પૂર્વસોનાં માનસીઓ તો આ રીતે દુષ્ટી રેહે ૧૫.

ભોધ. રૂપદાનં છે. અર્ધાગિ. મરણ. પામેલા. માયુસોની
પણી અપવાદ છે; અને તેમનાં, મરણનાં ઉપર, જવાબનાં-એવાં
દરજો અમાર્યા છે; પરંતુ સારી રીતે ઇવનારે માયુસોનાં ઉદાદરદ
અનિ વિરથ છે.

લાલચંદ તારોદાસ મેહિયા

કલ તા ૧૫/૫/૨૦.

૬૪૭૭. (૧-પાના.)

પ્રકરણ ૧૮ મું.—સારા માઠા ધંધાઓ.

“ પ્રકૃતિએ તમને એ બનાવવાની ઈચ્છા સખી હોય તે બનેા બેઠે તમે સંજ્ઞા પ્રાપ્ત કરો; એ માઠ બીજા બનાવ નથી તેા તમને નિષ્ફળતાનું મનશે. ”

—સિદ્ધાન્તિ શિખર.

“ સંજ્ઞાને ખરીકા માટે પણ માણસોને પેલાના સારીનો બેઠાં ફરે સખી આપણે પડે છે. ”

“ માઠ પણ માણસ પેલાની પ્રતિષ્ઠા વિરુદ્ધે પ્રવાસ નિરંતર કરી શકતો નથી અને સંજ્ઞા મેળવી શકતો નથી; છવનનું સાક્ષ્ય કરવાના નિયમે પેલા બેઠા નિયમ બે છે કે આપણા છવનને ઘેરી રીતે પેલાનું ભેદને કે જેથી આપણા સારીરિક બધારણ અને આપણી સ્વભાવિક રુચિને નિમેષ કરવા પાછળ આપણું સમગ્ર જાન ખરચી દેતું ન પડે અને તેના સુપરધોનપડે આપણે સરળ થઈ શકીએ. ”

—મહાવર.

“ જે માણસની પાસે એક ધંધો છે તે માણસની પાસે બે. બધોર છે. ”

—ફકતિન.

“ પ્રકૃતિ પેલાના દરેક સ્થાનને બનાવતી રાખે તેને માઠ ને માઠ નામને માટે ખાસ સાવ-ગત જરૂર આપે છે. ”

—સોનેલ.

ધંધા રોજમારની મનુષ્યના આયુષ્યપર પ્રગલ્ભ અસર થાય છે, એટલા માટે તન્નુ પુન્નેએ સૌથી પ્રથમ એ ખાતરી કરી લેવી જોઈએ કે તે જે ધંધો પસંદ કરે છે એ આરોગ્યકારક છે કે નહિ. સમજાવી નવાપણીથી અને ધર્માચાર્યો વચ્ચે ત્યાં છે એ વાત દુઃ-

સિદ્ધ છે. આપારખ દરી દરીઓથી જે સંપર્ષજી થાય છે તેને લાંબી દરીર ઉતારજો થસાય છે, પરંતુ હવેર કયા તે પ્રકારના માણસોમાં તેમ બનતું નથી. દૂર દૂર દરીથી મદાન મુર્ખમાલોએ વિને નિરંતર ચિત્તન દર્શો કરનારા ખમેલવેનાઓ પશુ પાણીન લાગુ જીવન મોગરે છે. દંબોદ્ધ અને દર્શક આ સત્યના જ્વલંત દેહાદરો છે. મેદિસિયો, મેકન, ન્યૂન, ગુહર, કાદન વગેરે તત્ત્વવેદોઓ તથા પેશનિકો, મહિવશાઓઓ અને ધર્મશાઓના અભ્યાસીઓ, સાધાનક ધર્માદારી મનુષ્યોના પશુ મંદરોથી મુક્ત નહાય છે. વનસ્પતિવિધાના મદાન અભ્યાસીઓએ જલુ સાધારણ રીતે પશુ લાંબા સમય સુધી સુખી જીવન નહાતું છે. હજારોથી પ્રતિદાસની શોધોના કરનારી એક મુક્તિસિદ્ધ મંદરોના ચોદ સત્યો ૧૮૭૦માં મગ્ન પામ્યા; તેમના બે નેત્રુ હતા. અધિક વયના દત્તા, પાચ એકા દત્તા વધારે કમચના દત્તા અને બે સિતરે વર્ષ કરતા વધુ કમચના દત્તા.

માનસિક દર્શનો સર્જના આગેજીવપર પશુ નાદી અસર થાય છે. વિજ્ઞાનનો અભ્યાસ રાત્રિનું રાત્રાવન, કમચ દરી અપૂર્વમાં રીક દરે છે.

ત્રાય અત કદ ખન વનાના પંચ કરનાર મનનાના પેદાશ સ્થાનાના જે સર્વોચ્ચ મંદરો થાય છે તથા નવકે જે ન ક્રિયમ ત્રાય છે અને તેઓ વચનન આવીને વાતો થય રહેલ. તે અવસ્થા તરફ ગાંધ છે. માટે રનારને પાંચ કા પાંચમ પદવન મારે માણમે કમચ છે એકવચ્ચ નાદ, પંચુ તમન મગ્નકમને. મગ એ.કો કરનાર નાદ જે વાનનાઓ રાંધાન આવ છે તેના નામે પન નેઓ પાગાના નમન નાદી થાય છે, દાંતુડ નમન એવ. તથ નવ. કરે છે ૩ તેથી નવે પદ્ધા નવકુના આ ૪ વચ્ચા પદ્ધા અત તેમને વચ્ચા એકા કરી છે. નવસન વિજ્ઞાન દત્તા રના રાંધનાઓના રાંધ કરના માગુ

સોના આરોગ્યપર કાંઈ યી અસર થાય છે તેની પણ કંઈકે
વધારે હરી છે અને તે સર્વ એકમતે જણાવે છે કે તેના પરિણામે
એ સોનાના ઘેત-વહેલાં ખંચા જાય છે; જણવું હાકું સડી જાય છે
ગળાપર સોને ચઢી આવે છે અને બીજાં ઘણાં રોગો લાગી પડે છે.
૭. ચોત્રીય વર્ષ અને આઠ માસ દરમિયાને ઈસેમ્બરે સ' પરમજાન
વીર કરતાં વધારે વર્ષની વચના એક લાખ સપ્તસઠ હજાર માણસો મરેલે
પામ્યાં ! તેમના રોગના આતંજોમાં તેમના ધંધાઓ નેધિલા હતા.
બધાની સરાસરી વય એકાદન વર્ષની આવી હતી. ખેતીનો ધંધો
કરનારના વર્ષની સરેરાશ ઉમ્મર સાથી વિશેષ એટલે કે સાડી પંદર
વર્ષની આવી હતી.

બીજા ધંધાઓમાં રોકાણેલા માણસો કરતા અને સહેરીઓ કરતાં
ખેડુતો વધુ હવે છે અને હવે માણસનું પ્રમાણ તેમનામાં વધુ જણાય
છે તેનાં ધણા કારણો છે. તેમને સ્વચ્છ હવા મળે છે અને મેદાનમાં
કસરત મળે છે; જેથી તેમને શૂખ સારી પેંદ લાગે છે અને ઉપ વધુ
શૂખ આવે છે; જ્યારે સહેરમાં વસતા માણસો બાંયોજ સારી શૂખ
અને ગાદ નિદ્રા ભોગવે છે. વળી ખેડુતોને બીજાં લાભ એ છે કે
સહેરમાં સાત દનીશાઈ ચાકતી હોવાથી ત્યાંના શોકોને જે પસારે
ચિતા અને મનોવેદના ભોગવવી પડે છે તેથી તેઓ મુક્ત હોય છે.

બીજી રીતે જોતા, ખેડુતો પણ કેટલાક મદાન હોયો અને
દીર્ઘાયુષ્યના કેટલાક વેરીઓના પંજામાંથી મુક્ત હોતા નથી. મનુષ્ય
કાંઈ માત્ર રોટલાથીજ જીવતો નથી. સરીસે નિરોગી સ્થિતિમાં રાખ-
વામાં મન સૌથી અમત્વનો ભાગ બળવે છે. સહેમું સામગ્રિક જીવન:
તેમજ પુસ્તકાલયો, બાળ્યાનો, મદાન ઉપરેકરો વગેરેનો વામ સેવાની
મનને મગતી તક; અને ખુદિમાન પુરેણો નિગંનર સદ્વચસ; એ
ક્રિયાના જીવનના ઉપર જણાવેલા ધણા વામોનો મદલો વાગી આવે છે.

આમ તો કંપોઝિટરોએ જ હોવા છે ! હિંદમાં આવતાં ૨, ૩, ૪ અને
 કાપડનાં કારખાનાઓમાં જવું રૂનાં આર્થિક સંસ્કૃતિ. મશુરોનાં આસો-
 ઝાવાસમાં પુષ્કળ જગ્યાથી તેમજ કારખાનાંઓમાં મરખી બજારી રાખવા
 સાથે હવા નહિ આવવા દેવા માટે પ્રયાસ જણાવનારાં બાસ્કીઓ
 મારફત આવવા દે છે તેથી, મરજીનું પુષ્કળ પ્રમાણ આવે છે. મંજૂ
 હતી કાપડ માલદારોમાં વિવિધ અને સારા ગુણવત્તાવાળાંની જ
 તેમ વસે છે.

તે બંધાઓમાં કામ કરનારાઓને રજાઓ આપવાં લેવાની
 રીત પડે છે તે મંજૂર વધારાઓ બેન્ડોપરટન તથા મોખાઈ પછી
 તપાસ કરી છે; તે પરથી જણાય છે કે ખાલોમાંનાં રજાઓ
 આરોગ્યને સાથી વિશેષ નુકસાન કરે છે; પ્રાણીઓનાં રજાઓ એથી
 ઓછું નુકસાન કરે છે અને વનસ્પતિનાં રજાઓ એથી પણ વધુ
 નુકસાન કરે છે.

ધંધાની પધ્ધતીની કસ્ટી રખાને સ્વચ્છતા, શુદ્ધ હવા, સુરક્ષા
 તથા નુકસાનકારક રજાઓ અને વિવિધ હવાથી મુક્તિ એ જાણતે તે
 નેથી વિશેષ મહત્ત્વ આપવું જોઈએ. જે માનુસ મને તેવી રીતને
 માટે પોતાના જાનનું એકાદ પાઈ જેમી દેવાને તૈયાર થાય તેને
 જાણવું માટે. તપ્પિએ છીએ અને તે જગ્યા આપવું એવા ધંધાઓ
 અને કમીએ છીએ કે જે અવગણ્ય અને ઘાતરોના જાનુઆર્ય મુજબ
 આપવું જાનના પામથી મળતે પામીએ, મોલ અને માલીક વગેરે
 અવસ્થા કાન નાને છે !

જે ધંધામાં ધ.વ. અને અનિર્ધારિત અન્ય પુષ્કળ બાજે મન
 રવા પડે છે તે જગ્યા. પણ સ્વચ્છતા હોવા છે. જે પામન નિર્ધાર
 નિને અને પદ્ધતિ ક.વ કરતે નથી તેમ જાણવું સંકટ નિર્ધાર
 મુજબ રહેતું હોવા છે એક દે. ૮ ૯. ૧૯૫૫માં જણાવ્યું હતું

મનુષ્યની ખાતી દારૂથીદિ ઘણીવાર નેષ્ટ થાય છે.

મગજનું કામ કરનારા માણસો હમેશાં ધણાં કલાક સુધી એક ને એક પ્રકારનું કામ સાઈ અને અસરકારક ફેરી ચક્ષતા નથી મગજે કંટાળી જતુને પોતાની રિયરતા અને સામર્થ્યને મુખાંત્રી દીધા પછી પણ તેની પાસે તેનું તેજ કાર્ય કરાવ્યા કરવાથી એવા કાર્યમાં થતુ રિયરતા અને સામર્થ્યનો અભાવજ રહે છે. એને બદલે જો તેઓ ઘડેલી સક્રિયોને આરામ લેવા છર્ધને બીજી પોતાની નહિ ઘડેલી સક્રિયોને ખરું બીલું કેઈ કામ કરે તો એવો ભય રહેતો નથી.

દેહસાક માણસો સાહિત્યની સાથે કંઈ પણ સંબંધ ન હોય એવા ધંધાઓ કરતા હોવા છતાં પણ અવકાશના સમયમાં સાહિત્યનું પ્રુષ્ઠગ કામ કરે છે. પોતાના નિયત ધંધામાં નેમતી જો સક્રિયો વપરાય છે તે આખા રિવસના કામના દમાખ અને ઉસ્કેરશીથી મેપૂર્ણતા થઈ ગઈ હોય છે અને તે છતાં પણ નાખંડગે અથવા બીજા કોઈ પણ અવકાશના સમયમાં તેઓ અતિ અસગરક કાર્ય કરવાને સક્રિયતા થાય છે; દારૂકે તેઓ આ સમયે સરેલા મિત્ર એવી સક્રિયોને ઉપયોગમાં લાવે છે. કે જે સક્રિયો બીજી સક્રિયો કામ કરતી હોય છે ત્યારે વિખાતિ લેતી હોય છે.

મગજની ક્રિયા યંધ રહેવાથીજ કાંઈ મગજને વિખાન્તિ મળતી નથી. આ વાત મદાન વિચારકોનો મોટો ખામ જાય છે. જો માણસો મગજનું કામ સાથે વિશેષ કરે છે તેઓ રહેલા આ મોટા-દુર્માત્મ વસાત મોઝાન-વારાફરતી એક પ્રકારની સક્રિયોને વિખાન્તિ આપી બીજા પ્રકારની સક્રિયોનો ઉપયોગ કરવાનું સીખે છે. એક કાર્યમાં તેમને કંટાળો આવે છે ત્યારે ત્યારે તેઓ તેને પડતું મળીને બીલું કાર્યમાં લે છે; અને આ રીતે તેઓ પોતાના પ્રુષ્ઠગ માનસિક મગજને કંઈ ફેરી નાખવાને સક્રિયતા થાય છે. મગજમાંની

જાન્યેન માણસ વાત કરતો જ્યેષ્ઠ પરિસ્થિતિ ઘડાવતે રીતે જેમ માણસ
 મોક્ષતો; કિંતુ પાશાંમેન્દ્ર કષ્ટકોન્યા કયાનો સુખી અંશેષ્ઠમં, સ્ત્રીક
 પર સ્ત્રીમનો વરસાદજ વરસાવતો ! પેટી દર પેટી માન્યા આસા
 મુદર તારીરિક જામાને લખુને ખજુ, ફુંખેએ સરવતા પ્રાપ્ત કરી છે
 અને તેને અનેક પેટીઓ સુખી સાચી રાખી છે.

જાન્યેન કિંવન્મી કિંદ્રત મગ સિવાળાયા ખજુ દસ પાણીએ
 રતાન કરી મુકના હતો. દુઝગ મરીન્મા રહેલા જગજાન મગ
 મજનને નિર્મળ દાયાવાળી મુંદર હરીની કેપમા આપવામાં
 આવી છે. જા અર્થકિન અને સાનું રૂપના દેવ ધણ તેના
 વાત નિજા દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો
 અમાર દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો
 અર્થના દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો
 અર્થના દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો
 અર્થના દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો
 અર્થના દેવ ન પાવતો ના રહેવાના અર્થના દેવો નો

પરંતુ પાછો છે તે તમારી ભૂતને અથવા સમાજને ઉપયોગી નહિ ? જો તમે એક દરજ્જી પાસે નામમાં પહેરવાનો પોશાક માટે પાંચ હાથ મુદર ઝાઝર ચીકણો તો તમે માત્ર તમારો સ્વાર્થ સિદ્ધ કરવાને પસંદ કર્યો છો, કારણ કે તે ઝાઝરનો ઉપયોગ માત્ર તમે જ કરી શકો છો અને તે માત્ર એક જ નામમાં કરી શકો છો એવા મેળો શોખ અને શોભને પરમાર્થ સમજી શકો નહિ, તેમજ ભૂવધી એમ પણ ખતી મેરી નહિ કે તમે જે મુદર વચ્ચે પહેરો છો તેથી તમારો કરતાં ઉતારતી પંક્તિનાં માણસોનાં કુપાતુર મુખમાં અન્ન નભવે છે. તમને તમારી માડીમાંથી વીરતા બેવાને માટે જે સોડા સાંપર ધૂળતા દારૂનાં કમા રહે છે તે લોકોને આવેજા અનુભવ છે. આ મુદર વચ્ચેનો અર્થ એવો વલો નથી કે તેમનાં મુખમાં એકદમ અન્ન મળે છે, પરંતુ તેનો અર્થ તો ઉલ્ટો એવો થાય છે કે તેમણે અન્ન તેમનાં મુખમાંથી ખુંખરી લેવામાં આવ્યું છે.

એક મુદર, ઉપયોગી, માનવંત ધધો પર્મદ કરો. ખરાબ ધધાની સાથે મનુ પરિચય થવાથી કેટલીક વાર તે પણ સારો જણાય છે; પરંતુ એવી ભૂલમાં પડ્યા નહિ. એવો ધધો પર્મદ કરો કે જેમાં વિકાસને અવકાશ હોય. કેટલાક પ્રકારના ધધામાં એકાદ મુદર કે ત્રણ મુદર પણ હાથતા મળી શકતી નથી, તેમજ એકાદ પિયેડી પણ તેમને માનવંત બનાવી શકતો નથી. એકાદ એવો ધધો પર્મદ કરો કે જે તમારો વિકાસ કરે, તમને ઉન્નત કરે અને તમને આત્મ સંસ્કાર તથા પ્રગતિ કરવાની તક આપે. તમે ઝાઝું દ્રવ્ય પેદા ન કરો તેની ચિંતા નહિ, પરંતુ તમારે ઝાઝું મનુષ્યત્વ તો પ્રાપ્ત કરવું જ જોઈએ, કારણ કે મનુષ્યત્વ એ દ્રવ્ય અને ખિતાબ કરતાં પણ મોટું છે અને ચારિત્ર્ય, એ કારકીર્દિ કરતાં પણ મહાન છે. જો બની શકે તો જે તમને પરાણે કામ કર-

અમુક પદ્યોમાં આવીને કવિઓએ પણ તે બાબતે
 ટીકાઓ લખી. પાશુપતે 'સાહિત્ય, વેદ, મહારાત્રી મોહી' અને પદ્ય
 કવિના પદ્ય, પણ 'પાનવત, વેદ' અગત્ય દેખાયાં તેને જોઈ
 કવિને કવિતામાંથી ઉત્તરોત્તરે પાત્ર મળ્યાં છે. એના પાશુપતે પદ્યો
 વિનુતો અથવા આકાશીઓ જમ્યાં હોય, પરંતુ કીર્તિત પદ્યોમાં
 તેને તેમજ તેમજ તેમજ તેમજ પદ્યોમાં નથી અને તેમજ તેમજ
 કવિઓએ તે પદ્યોમાંથી અગત્ય કરી કવિતા બનાવી છે.

જોકે કવિઓ તેમજ તેમજ પદ્યોમાં વિનુતો મેળવે છે.
 જે કવિઓ પદ્યો તેમજ પદ્યોમાં સાધનમાં હોય તેમજ નથી અથવા જે પદ્ય
 કવિઓ તેમજ કવિઓ પદ્યોમાં નથી અને તેમજ તેમજ
 પદ્યોમાં પદ્યો નિવૃત્ત નથી.

"સાહિત્ય, સાહિત્યમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 અને આવીને ત્યાં છે અને પદ્યોમાં 'સા' ના નામની મિત્ર
 પદ્યો છે; પરંતુ તેઓ પદ્યો નો નો નો નો નો નો નો નો નો
 સાધન તેઓ પદ્યોમાં પદ્યો નથી."

અમુક પદ્યોમાં આવીને કવિઓએ કવિતા પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 હોય તેમજ પદ્યોમાં તેમજ તેમજ પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 'સા' અને 'પાનવત' પદ્યોમાં હોય તેમજ પદ્યોમાં તેમજ પદ્યોમાં
 કવિઓ નહિ સાધન પદ્યોમાં, પદ્યોમાં, પદ્યોમાં ૨ પદ્યો પદ્યોમાં
 પ્રતિષ્ઠામાં એના ન હોય એના સાધન પદ્યોમાં, પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 અને પદ્યોમાં એના પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં

જે કવિઓ પદ્યોમાં આવીને કવિઓએ તેમજ પદ્યોમાં પદ્યોમાં
 આવીને પદ્યોમાં કવિઓએ પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં પદ્યોમાં

તેની સજિએલી સહાયુતિ, હોતી જ નોંધએ. ને ધધી એક સુવાન પિયેના માત્ર, સુચારુ, અસલ, માત્ર ધત્તાદિ દલકા અને નીચે ગુણોને કલેમ આપતો હોય અને તેને ઉચ્ચ ગુણોને દુર્ગંધ પડીને મરી જવા દિતો હોય તે ધધીને પસંદ કરવાનો તેને શું હક છે? ને ધધી તેનામાં મનુષ્યત્વને મિલે ત્યુત્વનો વિકાસ કરતો હોય તે ધધી પસંદ કરવાનો તેને શું અધિકાર છે? ને ધધી માત્ર તેને ક્ષમા કરતાં અને પારકો માંસ હરી-વેળાં ધીખવતો હોય; ને ધધી માત્ર તેને “ખાને મે” હમ જોર; હાનેમે “ગમ” એવી કૃતિ ખાણ કરતાં ધીખવતો હોય; ને ધધી તેના ઉત્તમ ગુણોનો કે સરીસપંજિનો નાશ કરીને માત્ર તેની મુદિને તીવ્ર બનાવતો હોય તે ધધી પસંદ કરવાનો તેને શું અધિકાર છે?

ધધી પસંદ કરવાનો ઉત્તમેત્તમ માને એ છે કે તમારા મનને આ પ્રશ્ન પૂછો:—” જો હોઈ મારા ગુણો અને મારી લાવકાદ ધ્યાનમાં લે અને ને હારા તેમને સૌથી વિશેષ સામ વાગ એવા સ્થાનમાં મને મૂકે તો તેઓ મારી સાથે કેવો જવાબદાર કરે?” અઃ સંબંધમાં એક નોંધનિયન કહેવન વાળી સારી છે: “તાફ સમ્મ કવન તારા માનવગુણોને સમજેવ કર; તેઓ અતિ સિદ્ધ તેના બાસે વાળી આપશે.” જ્યારે આપણે બીજાઓને માટે પુષ્કળ કામ કરતા હોઈએ છીએ ત્યારે આપણે આપણી બાતને માટે પણ પુષ્કળ કામ કરતા હોઈએ છીએ. સુવાસ્વામ જ્યારે આપણે આપણી ઉત્તમેત્તમ સજિએલી મેદામાં મોટી સંખ્યાનો ઉચ્ચ પ્રકારે ઉપયોગ કરી સકવાની સ્થિતિમાં હોઈએ છીએ, ત્યારે આપણે આપણું જીવન માટે તેમજ બીજાઓને માટે સૌથી વિશેષ “મ” કરી રહીએ છીએ. વગર જ્યારે આપણે બીજાઓને સૌથી વિશેષ સામ કરીએ છીએ ત્યારે આપણને સર્વોત્તમ સમસતા પ્રાપ્ત

ધાર છે. ખાતર સ્વાધેનીજ દરિયા પાંપા પસંદ કરવાનો આપણને
કદ પશુ અધિકાર નથી. આપણે ક્યારે બીજાઓને ઉતરીએ
છીએ ત્યારે આપણે આપણી જાતનેજ ઠગીએ છીએ.

એક નમ્ર એવો આપણે કે ક્યારે ઉઠાશ અને ઊઠારીની સખા
વિકૃતિ નિશ્ચિત કરવાને માટે સરેશાઓ સ્થાપન કરવામા આવશે. આવી
સંસ્થાઓમા બદોશો અનુભવ અને સ્વમ અવશેષનશ્ચિતિ પરાવનાર
માણ્યો, નનુ જો પુરપેઠી બ્રાહ્મણિક દૃષ્ટિનો અભ્યાસ કરશે અને
મન પાયામા તેઓ પોતાના સંજ્ઞા સામર્થ્યનો ઉપયોગ કરી શકે
એમ તે એ શીશ્યા હાવામા તેમને નડાવ કરીને તેમના સામર્થ્યનો
જાનગમ ઉપયોગ કરી શકે કરશે એ તેમને શીખવશે. પોતે જો
પ્રથમ પોતાના સંજ્ઞા સામર્થ્યને પ્રયાગ કરી શકે તે પછી વહેશે
જો તે શીશ્ય હતાકાલ જોઈને નનુ ચિન્તિત થતા નથી, તે
પણ જોઈને તેમજ કરવાનું સમિતિમાન થવા અને દુઃખિયાને
જો નાનગમ પુરેકે તેમ કરીને પોતાનો નિવેદ કર. ત્યાંપિ પશ્ચી
જો તે જ એકદમ નથી ના જવા છે ને ત્યાં મન ન વિશ્વાસ
મા જો તે સમય અણ-જાકે પાં છે. હિંદુ નડેલા. સંસ્થાઓ
જો તે એ એકે કરીનેલા નનુ નમિત્તુ પ્રેર નમજર માત્ર
જો મા પડે તો નડાવ કરીને વંદેશી પમદેશી હરેવાથી માગે
કે ત્યાં છે. માત્ર નડાવ ઉત્તર નાન નમજર નનુ દિવા
જો તે નડાવ કરીને નિમેર મન-જાકે વહવા જાકે કરી દે. સુત
જો ત્યાં નમજર ના. અને મનના પ્રાણ કરવા ના પાવ
જો તે નડાવ કરીને નડાવ દિવા ના સદવર પ્રાણ કરવા ના સુત
જો તે નડાવ કરીને ના ના નડાવ કરીને ના નડાવ નડાવ
જો તે નડાવ કરીને ના ના નડાવ કરીને ના નડાવ નડાવ
જો તે નડાવ કરીને ના ના નડાવ કરીને ના નડાવ નડાવ
જો તે નડાવ કરીને ના ના નડાવ કરીને ના નડાવ નડાવ

વાગ્દેવે જોતા નહિ; તેને સંપૂર્ણ ચિત્તથી વગમી રહેજો. કેમ
 થયું વસ્તુથી સોખાતા નહિ અથવા તમારા સ્વસ્થથી એક તમને મને
 પણ મુત થતા નહિ; એટલે એમાં તમને અવશ્ય સંસ્કૃતિ મળશે.
 પ્રત્યેક ધંધામાં વિધિ તો હોય છેજ અને તેથી શક્તિ નિરાશ થયું
 પ્રાપ્ત થાય છે; પરંતુ તેથી તમે તમારા હૃદયને છોડી દેતા નહિ
 જો તમને તમારો ધંધો જે સમાન સામનો હોય, જો તમને નિઃશ્ચય
 એવોજ વિચાર આવ્યા કરે તો હોય કે આ કરતા નાનકડો નાનકડો
 ધંધામાં પડતો નો સારી સંસ્કૃતિ મળત; તો તમે કદિ પણ નિઃશ્ચય
 પ્રાપ્ત કરી શકશો નહિ. અત્યંત ચિંતનનાં રીતે તમે તમારો ધંધાને
 વગમી રહેશો તેજ તમે તે ધંધામાં જાણુતા વિધિને કોઈ રીતે
 અંતે વિજય પ્રાપ્ત કરશો આ દરજા—આ નિશ્ચય મળ્યા એટલે તમારો
 નો એ થાય છે કે બાળ સોડાને આપનાપર અકા ખેંચે છે અને
 તેમ થયું એટલે પછી તમારું રુ રુ સિદ્ધિ થયું થયું તમારું આ રીતે
 આદર થયું છે અને આપણને નૈતિક રીતે મને જે વિચાર કે રીતે
 માણસપરે સોડા પેચેલા અકા મળે છે અને અસ્થિરતા થયા તે
 કારીરરેક કામ કરેલા, જે નાનકડો સમય એટલે તમારું
 ખીજો પકડવાની અથવા નિઃશ્ચય થવાની રીતે તમારું કામ કરેલા
 રીતે તેઓ એટલા સંસ્કૃતિ જે નથી તમારું કામ કરેલા તેઓ નિઃ
 શ્ચય થવાના માણસને નાનકડો સમય નાનકડો સમય જે
 થવાના માણસને નિઃશ્ચય થવાના માણસને કામ કરેલા તેમના અવ
 નતા, નિશ્ચય અને નિઃશ્ચય નિઃશ્ચય તમારું કામ કરેલા તે
 કામ કરેલા દર વિચારને સમજાવે છે.

[illegible]

માર્ગોંઠે । મુ દનુ ૧ ૦ ॥ મારી તખતે યાર્દના છે ૧ જે પ'પાજ
તખતે નિરંતર ખાનસિ રિઆતની જાર પડે નદિ અને તે પ'પા
હરણની અનિવાર્ય રજા પડે નદિ ત્યા સુધી જે પ'પાજ લખખ
સવાથી મંનુષ્ય દગી નદિ ॥ જે પ'પા તખતે સુખનુન અને ઉમન
હમ્મે દોષ; જે પ'પા વિશે તખે મમતઃ રહે સત્તા દોષ; જે પ'પા
તખતે આમલિકાત અને આમલિકા; હરખતો; અવસાલ આપતો; દોષ;
જે પ'પા તખતે પાનને વિગટ- અને રિહતિત હમ્મે દોષ અને
તખતે રખત નામલિક તથા અમમ મનમ મનાવતો દોષ જે પ'પાતો
સેન હર્ષત

[illegible][illegible]

જ્યાં પણ યાદ તમને હવે પગ પડે ત્યાં જીવો નહિ અને નિર્લસ
તમારું સારી રીતે અને પ્રાપ્તિ, આરંભ પાંચાઈ નથી અત્યંત
જ્ઞાન અને પ્રેમ, એ મનુષ્યનો સુંગર છે અને હૃદય હિસા
એ કાર્યનો સુંગર છે. ૩૩

જો તમારે શિખરપર પહોંચવું હોય તો તમે નીચામાં
નીચી તળેટીપર જાવો તમારા પંધામાં સર્વ અંગોનું સુદૃઢ
જ્ઞાન અને અનુભવ પ્રાપ્ત કરો. તમારા પંધાની સાથે જોને પ્રેમ
હોય એવી રીતે પણ જાતને કુમાર સમજી નહિ. એવોજાન
રી. રુદ્રાદિતી મહાન રત્નેશ્વરી ચાલી આ જ હતી. તેની ન્યૂનતાની
દુશ્મનતાનો મુનીષ મરજી પાળ્યો ત્યારે ત્યાંનાં એક મજૂરે તે જાણે
ખરે પ્રાર્થના કરી રુદ્રાદિ તેને કહ્યું: "તું તો ખાત્ર એક મજૂર છે;
તું તે મુનીષનું કામ શું કરી શકતો હતો?" મજૂરે પ્રત્યુત્તર
આપ્યો: "જો વાત કું જાણું છું: પરંતુ મેં મુનીષનું કાર્ય તપાસ્યું
છે અને તેથી કું ખાદિતગાર થયો છું. જો કાર્ય કું સારી રીતે કરી
શકીશ." ત્યાં રુદ્રાદિ તેની અરજીનો અસહ્યાર કર્યો. તે મજૂરે
બીજી દુશ્મનતા મુનીષની જગ્યા મેળવી અને અંતે તેણે એ દુશ્મન
ખરીદી લીધી!

નિષ્કાળ થયેલા દળારો માણસોમાના દરેકે જુદા જુદા અનેક
વધાઓમાં એકસુ જુદું વૈભવ કયુ હોય છે કે તેટલો પરિમત જો
તેમણે એકજ પંધામાં કયાં હોય તો તેમને મહાન સારથતા પ્રાપ્ત
થાય. જો વંચશાહી એક એકજન બનાવવા પાડે છે પરંતુ તેને
મંજૂર રીતે તૈયાર કર્યા વિનાજ કોઈ બીજા પંધામાં પડે છે તેને
નિષ્કાળતા પ્રાપ્ત થાય છે. વળી બીજા પંધામાં પણ જ્યારે તે સારથ-
તાના ઉમરાવર બાળ્યો હોય છે ત્યારે તે એને ઓડી દે છે અને તેથી
બીજાવાર નિષ્કાળ થાય છે. સારથતાના દારપર આવીને નિષ્કાળ

સાંધી પોતાને મારે કાંઈએક ખાસ બાંધતી જોઈતી હતી નહીં ત્યાં કુંડો
તે કાંઈ પણ વિચાર સ્થિત રહી શકતો નથી.

રમતો બધી કમાર મનુષ્ય, અવધારકુસળ મનુષ્ય, શક્તિ
શાળી અને ઉદ્યોગી મનુષ્ય જમીનપર ધર બાંધે છે અને
તરંગી મનુષ્ય દવામાં કિલ્લો બાંધે છે. તરંગી મનુષ્યો
ભયારે ભયો રૂપિયા મેજરવાની માત્ર કમ્પાન્ય કર્યા કરે છે ત્યારે
અવધારકુસળ મનુષ્ય યોગ્યક દબાવ રૂપિયા રોકડા બીજા મૂકે છે.
તરંગી મનુષ્યના મજાલા સરખાવામાં તરંગી છે, પરંતુ ભયારે તે
જાગળ થાય છે ત્યારે તેના ખાન્યા નથી હોય છે. સાંખ્યોનાં
સ્વપ્ન જોવાં સંદેહ છે, પરંતુ એક ઉપાયો કમાવ્યા મુશ્કેલ છે.

તમે જે પણ કાર્ય ઉત્તમતામ રીતે કરી શકતા હો તેને
જ તમારું જીવન, તમારું જાગ. તમારો ઉત્સાહ, તમારું
મર્વસ્વ અર્પણ કરો. જે ન હોય તે કરો જે ન જીવનમાં માત્ર
એક જ ખરી નિષ્ફળતા શક્ય છે અને તે આપણું જે કામ
જીવનના હિતમાં તે કામ ઉત્તમ રીતે ન કરીએ એ છે."

"મોરો કહે છે . . . ભગવાન મને પા. ન મોરો, પા. મને પા
અપવન મને તો પા. તો ન મિત્રાત ન હોય તે ભગવાનનું હૃદય
ને કમનું જ નેત્રમાં."

"અગત્ય તો જ તો કમલાને મારે મારે હા કમું જોએ"
તરે દમલા પા. તો જાણ તમારું જાન-એ."

"પોતાને ને-ડીનાર કહે છે . . . એ એક સુભાષના વાત છે
"દા. પડી હા મનુ" એ એક જામ આપણે આપણી માનને
જાણ છે, એક માણસ એક જામ કરી શકે છે; તે તેનાય ખાતુ
પા. પા. થ નહતું નથી."

પા. કહે છે . . . જા મનુ. હા જેનું એક જ કામ પોતાની

સર્વ યતિ વાપરીને મળતે છે તે માણસ એ કામ જેવું કાસ અને
 જખાં હી કો છે તેવું કહેવો પણ હી કો નહિ. "
 સ્તિર હો છે કે નહોતું સંસ્કાર પૂરે માત્ર બેનામનો બેનામ
 હો અને પાસની બેનામ કામ કમળી તે સંસ્કાર ને બેનામના
 હો અને ને માત્રની કામ કમળી ને માણસ કામિયાન થાય
 તે સંસ્કાર સંસ્કારીબેના સમજ કરતાં બેનામ માત્રે પણ માત્ર છે
 અને તે તેમના કરતાં દેવની અધિક અધિકતરી મેવા કરે છે. "

બેનામને કરે છે કે " તમારી લેકની પાસે અત્ર સજે
 કિડિયાસની પ્રયંત્ર કરેલી, હાલિયાપતોની પાપી અથવા
 અધિક કિંવા અન્યની લેકની કરતાં પણ અધિક ઉત્તમ
 અને અધિક મહાન, પરંતુ તે સર્વથી બુદ્ધ એવું બેનામ
 વિદ્યમાન છે. "

પ્રકરણ ૧૯ મું—એકજ ઉદ્દેશ ધરાવનાર મનુષ્ય.

જો એ મનુષ્ય પોતાનું જીવનકાલ એક જ ઉદ્દેશ માટે જીવે તો તેને એકજ ઉદ્દેશ ધરાવનાર મનુષ્ય કહેવાય. એ એકજ ઉદ્દેશ માટે જીવે તેના જીવનમાં કશુંકાં જોડાઈ જાય છે અને તેના સમય જીવનને માટે જ એકજ ઉદ્દેશ રાખવાનો એક મહત્ત્વનો ઉદ્દેશ છે. —એકજ

જો એકજ ઉદ્દેશ માટે જીવે તેના જીવનમાં કશુંકાં જોડાઈ જાય છે અને તેના સમય જીવનને માટે જ એકજ ઉદ્દેશ રાખવાનો એક મહત્ત્વનો ઉદ્દેશ છે. —એકજ

“જો એકજ ઉદ્દેશ માટે જીવે તેના જીવનમાં કશુંકાં જોડાઈ જાય છે અને તેના સમય જીવનને માટે જ એકજ ઉદ્દેશ રાખવાનો એક મહત્ત્વનો ઉદ્દેશ છે.”

—એકજ ઉદ્દેશ માટે

વાળી અને મધ્યમામમાં નાકાંવાળી સોળને કામ કરતી. બનાવવાના પ્રયાસમાં અનેક મહિના બુઝાવ્યા પછી એકાએક તેના મનમાં વિચાર આવ્યો કે ખીજો જળીએ જલુ સાથે સાથેજ મારી કાઢ એમ છે. આ વિચાર આવતાંવેતર તે લગભગ-ગાંધા મનુષ્યની માણક એ પુક્તિ સિદ્ધ કરવાને માટે ક્યોમ કરવા મંડી પડ્યો અને રાત્રી દિવસ પરિશ્રમ કરીને અને તેજે એક બોડાળ નખરો તૈયાર કર્યો. હવે તેને સફળતા યાપ્ત થવાની ખાત્રી થઈ. હવે તે મનુષ્યનું દારા પોતાના કશ્વિત સમયને જોઈ શકે. હવે પરંતુ તેની પોતાની પામેની મુશ્કેલી અને તેના પિતા કે જોજે તેને ઘોડી પછી મદદ કરી હતી તેની તરી તને પ્રત્યક્ષ કામ કરતો બનાવવાને માટે અર્થુ દલી. હેરાટે જ્યેજા વિચાર નાખતો તેના એક જૂનો લદાખ્યાયો કે જે દિનિચામન કામતા અને સાકમ વેચવાનો ધર્મો કરતો હતો તેની નમુષી તેને મદદ મળી. તેજે તેની સાથે એવી કરત કરી ને "દુ તારી અને તારા કુટુંબની ખાપાખોરાઈ પૂરી પાડે અને તને એકમા પેદા આપુ પરંતુ તને ખદકામા જો સંચો હવે થેવા કામ નિવડે ન તને પેદા આપી કિરકા અને આપેવડ" જે. લ. ૧૮૮૦ મ. લ. ૨૫૦ નેવાર થયે અને એ વર્ષના જુલાઈ માસના એકિનાલ દીન નિ. રિવરને માટે એક તથા પોતાને માટે એક જામ ને જાનના કરકાયા વાચક ને રતી લીખ્યાં જુ. લીવનકામ અપુ મગજુ. જુ. હવે કે કપડા રાખવા પરંતુ ને હવે તારા. જ. ૧૯૧૧ હવે જુ. જાનના રાખવાના આપુ છે. તે એક વિનિદમ વચન. વિનિદ. જા. ૭ અને જા. ૭૨૭ જે. જુ. જા. ૧૨૭૭ છે. જા. ૧૧૧૧૧૧૧. વિનિદ. મહર્ષિ મનુષ્ય છે. દાકમ જે હવેજાપિ મારવાન. લ. ૧૧૧૧ હવે તેમનો એક જુ. એવો તરી કે એક આ ૧૧૧૧ વચન ને દાકમ મહર્ષિ તિદનેતે

સુખ, સૌન્દર્ય અને સગવડ પૂરાં પાડવાં તથા તેમને સારી આરોગ્યદાયક પરિસ્થિતિમાં રાખવા એ કેહા સારા નફાકારક ધંધામાં મૂકી શેકવા સુમાન. ■ એમ તે માને છે અને એટલા માટે પુલ્કર્ષેન નગર આજે સ્વચ્છતા, નિયમનક્ષતા, અને સુખસગવડ ધરાવનાર આદ્ય નગર બની રહ્યું છે.

એકા ઉદેશ ધરાવનાર અને તેને કાર્યમાં પરિણત કરનાર માણસોએ જૂતગપર મેટા ફેરફાર કરી નાખ્યા છે. શ્રીક તત્ત્વવેદ્યએનું લખાણોમા વરાગચંત્રની મૂળ કથના દર્શિતોચર સાપ છે, પરંતુ તે કથના ત્યારથી બે દબાર કરતાં વધારે વર્ષ પછીન વિશ્વસ પામીને અમલમાં મૂકાઈ.

સત્તરમી સદીમા આગળ વધવાની કેહાં જયુ તક વિનાના ન્યુકામેન નામના એક અંગ્રેજ જુદારને વરાગના ચંત્રથી એક સોદાના હાંતે ગતિમાન કરવાની કથના સચી; પરંતુ તેણે જે એન્જિન બનાવ્યું તે એક ધોડા જેટલું જગ ઉત્પન્ન કરવામા શ્રીષ્ટ રવક કોમકાને બેગ શેતું હતું. આ પુનિક એન્જિનની સંપૂર્ણતા તોલણે બાકે જેન્સ ને નામના એક ગરીબ અસિક્ષિત રફોચ છોડરાને આમારી છે. આ છોડરો પોતાની પાસે રાંતી વગે જ રાત ચહેરના મહોસ્લા આમ કામ નેગરવાને માં આદા મારી મારીને દેશની ધૂળ કરતો હતો, ત્યુ તેને કામ મગતું ન હતું. ગ્લાનમે વિશ્વવિદ્યાલયના એક અધ્યપક તેને કામ કરવા માટે એક ઓરડો કદાડી આપ્યો એક તરફ તે એક મેગરવાને માટે મહેન કરતો હતો અને બીજી બાજુએ જાતી બાદલીઓના વનગ બરવાના વાસણો તરીકે અને પાયાં રાકડીઓના નળી તરીકે કામગીરી કરીને એક એન્જિન બનાવવાના પ્રયત્નો કરતો હતો; કામગીરી એક પગ પામ્યુ બધું જાપ એ તેનાથી નહન થઈ હતું ન હતું. તેણે ન્યુકામેનના એન્જિનમા સુધારો

ચૂંકી દેવાને માટે મોડલી આપ્યા હતા. લોકો કહેતા કે “એતું ભેજુ મરણી ગયું છે ! એના વરાગવંતમાંથી નીકળતી ચીકણાડીઓથી વર બગી જશે; તેમાંથી નીકળતો ધૂમાડો હવાને અસુદ બનાવી દેશે તથા ગાડી બનાવનારાઓ અને ગાડી હાંલનારાઓ કામ નહિ. મગરની ભૂખે મરી જશે ! ” આમની સમાજી કમીટીએ તેનાપર જનુ શિક્ષક મુંબી પ્રમોડી બાએનો વરસાદ વરસાવી તેને આગારી નાખ્યો હતો. તેમને એક પત્ર આ હતો “ જો કલાકના હલ માણસની તરણી દોડતા એન્જિનના રસ્તાપર એકાદ માથ આવી જાય તો તું તે એક બમંકર સ્થિતિ નહિ થઈ શકે ? ” સ્ટિવન્સને પ્રત્યુત્તર આપ્યો “ હા, માનને માટે તો તે અવશ્ય બમંકર સ્થિતિજ થઈ શકે. ” એક સરકારી ઈન્સ્પેક્ટરે કહ્યું હતું કે “ જો આમગાડી કદિ થયું કલાકના હલ માણસની તરણી આવે તો તું એક એન્જિનનો નારતો કીશ ! ” “ ક્વોર્ટર્સિ રિબૂ ” નામના અંગ્રેજ પત્રના ઇ. સ. ૧૯૨૫ ના માર્ચના અંકમાં એક લેખકે લખ્યું હતું કે “ આમગાડીઓ ઘોડા કરતાં બમણી ઝડપથી દોડશે એમ કહેવા કરતાં અધિક મુખાંકમિરેકું અને હાસ્યારૂપ અસત્ય બીજું તું કોઈ શકે ? આટલી તરણી દોડતા આવા એક વંતની કમાપર પોતાને ઊડાસ કરતાં વૃક્ષિમન લોકો બાબુથી વૌધાઈ જવાનું વધારે પસંદ કરશે ! અમે ત્રદા રાખીએ છીએ કે પાર્લામેન્ટ સભાગી રેલ્વેઓમાં આમગાડીની ઝડપની મર્યાદા દર કલાકે આઠ અથવા નવ માણસની કરાવશે. જ્યારે મહાસભ સિનેમારની સાથે એકમન થઈને કહીએ છીએ કે વધુમાં વધુ આટલીજ ઝડપે આમગાડી ચલાવવતું સાહસ કરી શકશે. ” આ સમયે “ સિવરપૂલ અને માન્ચેસ્ટર રેલરોડ ” બંધાતો હતો અને તેની ઉપર ઘોડાઓને બદલે તરતના રોપિયા મતિમાન વરાગવંતનો ઉપયોગ કરવાની સ્ટિવન્સને દરખાસ્ત કરી હતી. તે સંગ્રમે જનુ ઉપલા લેખમાં જણાવેલ આમનું

સાગતો હતો. આ સમયે તે પેતાના મન સાથે બોલ્યો: "લોકો નિવૃત્તિ
રીતે આગબોદમાં પ્રવાસ ચમારે ન કરે!" ન્યૂયૉર્કમાં અને લંડનમાં
તેણે આ વિષે ચર્ચા કરી. પરંતુ તેની વાત પર કોઈએ કંઈ આપ્યું
નહિ. સ્થિતિ સીધી પહેલું ઉત્તરન ન્યૉર્ક શ્રેષ્ઠ નામની ઇતિહાસ-
વેત્તા અને બેંકર તરફથી મળ્યું. તેણે કહ્યું કે તમારો વિચાર અપ-
લમાં મૂકી સમાય એવો છે. માન આટલા સબ્બોના ઉત્તરન
સિવાય તેણે કંઈ વિશેષ કંઈ નહિ. તે કાર્યમાં પેસાનો જોખમ બેઠ-
વાને એ તૈયાર થયો નહિ. અંતિ આશ્ચર્યક સેનિ નામનો લંડનનો એક
આગેવાન બાપારી બે હજાર ટનના વજનની એક આગબોદ ખંપવાને
સમ્મત થયો. આ નેણાનું નામ "ગ્રિટિલ ક્વીન" પાડવામાં આવ્યું.
એન્જિનો શોધવામાં અજીધાર્યો વિશ્વન ક્વચથી તેમણે 'સીરિયસ'
નામની સાતસો ટનના વજનની, નદીમાં ચાલતી એક આગબોદ બાંધે
સમને તેને ન્યૂયૉર્ક તરફ મોકલી. આ વાત સંબંધી ખીજા લોકો ત્યાર
પછી ચાર દિવસે 'શ્રેષ્ઠ વેરડન' નામની આગબોદમાં બેસીને ચિહ્ન-
લથી નીકળ્યા અને તે જન્ને આગબોદો એકમ દિવસે ન્યૂયૉર્કમાં
આવી પહોંચ્યો. ત્યાર પછી પેાડાજ સમયમાં સ્થિતિ લંડનથી ન્યૂયૉર્ક
સુધી જતીસ દિવસમાં પ્રવાસ કર્યો.

ન્યૂ હેવનવાળો ચાર્લ્સ મૂડિયર આપણને દરતા અને પેરેનું કેવું
કેવું કદાદરણું પૂરું પાડે છે! તેણે ઇન્ડિયારગરને બવદારોપણથી
કરવાને માટે મરીજ દલામાં અગ્રીઆર વર્ષ સુધી પ્રયેગ કર્યા હતા.
તે દેવું ન બરી સકવાથી કારાગૃહમાં પડ્યો હતો; તેણે પેતાનાં
બાળકોને જુએ મરવાં નચાવવાને ચોક્ક પેસા મેગરવા માટે પેતાનાં
વચ્ચો અને પેતાની પત્નીના અલ્લહારો ઝીરો ચૂક્યા હતા; તેના
ચંતાનેને બેતરોમાં ઝીરોને જગતણ એકદું કસ્યું પડ્યું હતું; એક મરી

ગમેશાં આગેનો જુવાંસ કરવાને માટે તેની પાસે પસો ન હતો અને તેના મીઠાં આગેનો જુને ખસવાની જગ્યા ઉપર હતો ત્યારે જુને તે પસને કાઢી પાતાની ઉરડોને વગળી રહ્યો હતો. આ સમયે તેના પાંદડાઓએ કુદુંગની સંભાળ નહિ લેતાં માટે તેની સંપૂર્ણ નિદ્રા કરતાં હતાં અને તેને મીઠાં કહેતા હતાં. પરંતુ આ સમયે સદન હરી તેણે મધ્યના ત્રિભુવણને સ્મરણ લેખાર કર્યું. આ સ્મરણ દાસમાં જુણાં જુણાં પાંચસો કામેળાં વપરાય છે અને સ્મરણનાં મધ્યમાં ૬૦૦૦૦ કરતાં અધિક માણસો રોકાયેલાં છે.

પાશ્વિચીનું ઉદાહરણ તેનું સ્મરણસિદ્ધ છે! માટીનાં વાસણોને મીનાકારી કરવાની મુલ કલાને શરીયી ઉત્તેજિત કરવાને-પુનર્જીવન આપવાને મારે શંકર અને વિદ્યભુજાઓની વચ્ચે તેણે ઉદ્યોગ કર્યો હતો. પાતાની પીઠપર છોડા ઉઘડી નહોતે તેણે બહી બનાવી હતી; જાતન વિના અને મલું ખાં તો જુમજસથી તેનાં છ આગેનો ખસવ પાખ્યાં હતાં; તેની પત્ની યોધારિયા દાસે કરતી હતી અને પાતાના સ્વામીની 'મખાંડ' જોડ નિસાઈ બની ગઈ હતી; તેણે પાતાના કુદુંગની સંભાળ લીધી ન હતી તેથી તેના પાંદડાઓએ તેને પિસારવા લગ્યા; તે પાંદડે દાક્ષિણ્ય ૧૫ બની ગયો હતો; પાતાની નોકરીમાં રાખેલા માણસને પેસા આપી લાકો ન દેવાથી તેણે એના પગારના બરણમાં પાતાનાં વસો આપ્યા હતા! તેને દમેશાં નિર્જગતા મળી હતી તો જુનું તેણે કાઢી જુનું આઠા કોડી ન હતી. અંતે તેનું મદાન કાર્ય સિદ્ધ થયું અને તેના ઉદ્યોગનો નાશો મળ્યો.

જર્મન પ્રજાને એક જ દરજ્જાનો-એક જ તરીકે માંખવાનો-વિચાર નિરમાઈના દરજ્જા ઉપરથી રોકો દેવો આ પ્રયત્ન આપણે સત્તાધારી જે જે દરજ્જાઓ ચાલે તેને માત્ર અનુમેલન આપવાને માટે જ તો વૈ બોલ પ્રતિનિધિઓ રાજસભામાં એકાદ થતા હતા!

આપા પ્રતિનિધિઓની સમાની તે શી રક્ષાર કરે ? વિરોધો તે પ્રતિનિધિ જમુ પરવા કરતો ન હતો. જે જે સમા તેની રક્ષાસ્ત પ્રત્યે વિરોધ જાહેર કરતો તેને તે વિખેરી નાખતો. તે એકમે સમજારી રખત ખેતી કરતો હતો. જનની દેશને મુશ્કેલી સોડી વિરોધ જતાવાન જતા રહે અને સિધાના સમજ વિલિખને નેપોલિયન અથવા સિકંદર કરતા જમુ વિરોધ જતાવાન તુષનિ જતા રહે. એમ માન તેનો રહેલ હતો. મોડો અથવા સમજસમા અથવા મને ને તેના માર્ગમા કમુ દાખ તેની તે રક્ષાર કરતો ન હતો. તેની પ્રવચ હમજને તાન થવાની ને સરને રક્ષા પાડતો હતો. જમતમા જનનીનો આગળ નજાવાજાજ જોઈએ એવી તેની નજા હતી. તેના માર્ગમા આવી નેથી અવક રસ્તુ અને અગ્નિને તેમ જમીનદોરત કરી નાખ્યા. ન અદમનીય આપજુદ સત્તાધારીએ સર વિરોધને ડિમ જિમ કરી નાખ્યા.

મદાન કોને તેના કેમપત કરતાના ખોટા આરોપસર દર પાર કરવામા આવ્યા હતો અને કરતા જાણી મુકવાની સિક્કા રસ્ત મારવામા આવી હતી. અને અનન્યા રાગ પડતા હતા; તેમ સરીર દુનિય થઈ ગયું હતું, તે હતાલ થઈને અદા તદ્દી રખડતો હતો; પરંતુ તમે કઈ જમુ કેદલ હોડા રાંધે ન હતા. અંતે સત્તનોજ જમ હો એવી જદા નાખી તેનો પોતાના અમર કાળમા પોતાનો ખુદ આતમાજ મુકા રાંધે.

નાસ પાતળ હમેશા કેપકાલ અને અપમાન કરવામા આવતા હતા. તેને તર ની માથુસ કહીને સોડા તેની મરકરી કરતા અને નામડો કહીને તેમ અપમાન કરતા. એમ કહેવાય છે કે હોડરાએને 'એ તો મોડો મલ્લુસ છે' એમ કહેવામા આવ્યાથી તેઓ જમુ રે તેને જોતા ત્યારે કપાએ હાથ દેતા.

માત્ર એ! ઉઠતો જમનો ઉદાર કરવાને જદાર પડે એ કેવી અશુભ વાત છે! દગ્ગર મદમદે પરમ હિસાબ અને નિયમપૂરક તમ્મ વડે પર્વત સાદાળા ઉચાંચ કર્યાં કર્યો અને તેમને માત્ર તેજા અનુયાયીઓ મળ્યા! ત્યાર પછી તેમણે પોતાના મનને અનુકૂળ એવા આલીસ માતૃઓની સમા બોલાવી અને તેની અમળ જાહેર કરું કે “સોડોને કાપનો પ્રતિમાનું પૂજન કરતા અધ્યાત્મી તેમને ઉદાર કરવા માટેના મારો અવગાર છે અને તેમ કરવાને હું પ્રવૃત્ત થાઉં છું.” એ વખતે અલી નામનો એક સોળ વર્ષનો ઉઠકોશ તેમની સાથે જોડાયો અને બીજા માણસો ઉપદાત તથા મસકરી કરીને વિખરાઈ ગયા. પગે મદમદ સાહેબે પોતાનું કામ સારું કર્યું અને તેઓ મક્કામાં આવેલા યાત્રાગૃહોને પોતાનો મનનો ઉપદેશ આપવા લાગ્યા. જે કોઈ તેમને મળે તેને તેઓ પોતાના ઉપદેશ આપતા. પ્રથમ દરવાની રમઝ એ આપરામાં આવી પગે તેમનો નિમ્ન કરાવી પગ દબાવે. તરિક તેમને પુરોષોમાં નેતાઈ મેવાની કરજ પડી; તેમને વારંવાર મેળાનું જીવન આપવાનું માત્ર નાસ્તખામ કરવી પડી. તેમનું જીવન તિજીવન પ્રથમ નેતું હતું તેને વડે સુધી તેમને અત્યંત દુઃખ સદન હતું. ૧૬૫, અંગે આવીત નેતી જીવિઓના એક એક મળીને આલીસ માતૃઓ તેમનો રમ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. આ સમયે મદમદ સાહેબ દગ્ગર અને મેવાએ રમને પોતાના સુખોથી નતે માણસ દૂર નીકળી ગયા. ૨. સમયથી દિગ્ગરને સનનો પ્રાંજ વર્ષા ત્યાર પછી દસ વડે પર્વત નેતું પોતાના મનનો સોડો પ્રચાર કર્યો. આ દસ વર્ષના કલિદાસથી સર્વ સોડો અનુભવ છે. સોડોએ જમનને સુધારવા માટે નેતી રેના ન છે કરના ઉપદાત કરવાનું છેત્રી લીધું. આ આમરી માણસના મનમાં જે રિચારે રમન સામાજ્ય કરતા પગ નેતી અને સમજ સામાજ્યની અપના કરી તે રિચાર

કર્યો નવો બગવાન હશે તેનો વિચાર કરો!

એક અમેરિકનને સુપ્રસિદ્ધ જર્મન પ્રકૃતિવેત્તા જોહનને લઈ જોઈનનું આમંત્રણ મળ્યું. તે જર્મન વિદ્વાનની મેળપર મિટાન પણ ન હતું તેમજ સુખવાસ પણ ન હતો પણ શત શોધો બેઠાં હતાં. એ જોઈન પેલા અમેરિકનને આશ્ચર્ય દર્શાવતું જોહન પેલાના સાથ જોડાને માટે અતિથિની ખાસ માન્યતા જરૂર જોઈ નહિ, પરંતુ તેની પત્નીએ ખુલાસો કર્યો કે “મારા પતિની આવક જૂન છે અને એમની વૈદ્યાનિક શોધોને માટે મર્યાદા તથા જોગવાઈ ખરીદી શકાય એટલા માટે અમે સાદું જીવન ગ્રહણવાનું પસંદ કરીએ છીએ.”

ધરતી શોધ થવા પૂર્વે જો કોઈ હાંનિ સ્વચ્છિયા કરવાની હેતુ તો એ સમયે દુઃખની સામગ્રીઓનો નાશ કરવાને માટે હાંનિ પામ્યો. દીપ કે તેથી પણ વધુ અરીથનો કમુઓ પાવામાં આવતો હતો. આથી તેના સરીને જે પહેા પહોંચતો તેમાંથી મુક્તિ થતાં મજીવાર એક આવાશિયુ અને કેટલાક સામગ્રીઓમાં તો એક માત્ર પણ વીતી જતો. તરુ ઈ. જોઈન માનતો હતો કે બપોર સમ- ક્રિયા કરમાન મનુષ્યને દુઃખમુક્ત કરવાને માટે પ્રકૃતિએ કોઈ પણ ઉપાય યોગ્યો દોરેલા જોઈએ. પરંતુ તે શું કરી શકે એમ હતું? તે કંઈ રસાયનશાસ્ત્રી ન હતો; રાસાયનિક ક્રમોમાં ક્યાં ક્યાં તરતો મિશ્રિત થયેલ. એ પણ તે જાણતો ન હતો; તેને ઉચ્ચ શિક્ષણ મળ્યું ન હતું તે છતાં પણ તેણે પ્રયોજી આશ્ચર્ય લીધો નહિ તેમજ તેણે વૈદ્યાનિકોની સલાહ પણ લીધી નહિ; પરંતુ તે તરતજ સુપ્ર- સિદ્ધ ક્રમોદયની પ્રયોજો કરવા લાગ્યો. તેણે કંઈ વસ્તુઓની અગ- માયક લીધી, પરંતુ જ્યાં સમો સમાડવા કે તરતજ દરદી જાણવ

ઉપ લાગનારા પદાર્થોની તેણે પ્રયત્નો કર્યા અને અંતે તેને

મુદ્દાની સો તેની સાથે મુદ્દા મુદ્દા જે પૂરતાની પરાકાષ્ટા છે એમ તેને સાંચું અને તેણે આ નેમથી રિવાજ અદ્યત્તવાનો નિષ્પત્તિ કરે. જામતે તો અધ્યત્ત આ રંગ અસહાય એનો ઉપદેશ કરે. પરંતુ તેનો વિચાર સમગ્રી પ્રજાએજે મહત્વ કર્યો છે; અને સાથે પ્રધર્યંબ (૨૬ ફેબ્રુઆરી) ની નિર્દેશીયતા અને ને રાજ્ય અથવા હમારવર કરાવી હોય તે તરફ હવે ને રાજ્ય તોપના મેળા છેડે છે તે માત્રથી વર્તનનો સંપૂર્ણ દક્ષ મુખારી રહે.

સાં કેરિવન કે ને અમિત વ્યવસ્થાનો મુદ્દામણિ છે. તેણે યોગ્ય સમય પહેલાં જાહેર કર્યું હતું કે હવાના એક નીચ તરફથી શોધ એ ઇ. સ. ૧૮૫૪ ની સાલમાં મેદામાં મોટી વેળાનિક પડ્યા છે. હમણાં હમણાં ને પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા છે તે પરથી પ્રતીતિ થતું છે કે આ નીચ તરફ કે નેને, માથાએ તેનું યાન ધરાવ્યા વિના અનેક સદીઓ થયાં પાસમાં હોતા આવ્યા છે તેમાં અતિ મહત્વનાં અનુક્રમ તરનો સમાવેશ છે. શોધકો પેલાની પાસેનાં અને મળી સો તેટલાં સપામાં સાધનોથી નાહરેબાનની ધનતા અધિક મુદ્દતપૂર્વક માપવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા આ અતિ હંડાગામરેક હાથ હતું અને સાંકે રહેલો બાર વર્ષ સુધી હીલ ઉદોગ સહિત તે માર્યે કર્યું હતું. તે માત્ર જાનને ખાતરજ જાનની શોધમેળા કરતો હતો અને તે જણ એવા જાનની શોધ કરતો હતો કે જેની પ્રાપ્તિ થયા પછી જણ લોકો તે તેના તરફ પેહુન જવાન આપે એવો સંભવ હતો. અને જ્યારે લોકો તે પર જવાન ન આપે તો પછી તેને કાર્તિ અને સંપત્તિ ક્યાંથીજ પ્રાપ્ત થાય? તે જ્યારે પેલાનો ઉદ્દેશ સાધ્ય કરવાની અણીપર આવ્યો ત્યારે જે વસ્તુની તે શોધ કરતો ન હતો એવીજ એક અગતીજ વસ્તુ તેને પ્રાપ્ત થઈ! પ્રકૃતિએ પેલાની એક શુભ વસ્તુ તેની આગળ પ્રકટ કરી! અર્થાત્ તેને એક અગાત મંસરું

[illegible]

ખીયરને એવાં એવાં સંકટો સકલ કરવા પાયાં હતાં કે જો
એકને મહાનગા મકાન પુરવેા સિવાય સપ્તમા માસુસો અપશીત
વધ મયા હોત. સિદ્ધિવાન મકાન મુદોગા અને સત્ત્વ માટેના પ્રયત્ન
અપાઓગઃ પશ્ચિમર તે હમમમ એકલોજ લેડોની વિશ્વતા સંકે
ચિત્ત હિ, વહેમીપત્ન, અનુદારતા અને પોતાનાજ પંથના લેડોની

ધર્મકે દોરે તેને કોઈને સંનિહાને પૂરતે જગ પ્રાપ્ત થઈ અને તેજસ્વ
 હતા. ૧૧૫) સંપ્રાકટપૂજાને આશરે પૂજન થયું. એ મૈત્રિયે
 સંપ્રમાણે સાવધાન રહેવાનું નામી જગ પ્રાપ્ત અને આશરે સંપ્ર
 પ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૧૬) દોરે આશરે સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૧૭)
 ૧) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૧૮) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૧૯) સંપ્રમાણે
 પૂજન થયું. ૧૨૦) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૧) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૨)
 ૧) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૩) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૪) સંપ્રમાણે
 પૂજન થયું. ૧૨૫) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૬) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૭)
 ૧) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૮) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૨૯) સંપ્રમાણે
 પૂજન થયું. ૧૩૦) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૩૧) સંપ્રમાણે પૂજન થયું. ૧૩૨)

[illegible]

તો પરિણામે તેમના પ્રયોજનો દર્શાવે માટે અદ્યક્ષ સહ ભવ. ૫૨૬
તેઓ દુર્ભાગ મનના હોય છે; રહેને કાઠને ખોદું સાચી જશે એવી
તેઓ શીતિ રાખે છે; “ ના ” કહેવું તેમને પશ્ચાદ્ પાતું નથી; અને
આ રીતે તેઓ પોતાનું સંરક્ષણ કરનાર બખ્તરને ફેંકી દેને પણ-
માણીના વિચાર રસ્તા પર આવી પડે છે.

એક પ્રાચીન દત્તકથા એવી છે કે એક મૂંઝ અને એક ગુદિ-
માન, એવા બે માણસો સાથે પ્રવાસ કરતા હતા. આસતા આસના
તેઓ એક એવી જગ્યાએ આવી પહોંચ્યા કે જ્યાંથી બે રસ્તા શરૂ થતા
હતા. તેમનો એક રસ્તો વિદ્યાગ અને મુદર હતો અને બીજો
મંકુચિન તથા ખાડાબધાવાળો હતો. પેશ. ન મ માણસે મુંઝર
માઝે જવાની જગ્યા દેખાડી, ૫૨૭ પેશો ગુદિમાન પુરુષ તમામતો
હતો કે કડિન માર્ગ દુકામ દુકા અને વિશેષ નિર્નયતાવાળો હોય
છે અને તેથી તેણે તેજ માર્ગ જવાને કહ્યું. જગ્યા અને માર્ગના
આશરને સમજના મળી. તેઓ પેશા નુરુ માર્ગ મુસાફરી કર્યા
સાચ્યા. પરિણામે યોડાજ સમયમા તેમને તુલાગએ મળ્યા. તેમણે
તેમનો સંબંધો તમામત ની જગ્યા અને તેમને ૨૬ કપાં ત્યાર પછી
ધોડીનારે તે સર્વન રાગના અમલદારોએ પકડ્યા અને ન્યાયાધીશની
સમક્ષ ખડા કમ આ સમય ગુદિમાન પુરુષ મેતાના તથાવમા કહ્યું
“ આમા ડાહ નવા આ મૂંઝનો છે; કારણ કે એક રસ્તે જવાનો
જગ્યા એજેન પ્રસંગ કરી હતી. ” મૂંઝ એ પોતાનો ખ્યાલ કરતા
જગ્યાનું કે “ હું તો અને ન મ જ પુ અને કાઠ પણ કડાપણ
વાળા નાનું મારી સનાદપર જવાન આપકુ જોડતું ન હતું. ”
ન્યાયાધીશે તે બંનેને સમજાવ દિહા કરી. “ મેં પાંચોનો તો
સમજાવે તો તું સજાઓ નહિ. ”

કાઠ પણ દેવ એવી નવા કે જે આપના આતમાપર અનિ-

આ સખત દરીદ્રતા જાનામાં ને-આમાં વધવાની
 ઇચ્છા હોય તેનામાં સપ્તપૂર્વક દૈ નિશ્ચય કરવાની શક્તિ
 દોડી જ નોંધ્યે સીંદરની પેઠે તેણે પોતાનાં વડાનું બંદણ મહીને
 માથા પરવારું કામ અંકજ દરી મૂકું નોંધ્યે. જ્યારે તે પોતાની
 તરવાર ખેંચે ત્યારે તેણે-આખને ફેંકી દેવું નોંધ્યે; નહિ, તો-કશય
 નિશાકા ઉપમ થતાં અને નિર્ભય છંદી જતાં પોતાની તરવાર
 ખાન કરવાની ક્ષાલ્ય થયે. જોમ કુદમ્બ નેમ્મને ટપું હતું તેમ તેણે
 પોતાની ખાલ્યો વદાખ્યા ડાલતી સાથે ખીલાવતી, જડી ફેંકી
 નોંધ્યે અને ને વિનય ન મેળવી શકાય તો પોતાના વડાજીની
 સાથેનું દુખી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો નોંધ્યે. તાત્કાલિક નિશ્ચય અને
 પરમ ધીરતાથી ઘણાં માણ્યોએ મંદરના સમયમાં વિગપદુંદુખી
 વમાડ્યા છે. તેથી ઉછડું ને તેઓ એવે સમયે અનિશ્ચિત દયામાં
 રહ્યા હોય તો તેમનો નાશ જ થયો હોત.

“ તાત્કાલિક કરેલ ”

પ્રકરણ ૨૧ મું—શરીર ઉપર મનની સત્તા.

“જનપાન દિ-ગર્ભનાય, સમયે નયુ જનન ઉત્તરિતે જે પાન
 માન સર્વે રસધામના આનનના રસથી નહાન પિયન પિયન ઉત્તરિતે
 રસ રસાની ભરે જનનના રસે, રસ રસાનના રસ આન વચન તારે
 પાન છે.”

—જનરેકે સ્તોત્રિકા

જે આન, જે જનન રીતે રસ રસાના રસ રસાના રસ રસાના રસ
 રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ
 રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ
 રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ
 રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ રસ

મિલિત મેલી

સવારે તમે નિવન સ્થાને જાઈ સારો નહિ; અને હું તમને એમ
કહેવાને દોડી આવી છું કે તમે નો બજાર માઈ સંબંધાવવાનાં હતાં
તે ન ગવારા માટે તમે જરૂરજ દિશ્વરીર થશે નહિ. અને એવી
બવરથા કરી છે કે તમારું બજાર મિત્ર ગાંધીજી માટે અને—
આ સાબરો મિત્ર દાહ્યાદી એકમ પચારીમાં હતીને બેટી થઈ અને
બેટી: "તમે શું બોલ્યાં? શું એ બેસુરા બચાવવાથી હકા માફ
બજાર માટે? એમ કદિપણ બનશે નહિ." એક દાહ્યાદી તેમ
પોતાના મસ્તકપરના પાટા તોડી નાખ્યો અને બીજા દાહ્યાદી પાસેના
મેજપરની દસબો જમીનપર ફેંટી હતી પાંદડી નેરા મુદર ભવાળે
ને ખેંચી કહ્યું: "ડા. ગુરુજીને કહેજો કે આ બજાર મિત્ર ગાંધીજીની
આપરાની કંઈ જરૂર નથી. હું જ તે બજાર ગવાને આવીશ." "

એક વૈષ્ણવો જગ્યાં છે કે પાંચ નમકપર એક ફારો મનુ
સાથ દત્તા, તેના નર્મનમ, એક બીજા ફારોના તાજાં લેલી દાખન
સાથ તે સારાન નર દત્તા. તે કોને થયા, એકપણ પુરી નેને
જાતો ફારો દત્તા. અને ત્યાર પછી પુનઃ મનુ પાંચો હરણ
તેના નર્મ બજારના સારાના નર્મનમ આ પંચુ ભોલી દાખન
મ આજા, એકા નર્મ નર નરના સર્જન અને નર્મન હરણ
દત્તા ન મરુદા. આ રીતે ગીત અગાન, એકદારી, નિર્વાગિ-
સારી નર અગાન નિર્વાગી નિર્વાગ થઈ પડેલા અગાન એક
દત્તા વિચાર નરના નાગના નાગન દત્તાએ આ ના કદાચ નર-
મર ના નાગની અને પાંચ હરણ ના પાંચુ "એક મર અગા એક
સાર છે. નર નર એક મનુવચા કહેવન એકાન નર
તે નરનાના નર નર ના નર્મન હરણ નરના કહે
આ ના નર્મને ફારો નર નર છે નર મનુ મનુ સર્જન નર નિર્વા-
નર અગા ન ના નર નર અગા છે. મરના વિચાર પાંચ નર

વાથી દુર્ગમ મનુષ્ય પણ સમજાવે છે; બીજી વીર પુરુષ બને છે; અને સચ્ચ ચિત્તો મનુષ્ય હંદ નિમિત્તવાન બને છે.

લંકિમર, રિદ્ધિ અને શીખ સેંકડો માણસો હસતા હસતા તેમને માટે તૈયાર કરેલી ચિત્તાપર ચડ્યા હતા. ધમધમતા અગ્નિને જોતા છતાં તેમના મુખાવિંદપર જે અચ્ચ સાંતિ પ્રકાશિત થઈ રહી હતી તે જોઈને પ્રેક્ષકો આમરંચકિત થઈ ગયા હતા.

એકાદ ઇન્ડિયન યોદ્ધાને જ્યારે દુર્ગ દેવામાં આવે છે ત્યારે તે આનન્દદાયક ગાયન માય છે; પોતાના પરાક્રમેશ્વરી સ્તુતિ કરે છે અને વેદનાના ચિન્હ દર્શાવ્યા વિનાજ મરણ પામે છે.

ન્યૂપોર્કના એક ખાટખીને પુણ્ય વેદના થતી હોવાથી તેને એક દવાખાનામાં લઈ જવામાં આવ્યો. નવાસ કરતા જલ્દી કે દારૂ પાંચો પગ સારી જવાથી તે હોતાની એક અચ્છીદાર આંકડીપર પડી પડ્યો હતો, કે જે આંકડીપર તે હમેશા પોતાના વજ્ર સહકારવતો હતો. તે દુઃખમરી જૂઓ પાડતો હતો એવામાં તેના કપડાં કઢાડી નાખતામાં આવ્યા. તે દુર્ગમથી ઢિંસો પડી ગયો હતો, તેની નાડી સ્પન્દનમ આલતી બંધ થઈ ગઈ હતી અને દાસના આલતા તેને અત્યંત વેદના થતી હતી; પરંતુ કપડાં કાઢી નાખતાજ જલ્દી પડ્યું કે તે અહીંથી તેા માત્ર તેના કપડાંજ ગાડી ગયા હતા અને તે માણસને ના જરૂર પણ હજી થઈ ન હતી. જ્યારે આ સાત તેના જાણવામાં આતા ત્યારે તેના વેદના એકદમ ભય પડી ગયો. આ પ્રમાણે આ જ તેની કપડાનાસાક્ષિએજ ક્રેવચ કરેલું હોવા છતાં તેનાપર તેણે ન. ૫ હ. ૫ એટલીજ અસર કરી હતી.

ગાદ વરં પદેશ ચરિતની એક મનીષ સ્ત્રીને નાટકમાંમાં એક કંડા કરીને તેને 'લોકેશ કુલ' મા વડ જવામાં આવી અને તેના જાણવામાં આવ્યા. કંડાક માત્ર પડ્યો એક વિદ્યાર્થી તેને રસ્તા

કામ કરવાથી એકાદ ચીજો કુતરો અથવા ખરાબ સ્વભાવનો ઘેરો થાકીને લોથરોથ થઈ જાય છે. કદરૂપી માથ બરાબર રૂપ આપતી નથી અને ખરાબ સ્વભાવનો મેંદી બરાબર પુષ્ટ થતી નથી. ખરેખર મહાન હિંમુ દૃષ્ટાએ "સત્યકાંઈથી દીર્ઘાયુષ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, માટે જે માણસ દુષ્ટાઈ કરે છે તે પોતાનું મૃત્યુ પામે લાવવાને માટેજ એ કરે છે" એ સંખ્યોમાં આરોગ્યવિદ્યાનો અત્યુત્તમ સિદ્ધાંત પ્રકટ થયો છે !

૬૬ અને પ્રવક્ત્ર પ્રજ્ઞાવૃદ્ધિ આરોગ્ય અને સાર્વજનિક મેગવવામાં જોડણી સદાય કરે છે તેટલી સદાય ફેલપણુ વચ્ચુ કરતી નથી. તે સરીર અને મનને નિરંતર આરોગ્ય આપનારી બાબતી છે. તે સરીરને સ્વસ્થ કરે છે અને તેને મુસ્કલોઓ, નિર્ગસાઓ તથા બાધિ સહન કરવાને શક્તિમાન કરે છે. એ એક સમતોલપાતું જાગ્યો રાખનારું ચક્ર છે. તે સરીર અને મનની સર્વ ગતિઓ અને ક્રિયાઓને સંયોગ કરે છે અને તેમને રિથર કરે છે તથા નાનકાંક પક્ષાઓને પ્રતિષ્ઠાર કરે છે; કે જે પક્ષાઓ પખીવાડ વિષર ચિત્તા માણસોને ધમ્ તેમની કક્ષાઓથી દૂર રૂડી રહે છે અને રસથાનને નહિને નેમનામા અસ્વસ્થતા ક્રિપ્ત કરે છે. મનોરાજ્યમાં જે પ્રગતિ એ એક મહાન અમનદાર છે. જે આ અમનદાર દુર્ગમ અને અસ્થિર હોય છે તે મન અને સરીરમાં જગપણુ નિયમબદ્ધતા અથવા રસથાન જગપણુ નથી, જે આ અમનદાર સપત્તી વર્તિઓને મનમાં રાખીને દડાદુર્લભ તથા ચલાવે છે તાજ સાહીત્તિક, માનવિક અને નૈતિક સામ્રાજ્યમાં નિયમબદ્ધતા અને ગ્વચ્ચતા જગપણ છે એક દુર્લભ અમનદાર તાજ કાવચોને પન અમનમાં મૂરી રાકતો નથી અને તે તેના પ્રદેશમાં દમેશા અનિચિતતા અને અમાનવીજ રહે છે.

૬૬ મુનુકબાપર પડેલા ત્યાગે તેજ પોતાના પુરને કષ્ટ

ગરી માંસિયરે પોને તે પાવને પાર્ક લીધા અને તેને એ પ્રોટેક્ટમાં પુન મનુષ્યનો આદર મળ્યાનો પાતો. એમણે જણાવે છે કે " જ્યાં પાર્ક મળ્યા પછી તે બોલી પડી શકતો ન હતો અને ગીડી પણ શકતો ન હતો." કામ્યુ કે તે મરણ પામ્યો હતો. "

વેદના આગામી સામેજ પશ્ચિમના અભ્યુદયના દાન હોય છે. તથા જે. ગામગામો કે જ્યાં એકદમ વેદ મેળવવો મુશ્કેલ થયે છે ત્યાં ખાસ કરીને આગામી દાનના રીતો વળે છે.

[illegible][illegible]

નાા છે અને તેમણે ખીજાં ચાલુએને બચાવવાને સંકાપ પણ કરી છેઃ એટલુંજ નહિ પણ રામચંદ્રીયાં અને કિમતી વસ્તુઓ બહાર કાઢીને બચાવવામાં પણ મદદ કરી છે ! પોતાના દરદીઓ બેઠા પડે મધીન અમિત થઈને ખાતા પાયા છે એવી ને વેંચીને ખાતી કરી હતી તેમણે તેમને 'આમ લાગી છે' એવો જમારો કરીને અવગતો તેમના યરીરને લપાવીને લાકડોળ કરેલો ભોદાનો સગાઓ લમણીને પધારીમાંથી અને કંઠથીકવાર તો પરમાથી બહાર કાઢીને સાળ કર્યા છે !

૧. સ. ૧૭૬૪ માં દિલ્લાડેમિલવામાં મરણી ચાલ્યા પછી તેના મંત્રધર્મ ને રીપોર્ટ બહાર પડ્યો હતો તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે "વેંચરાત્તી ગયતી હાજરી કલમ એલખિની મરજ સારતી હતી; જાણે તેના ચાન્દમાજ રાગતી નિર્ણય કરવાનો મુખ્ય રહેલો હોય તેમ ને માણસોને દવા આપવા વિનાજ સાળ કરી દેતો હતો." ૨. ગયતી જેવા વેંચો પોતાના આત્મિકબળથી દરદીઓને સાળ કરે છે. કેમકે ખુદ તેમના દેખાવમાજ રાગનિવારક પ્રતિભા રહેવા હોય છે. ૩. રજા કે ને રંગકલ સિરોમખિ દતો તેલું દુર્મત્ર મનના મેં કડો માગમંત્રે સાળ કર્યા હતા, પરંતુ તે ક્યારે વિમાર પડતા ત્યારે તેણે પોતાના મનની અન્યથાનાના પરિણામે ધર્મનદા નુમાના વીધી હતી.

દુઃખથી પીડાતા, આદિવા, કોલી, અનાજ, એચેન દરદીઓ કલે વોકના એકાદ મીનનસાગે સ્વભાવના મિત્ર અથવા એકાદ મુજા મિત્રાઇ વેંચના આત્મરાથી અથવા તો કાલે મોડી નેપતિ મગવાના લખા-તરથી નરન સ્વર્ગ નવ છે. તેમના બચાવે રીડા દૂર થાય છે, વના મોડાપન પ્રના. જમણી કદે છે અને તેઓ કોલેન બદલે સિમન વના વાને છે. આવા મેંનને દરકાર માત્ર માનસિક મગધાન, કાલે ને ના માધા વિના અથવા કરનાપનુ કવચાગે કયા વિના થાય છે.

[illegible]

હાંએ પોતે અસાધ્ય રોગથી પીડાતો છે એવા બધી એક દેવની સલાહ
હોયી, પરંતુ ત્યારે તેને બધાંયું કે પ્રત્યેક દીર્ઘકાલ એવી વખત ને
પોષણે અત્યંત નીકળતો હતો તે તો તેના શરૂઆતને તમ સમજાવી પડતી
એક નહતી હતીને. અત્યંત હતો, ત્યારે તે એકદમ સાંજે બધું મરો!

વેલો જણાવે ■ કે ને માણસો હમેશાં પોતાના વિને વિચાર
રજા કરી રહે છે, પોતાની જાતને તપસ્વાન કરી છે અને રોગના
નાનામાં નાના લક્ષણને મટે એવી કરી રહે છે તેઓ. હાલિ મન
સાંધું આરોગ્ય લોગવના નથી.

માનસિક બગ વિનાનો, અંશજ ચિત્તનો, અનિશ્ચયી, માણસ
પોતાના શરીરને સ્વસ્થ રાખી શકતો નથી, તે દર મનોમગ્નતા માણસ
કરતાં રોગ અને શરીરિક અસુખિનો વિશેષ માદક હોય છે. પોતાની
જાતપર તેનો કંઈપણ કાલુ દેખે નથી. પ્રત્યેક માણસની સલાહથી
તે આખરેમ દેહાર્થ જાય છે. કાંઈની બગાડવુંથી અથવા અવગતી
જાહેર ખર્ચે કાંઈને તે સર્વ પ્રકારની દવાઓ લે છે. નિરપેક્ષી
દવાઓના ટીકારા પી પાને તે પોતાના લોહીને બધું કરી નાખે છે
અને તે હમેશા અનિશ્ચયિત રીતે વર્તવારો હોય છે.

હજીરાકિ સિવાય બીજી કોઈપણ રક્તિ એવી નથી કે જે
સિત્તાકૃતિ અધિક માદક હોય અથવા જે વધુ ઝડપથી કેળવણીને મદાય
કરી એવી હોય; જે કે રાગા અથવા પાકરાગામાં તેને બાળેજ કેળ-
વવામાં આવે છે! સારી અથવા ખરાબ આદત પાડવામાં જે રક્તિ
જેટલી સદાય કરે છે તેટલી સદાય બીજી કોઈપણ રક્તિ કરતો નથી.
પરંતુ તે રક્તિને આપણે દરમિયાન કેળવીએ છીએ. આપણી સાર-
લતા અથવા નિષ્ણતા તેનેજ આધીન છે; આપણું મુખ અથવા
દુઃખ તેનાપરજ અવલંબી રહેલું છે; પરંતુ આપણે ધણીવાર જે રક્તિ
અસિદ્ધિત દવાઓ રાખી મૂકીએ છીએ, જે રક્તિના યત્ન યોગ્ય

તમે રોગ વિશે કશું વિચાર જનુ ન કરો તમારી વેળા વિશે ચિંતન
ન કરો જો રોગના કાળોએ તમામના જનુ નહિ એમ કશું જ
આવીશું ન જાનતા કે તમે તમારી જીવનના કુર્વ રવામી નથી. કાલીએ
તમામોએ તમે જ્યાંથી જઈ જાશે છે એમ હતાપણે જાણીએ અને
તમારી જીવનને કશું જનુ કમળી કશિનામ મુખામ તરીકે દરીયાએ તરિક

છે। મુએને આરોગ્યના વિચાર, જીવન વિચાર અને પરિવ
રતનના વિચાર કરવાનો રીત પાડીને પાતાની જીવન અને રોગની
સમસ્યા સમજાવવા દીધામ જાણના ગામવનુશીલ સીખવવાનો માર્ગ છે.
તમને રોગના જનમાથી મુલ્યના સમજના વિચારો, રોગની સૌ
મજબુતીએ, અસરકારકતાની સમજી સામજીએ તથા નિમ્મરો, કેટ
જીવન, રીત અને વિચારવાના જીવનમાં સમજના કુશ મનેવિચારોને
કાળા કાળા સીખવવાનો માર્ગ છે. તમને જુઓ કરવાની જાણે
કરવા કરતા સીખવવાનો આરોગ્યના છે. તમને એવું સિદ્ધિ
આપવાનો માર્ગ છે કે અરોગ જાનવાન અને અરોગ કરતા જીવે
નવામ રીતે છે; અરોગ કાલીએ જાનવાન જાન અને છે અને પ્રજા મસદી
તરીકે જનુ મજ જાણ ન. તમને એવું વિચાર આપી જોએ કે
તમારું વિચારો મુક કરવાને મુકે માર્ગના રવામી છે તેમજ
જીવની આરોગ્યના વિચારો નિરોગી તરીકેને માટે છે. તેમને પોતાની
જાણના રીતે જાનવાન અને જાણના કરવાના સુએના સામે અને
તમારું રીતે જાણ સીખવવા માર્ગ છે. નિમ્મરોએ આસાવન, પ્રકાર
અને આસાવન જાણ સીખવવાનો માર્ગ છે. આજનું વિચારો અને
આજની કમળાએ એમ જાણ આપણી સમિતીએની સમજ માર્ગ
જીવન માર્ગના સમજના અવધા આરોગ્યના તેની પોતાની
જાણના માર્ગના તમારું પોતાની નથી. સાધારણ રીતે આપણે પોતાની
જાણી સામે કેટલું આપણીએ જીએ. સમજ વિચાર જાણના જેવું.

“હાલ આપને શ્રીમંત શામલે તારે યોગ સંગ્રહ રીતે
વહેળ મારે છે.”

પ્રાચિન નગરમાં ખેતીવાડી ખાતાના ખીયાં રાખવાના રમખાં
એક નાનુકે આ ત્રણ આશરિને ૩૧ સિલિંગના પચાસે પ્રમાણિત
કામ કરે છે. તેના ગાથામાં કોઈ કોઈ વાગ વીળા પણ થઈ ગયા
છે. તેની રીતમાત અને દેખાવમાં સંસ્કૃતિ તથા ચિદાવન વિશે
સ્પષ્ટ દેખાઈ આવે છે અને તેના ધૃત એકાગર ચિતાની દેશ ભરખા
છે; પરંતુ નીચે લખેલા જનના પ્રત્યુત્તરમાં સંકેતરી રસે તેને જે
જગ્યા આપી હતી તે જગ્યામાં કોઈએપર તેની સમસ્ત કલિઓ
એકાગ્ર થયેલી છે.

“ સીડર હિલ, ઍનકોસિમ્લ ડી. સી.
નવેમ્બર ૨૧ મી, ૧૮૯૧.”

નામદાર જે. એમ. રસ, મંત્રી, ખેતીવાડી વિભાગ.

મહેસ્તાન સાહેબ—

મિત્ર—ની નામત માનપૂર્વક આપને સ્મરણ કરાવવાની રજા
હઈ છે. જે કુટુંબમાં પૂર્વે હું ગુલામ હતો તે કુટુંબમાં એમનો જન્મ
થયો છે. સંયોગવશાત્ એમના કુટુંબની સ્થિતિ સામાન્ય થઈ પડી છે
અને એટલા માટે તેઓ મારા હાસ કોણકે એવી તોભરીયા બોલાયા
માગે છે કે જેથી પોતાના આ વંશીના સમયમાં તેઓ પોતાના કુટું-
બનો અને પોતાનો નિર્વાહ કરી શકે. હું એમનો ગુલામ હતો અને
તેઓ મારું સ્વામિની હતા અને તેઓ મોજસોખ અને આરામની
વચ્ચે ઉછર્યા હતાં; પરંતુ મનુષ્યની દસાનું પરિવર્તન વિચિત્ર રીતે
વધાઈ કરે છે તેને અનુસાર આજે મારે તેમને માટે એક છુદ્દનોડ-
રીની વપાસ કરવી પડે છે ! મારી ખાતરી છે કે મિત્ર—ને જો તેમની
પ્રમથા મુજબની જગ્યા આપવામાં આવશે તો તેઓ ખેતીવાડી ખાતાની

જેણે તોરે ખાંડે ઘેરું વર્ષે ઠીકે મિત્ર છે તે ખાંડે જી
નિર્ધનું. " ખાંડે તેમજ પાણી ફાં તારે નિર્ધન સેવરી, કે જે
મેં ઉપર મરમ દણી અને મોજન મુખું હતું તે મોજી. " પોણી
રિખમ! મેં ખાંડે કે મરમ મરમ મોજન તમને શપથો કરી અને
તમા મેં તમારે ખાંડે મરમ રસોજ તેવાર કરી છે. " રિખમે એ જ
જન્મ મોખ્યા વિના પોતાનું મુખ ફેરવી લીધું, પરંતુ એક પણ ખજી
તો મુખવારેલા રસે મોખ્યો. " મેં પહેલીજ વાર આ મામલોથી ચેતી
કરી છે અને તેટલા ખાંડે મને વલુંજ ખરામ લાગે છે. ચેતી ફેરાળી
શક્તિ મને કેમ વર્ધ આપી તે હું જાણતો નથી, પરંતુ પ્રથમ મને
શર પીવાની રેવ પડી અને ત્યાર પછી ૧૩૬ રોજ અને રિતાઈ
વાળી આપત પડી; અને પછી તો હું પતિત થવા લાગ્યો. આને
ફેરે જળુ લાગે ગાલીતેજ ખરિા આદરસખર (!) ફેરે છે. મિ.
સેવરી! મને સદામને ખાંડે હાથ આપનાર પ્રથમ માણસ તમેજ છે.
પ્રથમ તમારું મવાજુ કરો. ' મામલો વેચી દેવાના ઉદ્દેશથી હું તમારે
ત્યાથી ચેતી મથો હતો, પરંતુ હું સત્યજ કરું છું કે આ મારી
પહેલીજ ચેતી છે. " સેવરીએ પ્રત્યુત્તર આપ્યો. " મિત્ર, એને હાલીજ
ચેતી થવા દે; આ વાત માત્ર તું અને હું જોઈ જાણીશું. તું હજી
કુવાન છે. તું મને વચન આપ કે તું એક વર્ષ સુધી ફરિ પજુ થા
પોણ નહિ, એટલે હું તને કાંઈ સવારેજ સારા પમારે નોકરીમાં રાખીશ
કદાચ આપણે તારી સ્ત્રીને ખાંડે જન્મ કંઈક કામ શોધી કાઢી શકીશું
પરંતુ હમણાં ચોક્કસ મોજન જા અને કેહા વિરોધ જાણવું પરંતુ
મંજી ન થાય એટલા ખાંડે ચોક્કસ નરમ દેણી પી. તારી સ્ત્રી આં
છોડીને ખાતર દિમલ પાસે જરૂર કર. " અને છેવટે પોતાના અભિવિનય
ખાંડે રજા આપનાં તે મોખ્યો. " જોન, સદામરખને થયે વળ એટલું
હમેશા તારો મિત્ર થઈ રહીશ. " મિ. જોનોટ કે જે આ વાત

કે અંદર આવ; તારા હાથપમ ધો અને અહીં આખી રાત રહે. કાસે સવારે વહેસો હડિને તારે મામે ચાસ્યો જાગે. ' પરંતુ તે માણમે કહ્યું: ' ના, હું આ ઝાકનીજ નીચે રહીશ. ' અંબેદામે તેને બોલો આમ્રદ ક્યો તેથી તે તેની પાસે આગ્યો અને તેઓ જન્ને લાંડુમાં ગયા. અંબેદામે રાટલા કર્યા અને તે જન્નેએ વાળુ ક્યું. બ્યારે અંબેદામે જ્નેયું કે તેણે હપ્પરની સ્તુતિ કરી નહિ ત્યારે તે બોલ્યો: ' સ્વર્ગ અને પૃથ્વીના કર્તા પરમેશ્વરની પ્રાર્થના તું શા માટે કરતો નથી? ' પેલા માણમે કીતર આપ્યો: ' તું જો હપ્પરની વાત કરે છે તેને હું બજાતો નથી, તેમજ હું તેતું નામ પણ સેનો નથી; કારણકે મેં મારે માટે એક હપ્પર બનાવ્યો છે; તે હપ્પર હમેશાં મારા પરમ રહે છે અને મને સપગી વસ્તુઓ આપે છે. ' આ સાંમજી અંબેદામને તે માણસ પ્રાપ્ત એટલો કોષ કીપત થયો કે તે હડિને નેના કપર તૂટી પડ્યો અને તેને વાકડીના પ્રહાર કરીને જાંમસમ દાંડી કાડ્યો. અર્ધા રાતે હપ્પરે અંબેદામની પામે આવી ક્યું: ' અંબેદામ, પેમો અગાવ્યો માણસ કયા છે? ' અંબેદામે જવાબ આપ્યો: ' પતુ' તે આપની બક્ષિ કરતો નથી, તેમજ આપનું નામ સેનો નથી. એટલા માટે મેં તેને માગ મુખ આમગથા દૂર કરી જાંમસમા દાંડી કાડ્યો છે. ' હપ્પરે ક્યું: હું તેને એકમો આપણું નથી સદન કરતો આગ્યો પુ અને તેને મારી સામે મડ કા છે લોપજ મેં તેને અમર અ પગ પાડ્યા છે; અને તું - જો અને પાપી છે તે તેને એક રાત પણ સદન કરી વડ્યો નહિ. ' ' "

કાનેજી જાણે છે - 'સાક્ષતા નામ એકસીસમા કુદને એક
પ્રમથ રૂં કવૈં ન, જેઓ આપના મનને મગતા ન હોય તેઓને મા?
એક એવું જોડનું પોષક મનથી - જેમ નેઓ સુધ પશુ ન સકે
જન નં ના જના સનુ ન નહીં સક. યોગ સમય સ્ત્રી તે પ્રમથાઈ

દરિદ્રી અને કંઠાંત્ર કડોડો તમારો પ્રત્યેક જણે મોટી દૃષ્ટિમાં તે મુખ્ય પ્રધાન છે ! ”

ડૉ. ગોલ્ડસ્મિથે વૈદ્યશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો એમ જણી તથા મનુષ્યઅતિપર તેનો અત્યંત પ્રેમ હતો એવી વાત સર્વજ્ઞ એક મરીમ સ્ત્રીએ તેના પર એક પત્ર લખી તેમાં જણાવ્યું કે “મારા પતિની જૂથ મરી ગઈ છે અને તેઓ અત્યંત શોકાવશ રિવતિમાં છે માટે તેમને સાર કંઈ દવા મોકલશો તો આભાર થશે.” તે મક્કા સ્વમાવનો હવિ તત્કાલ તેને ઘેર ગયો અને તે દરદીની સાથે ઘોડી-વાર મુખી વાલમિત્ર ઠપાં પછી તેને જણાવ્યું કે તે રોગ અને મરીનજ એ બન્નેથી પીડિતો હતો. ગોલ્ડસ્મિથે તેમને કહ્યું કે “તું એકાદ કસકમં તમારા પર ઘોડીક ગોળાઓ મોકલી આપીશ; તે ખાવાથી તમને આરોગ્ય પ્રાપ્ત થશે.” પછી તે તરતજ ઘેર ગયો અને એક લાકડાની નાની પેટીમાં દસ ગિની મૂળીને તેના ઉપર આ પ્રમાણે ચિહ્ન ચોટી-
“જરૂર પડે તેમ બાનો કપરોગ કરજો; પીરજ ધરજો અને સદ-
નાવના રાખજો.”

ગોલ્ડસ્મિથ ફેલ્ડલીકવાર પોતાનાં એક ભેડા વચ્ચેમાનો અર્ધો ભાગ આપી દેતો હતો. એક સમયે તેણે પોતાની પથારીની ચાદર અને ગોલ્ડવાનુ ગોલ્ડ વુડ આપી દીધું અને પોતે કડીયાં અકડી જતો ‘ચવાને માટે તમારું નીચે નગાંઈ ગયો.’

એક અનાડી તરસવા એક રૂંચ અને નાની તસ કાપવાને પદ્યે પોતે નસજ કાઠી નાખી. તેથી તેના સરીરમાંથી પુષ્કળ લોડી વીધી ગયું અને તે મરણપથારીએ પડી. મરતી વખતે તેણી એ સસ્ત-
વાને હવનપત્રનું એક નાદ તાલસન જાખી આપતી ગઈ, પણ તે એક નાદને કે તેણે હવનપત્રનું ફરીથી નાંચવું માન્યતાની દસ મોકલવી નહિ. એક પાલિત રામકુમારી કે જે પણ આવીજ રીતે મરણ પામી

પતિ સૌરેને આઠઘાટા છલું હતું અને સમુદ્ર પર્વતની પોતાની મઠાન
 હૂમ પરી કરી હતી. ત્યારપછી સૌરેને માટેની જગ્યાપર લેટેન્ટ
 જનરલ તરીકે નીમવાને મળ્યું. પોતાર કમિશન આ સામગ્રી સૌરેને
 માટેપર પત્ર લખી તેને જણાવ્યું કે “ મેં જનરલ સૌરેને (પોતાના મઠા)
 ને આ પોતાર ખંધ કરવાને કામ્યું છે. હું બીજા કોઈપણ માન્ય
 કરતા આપને મુખ્ય મેનારિપનિની જગ્યાપર રહેવા ભેગાને ધણી પુછી
 પું. આપણને સ્પર્ધામાં મૂકનાર કાર્ડિયન કાર્પે પ્રત્યે હું સખ્ત વિરોધ
 જાહેર કરીશ. ” આટલે પ્રત્યુત્તર આપેલ “ આપની કન્નનિ થયેલી ભેગાને
 મારા કરતા મેનારિપનિ વિશેષ આનન્દ પામશે નહિ; અને આપને ભે
 મારી જગ્યાએ નીમવામા આવે અને મને આનન્દ હાય તીમે મન
 રામા આવે ને. તેથી આપણા નમંધમા રજમાન પત્ર ફેરફાર થઈ
 નહિ આપે અને ટેકા આપણને જેટલો મમ રાખે છે તેટલોજ પત્ર
 શ્રમ આપને ટેકા અપરા. માટે લેવાને હું તૈયાર છું અને હું આપને
 સંમતતા અપાવના મારા સરના સામર્યથી પ્રવલ્લ કરીશ. ”

ઉદાર મનુષ્ય હોમા સમય મુઘી સંકેત સહન કરે છે
 તે પછી તેટલોજ ઉદાર રહે છે.

રેલિજિયસના બધામા નેટો દુનિયાન મંનિના ધાવન થાને
 એક આમે, દિવસ અને મે નનલેરમા પડી ન્તા. ધાવસ થના
 માળમેલી રાની માટેના મધ્યક રક મેળોનો જાગર માત્ર ને. પતા
 ધડાકાલીજ મગનો તા દરિયુ નન્કના નેક સેનિક ને આ કંટુ
 જનક લેમે ન જાગર મનન કરી નકન નહિ તેમે પોતાના મેનારિ
 રનિને પ્રાર્થના કરી ન જાગર માન્યમાને પાત્રી પાસની ન
 નાગર. મેનારિએ તેને કથ નનુરમા મકાલી નનનજ મનુ
 માપજમે પનુ ને નમાની નનની જમે સામગ્રી પોતાના ધડાકાલી
 નન કાર્ડિયન નમા ને નહિ અને ન નમાનુ કામ કરવાને માટે વ.પ.ન

અવાજ ઠારે. રોજ બાંધરને એટલી નથી લાગતી, પણ જાતે કે
તેણે તેને રીંછી ખરીદી લીધી. તે તેણેને થોડું મરણ પામે,
અને મરતી વખતે પણ જાણે તે પોતાની એકાગ્ર સ્થિતિની પોતાનો
લાગ ન કરવાને દીનતાથી આજીજી કરતો હોય તેમ તેણે પોતાના પ્રમદ
પંખ તેણીના ખોળામાં મૂક્યા હતા. તે કહેતી કે “જમણી પગુએને
સાચો પ્રેમ મેળવવાને તમારે તેમના પર સતત પ્રેમ રાખવો જોઈએ.”

જ્યારે દેહ બાદ પરિસ જોવાને મળે હતા ત્યારે એક સુપસિદ્ધ
ચર્ચારી તેની આગળ એક મહાન સમ્બોધન કરવાને આહુર હતો.
તે રામપર તે સમ્બોધિયા કરવા માગતો હતો તે રામથી પીડાતો એક
પણ હતો તેને દવાખાનામાં જડ્યો નહિ, તેથી તે બોલ્યો, “કર્મ
દિગ્દ નહિ—નંમરના વાડેમા એક મરીન અને કાંઈ માણસ છે તે
પોતાની જાતને પણ કાંઈ કપોથી નથી, તેમ જીવ કાઢને પણ કાંઈ
કપોથી નથી. જો તમે કાલે આવશો તો હું તેના પર સમ્બોધિયા
કરીશ.” પરંતુ દેહ નોંડે આજી અવંકર મુન્દાભરેલા કારને
તેવાની ના પાડી!

હલકામા હલકા માણસમા પણ દેરનો વાલ છે. મેદામા મેદા
મજબીયુન અને કંચુન માનુસમા પણ પરમાર્થી બંધ રહેવો હોય
છે અને મેદામા મેદા કાવગમ. પણ વીરતા વિધમાન હોય છે, પરંતુ
મહાન સંકલના સમયમાજી માત્ર તે મહાર આવે છે. કમ્બોધન અને
આપારના કોર અને સમત નિવરો અને કાર મળુએને પણ
સ્વાર્થના પીગતમા જેવા રાવ છે, પરંતુ મહાન સંકલના પ્રસંગો તે
કાચવડતી દિગ્દોને તોડી નાંખે છે અને તે સમયે તેમજી આજુબે,
અંતઃકાળ અંકારના અધીરનાં હાથ કરે છે.

ટીકારજીને સર્વ વસ્તુપર મદદ હોય છે. જ્યારે જીવ
તેને માનુને. કેલ માનુતો નિગરાજ અવલ નિષ્ઠ કરે છે ત્યારે,

જ્યારે જ્યુ ઈલાકા પ્રાંત મુનિપત્તના ત્યાં કરવાની ધમ્મો આપી રહ્યો હતો અને જ્યારે મુનાઈડ સ્ટેટ્સની સરકારને ધમ્મો તોડી પડ્યો હતો; જ્યારે દર સાખ પેંડની લોનને માટે મોટી મોટી લાલચો મળ્યા હતાં પણ માન ચાર હબર પેંડની એકા સહાય હતા ત્યારે આ કોર અને મિત્ર વિનાના માણસે તે આખી રાજ કાઢી આપી અને 'મારા પેસા તરતજ મુકવી આપને' એટલું કહી પણ બોલીને કપને વિશ્વમથાં નાખ્યું નહિ! તેણે વિશ્વોત્તિમાં અનાયોને માટે પાસણા સ્થાપન કરવાને માટે દર સાખ પેંડ આપ્યાં અને પોતાના આવીસ સાખ પેંડમાંની એ રકમ બાછી વધી તે ઉત્તમોત્તમ કામેને માટે આપી દીધી!

તે કહેતો કે "કુ' મડ ત્યાં સુધી થયો; અને કુ' કરો હું તે મારાં કામો તમને દર્શાવી આપશે." સેહો કરતી વખતે તે કોર અને અનુદાર હતો; પરંતુ લોકહિત કરવાની પ્રમથ લાગણીઓ તે ધરાવતો હતો. તે નમ્રિતક હતો અને તેણે ફ્રેન્ચ નાસ્ટિકોનાં નામ પોતાનાં વફાણેને આપ્યાં હતાં; તે પણ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મરહૂ આવી ત્યારે રોમથી પીઘલ્યા માણસોને દુખમુકત કરવાને માટે તેણે પોતાનું આરોગ્ય અને જીવન જોખમમાં નાખ્યું હતું અને પાણીની પેંડે પેસા ખરમ્યા હતા! તેણે ખિરો, સામાનિક સંબંધ, શિક્ષણ અને બીજી બધી જાખતોનો જોમ આપ્યો હતો; તે જીવન-પર્વત એકાંતવાસી, કડો, તિફલુ સ્વમાત્રનો, અનાકાંક અને કંચુસ રહ્યો હતો; પરંતુ જ્યારે તે મરણ પામ્યો ત્યારે તે પોતાની દમ્ય પ્રાપ્ત કરવાની અદ્ભુત સકિતના સર્વ રથો મકાન પારમાલિક કાર્યોમાં આપતો ગયો. તે માણસના ઉદારો ઉચ્ચ હતા, પરંતુ જીવનનાં સંકટો અને મનોવિકારોની પ્રતીતિથી મુક્ત રહ્યા હતા એ કોર પાંચાળની જુમિની નીચે ઉદાર ભાવના અને બુદ્ધિસાધર લાગણીના ઝરા વહેતા હતા!

પ્રાચીન મનુષ્યના ડેરમાં નિમિત્ત ખતો હોય છે, પાંડે
તે પ્રાચીન આપણે માનતી તબીબી કોડો લેઈએ.

પ્રાચીન મનુષ્યમાં ડેરમાં ખાસ સાગળીઓ અને મુઠા
આપનાં હોય છે, પરંતુ આપણે તેનો આદર કરવો જોઈએ.

દરિયા બીચર જો બચાવે છે કે મુશ્કેલી તો આપણે કાલ
પાસથી જવામાં પ્રાપ્ત કરવાનો નિયમ કરવો જોઈએ; મુશ્કેલી
તો નહિ કરવાનો તથા આપણા પાંચાણને તેના પ્રાચીન કાળમાં
જાને બરાબર ડેરમાં રખાવું જોઈએ આપણી આસપાસનાં સ્થાનો
કરને હિત નહિ કરવાનો નિયમ કરવો જોઈએ; મુશ્કેલી
પરથી કરવાનો નિયમ કરવો જોઈએ.

મનુષ્યને કોઈ કોઈ " બાંધેલા : વાસ ને કમળોર પિતે
પર મોટું કામ આપે છે તેના પ્રતિ જે જે માનવા કામ
જો છે તેનું જો તે રખાવું હો જાને હિત આપણ પાંચ તથા
તારે જે પાંચ વિરકમાં લગુ હો તે કુ વાસ પાંચ ખેડે
વેલકુ ? કોઈક પાંચ વાસ ગિરા પાંચ લાંબી નેરી કોઈ
વાસે જાને જામ કનુએ પાંચ લાંબી કનુમાં જામ કરે તો જા
કુ જા તે જાને જામીવાળા લાગુ.

કોઈકને કહે છે કે " કોઈ જામ પાંચવાળા ડેર જામી નહિ
કામ : આપણે જામને ડેરવાળા જામી.

કામવાળા કોઈ વિંદ તેના કામવાળા જામ કરુ કે " કોઈ કામ
જામને જામવાળા જામી કોઈ જામવાળા ડેર છે. તે કોઈ
કામ કામને જામ કરુ જામી હો છે. જામ કામવાળા
જામવાળા કામવાળા જામ કરુ જામી પાંચ કોઈ
જામ કરુ તે કામ કરુ જામ કરુ : જામ કરુ જામ કરુ
જામ કરુ તે કામ કરુ જામ કરુ જામ કરુ જામ કરુ જામ કરુ

એને પેરંતરથી નીચે પડી આવે છે ત્યારે તે પાતિની બીડને
 લીસોઈમે ફરી મૂકે છે અને તેના ઉપરે પુષ્પો ખાલી નીચા છે.
 તેને અધાવવામાં આવના ખીજ સુઝાઈ જશે અને પુષ્પો તેણે પાસે
 કરવામાં નહીં થશે. વળી મોઢાપેસું પાણી પાંખે અસ્વચ્છ અને મદ
 બની જાય છે તેથી પાણી પીવાને મૂક આવતાં નથી અને પીયે તો
 તે દિતકારક થવાને બાકે અદિતકારક થઈ પડે છે. પેસાના સંબંધમાં
 પણ આ પ્રમાણેજ અને છે. તેનો છુરે હાથે ઉપયોગ થાય છે ત્યારે
 તે મનુષ્યેત્વ દિત કરે છે; અને જો તેને એકાંત કરીને ઘાટી રાખ
 વામાં આવે, ઉઘાડપણે ખરચી નાખવામાં આવે અથવા તેને
 દુરપયોગ કરવામાં આવે તો તેથી મનુષ્યનું અદિતકારક થાય છે.
 એના માલિકનું અંતઃકરણ પવરના જેવું સુષ્પ્ત થઈ જાય છે, સહો
 નુમૂતિની ભાવના તેમાંથી સુઝાઈ જાય છે અને આત્મા રૂબાઈ
 બની જાય છે.

એકાંતની કમરપર નીચે હવેલી રજિતએ કાનરવામાં
 આવી હતી:—

“આપણે જે અર્પણ કરી દીધું તેજ આપણી પાસે છે;

આપણે જે ખર્ચો નાખ્યું તે આપણી પાસે હતું;

આપણે જે મૂકી ગયા તે આપણે ગુમાવી દીધું.”

— એને ફરી દેવામાં આવે છે તો પણ જો હદિગત ચતુર્થ
 જાય છે; અને એને જોઈએ તે કરતા વધુ એકદું કરવામાં આવે છે
 ત્યારે તે મરીનાઈ ઉત્પન્ન કરે છે. ઉદાર આત્મા જાડો થશે અને
 એથી આત્મા સુઝાઈ જશે.”

“તું આપ એટલે તને આપવામાં આવશે; જે માપથી
 તું બીજાએને માપશે તેજ માપથી બીજાએ તને માપશે.”

“જે વેણ બીજા વાળે છે તેમને જણ પણ યોગ્ય નથી.”

[illegible]

પાયાના પંથર ન્યાય, શ્રેય, મોન તથા સંત્ય છે. સાંદસિકતાનાં આ
 નવીન સામ્રાજ્યોમાં વિદુરનારા સુવર્ણ સાધ્યા હાંવના સાદસિક પુર-
 ચેને માટે મિહરન પોતાની દેવી કલ્પચક્રિતીથી પણ જેનું વર્ણન ન
 કરી શકે એવા દિવ્ય ઇકનના ધાર્મિક જામે તૈયાર કરવામાં આવશે;
 અને રાસ પણ પોતાના દુસ્મીનવતી જેનું દર્શન ન કરી શકે એવી
 ધાર્મિક ઉચ્ચતા પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે. ગ્રાણીવિદ્યામાં પ્રવીણ હુષ
 અગાસિક જાણાવે છે કે “ જ્યારે હું પરિસમાં હતો ત્યારે મારી
 વય ૪૬૫ થોડીસ વર્ષની હતી. પરિસમાં હું મારા એક મિત્રે આપેલાં
 પૈસાથી ગયો હતો, પરંતુ પાછળથી જાણવા પડ્યા મેં જવવાની મારી
 અશક્તિને લીધે હું અભ્યાસ છોડી દેવાને તૈયાર થયો હતો. આ
 સમયે પ્રોફેસર મિસોલિક પરિસ સરકારની મુલાકાત લેવા આવ્યો હતો.
 તેણે મને પૂછ્યું કે તમે કેમ ઉદાસ દેખાઓ છો ? મેં કહ્યું કે મારી
 પામે કંઈ પણ સાધન રહ્યું નથી એટલા માટે હું મારે સ્વદેશ પાછો
 જવા માગું છું. બીજે દિવસે સવારે હું મારી દાંટેલના આંગણમાં
 નાસ્તો કરવા બેઠો હતો એવામાં મેં હાંબોલના નોકરને આવતો
 જોયો. તેણે મને એક પત્ર આપીને કહ્યું કે ‘ આનો પ્રત્યુત્તર માર્યો
 નથી ’ અને એમ કહીને તે ચાલ્યો ગયો. મેં તે પત્ર ઉપાડ્યો;
 અને એ અત્યારે પણ જાણે મારા હાથમાં જ હોય એમ મને લાગે
 છે. તે પત્રમાં આ સંખ્યા હતી:— ‘ મારા મિત્ર ’ મારા સામગ્રવામાં
 આવ્યું છે કે કાંઈક બીજી લીધે તમે પરિસ છોડી જતા મામોઝો;
 પરંતુ તેમ કરવાની જરૂર નથી. તમે જે ઉદ્દેશને માટે અને આવ્યા
 છો તે ઉદ્દેશ જ્યાં સુધી સાંધી શકાય ત્યાં સુધી તમે અહીં-
 આજ રહો એવી મારી ઇચ્છા છે. આની સાથે મેં તમારા પર
 પચાસ પાંચો એક એક મોહરો છે. આ પૈસા મેં તમને ધીપાં છે;
 અને જ્યારે તમારાથી મને ત્યારે એ મને જાણ આપશો.”

“ કામ એ પ્રત્યેક મનુષ્યનો પ્રાણરક્ષક છે. ” — સ્પેન્સર, બી.

“ પરિશ્રમ એજ જીવન છે. એમાંથી રહેતું પાણી બચાવી
આજીવન માણસો નિરાશજ થયા કરે છે, એક કંઈ કરે છે; પરિશ્રમ
રાખશે તો તેની ઉપર કાળા કાળો દુમકો પડે. ” — મિસિસ

“ હસિલુ તરૂના પ્રદેશમાં એક જલનું પર્વતિયું થાય છે.
હડનું હોય છે ત્યારેજ માન પ્રાપ્ત છે; મનના સંબંધમાં પશુ
આવીજ છે; ભ્યાં એક વાર, આપણે આજીવન કંઈ કે આપણા
બંધાણનું અવરણ થઈ છે. ”

એક પ્રાચીન દંતકથામાંનો એક રેવ કહે છે કે “ જો
હું અને તારે માટે એક ધર ભાંધ, કારણકે હવે તું બીજા
વડે જીવશે. ” પરંતુ પાંચસો વર્ષની ઉંમર મોતરી ચૂક્યા મેં
પ્રત્યુત્તર આપ્યો: “ હવે જો મારે માન પાંચસો વર્ષજીવન
તો મારે માટે ધર ભાંધવાની કંઈ જરૂર નથી ! ”

એક આગમુ માણસની ખરાબ આદતો ગણી બતાવવા
રખનિયનને કહેવામાં આવ્યું ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો: “
હર રીતે એટલી છે—” જે ૪૬ પર્માયાર્ડ પાસે તે આ વાત કરે
તે આ સાંજથી વચ્ચેજ પોકારી ઉઠ્યો: “ બસ! આ એકજ
સર્વ પ્રકારનાં પાપોનો સમાવેશ થયો છે. ”

“ આગમુ મગજ એ સેતાનનું કારખાનું છે. ”
કરતાં વધારે સાચી કહેવત બીજી થી હોઈ શકે? ખરેખર,
“ બીજા માણસોને સેતાન લાલચાવે છે, ત્યારે
માણસ સેતાનને લાલચાવે છે. ”

એટલે જીવે છે કે “ પ્રકૃતિ અદ્વિતીય વાન નામુતી
અને સમગ્ર નિષ્ક્રિયતાને આપ દે છે. ”

કોન્કલિક્કના કારણક્રમા એક અપરધી જોનાનાં દૃષ્ટાંત મળે

હિન્સા દરે છે કે “ સંવાતા રહેવું, નવરા રહી રહેવું, કંઈ ખાસ મનુષ્ય વિના મદોદ્ધાને નહિ કંઈ રહેવું, કાંઈ ત્યાં જવું, કંઈ ખાસ રહેવું ત્યાં જવું કોઈ વિના અનેક સ્થાને મંડવું, કંઈ પ્રત્યક્ષ કામ કરવું નહિ, પરંતુ ‘ કામે અચરા પરમ દહાડે પુણ્ય કામ કરીયું ’ એવી વચ્ચે રાખી, એ આગસના પ્રાર્થનિક ખાત્ર ચિન્હો છે. ”

કામ કરતો દેહપણુ માણસ કંઠાશ હોતો નથી. ઉગ્રાંકમાં એક તમચે આગમુ માણસેને-ખાસ કરીને બિપ્રકોને-મોહની સિદ્ધા મુકાં પડી હતી. આગસના પ્રથમ ચુન્દાને મરે દરમી મારવામાં આવતા હતા; બીજા ચુન્દા પછી અપરાધીના કાનનો કપડો બામ કાપી નાખવામાં આવતો હતો અને ત્રીજો ચુન્દો થતાં તેને કારાચુદર્માં પૂરવામાં આવતો હતો. તે દેશમાં એવો કાયદો હતો કે “ જો કોઈ માણસ પદરો જટકતો, આગસમાં રહેતો અને અપરાધ કરતો જણાયો તો તેને રાજ્યનો સત્તુ અને દેહાંતકાંને પાત્ર મળી તેના પર કામ ચલાવવામાં આવશે. ”

અધેન્સમાં આગસને સિદ્ધા કરવા યોગ્ય અપરાધ ગણવામાં આવતો અને ત્યાંના સહેરીઓને કોઈએ કરવાની દરમી પાડવામાં આવતી હતી; એટલુંજ નહિ પરંતુ તેમને પોતાની સક્તિનો સાધી વિશેષ ઉપયોગ કરવાની દરમી પાડવામાં આવતી હતી. પ્રત્યેક માણસને ઘણાં પોણી દહાડાવાળા દરમી પાડવામાં આવતી હતી એટલુંજ નહિ, પરંતુ અંદરનાં પેગમના અમલદારો તો પ્રત્યેક માણસ પાસે કેટલું જાહેજા છે, તે કદતો ખર્ચ કરે છે, તે પોતાના ઉપમખાથી કેટલું કમાવે છે અને કદતુ જમાવે છે તે સર્વની પજુ તપાસ કરતા હતા.

એક દુપાન જર્મન અગારે પાડવામાં આવ્યાસ કરવાને બદલે બ.જો પ્રવાસ લે. અને પ્રવાસેથી પાછો ફરીને તે પોતાની મેટી જાતનીય: મેટા સાથે આથી તેનું જીવન તેને એટલું જોગ્યરપ

અને સત્યવાદી તરીકે નામના મેળવતી જોઈએ. એના વિના સરસ્વતી
મળવી અશક્ય છે.

વિદ્યાર્થી કસ્ટોની રેલ નિયમનકદામને સિલિંગ કરે છે, એટલા
માટે એક રૂઠું ફરેલ પોતાના ખસતીઓમાં આ આકાશનો પ્રવાર
ન થવા દેવા માટે પણી કાળજી રાખતો અને જ્યારે મીનું કાળ
કામ ન હોય ત્યારે એ તેમની પાસે સંજર સાર કરાવતો હતો.

આજસ એ લુચ્ચો ચોર છે. તે એકાદ મિનિટ આ કામખાંથી
ચેતી લે છે, થોડીક મિનિટ પેલા કામખાંથી ચેતી લે છે; તે તમારા
કોઈ ને કોઈ કામખાંથી પા અર્ધી કલાક કાળીજ લે છે. આપણે દિન પ્રતિ
દિન પ્રાતઃકાળખં એવો નિયમ કરીએ છીએ કે આજે આજકાલ એક
પગ પગુ ચુમ્બાવતી નથી; પરંતુ દરરોજ રાત્રે આપણે યુરસા સહિત
પ્રમાણી નાની નાની ચેતીઓ જોવી પડે છે. તે તમને "માવ એકાદ
પગ" પોમાતી રાખે છે, પરંતુ એટલામાં આમખાંડી ચાલી જાય છે; તે
તમને "માવ એકાદ પગ" પોમાતી રાખે છે પરંતુ એટલામાં મા
મંથ થઈ જાય છે; તે તમને આવતી કાલે તમારા પરનો વીમો ફત
રાવવડું કરે છે, પરંતુ પર આજ રાત્રેજ જાગી જાય છે; તે તમને
આવતી કાલે જમ્યાને માટે અગ્નિ કરવાનું કરે છે, પરંતુ તે જમ્યા
આજેજ પૂરાઈ જાય છે; તે તમને નિશાળખા સુરત મનારે છે, તે
તમને સર્વ કામખા સ્થેજ ચોણ પાડે છે, પરંતુ તેથી અને વધે
ચપલતા માટેની તમારી કીર્તિ ચુમ્બાવી દે છે અને તમારી અંધ
ચોણ દે છે.

ચોરોની વાદી:—ક્યોકે તરુણે પોતાના અજ્ઞાસપદમ્ય અવધા
વિચલખાનખા "ચોરો" અથવા "સમય ચુમ્બાવનારો" ની એક
વધી ભટકાવી રાખતી જોઈએ આ "ચોરો"માન્ય દેશમાં નીચે પ્રમાણે

કરવાની, ધુળા રાખે છે ? અવધોરના ક્ષાકે તેને કેવા લાગે છે ? તે
એ સમયમાં શિક્ષક મેળવવા કે આત્મવિકાસ કરવા કહે છે ? અવ-
ધોરની જે પગા અને અધીરિયની જે રત્નજો બીજા માણસો ભેદ
ગુમાવી દે છે તેમાં તે એકાદ ઉત્તમ અંશ વાંચવાને કહે છે કે પછી
જેમ જોવામાં, મંદિરો બેઠવામાં કે બીજી રીતે તે વખત જાણે છે ?

પણ માણસો ઉદ્યોગ અને કરમ્મરથી પુષ્કળ દ્રવ્ય એકલું કરીને
મેળમજા ઉઘાડવાને જાણ છે. દ્રવ્ય પેદા કરવામાં તેમનો ઉત્તમ મેળ-
વિકાસ મેળવવાનો જ હોય છે. પરંતુ પછી તેમને આગમુપર્યંત અસહ્ય
લાગે છે, તેથી તેઓ કાં તો ફરીથી વેપારપદ્ધતિમાં પડે છે કે કાં તો
અવનતસ્થાને સક્રિય રાખનાર ચીજોના અભાવને લીધે મરણ પામે છે.
હવે તેને પહેલીજ વાર પ્રતીત થાય છે કે કાંઈ પણ ઉદ્યોગ માટે
માણસે કામ કરવું જોઈએ એવી જે આશા છે તે આપણા કમ્પાસને
મારેજ છે અને આપણે કાંઈ પણ ઉદ્યોગ વિના લાંબા સમય સુધી
અગી રાહતા નથી. જેવી રીતે જુખમી પાચનશક્તિનું માપ થાય
છે તેવીજ રીતે આપણી અવનશક્તિનું માપ આપણે જે વિધોમાં
રસ લેતા હોઈએ તે પરથી થાય છે.

આપણું મગજ હમેશાં પ્રવૃત્તિશાળીજ રહે છે અને જો આપણે
તેને સતકાર્યોમાં સદા રોકી રાખતા નથી તો તે તેની પોતાની જાત-
નોજા ચારો કરી જાય છે અને પોતાના અવનતસ્થાનોજા બંધ કરે
છે. નિશ્ચિત કાર્ય વિનાનો માણસ તરતજ રોગિષ્ઠ મનનો ભોગ થઈ
પડે છે. ઉદાસી અને નિરાશા તેનાપર હસ્તો કરે છે અને તેની
મહત્વચાંકા તથા સુખને દરી લે છે.

પ્રવૃત્તિ જગ્યાએ છે કે જો તમે થાકી જાઓ ત્યાં સુધી
પરિશ્રમ કરશો તોજા હું તમને મુખધુર, આરોગ્યદાયક નિદ્રા
કે કડકડતી જુખ આપીશ. કે જેનું સુખ પ્રમાણી અને આગમ

પ્રકારની શાન્તિ પ્રાપ્ત થાય છે; પછી તે કામ બંધને દલમાં દેવ પ્રકારનું હોય! શંકા, આશંકા, ચેત્ત, પ્રમાણ, ક્રોધ, નિયતિ એ સર્વ પ્રત્યેક માણસની આશ્ચર્યગ્રામીની પહે પશુ વરની આશ્ચર્યગ્રામી કહેવાય છે; પરંતુ તે ખરી વીરતા પ્રાપ્ત કરીને કામ કરવામાં નિમગ્ન થાય તે સેથી એ સર્વ ઘટિત કરીને પાત્ર પોતાની મુક્તિ બરાબર બાળે છે.

કેવળ સ્વપ્ન મિથ્ય કહે છે કે “તું જે કિતમોતમ કાર્ય કરે અને ધર્મિયમ હોય તે કાર્ય વને પ્રાપ્ત થાય ત્યાં મુખી અવિધાન પ્રથમ કર.”

ચરિત્રને કાણે કશું કે અચૂક માણસ મહા બુદ્ધિમાન છે ત્યારે તેણે તેજ હજી એને પ્રથમ પૂછ્યો: “તે કામ કરે છે કે?”

એવા મહા માણસો હોય છે કે જે ખરી પાસેથી એક પણ ચોરી થેરા કરતા પોતાના હાથ કાઢ નાખવાનું વધુ પશ્ચ કરે; પરંતુ આપણે જાણીએ પ્રમાણિક માદમો ખરી પાસે આવીને ખાસ અમુક સમયમાં એકાદ કલાક ચોરી થેરા વધુ કરાવે અચાના નથી. જે માણસ એક સાર્વજનિક કાર્યકર્તા અથવા નોકરનો સમય ચોરી ને છે તે એક પ્રાણી સમય છૂટી થે છે.

એક સોલિસ માધ્યમિયના અધિપતિનો મુદ્દા થેમ આ પ્રમાણે હતો: “ધર્મ વિનાના માણસની મુક્તિનોથી કંપાસારી માણસને જેટલું અધિક થાય છે તેટલું બીજા કરાવી થતું નથી.”

અથવા મુખી જાણના વા રક્ષક નથી, અથવા મુખી હેરાના રક્ષક નથી. આપણે જાણી જાણ નથી ત્યાં કોઈ કશું જાણના માણસને પોતાના અમલદાર મને હાથે નવગ કામ દેવને દેવ નથી.

સમય નો અધિકાર જેને જેને જાણીને તેણે થાય છે. કુદરત

... ૧-૩ના દ.૫૫ ને જાણનાર થાય છે અને જેને જેને જાણનાર

“પરિશ્રમથી આપડું સોકમાં સંતિ મળે. છે, નાની ભવ-
 યોમાં વિશ્રાન્તિ મળે છે, હમેશનાં પાપની લાવચોખ્ખી મઝી સહીએ
 હોએ અને સૌસારિક કમવિઓખ્ખી આરામ મળે છે. કામ કરો
 એટલે તમને પસંદસાદ નિરા આવશે; કામ કરો એટલે તમની
 સર્વ ચિંતાઓ દૂરી જશે; ખાટે નિરાશ બનીને મુના મુના આંસુ
 પાપા ન કરતાં મજબૂત હૃદય અને દૃઢ ઇચ્છાથી હોને કામ કરો.”

—એફ. એસ. આંસ્તુડ

નવવે રો મેઘે લખને તેનામાં વિદિયાસના વિચારે પ્રતીત થયો.
 ૭. વપનિયું અને કુપનું, શીતા અને આકાશ, ઉપાવનું અને કલિવડ
 એ સંરમે સ્થાવર આ પૃથ્વીપરપરતી બૃહદી સંગ્રહ, પરંતુ એમાં વર્ણવેલ
 પ્રાચીન કથા વિચાર અને સર્વે તે સદા અમર અને પ્રમાણિત રહેશે.

મહાપુરુષોનાં કાળપરિવ્રજ આપણને એવું સમાણ કરાવે છે કે
 આપણે પૈતિ પણ આપણાં કાળ કથાને અને સમયની ફેલીપર
 આપણાં પમકાંતી અમર કાળ મુદી નવરને સક્રિયમત્ત હોએ. "

—દામોદરે.

"૬" એ એ વસ્તુ એક છે અને સામજીક છે તે સર્વના બાંધ માધર્મી
 કાળક વધા છે."

—દેવિસન.

૪. સ. પૂર્વે જ્યેં કરતા જે વધારે વડે પડેલા કલિપદના એ
 જાણના રાખએ કોલેક્ટરનિયમની સામેના કારણ નામન્ય નેકર
 સંવેપરમારનો એક કારણો હોઈ ઉચો વિનારો નાપિવાન સમય
 એ કાળ પેંડ ખરચ્યા હતા તેણે એવી ખાતા કરી હતી કે વિનારની
 થયે દિવાળી સંવેપરમારની એક તખ્તી વણવતી અને તેની ઉપર
 મેટા અઠારમાં માફ નામ કેલરનું. બ્યારે તે પચાંડ કાળ પાં રૂપ
 તરીકે તે જાણના સાત અઠારોજના એક તરીકે મળતા કાળ.
 કારણક થયે એ બીનારાના વિનાર એક કાળ જાતો અને
 મૂલ્ય સમુદાયના પચાંડીએને માનં દેવારેક દિવસે હજારી
 પ્રકારીએ એ બીનારો લેવાને અવગત અને પેટી તખ્તીપર દેલ
 રેલ "બીએ રાખેલી, દિવાળીમા" એ જાતો ચાખતા પચાંડ વર્તી
 મુદી ■ નામ તખ્ત ગીતે જાણના પરંતુ તે ખરી ગીતે સંવેપરમાર-
 વડે દેલ, પરંતુ તખ્તીપર સવેપર સંવેપરમાર એક કાળના મુલ્ય
 કેલર કારણેક રૂપ કાળે હોને હોને તે દખ્ખેને વૃદ્ધી નાખા; કેલ
 વડે તખ્તે તરે રાખે અને તખ્ત પડી તે તખ્તી વીરેકે કોઈ
 દિવાળી નામકેલ નામ કાળ કાળના કેલેક્ટર દિવેલેકે રૂપ

જાતી સમજાવેલી છે તેઓ જન્મસ્થાનનાં મંપન તોડી નાખીને તાપી બરેલા સહેરમાં નાસી જવાની રીતી મગવાની રીત જોવા કરે છે. પરંતુ સાં જાહેને વરણા બાદ સહેરમાં ઉછરેલા છેલ્લા સારે કોઈવાર કાચેલાય રાં પાતાં એજ ખડો, પર્વતો, ડરાઓ અને પાવરના કુંગરો-કે જે અચાત રીતે તેમના બાંધાની દરતા અને સક્રિયમાં ઉતરેલા હોય છે-તે તેમની મારે દોડી આવે છે અને સહેરમાં ઉછરેલા પ્રતિરૂપનિ પૂજા બેઠો કરે છે. એ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જાણનારના આ મદલ સિદ્ધોલુ સિદ્ધા સ્વર્ગ અર્થે જાતું નથી, પરંતુ ઉચ્ચ તે ખુદ મનુષ્યના જીવનો એક અમુકનો ભાગ જની જાય છે. "કોઈક ઉદાત્ત બાવનાનું નિર્મલ સ્વભાવ જન્મ પુનઃ હાસવા સામે છે, કૃષ્ણ મનુષ્યના સામે છે, નદીઓ વહેવા અને પ્રકટ થવા સામે છે અને દોરો પર્વતપર જોવા સામે છે તથા મનુષ્યના દાવમાં સમિતી કુંગી મગવા માટે છે. જાતી રીતે પ્રકૃતિના પ્રત્યેક પદાર્થમાંથી મનુષ્યને જે જોય મળે છે તે તેના હૃદયની છામ બને છે અને જડ હૃદયના સોડોને દસાંતી આવે છે કે જગતમાં સર્વજ્ઞ હોવાનું બરેલું છે મારે આ જોય મદલ કરો."

આપણા શિક્ષકોને ઉત્તમોત્તમ જ્ઞાન આપણને પ્રકૃતિ દેવી તરફથીજ મળે છે અને આપણે આપણી જાતને સહેરેનાંજ જોંધી રાખીએ હીએ તેટલા મારે તે આપણી પાસેથી ભારે દંડ લે છે. આપણે સહેરમાં રહીને કુદરતની સ્વચ્છ અને આરોગ્યદાયક દવા મેળવી શકતા નથી તેમજ આનંદદાયક પક્ષીઓ, વહેગાઓ, પુષ્પો, પર્વતો, ખીલો, જન્મજો, બીડો અને કુંગરોમાંથી મારો શીખી શકતા નથી. જગત એ કુદરતની મોટી નિચળ છે; તે મનુષ્યનો વિકાસ કરે છે, જીવને પ્રકૃષ્ટિત કરે છે અને મનુષ્યને બળવાન કરે છે. સર્વ રંગોની ઓળખ તેનામાં રહેલી છે અને તેના

પ્રત્યેક શું ? સિદ્ધિ પ્રત્યુત્તર આપ્યો : ' મને બંધકાર નિમિત્ત પ્રાપ્ત
 થઈ હતી તેથી મને એ સમિતિનો ખર્ચ છે. તેમજ સ્વાસ્થ્યમાં તુ' સંમિતિનો
 અભ્યાસ કરવા મને ત્યારે મને નબળું કે વધારું કામ પડે મારે
 મુશ્કેલી સામિતિ કરવાનું કે તોડી પાડવાનું હોય છે. મેં મારા મનમાં
 પ્રશ્ન પૂછ્યો : ' સિદ્ધિ અધિક વાત સામિતિ થયેલી મારે હોવાનું ?'
 મને પ્રત્યુત્તર મળ્યું તથા નહિ. સામિતિ થયેલી મારે હોવાનું ? જુનામંત્રી
 એ કંઈ સામિતિ નથી. જુનામંત્રી પૂછી હોય, પરંતુ સામિતિ તેમ
 રહેલી છે ? પેલા જાનની પ્રાચીન વાત તો આપના સ્મરણમાં હશે.
 એક અપરાધને માટે તેની તપાસ મારી અને તેની વિરુદ્ધ સાક્ષી
 આપવાને અર્થે હવે આપનાર મળ્યોને ખ્યાલ કરવામાં આપ્યા
 તેમજ પ્રતિદર્શક નબળાનું કે એ મળ્યો ગુનો મોં છે. તે
 મળ્યો પ્રત્યુત્તર આપ્યો : ' એમજ મારી સામે સાક્ષી પૂરી તેથી શું
 થયું ? ' હ મળ્યો પ્રતિદર્શક નબળાને છે કે તેમજ મને અપરાધ
 કરવા લેશે છે, પરંતુ મારી પાસે જે હવે કરનાં અધિક સ્મરણ
 કરશે એવા છે કે એમો પ્રતિદર્શક એમ હોવાને તૈયાર છે કે તેમજ
 મને આ અપરાધ કરવા લેશે નથી. ' મારે સામિતિ મળે છે ? મેં
 આ પ્રશ્ન વિચાર કર્યો અને અતિ મારા મનમાં મળ્યું : ' બાકી
 સિદ્ધિ, તું કહી રહ્યો નથી ? ' માર પછી મેં વિચાર કર્યો કે એક
 વાત સમિતિ થયેલી મારે હોવાનું તે મેં કું નહિ કરી શકું તો
 કામગીરી અભ્યાસ કરવાનું કામ શું ? ' મારે વિચાર કરી મેં તે
 અભ્યાસને તિલાંજલિ આપી અને કું કેટલામાં મારે ઘેર પડ્યો મેં
 જુના સમયનું કું પડ્યું કું પડ્યો રહેલો માર પછી ઘણા સમયમાં
 હોવાને મને અધિકારી એક પ્રા મળ્યો મળ્યો. જુનિનિ શું છે તે
 કે અભ્યાસ અમુકો ન હતો અને તેથી તે અમુકો મને મિત્રતા
 અતિ તેમ હવે મને પ્રાપ્ત થયું, આ તે કામ કેવું હતું ન હતું.

સમઝો કોઈપણ સચ્ચાર પોતાના કાવચોઓમાં ચાલુ રાખી સડે નહિ. વળી ખરી સજ્જિ કંઈ માત્ર પાઠશાળામાં ; અભ્યાસ કરવાથી, સાપ્તેરીઓમાં જઈ પુસ્તકો વાંચવાથી અને વ્યાખ્યાનો સાંભળવાથી જ પ્રાપ્ત થતી નથી; પરંતુ તે લીરો, જંગલો, બગીચો અને માથા સોપી ભરેલા રસ્તાઓ તથા જડ ચેતન પદાર્થોના સંપર્ગમાં રહેવાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

આરે એક માણસ પાઠશાળાના શિક્ષણથી શિક્ષિત થાય છે ત્યારે હજાર માણસો આત્મશિક્ષણથી શિક્ષિત થાય છે.

પ્રગતિ કરવાની મહત્વાકાંક્ષા અને ઉત્તમ થવાનો સતત પ્રયાસ એ આપણને નિરંતર દીપેદગિ, ડકાપણ, દરકતર અને હિમલય શિક્ષણ આપ્યા કરે છે. વારંવાર તે આપણા દરમાં ૯૯ અને કુચ્છમાં કુચ્છ યુક્તોનો વિકાસ કરે છે. પ્રગતિ કરવાનું આ યુદ્ધ જો ન આસરું હોત તો કોઈ પણ સમાજમાં કુવતું અસલ થઈ પડત. તેની ગેર-હાજરીથી કેવાં બપોરે પરિણામો આવે તેની કોઈ કમના પણ કરી શકે એમ નથી. જગતમાં યુરોપીયોનો નાશ થવાથી જેવા પરિણામો આવે તેવાજ પરિણામો પ્રગતિ મારેનો પ્રયાસ બંધ પડવાથી આવશે. તેમ થવાથી પ્રત્યેક વસ્તુનો નાશ થશે; નિરૂપમ અને જડતા બધા ત્યા પ્રસરી જશે; કિંચિત પણ સાહસિકતા અને પ્રગતિ રહેશે નહિ અને લોકો ફરીયા જગતી અવસ્થામાં પડી જશે. આ પ્રગતિ મારેનો પ્રયાસ તમે માન્યોને હજારો રીતે શિક્ષણ આપે છે.

રહસ્ય છે ■ કે “ મનુષ્યોને કર્મમાં પ્રવૃત્ત કરનારી, તેમના કાર્યોને અંકુશમાં રાખનારી અને તેમને નિયમનકર કરનારી જગતમાં જગતની સજ્જિ હાથમાં છે ? જગતની રીતિ અને આખા સૌથી વિશેષ કોના હાથમાં છે ? એવા પ્રશ્ન જો કોઈ પૂછે તો ૧૫ જે તેમને સત્તર પ્રત્યુત્તર આપે. એક એ કે તે બિન બિન

પરિસ્થિતિને અનુકૂળ મનવાનો સંવર્ત પ્રવર્તે કરવો પડે છે. તેને કુદરતી વિભવોની સાથે વારંવાર આશ્વેદ કરી પડે છે. એવી તેજ અમોઝ કસાવે છે. તેને હમેશાં પોતાના મનને પોતાના પાશવ કોઈ પણ નામવને માટે ઉપાર રાખવું પડે છે. તત્કાલ નિર્મળ અને તાત્કાલિક રીતે કસવાની તેને હમેશાં રસ પડતી હોય છે. તેના મનુષ્યપ્રો. વિકાસ થાય છે.

પરંતુ એ અને પરાજયો આપણા ચારિત્ર્યનો મહાન વિકાસ કરે છે. તેમજેન મનુષ્યને પ્રવંદ સ્થાન, મનુષ્ય અવશ્યે અને અતિ સૂક્ષ્મ જુદા આપણને મહાપુરોષ બનાવ્યા છે. તમે કહો છો કે "ઉત્તમ પ્રકારનાં સાધનપાત્રન અને મોજશીખથી કે રાજ્યસભાસદ થયો નથી; સંકટથીજ ઉત્તમતા પ્રાપ્ત થાય છે, એ મારો મુદ્રાચેપ છે."

મીનાબાઈ ધણીચાર પોતાનું સિન્ધુઈ ઝીંઘરીઆ પોતાકમ. કહે છે. હરિદ રૂપી વરને પોતાનું અમન્યુમાયી દૂર રાખવાનો પ્રયાસ કુપરેશ ને જુલ ચેડપીડ બનેલા વેપારીએ એ સજ્જાના પ્રયુજનપરથી કહી હતું કે 'મનુષ્યે અમારી પાસેથી વધુ વેચા હાવીને તમે વચેરે બીજાએ ખાધે તેને બહારી લેવા વેચા અમારા પાસેના રહે ને વધુ હાલ નહિ.' બિચારાને બિડીથી થઈ જતા પશુ નહિજ સમજવેથી કે એ બચેને બાકે એ વેચા એ રીતેને તેમજ તેમના કોમલ્યને સિદ્ધાન્ત. કપરેઇ, અરોન્ધ ૬. પુરા પાડવા પાછળ જરૂરના નેજ સારમા કાર નહિ. મનુષ્યને જુલ ચેડપીડ સાથે જમુ તેમજી દુકામે બીજાને આજ્ઞાથી રાત્રિ થાય એ સાર, કે અથવા મનુષ્યોત્તમી પડે હશેડ હરિવાળી સાથે અન્યથી સ્વાધ-રત્રિ અને તેના પરિણામ રૂપે જાપનના થોડા અસરકારક રહેતા નામસ અવર-તો મહા પદ્ધિવા દરિયાને પડે અવગર વ- ૬ ન ને. વચે એ સાર. પેશાસે' અને પાકે કાઢે તથા બહુ ઈ કાસ વેચાકાર જવાને મળી રહેલા કાઢે એ એવા ને એવાને.

ખાસજી આગળ ઘોડાની ધગાળ પકડીને ઉભેલો બેસે અને તેની અંદરથી અમર 'હૅન્ડલેટ' ખેંચી કાઢ્યું. આત્મચક્રતા એ સૌથી મદાન વિશ્વવિદ્યાલય છે. કેટલા જ્યાં રાજદારીપુરુષો, કેટલા જ્યાં દરજ્જાનીઓ, કેટલા જ્યાં વિદ્વાનો, કેટલા જ્યાં ધંધેદારો, કેટલા જ્યાં ખેડેલારી પુરુષો અને કેટલા જ્યાં બ્યાપારીઓ એ યુનિવર્સિટીમાંથી એન્જીએટ થઈને જહાર પડ્યા છે અને અભિમાન-પૂર્વક એનું સ્મરણ કરે છે !

માણસો સ્વાભાવિકરીતે આગમ્ય હોય છે અને તેથી તેમની સિલિલ થતી મદદવાજ્ઞાને પોષણને માટે, પ્રેક્ષકવિદિત કરવાને માટે તથા આગમ અને વડીઓપાજિત કબજી ક્રિપ્ત થતા આગમને દૂર કરવાને તેમને રક્ષિમાન કરવાને માટે કેઈ મદાન ઉભેલક ઉપચારની શરૂઆત છે. મરીનાર્જ રૂપી રૂપી એકનો ધા લાગવાથીજ મનુષ્ય હનેશા કાપકેત્રમા આગમ પડેલાયો છે.

ખાસજી રીતે અપ્રતિક્રિયા દોળ એવા વજી માનુષ્યને મંડે નિતિક્રિયા આપેલા છે. 'અમારે એક મનુષ્યને સિલિલ આપવાની જરૂરની હતી હોય છે ત્યારે તે એને સખત પાડો છીએ' એવી રીતે છે તે સખતા નકરતુ જાત મેળવીને ચિરકાલિન આપા-સનતુ જાત પવ નામે દરે એકના માટે તે એને રાંકેટોનો શાળામાં મોકલે છે-આગમની શાળામાં મોકલેલો નથી. "

જો સિલિલ દોળ, દિ મન, ખન અને આગમમંચક ઉપચાર કર્યું ત્યાં જ માનવજીવનની આત્મચક્રતાઓને માટે પૂરું નથી થઈ શકે.

ખાસજી. હાનિપદ દંડ હેતુ 'કુચ્છ' શિક્ષણનું ફળ જાત નથી, પરંતુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ક્ષમતા અને રક્ષિ છે. 'નવ' રૂપી નિર્જિત . . .

પ્રકરણ ૨૫ મું-અંથો.

" જિજ્ઞાસુને મનુષ્ય સીને પડી રહેતે, તેને જાણ દેશો નહિ, ગરજ
- તે તમારું જીવન છે. " — દ્વાલોચન.

" પુસ્તકો તુલાવન્યામાં આપણને માન દર્શાવે છે અને વૃદ્ધાવસ્થામાં
- તાત્કાલ આપે છે તે બિનામાં આપણને આશ્વ આપે છે અને આપણા
- જીવનને બે તરફ મનુષ્ય અટકાવે છે. " — જોરિયા ડેવિસ

" મનુષ્યને નમાનનાની નહિ, વારસાના જે નહિ સાચા જ્ઞાનો
- નહિ તે માત્ર જ્ઞાન છે જે મનુષ્યને માટે ખુલ્લો બેઠો છે
- પણ વનના-જંગલ દેશ તેને જાણ અવગણ્ય છે. " — સમર્કે.

" જે મારા પુસ્તકો - જે માત્ર વાચનના પ્રેમના બદલામાં સમસ્ત
- નવાશરણોના મુકા નાશો - નાશો નવામાં આવે તે હું ને સર્વ
- મુકાને માત્ર નાશો કંઈક હું. " — જેનેસન.

" વાચનનો રસ, જે માત્ર નવાનુવાન અંતર મિત્ર છે તેને બદલે
- નહિ અને કિશોરનાની સપાટી તરફ આપી દે તે પશુ હું નેનો
- હાલ નહિ. " — શિમન.

" કાવ્યમાં મારા ધર્મ, મિત્રો નહિ હું તેમને આજુ કા તેમને
- તેનના નેતા હું. " — વાચનને વિશેષ આજુ. " — પોપ.

" રેવા - મધ્યે જીવનનું જેનું કિલ્લું મુકે છે અને હજી કયો વય
- ને, તેઓ જે રીતે આપણી આસાન નાજ રાખે છે, નવીન હિંમત અને
- પ્રદાને ભરત રહે છે, હું અને જાનના નહિ, કલિત અને સખત પ્રવૃત્તિ
- ને મીઠાના પાણી રહેલા મનુષ્યના પ્રદાન. " — વાચન આપે છે ફર ફરતા

જાત આપણે માત્ર તેજ પુસ્તકો વાંચવાં/લેખોને કે જે આપણને ઉન્નત વિચાર આપે અને આપણી શક્તિઓનો તથા આપણી તકોનો સૌથી વિશેષ લાભ લેવાને આપણને પ્રેરે.

એક માણસ હોખર વાંચતો હતો તેણે કહ્યું કે “તે પુસ્તક વાંચ્યા પછી હું મનોમથાન મને ત્યારે મને માણસો દર ફેર લેવા લાગ્યા!”

“એક વાર વાંચિયા કે હોખરને વાંચ્યો, એટલે પછી તમને બીજા સર્વ મને હજારી પકિતના નજારો; તમને બેઠા સર્વ થયેલો એમાં સમાવેશ થયેલો નજારો.”

મેઠામે કહે છે કે નિર્બંધરચનાની સદ્ગતતા, કાવનાશક્તિ અને શૈલિનું સંપૂર્ણ જોગ તથા સોન્દર્ય, કે જે અંધેન્સના મહા બુદ્ધિમાન વિદ્વાનોના મહાન મથોમાં પ્રતીત થાય છે તે વિશેષ માત્ર જો આપણે વિચાર કરીએ તો આપણે જાહેર કરું પછી કે તેઓ સૌથી વિશેષ મુખવાન છે; પરંતુ અંધેન્સમણીજ પ્રત્યક્ષ વા પોષ્ટ રીતે માનવ-બુદ્ધિની ઉત્તમોત્તમ સુશ્લિષ્ટોત્તો ઉદ્ભવ થયો છે; ત્યાંથીજ સિમેરોનું વિશાળ પાશ્વિય અને ઉચ્ચત્વજ કાવનાશક્તિ, જુવેનાસનુ પ્રખર તેજ, ઘંટેની નવીન નવીન કાવના, સર્વદસનો દારવરસ, મેઠાની આપકબુદ્ધિ, જાહસનું ઉત્તમ ઘાન અને શૈલિચિત્તની વિશ્વઆવક સર્વોત્કૃષ્ટતા એ સર્વનો જન્મ થયો છે. એવો જ્યારે આપણે વિચાર કરીએ ત્યારે આપણે શું કહીશું? પ્રત્યેક દેશમાં અને પ્રત્યેક ગુપ્તમાં નિરસ્કાર અને સળા ઉપર સત્ત્વ અને બુદ્ધિએ મેળવેલા વિજયો એ અંધેન્સના વિજયો છે. જ્યાં જ્યાં થોડા મહા પુરોષોએ સ્વતંત્રતા અને ન્યાયનો પક્ષ મદદ કરી અપાચાર અને દમ્બાની સામે જુરો ઊઠ્યો છે ત્યાં ત્યાં તેમનામાં અંધેન્સનો જુસ્સો હતો. કે જે તેમને પ્રેરણા દિત અને ઉત્તેજિત કરીને આપાતન આપનો હતો. એમાંનરણી

શોધાયેલી ખાણોની કાચી ધાતુઓ આપે છે તેની સાથે કોઈપણ નાણા સંપત્તિની તુલના થઈ શકે એમ નથી. મહાભારત અને રામાયણ જેવા ગ્રંથોએ મનુષ્યોને આ જાણ સંપાદિત આપી છે. કુંડીનું સેકાઓથી અયોધ્યા અને હસ્તિનાપુરની સ્વતંત્રતા અને સાતત્ય નાશ થયે છે, તેના નિવાસીઓ પતિત થઈને બીરુ મુકામો ભજવે છે, તેની ભાગ્ય અમુદ્ધ બની ગઈ છે, તેનાં મંદિરો વિદેશી આક્રમણ અને ધસારા-ઓના ભોગ થઈ પડ્યા છે, પરંતુ બ્યાસ અને વાલ્મીકીનું જ્ઞાનસિદ્ધ સામ્રાજ્ય આજે પણ અવિનાશી છે.

હિ કિન્સી કહે છે કે “ ચોસરની વાર્તાઓમાં જે મુદ્દા અને સૌન્દર્ય છે તેની બરાબરી આ જગતમાં કોઈ કદિપણ કરી શક્યું નથી. તેને લખાવાને આજે પંચમે વર્ષ વીતી ગયાં છે તો પણ હજી પણ લોકો તેને એની મૂળ મોહક ભાવમાં વાંચે છે અને ખીલે છે. ફ્રાન્સ, પોપ તથા વાર્ડસ્વર્થે તેમને આપેલા અધુનિક સ્વરૂપમાં વાંચે છે. ઑવિડની મૂર્તિપૂજક લોકોની વાર્તાઓને લખાવાને આજે અઠારસો વર્ષ વીતી ગયાં છે તો પણ તેની રસિકતા અને અપૂર્વ વર્ણનસૌન્દર્યને લીધે હજી સર્વ પ્રિયતાઓ તે વાંચે છે. ”

કુટી કહે છે કે “ તમે પુસ્તકાલયમાં દાખલ થતાંની સાથે જ વિદ્યાલયમાં વિદ્યાજ જનસમુદાયમાં દાખલ થાઓ છો. ત્યાં તમને મેટામાં મેટો લાભ એ મળે છે કે ત્યાં તેમની સાથે પરિચય કરાવી આપનાર કોઈ એકાગ્રીતા-બલામણુવાળા માણસની (મધ્યસ્થની) તમને જરૂર પડતી નથી. તે મેટા સમુદાયથી તમને રહે તે સાધી-એને તમે પસંદ કરી શકો છો, કારણકે તે અમર માણસોના નિરુદ્ધ સમુદાયમાં કોઈ અહંકાર હોતો નથી, પરંતુ એમાં એક માણસ દલકામાં દલકી પકિતના માણસની સેવામાં પણ નમ્રતાથી હાજર થાય છે. તમે તમારી દલકાઈતો ખ્યાલ સરખોળે લાખ્યા વિના મને

કેદારચર્યો જતાથી આગે. તેઓ, જાનને શરણાર્થી નામના પાત્રાનના
 પ્રકાશ્યોનો અગ્રવાસ આપી રાને દીપકના પ્રકાશરહે કરના વિન-
 નિનિનિમો ઘણમો આપે. તેઓ પૂડો કે બે સિમેરે: તરલાન
 અને પ્રક્રિયની પાવનમાં તેના રેશની મગરૂરી અને આદને ન જાને
 દન નો તેને કેમએ તેના રેમના પિતા તરીકે તાળીએના મગરૂરીથી
 વખારી થીગો તોન ખરે કે ? તેઓ પ્રમ કરે: કે સીટર અથવા રો-
 રિક, કે તેઓમિયન અથવા રેવિચ્છન વા રેવિચ્છન પ્રથો સખી સારા
 દના તેથી શું તેઓ કમકી પશ્ચિના પોદા નીવડ્યા દના ? કશિન
 કે જેને આકાશમાંથી ધીમળી જમુ આળી હતી અને અત્યાચારીના
 દ.વખારી મગરૂરી જમુ પૂંચી થીગો હતો તેમ એમને સમર મુ કરોયો-
 શું તેઓ તમને એમ કરે છે કે અગ્રવાસથી માનુસ નકલિત મતી
 સ્વય છે ? નો તેઓ એકલ, વિચ્છન, ન્યુન અને લોકના રૂખનો
 ન.તેમુ સમર મુ કરોયો. શું તેઓ તમને એમ મગરૂરી છે કે સારિ-
 ત્વની રેશનના તમને આત્મનના પાર્શ્વથી મ્યુન કરે છે ? તમને રો-
 કે મરે, અગ્રવાસ વા માન તરીકે, મન અને શરણથી સમજન દર્શન
 એનો કેદારચર્યો કેવોયોન કર્યાદર કેવળ વ.પ ઉત્ક્રિયન સખા
 કરો કેવલ દા. અગ્રવાસ કેવળ શરણ. કુદરત દા. મગરૂરી
 કુદરતર અને કુદરતર નાનો મગરૂરી લાનરો અને પ.પ રે.તેઓ
 આપ રે.તેઓ દના તાલમુ મગરૂરી રે.તેઓ રે.તેઓ અ.પા તદ
 મગરૂરી સમર મુ કરે દના તવરે દ.તેઓ કુદરતરો. તેઓ રે.તેઓ
 ન.તેઓ દ.તેઓ રે.તેઓ કે ન જમુ અ.પા મન આપે. તેઓ રે.તેઓ
 કે રે.તેઓ કુદરતર રે.તેઓ સખાનો તદ એકાધ્યુમતી તાકે અ.પ
 રે.તેઓ અ.પ. અ.પા પદરોયો તા.પ અ.પા રે.તેઓ અ.પાનો અ.પા
 મગરૂરી રે.તેઓ તા.પ

એ છે રે.તે અ.પા દ.તેઓ અ.પા છે તા.પ રે.તે મગરૂરી

આવશ્યક અને અસંકરણીય તેને વાર્તાવેદ્ય કરવાને યોગ્ય માનવાને છે. એ પોતાના પુસ્તકોની વચ્ચે છતાં અને મરવાને મારે સિમેરોએ પોતાની સમગ્ર સંપત્તિ પરિભ્રમ કરવાની છાછા મતારી હતી એ કાંઈ આશ્ચર્યની વાત નથી. જેટલું પોતાના અંતર્યર્થ પોતાના પુસ્તકોની વચ્ચે રહ્યો હતો અને તેમજ ખરી ગયો હતો એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. એક સમયનો સમાવેશો મરણ પામ્યો હતો, સિમ્નિય પોતાના હાથમાં પુસ્તક સહિત મરણ પામ્યો હતો તથા તેટલું કંઈકે-કંઈ પોતાના દેનક આગળ મરણ પામ્યો હતો એ સ્વાભાવિક છે. નકલના એક સમયના કબજે “માઈ ગરીબ નિયાડું પુસ્તક!” એ પુસ્તકો પ્રત્યેની એવી લીવ પ્રીતિ પ્રકટિત કરે છે કે જે પુસ્તકો જવું વિચારી દે! કદાચ આપે અંતરણી એવરસ્ટકે આખો અને તેને કચ્છાને તેના પુસ્તકાલયમાં સહ જવામાં આવ્યો ત્યારે તેના માર્ગની મરણા મુખપર દાદા આંકુની ધારા ચાલી ‘ મરણ તો પોતાના પુસ્તકોને કોઈ એક રીતેજ અંતિમ પ્રણામ કર્યા હતા. પોતા વાળવાશે અને માત્ર હાડ-પિંજરરૂપ બની મરણો સધિ પુસ્તકોને ફપાડી અને વાંચી છોડો ન હતો ત્યારે તે તેને પંખાગતો અને મુંગન કરતો હતો એ ચિત્ર તો સંપૂર્ણતઃ કલ્પાનનકર છે.”

પુસ્તકોમાં કેટલું જાણું દબા મરેલું છે; અને ગરીબમાં ગરીબ છેલ્લો કે છેલ્લી માત્ર પોતાના જાનના પુસ્તકો લઈને મરેલો, જાન અને જુદામાં કેટલી જાણી પ્રકટ કરી શકે છે! પુસ્તકો દ્વારા ગરીબમાં ગરીબ છેલ્લો પ્યોરો અને સંકેતિસના જુદા રૂપો દબાઈ આવેલી છે છે અને ચીકરિયો મજુર સૈન્યપિયરની સાથે રહેલો ‘ન. ૨૨૬૬૬૬ નાટકમાં માત્ર બચી શકે છે; સંધારનું

અગ્નિને, દામ્ય બળવતા હોય છે તેના અંશિયને સંપૂર્ણરૂપે
નક્ષત્ર હોય છે તેવી રીતે માત્ર ધોડાકાજ પાકેલા મંથનમાંથી હોય
અને આત્માને ઓળખતા હોય છે.

ઉત્તાવર્જકી અને ઉપરશ્વકે વર્ચસ્વાથી સ્મરંબુદ્ધિ ઉપર અંતર
ચોળે આવી પડે છે અને તેથી અંતે તેની મંદબુદ્ધિ કરવાની શક્તિ
અને સંપ્રદી રાખવાની શક્તિ નષ્ટ થઈ જાય છે; મજાલ પેલની
એકાગ્ર કરવાની, એકચિત્ત કરીને તુલના કરવાની, ખારિક સહ્ય આપ-
વાની અને સતત વિચાર કરવાની શક્તિ યુગાવી દે છે, કે જેના
વિના જાતે જા મદાન માનસિક કે વે સિદ્ધ થઈ શકતું નથી. એકિ-
ત્તમેષ "જેટલા અગ્નિને કહે છે કે "આપણે અનિપર્યુત્ત રચનાથી
અને આપણે વિચારશક્તિની મધ્યમ મદ્ય રચનાથી મજાલ
પડીએ છીએ. અને સમગ્ર છે કે જે જેને કહેવું રચ્યુ છે તેને અગ્નિ
મદ્ય રચનાથી કે વિશેષ મદિયાન થઈ શકી દેવા, નહીં શકીએ તે
મજાલ મદ્ય રીતે રચાયેલ અગ્નિને તેમજ અધિક પ્રકારે કરી શકી
દેવા અને તે પેલની શક્તિ કે મદ્ય રચના બુદ્ધિશાળી દેવા
માત્ર મદ્ય રચનાથી તુલિત મુખ્ય મદ્ય રચના છે "

જેમ જેમ મદ્ય રચના મદ્ય મદિયાન એક રચના મદ્ય એક

કરણ રક મું-મત્યેક મનુષ્યનું સ્વર્ગ
તેની પોતાની પાસેજ છે.

“અરો! હજારો સુધિએ મિત્ર પૂજો પણ વિશેષ ૧૧૩૫, મુંડ અને હંધાને ૧૫ મને મેરો મનાવે. મેં મનુષ્યને વિશેષ સુધિગત, વિશેષ હિંમતવાન, વિશેષ સુખી અને અધિક રેશમસાથી મનાવે; તેનું શુદ્ધ દુઃખ મોટું કાર્ત્ત્વ એ મદાન કરે છે અને એના જેવી બીજા મેં મદના ઉપ નહિ.”
—મીસીસી.

“પરિમલમાંથી આરોગ્ય અને આરોગ્યમાંથી આનન્દની ઉપત્તિ થાય છે.”
—બીટી.

“એ મેં મનુષ્યને પોતાના અંદરમાંથી સમૃદ્ધિ મળતી ન હોય તે પછી તેને બહાર તો શરિરે સમૃદ્ધિ મળવાનું નથી.” —દેવ કહેવત.

“સત્યના પાયાપર જ્યાં જોઈએ તે આનન્દ મળે છે તેની દુલ્લભ બીજા મેં પણ પ્રમાણના આનન્દ સાથે કરી સમાવ નહિ.” —મિક્કલ.

“જનનના દેશથી હિંમતી સ્થાનમાં અને નરાનાર શિશ્ય સમયે મારો જન્મ થયો છે તે ત્રેડ મને એ આશ્ચર્ય કલ્પન થતું છે, તેમાંથી હજુ કુંડા પછુ મુઠા થઈ શક્યા નથી.”
—કારોલ.

“તમારા હૃદયમાં જાણી શકો કે પ્રત્યેક દિવસ એ વર્ષનો કળમીતમ દિવસ છે. દિવસ એ મલમલ કરતાં પણ વિશેષ સુદર મપડ છે. એ વર્ષ તેને બતાવે છે તે અનન્તમણી વિશેષ પુક્તિ થતું છે અને તમે કુખ્યાઈ, ક્યાઈ, કે આજસના એ ક્યાઈ તેમાં પુણ્યની રીધા હોય તેને તમે પ્રપાળી શકતા નથી.”
—એમસૉન.

બાકી એક ઉત્તમ વિચાર પ્રસિદ્ધ છે. તે એ છે કે "નિત્ય
માણસો જોને સુખ હોય છે તે કેવી મદન વસ્તુ નહીય છે; અને
દુઃખ કે જે તેનું વિરોધી નહીય છે તેવી સાથે તે કેવી અદ્યુત
રીતે જોડાયેલું છે ! અમતાર તો એ છે કે તેમને એકબીજામાં
એકબી સખે વર્તમાન હોવાં નથી; છતાં જો કેટલી જુદાં માણસ
એકબી પૂર પડીને તેને પ્રાપ્ત કરે તો જાણે તે જાણે સાચાં જોડા
વેલાં ન હોય તેમ, તે માણસને તેવી સાથે બીજું જુદાં મંદુર રસાળી
દુઃખ પડે છે !"

અહિંને હજી હવે કે "મારે એક વાર એક રસિકુલિનની
સાથે 'મદન મુલ' વિશે વાત કરી હતી તે જોયો કે 'મા
મદન મુલ તેવી નહીય પ્રત્યેક વસ્તુને સર્વથી સંપૂર્ણ' જનાતી' કે
છે. તે મૂલને પ્રાપ્ત બાપે છે અને લીસને પછીવાર જનાવે છે;
તે પ્રત્યેક પાણીને પ્રાપ્તમાન જનાવે છે અને સીસામાંથી સુર્ય
જનાવે છે; તે પુષ્પમાંથી જ્વાળા જનાવે છે, જ્વાળામાં પ્રાપ્ત
જનાવે છે અને પ્રાપ્તમાંથી મદા પ્રાપ્ત પ્રકારે છે; તેનું માત્ર એક
કિંમત જે મુખ્યત્વે પડે છે તેનું દુઃખ અને ચિંતા નહીં જાણ
છે." ત્યાર પછી મને સમજાવું કે 'અનેત' એ તેનું 'મદન મુલ' હતું."

સર્વ માણસો સુખ શોધે છે; અને સચાજ તો પિતાના અવ-
રિત સ્વરૂપ તેને એકલા વિચાર પ્રમાણ્ય શોધે છે કે વસ્તુ
વસ્તુવેળાએ જોઈને જાહેર કરું છે કે સુખ એક સર્વ શાંતિ
હોય છે અને બીજાં સખતા હોયો માત્ર એ સર્વમાધ્ય સ્વરૂપ
જાણે છે.

પરંતુ અહીં 'માણસે મુખે જોઈને જોઈને શોધે છે. એક
જોઈને પ્રાપ્ત મુલ્યો તેને જોઈને જોઈને છે. પ્રાપ્ત નથી
છે એ પ્રાપ્ત પેઠા, પ્રાપ્ત અર્થ તો પ્રાપ્ત પૂર ઉદ્ધિષ્ટ

વસવા છતાં પોતાની સંપત્તિની વાત બચ્ચતા નહિ હોવાથી જૂએ મરતા હતા ' " આ જ પ્રકારે માનુસ વિશ્વની સર્વ સંપત્તિની વચ્ચે વચ્ચે બેઠો હોય છે તોપણ તેણે પોતાની અવગોચરશક્તિ કેળવેલી નહિ હોવાથી અથવા પોતાની આસપાસની અવર્ણનીય સંપત્તિને જોવાની અને બોગવવાની તેનામાં શક્તિ નહિ હોવાથી તે જૂએ મરે છે. દસ દળર સાગંગીઓમાંથી દિવ્ય મંગીન નીકળતું હોવા છતાં બંદેર અને મંચો તેનો ચુ ઉપભોગ વધ નહોતો ?

તે કહેતો : " લોકો જેને કીર્તિ કહે છે તેને મરે નાગર તોમા રહે પશુ કે આપુ નહિ. "

પાવળે સ્વીકાર્યું હતું કે " માંડ જીવન દુઃખી હોય અને મને મરવું પુરૂં નથી ત્યારે દોડી મરુંને એકદમ મરતા જીવનનો અંત આવી પાતું મન થઈ આવે છે. " જેટલી પાતે રમ્ય અને મુક્તિ મળે હતા છતાં તે કહે છે કે " મેં માન નમસ્ક જીવનમાં પાતે અગર કિંદ પાતે :

તુખ મોગળ્યુ સ્વી " એક કહેલા વાતમાં જુના સામ આનંદ છે : એક મહાનામને બેન પડતું ન કે સારી તેણે પોતાના જગતિ રહે તો તનાદ તો જોડાઈતોઓએ તેને મરવાયું ન આપે હોય તે જુઓ માત્રનું પડેનું જોડો તે આપને મેં તમે મરો. સમજા : નજરથીઓ અને નજર જોવાનું મરોમાં નામ હોવામાં આવી પડેનું જીવનમાં મોટું નહિ ન તો જુઓ કાં રહે હવે સુખી નથી તરફ નહિ અત્યંત એક આત્મચિન્તન મળત નામે અંત મરવા મળતું નથી સુખી મરુમ પડેલા નથી અરુણેલ' મરવાનાથી દુખ નિષ્કૃષ્ટતા હવેનું તે કે મેલવા એ તે જીવન જીવવાનું હવેનું જોવા મળતું નથી પશુ નામનું નામ ન આપાનિ ન હતા નથી તેના નામે તેના પામે રહેવા નથી પડેલા નહિ ' "

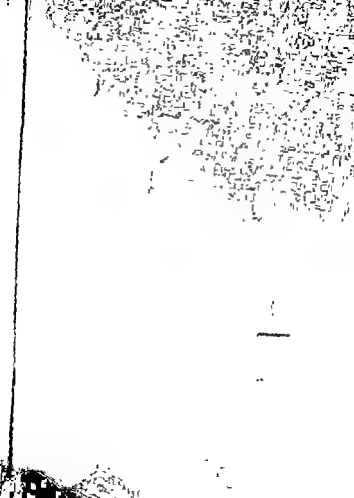
“ પ્રભુનો પાઠ થયો કે મારી મરદન બાંધી મધ નહિ. ” તે એક એવો માયુસ હતો કે જે પ્રત્યેક દાગ, વાલ્યમાં - જુ. એ રૂપેરી રેપા જોતો હતો. મોકડના સમયમાં કોઈ તેની સલાહ લેતું તો તે કહેતો કે “ તમારા મરતકપરથી વિષત્તિ વાળા ગુસ્તાજ વિખરાઈ જશે અને શું કરું તેની હું તમને સમજ પાડીશ. ” બીજા દાયકા એક અયુસમંથુ માયુસ વરથી આચાસન અથવા ઉત્સાદને બદલે તમને હમેશાં આજ સંદો મળશે કે “ મેં તો ધારુંજ હતું (અથવા કશુંજ હતું) કે એનું પરિણામ આવુંજ આવશે ! ” અને જો તમે તેના સંસર્ગમાં રહેશો તો તમારો આનન્દ ધીમે ધીમે નષ્ટ થઈ જશે. કેટલાક ભોડા હમેશાં શોકન કર્યા કરે છે; તેઓ નનનવનમાં જન્મ્યા હોત તો ત્યાં પણ તેમને શોક કરવાનું પુષ્કળ કારણો જન્મ્યા હોત. બીજા કેટલાક ભોડા સર્વત્ર આનંદી રહે છે; તેઓ પોતાની આસપાસ સર્વત્ર સુંદરતાજ જુએ છે અને તેમને સર્વત્ર હાનિ જણાય છે. કેટલાક ભોડા સર્વપર લાંછન જોઈને એટલા જ્યાં આકુળ આકુળ થઈ જાય છે કે તેઓ કદિપણ તેના પ્રકાશમાં બેસી શકતા નથી; અને પણ પક્ષીઓને પણ એમણી જે આનન્દ મળે છે તેમાં પણ તેઓ ભાગ લઈ શકતા નથી.

પોતાના સુખને માટે શિંષી મારતો હોય એવા કોઈપણ માયુસને તમે ખરીખરી સુખી કહેશો કદિપણ જોશો છે? અને જે માયુસ બીજાઓના સુખને માટે પરિશ્રમ કરતો હોય એવા કોઈપણ માયુસને તમે દુઃખી કહેશો જોશો છે?

એક મહારાજાએ કહ્યું હતું કે “ મારી પત્ની વર્ષની રાજ્ય-કારકારિ દરમ્યાન ચૈત્ર દિવસ કરતાં અધિક સમય મેં સંપૂર્ણ સુખ જોગવ્યું નથી. ” કારણકે ચૌકાઈ નેટલું સુખ જોગાવતો હતો. ” અર્થાત્ ભાગ પણ હંમરુ કે જે રાજાને બીજો નંબરે હતો તે જોગ

સંવેગોની વાટ જોવા કરશે નહિ તે પોતાને દ્રવ્ય મળે, પરંતુ પ્રયાસ કરવાની સંધિ મળે, મહાન કલાવિદ્યાવકાનાં કામો ખરીદવાનું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત થાય ત્યાં સુધી ચોમશે નહિ, પરંતુ તે પોતાનાં પ્રાપ્ત સાધનોનોજ સૌથી વિશેષ લાભ લેશે.

મેં કેટલાંક આદર્શ ગૃહો જોયાં છે; મેં કેટલાંક ગૃહો તો જોયાં જોયાં છે કે જેમાં યાન, ચાંતિ અને સ્વાસ્થ્યનો નિવાસ છે, પરંતુ તે સર્વ ગૃહ ગરીબ લોકોનાંજ છે. તેમનાં ગૃહની દરસમંધીપર ઉત્તમ ક્ષેત્રજીઓ મિલાવેલી હોતી નથી; તેમાંની દિવાલોપર કાઢ કિંમતી ચિત્રો હોતાં નથી; પરંતુ તેમાં સતેજી માણસો-સેવાતત્ત્વપર અને નિઃસ્વાર્થ માણસો-વસે છે; તેમાંનો પ્રત્યેક જણ સર્વને સુખી કરવાને પોતાનાથી બને તેટલી સહાય કરે છે અને ગરીબાઈની ખેદ યાન અને માયાળુ-પણાથી પૂરે છે. જે માણસ પોતાને સુખી ધારતો નથી તે કદિ પણ સુખી થઈ શકતો નથી. જ્યાં સુધી તમે તમારી જાતને દુઃખી માનો નહિ ત્યાં સુધી કેટલું પણ વસ્તુ તમને દુઃખી બનાવી શકતી નથી.

કેટલું પણ માણસની હિંદુતાના સાર આપું જમત કદિપણ ચામું નથી. જો તમે હડી જરો નહિ તો બીજા માણસોના બોળ અવસ્થા તમારાપર લાગવામાં આવશે. પરંતુ તેથી બચાવશો નહિ. જો અમુક કામ કરવાની જરૂર હોય અને તમે તે કરી શકતા હો તો બીજા માણસે તે કેમ કરું નહિ, એમ કદિપણ મનમાં નહિ લાવવું તે કામ તમે પોતેજ કરજો. જે માણસો ખાણ પૂરી કે છે અને દેશદ્રવિયા-વાળી જાતીનો સપાટ મનાય છે તથા બીજાઓના અપૂર્ણ કામ સંપૂર્ણ કરે છે તેઓજ ખરા ચાંતિદાતા છે અને બચાવ કરનારાં જોતી એક પછટણુ કરત. પણ તેમની કિંમત વિશેષ છે.

એમનું કહે છે કે "અમેરિકન સિવાયની બીજી કેટલું પણ પ્રયત્ન કરેલાં જિના અને શંકારીસનાએ પોતાનાં નામ કેટલાંક

તમે ધરમાં જે જે ચિંતા લઈને ફરો. ઠા. તેથી તમે વિશેષ નાના, વિશેષ હસકા, વિશેષ સંકુચિત અને વિશેષ પ્રતિકૂળ બની જાઓ. ઠા. આ સર્વ ચિંતાથી તમારા ધર્મો એક ઈશ્વરજી આગળ વધતો નથી; ઉલટું તેથી તમારા આરોગ્યનો નાશ થવાને ક્ષીપે તમારા ધંધાની પ્રગતિને પ્રતિભાવ નહીં છે. આરોગ્ય તથા મન-જની સ્થિતિસ્થાપકતા વિના કોઈપણ સહારે સિદ્ધ થઈ શકતું નથી અને તમને ચિંતાછૂર બોધી તમારા મિત્રો તથા તમારા માહકો પણ તમારો ત્યાગ કરી જાય છે.

હસતા વડેને તમારું કામ કરેલે; ઉદાસીનતા કોઈપણ માણસને પસન્દ પડતી નથી. જ્યારે તમારા કુટુંબમાં કોઈ માણસ મરી જાય છે ત્યારે તમારા મિત્રો આવે છે અને તમને આશાસન આપી જાય છે, પરંતુ તેઓ પુત્રુના નિવાસમુદયમાં રહેવાનું પસન્દ કરતા નથી. તરેલાવસ્થાથીજ ધંધાને કાર્યાસરમાં અથવા દુકાનમાંજ બંધ કરી દેતાં રીજાઓ. માણસો કામ કરેલી વખતે નહિ, પરંતુ કામ કરી રહ્યા પછીનાજ સમયમાં દુઃખભ્રમ થઈ જાય છે.

નાની નાની વ્યવહારો, મુદ્દ ચિંતાઓ, ભીતિઓ, કસોટીના નાના નાના મરણો કે જે આપણા જીવનને દુઃખી બનાવે છે તે આપણા જીવનના પ્રકાશને જેટલો આગ્રહાદિત કરી નાખે છે તેટલો આગ્રહાદિત મોટી ચિંતાઓ, મોટા બોખાઓ, મોટી ચુસ્કેલીઓ અને મહાન વિપત્તિઓ કરી નાખતી નથી. નાની નાની વકરારો, નાની નાની ફરિયાદો, નાના નાના આરોગ્યો, નાની નાની ડીકાઓ, કોલ્ડ, ગુસ્સા, અધીરું, નાની નાની અમાયજીતા, નિંદા, નાના અવિનય અને ચીડિયા સ્વભાવ એ લોકોના ધરમ વધુ અચાતિ અને દુઃખ ઉત્પન્ન કરે છે.

! પહે, નાનાં નાના માયાળુ કામો, વિનયો તથા સમયાનુકૂળ

જાણ્યું. વાળ્યોની વચ્ચે દુષ્ટી એવા પરાંભેલી વચ્ચે મુખી
 થઈ રહીએ છીએ. તેમ જાણ્યું મુખી છે કે જેના મુખને
 ઝરો તેના અંતરમાં હોય છે અને જેના મુખને આધાર
 પાતાના સાથીઓના તરંગોપર અથવા અધિકારીઓની કૃપા-
 પર રહેતો તથી.

એક રાજા હતો; તેને એક નાનો પુત્ર હતો. આ ઉકારને તે
 ધણો ચાહતો અને તેને સુખ આપવાને માટે એ ધણો પરિશ્રમ કરતો.
 તેણે એને બેસવાને માટે એક દડુ આપ્યો; રહેવાને મુંદર બોરાઓ
 આપ્યા; અસંખ્ય મિત્રો, પુસ્તકો અને રમણ આપ્યા; તેને શિક્ષા,
 સેવકો અને દ્રવ્ય ખરીદી સકે તથા જુદી શોખી મદી સકે એવું
 બધા પ્રકારની પ્રત્યેક વસ્તુ પૂરી પાડી. પરંતુ આ સપજું છતાં તે
 માસ રાજકુમાર દુઃખી હતો. તે જ્યાં જ્યાં જતો ત્યાં ત્યાં મેલું
 મડાવીને જ જતો અને પોતાની પાસે ન હોય એવી કંઈક વસ્તુને
 માટે હમેશાં હચ્છા કરતો. અંતે એક જાદુગર તે રાજાના ઇ-
 નામમાં આવ્યો. તે પેલા ઉકારના સ્વેરપર અસંતોષની હાથ નેડને
 રાજા પ્રત્યે બોલ્યો: "હું આપના કુમારને સુખી કરી તકીલ અને
 તેના અસંતોષને હાથમાં ફેરવી છોડીશ, પરંતુ તેને એ જર્મ હૃદયને
 માટે આપે અને મોટી કિંમત આપવી જોઈએ." રાજા બોલ્યો: "વાર,
 તમે ને માગદો તે આપીશ." તે જાદુગર પેલા રાજકુમારને પોતાના
 ખાનગી બોરામાં લઈ ગયો. તેણે એક કામગના કુશળપર એક
 સ્વેત વસ્તુ વળી કાઢક લખ્યું. ત્યાર પછી તેણે એ ઉકારને એક
 મોજાવતી આપી અને તેને સજાવી તે કામગની નીચે રાખીને તે
 વાચવાને કહ્યું; ત્યાર પછી તે જાદુગર ચાલ્યો ગયો. તે ઉકારાએ
 એના હૃદય પ્રમાણે કું એટલે સફેદ અક્ષરો મુંદર નીલા રંગના થઈ
 ગા. તેના વાચવામાં આ સંદેશ આવ્યો: "અનિદિન કાલક માનુસનું"

પ્રમાણી જ્ઞાનદં અને ઉગ્રાસને ક્રિષિજ્ઞ રૂપસદ આપણો નહિ.

■ મારી વસ્તુઓ ઉપભોગ લેવાને મારેજ બનાવવામાં આવી છે.” આજે મમે તે સ્થાનમાં વસતા હોઈએ પણ પૃથ્વી-પ્રપર એવો માર્ગિજ પ્રદેશ નથી કે જ્યાં કુદરત જુદા આપણી હિંદિ સંસ્કૃત્ય નિરંતર અમલકારિ કાર્યો ન કરતી હોય; એજું કેલ્કિજ્ઞ કુદરત સ્થાન નથી કે જ્યાં વિચારોનો વિકાસ ન થયે હોય અને જ્યાં જૈમ તે મોદકતા ન મળતી હોય; એવો કલ્કિજ્ઞ પદાર્થ કુદરત નથી કે જેમાં મંદુરું સાંભળ બરેજ ન હોય એવી ગર્ભજ્ઞ સત્વકીન જૂમિ નથી કે જ્યાં વિકાસન પામેલા મનુષ્યો ન વસતા હોય; એજું કેલ્કિજ્ઞ બલંકર સ્થાન નથી કે જેમાં ગુમ ભરે અને જ્ઞાનહારકારક વસ્તુઓ ભરેલાં ન હોય, પરંતુ તેમને વૃદ્ધિ દિગ્તિ જોવાની જગર છે. મુદ્ધમાં મુદ્ધ કામોમાં પણ કાલક મોદકતા હોય છે અને તેથી તેમજુ વિશ્વ-ભુ કુદર સાથ છે.

ઋષિન નિરાઈ કહુ કહુ ને “ મારી પોતાનો વાગ કરે તે કું નુપામતી હઈ ઋષિન ન્યતીન ક. જુ. કું કમેલા કામમાં નિમગ્ન મહુ ન અને વળીવાર આમાં ના નિદ્રા લેતા નથી, કું પુદ્ગલ કામોમાં નુવસાયમે રહુકું અને ચિ - એ. ના વસતુ ના જુ. પુદ્ગલ નપતિની કું મનકાન નામતી નથી કામ નામ જેમ એમ મારો કયામાં ના હનું છે ”

કેલ્કિ જ્ઞાનને કનુ કું. જ્ઞાને મનકાનજ્ઞ વસતા ન થાય ત્યારે કું કમેલી અને વાનુ ના નામતી જ્ઞાન-દેવી કેલ્કિ મારે જાન નામ કું. ”

“ ન જ્ઞાને ત્યારે ના ન કરે છે ત્યારે ત્યારે તે લોકેક પ્રાનક નુમાન છે, એમ કીને આપજુ જ્ઞાને જ્ઞાને ખિમ થકેએ કું ત્યારે ત્યારે વૃદ્ધિ નુમાનએ જીએ. ”

દરમો જોઈશું, તેનાં મધુર સંગીત સંભળીશું અને તેની પ્રેમ સંપત્તિ અનુભવીશું. આપણા આ વચગતપરના નિવાસ દરમ્યાન આપણી આં આંદર અને અકસ્મિત આવી સુન્દરતા અને ભવ્યતા તિમિરમય અને બહુ દશામાં છે. હવે આપણને આવી પ્રકૃતિ આપેલી છે, તેને આપણે વિશિષ્ટ, પ્રશસ્તિત અને અસંપૂર્ણ કરવાની છે; તેનામાં જે અમાપ અને વિવિધ સૌન્દર્ય રહેલું છે તેનું વર્ણન કરવાની મૂલ્ય-સોંપના માનવીના વિવિધ સંજોગોના મર વા પદ્યમાં સક્તિ નથી.

“માત્ર તેજ માણસ સુખી છે કે જે આજના દિવસને પોતાનો દિવસ કહી શકે છે; જે પોતાના અંતરમાં સુરક્ષિત હોવાથી કહી શકે છે કે ‘આવતી કાલ ! તારી મરજી પડે એટલું મારું અદિત કર; તેની હું દરકાર કરતો નથી, કારણકે અસાધ્ય દિવસ તો હું છોડ્યો છું.’”

એમતેન કહે છે: “મને આજના દિવસનું દર્શન કરવાની સક્તિ આપ; અને તારે જોઈએ તો ભૂતકાળ અને ભવિષ્યકાળ તારા હાથમાં રાખ.”

“એપ્રિલ માસની હવા વાયોલેટના મૂળપર જે અસર કરે છે તેવી અસર બીજાઓની ઉપર કરવાની સક્તિ જે માણસના હૃદયમાં રાખ છે તે માણસ સુખી છે.

